

ÁLIT

UM

NÝGGJA FÓLKASKÚLALÓG

*Lagt fram av
Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans*

Landsskúlafyrisingin 1996

Lögmannsskrivstovan

Tinganes

Postsmoga 64

1010 Reykjavík

Innihaldsyvirlit

FORMÆLI	5
INNGANGUR.....	7
NAKRAR AV NÝGERÐUNUM Í ÁLITINUM	13
LÓGARUPPSKOTIÐ	22
1. TÁTTUR ENDAMÁL FÓLKASKÚLANS	22
2. TÁTTUR BYGNAÐUR FÓLKASKÚLANS OG INNIGHALD	23
3. TÁTTUR SKIPANIN AV SKÚLAVERKINUM	34
4. TÁTTUR LÆRARARNIR	41
5. TÁTTUR UNDIRVÍSINGARSKYlda. INNSKRIVING OG ÚTSKRIVING ÚR FÓLKASKÚLANUM.	42
6. TÁTTUR FYRISITINGIN AV SKÚLAVERKINUM	44
7. TÁTTUR YVIRLEIÐSLA OG YVIRUMSJÓN	52
8. TÁTTUR FÓLKASKÚLARÁÐ	53
9. TÁTTUR KÆRUR	53
10. TÁTTUR AÐRAR ÁSETINGAR	53
11. TÁTTUR ÁSETANIR UM, NÆR LÓGIN FÆR GILDI OG UM BRÁÐ- FEINGISREGLUR O.A.....	55
VIDMERKINGAR	56
VIÐMERKINGAR TIL TÆR EINSTØKU LÓGARGREINIRNAR	57
1. TÁTTUR.....	57
2. TÁTTUR BYGNAÐUR FÓLKASKÚLANS OG INNIGHALD	58
Tær hugmyndafrøðiligu lærugreinirnar.....	63
Tær náttúruví síndaligu lærugreinirnar	67
Tær skapandi/mentandi lærugreinirnar	69
Yvirlit yvir tær einstóku lærugreinirnar	70
3. TÁTTUR SKIPANIN AV SKÚLAVERKINUM	115
4. TÁTTUR LÆRARARNIR	128
5. TÁTTUR UNDIRVÍSINGARSKYlda. INNSKRIVING OG ÚTSKRIVING ÚR FÓLKASKÚLANUM.	130
6. TÁTTUR FYRISITINGIN AV SKÚLAVERKINUM	138
7. TÁTTUR YVIRLEIÐSLA OG YVIRUMSJÓN	157

8. TÁTTUR FÓLKASKÚLARÁÐ	160
9. TÁTTUR KÆRUR	162
10. TÁTTUR AÐRAR ÁSETINGAR	163
11. TÁTTUR ÁSETINGAR UM, NÆR LÓGIN FÆR GILDI OG UM BRÁÐFEINGISREGLUR O.A.....	165
MINNILUTAUPPSKOT VIÐVÍKJANDI DONSKUM ...	167
GREINIR	171
ENDAMÁL FÓLKASKÚLANS	173
SAMFELAGIÐ OG SKÚLIN.....	178
1. <i>SAMFELAGIÐ</i>	178
2. <i>FÓLKASKÚLIN</i>	180
3. <i>ALMENNA MENTANIN OG FÓLKASKÚLIN</i>	181
TANN EINSTAKI NÆMINGURIN OG FELAGSSKAPURIN	185
UM UNDIRVÍSINGARSKYLDUNA.....	190
FORSKÚLAFLOKKUR	196
SKÚLIN SUM MENTANARDEPIL.....	201
SKÚLASKAPUR OG FÓLKAUPPLÝSING.....	201
SKÚLIN SUM MENTANARDEPIL?	203
Skipan av einum mentanardepli	205
SKÚLIN SUM MENTANARKARMUR	207
FÍGGJARMØGULEIKAR.....	207
STOVNSETING	208
SAMARBEIÐI	208
LONGDIN Á SKÚLADEGNUM	209
LEIÐSLU- OG HÚSAVARÐASPURNINGURIN	210
NÝTSLUGJALD	211
MØGULIG VANDAMÁL	212
UM UNDIRVÍSING Í FREMMANDUM MÁLI	213
NÁTTÚRA OG TØKNI.....	216

UNDIRVÍSINGARRÆTTUR OG UNDIRVÍSINGARSKYLDÁ.....	219
TRIÐI UNDIRVÍSINGARPARTUR	223
EITT SINDUR UM VERANDI STØÐU Í 10. FL.	226
UM GREINAVAL NÆMINGANNA Í 8. - 10. FLOKKI.....	230
2) Smáar eindir, einki samstarv, avmarkaðir möguleikar	233
3) Hví man tað vera so trupult at samstarva?	234
NIÐURSTØÐA AV SKÚLASAMSTARVI UM 8. - 10. FLOKKAR....	237
10. FLOKKUR	238
NÝGGJAR LEIÐIR, NÝGGIR MÖGULEIKAR	241
BREYTATILBOÐ	243
TILBOÐSGREINIR.....	245
SJÁLVSBOÐSGREINIR	245
FYRIMUNIR OG VANSAR VIÐ SKÚLAFYLKJUM	246
SKÚLASTÝRI, FELAGSSKÚLASTÝRI OG LEIÐSLA SKÚLANS	249
LEITORÐASKRÁ	255

ÁLIT UM NÝGGJA FÓLKASKÚLALÓG
Lagt fram av Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans
© 1996 Landsskúlafyrisingin
2. útgáva
Repro og innbinding: ODDI HF., Reykjavík
ISBN 99918-930-0-8

Formæli

Í 1992 og í 1993 voru ávísar broytingar gjørdar í 2. tátti í lögtingslögini um fólkaskúlan. Annars hefur lógin verið óbroytt hesi 16 árini síðan 1979.

Hóast karmurin ikki hefur verið troyttur til fulnar, so hefur tað víst seg, at dagföringar hava verið neyðugar. Lesiætlanarnevndin fekk í tilnenvningarskrivinum í 1987 eisini ta uppgávu, at gera arbeiði sítt undir teimum fortreytum, at uppskot samstundis kundi verða gjört um möguligar broytingar í verandi fólkaskúlalög, sum nevndin samstundis varð biðin at endurkoðað.

Í samráð við Eilif Samuelsen, landsstýrismann, var heitt á Lesiætlanarnevndina, sum var sett aftur av nýggjum undir heitinum Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans um at taka alla fólkaskúlalögina upp til nýggja viðgerð við m. a. serligum atliti undirvísingar-skylduni, sum í Føroyum einans er 7 ár, meðan hon í londunum uttan um okkum er 9 ár ella fleiri. Harumframt skuldi nevndin viðgera spurningin um forskúlaflokk í fólkaskúlanum og möguliga at gera tilmæli um hetta.

Spurningurin um tær nógvu lærugreinirnar og lærugreinaevnini í folkaskúlanum hefur verið nógv umrøddur í mong ár. Ráðleggingarnevndin mælir nú til at viðgera lærugreinirnar í fólkaskúlanum í einari heild í trimum þortum.

Tær mongu lærugreinirnar í fólkaskúlanum hava ørkymla heildina, og tann veruliga uppgáva fólkaskúlans er fánað burtur í læru-greinahópinum. Álitid vísir á gongdar leiðir. Latið okkum taka henda spurningin upp í ta viðgerð, sum neyðug er at taka upp um mál og mið fólkaskúlans.

Ráðleggingarnevndin hefur eisini gjört gjølligar viðmerkingar til tær einstóku greinirnar í lógaruppskotinum. Hesar fara at

hjálpa okkum at viðgera uppskotið um eina nýggja fólkaskúlalóga.

Álið um nýggja fólkaskúlalóga var lagt fram á mortansmessu 1995 til umrøðu og viðgerðar, áðrenn tað varð latið politisku myndugleikunum til viðgerðar og støðutakan.

Álið var m.a. sent lærarum, ráðgevum, felögum og stovnum til ummælis. So hvort sum ummælini komu innastaður, voru tey latin “Ráðleggingarnevnd fólkaskúlans” til viðgerðar.

Í samráð við Eilif Samuelsen, landsstýrismann, var “Ráðleggingarnevnd fólkaskúlans”, samstundis sum hon hevði til viðgerðar innkomin ummæli av “Álitinum um nýggja fólkaskúlalóg”, biðin um at taka upp spurningin um fyrising fólkaskúlans upp til nýggja viðgerð og at gera uppskot um tann fyrisingarliga partin viðvirkjandi fólkaskúlanum.

Endaliga “Álið um nýggja fólkaskúlalóg” verður nú latið politiska myndugleikanum til viðgerðar og støðutakan.

Fyrst í jólføstu 1996

Hensar Ellingsgaard
landsskúlastjóri

Inngangur

Tann Lesiætlanarnevnd, ið sett var á vári 1987, og sum skuldi gera uppskot um nýggjar lesiætlanir fyrir fólkaskúlan, var eisini tá biðin at gera arbeiði sítt undir teimum fortreytum, at uppskot samstundis kundi verða gjört um möguligar broytingar í verandi fólkaskúlalög, sum nevndin somuleiðis var biðin um at endurskoða.

Síðan tá hefur Lesiætlanarnevndin latið úr hondum *Álit um broytingar og dagföringar av Løgtingslög um fólkaskúlan*; men hetta álit, ið bert snúði seg um 2. tátt í verandi fólkaskúlalög, og sum gjört var eftir áheitan landsstýrisins, var tí gjört undir øðrum fortreytum, enn Landsskúlafyrisingin upprunaliga hevði hugsað sær í tilnevningarskrivi sínum á vári 1987.

Í skrivi, dagfest 16. september 1994, setti tí landsskúlastjórin eina nýggja nevnd, ið var rópt *Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans*. Arbeiðssetningur nevndarinnar var at endurskoða, dagföra og at gera uppskot um möguligar broytingar í verandi fólkaskúlalög.

Í tilnevningarskrivinum sigur landsskúlastjórin m.a., at "Tað er neyvan rætt at gera kollveltandi broytingar í eini fólkaskúlalög frá degi til dags; men nú verandi fólkaskúlalög hefur 15 ár á baki, og vit nærkast einum nýggjum aldaskifti, man tað vera skilagott hjá okkum at fáa hugsanir festar á blað um t.d. betur tíðarhóskandi karm, endamál, innihald og vav fólkaskúlans og annars við atliti at tí, sum serstakliga eyðkennir tað námsfrœðiliga rákið utan um okkum, og sum má haldast at vera viðkomandi her hjá okkum, nú eitt tíflíkt álit skal verða skrivað".

Landsskúlastjórin nevnir eisini í skrivi sínum, at tað eftir hansara áskoðan er umráðandi, at tað eigur at verða samfesti millum tað, Lesiætlanarnevndin higartil hefur gjört, og tað, sum eftir er at gera, nevnliga áður nevnda álit.

Samsvarandi hesum sjónarmiði var nevndin tí mannað við mestsum somu limum, sum áður høvdu verið í Lesiætlanar-nevndini, og fekk Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans hesar limir:

Arnold Abrahamsen, undirvísingarleiðara
 Ásu Ellefsen, fs. leiðara av serundirvísingini
 Olaus Jespersen, undirvísingarleiðara
 Arna Ludvig, skúlastjóra
 Paula Nielsen, rektara
 Andras L. Samuelsen, lærara
 Petur Jacob Sigvardsen, deildarleiðara, formann.

Skrivarar hjá nevndini hava verið:

Gunnvør Eriksen, skrivstovukvinna, og
 Alex Sólstein, skúlastjóri.

Áðrenn verandi fólkaskúlalóð var sett í gildi í 1979, hevði *Lov om folkeskolen på Færøerne*, hin sonevnda 62-lógin, við at kalla ongum broytingum verið karmur um fólkaskúlan í 17 ár, og um hetta Álitið vinnur frama, so hevur verandi fólkaskúlalóð við ávísum broytingum júst tá eisini havt 17 ár á baki.

Hóast hetta í sjálvum sær ikki skal metast sum ein grundgeving fyrí nýggjari fólkaskúlalóð, so er tað tó ein sannroynd í øllum framkomnum londum, at neyðugt er við ávísum millumbilum at broyta og dagføra ikki minst fólkaskúlalóðgirnar, so tær eru í samsvar bæði við nútíðarsamfelagið og tær hugsanir, ið gera seg galddandi á skúla- og útbúgvingarøkinum.

Verandi fólkaskúlalóð er vorðin broytt 2 ferðir hesi árini; ta fyrru ferðina (1992) var ein rættliga stór broyting gjørd (sí kunngerð nr. 116 frá 14.07.1992) og seinnu ferðina (1993) ein minni broyting (sí kunngerð nr. 121 frá 1. august 1993).

Í tilnevningarskrivinum var heitt á nevndina, "at hon í arbeiði sínum hefur eitt hóskandi samskifti og orðaskifti við teir partar, sum á ein ella annan hátt varða av fólkaskúlanum og virksemi hansara, og at innihaldið av hesum demokratiska arbeiðsformi kann seta sín náttúrliga dám á áltið".

Samsvarandi hesum hava Føroya Lærarafelag og Skúlaleiðarafelagið havt §§ 1-3 (1. part) til ummælis, eins og hesin partur somuleiðis var viðgjørdur á árliga skúlastjórafundinum 24. februar 1995. Nevndin hefur viðgjørt tær viðmerkingar, sum hesi bæði felögini hava gjort til 1. part, og hefur hon í fleiri førum tikið tilmæli teirra til eftirtektar.

Nevndin ætlaði at senda áltið út til ummælis (um Landsskúlafyrisingina) í einum 3 - 4 þørtum; men av tí at nevndararbeiðið skuldi verða liðugt longu í august mánaði 1995, varð hildið skilabest, at nevndin so ístaðin skuldi royna at gera alt uppskotið liðugt, so tað kundi verða sent út til ummælis í heilum líki.

Mælt varð tí til, at alt uppskotið skuldi verða sent út til ummælis við hóskandi skotbrái, eins og gjørt var við 1. part, og at nevndin so fekk høvi at viðgera og taka støðu til tær viðmerkingar, sum væntandi komu bæði frá felögum og einstaklingum, so at hesin demokratiski arbeiðsformur kundi seta sín dám á tað endaliga áltið, so sum ætlanin altsið hefur verið.

Samsvarandi hesum sendi so Landsskúlafyrisingin hetta fyribils uppskotið út til ummælis í desember mánaði í fjør, og komu inn aftur nógvar viðmerkingar bæði frá felögum og einstaklingum.

Ráðleggingarnnevndin hefur síðan viðgjørt og tikið støðu til tær einstøku viðmerkingarnar, og hefur hon í fleiri førum tikið tær til eftirtektar og broytt áltið samsvarandi.

Nevndin fekk at vita úr landsstýrinum, at hóast nýggj Stýrisskipanarlög fyri Føroyar var sett í gildi, so skuldi nevndin tó gera arbeidi sítt við atliti at verandi skúlalóggávu, t.e. Løgtingslög um skúlafyrising. Av hesi orsøk viðgjørði nevndin tí upprunaliga ikki spurningar um t.d. heimild og ábyrgd skúlamyndugleikanna á staðnum, herímillum eisini skúlans leiðslu, lærararáð, foreldraráð, næmingaráð, og hvørjir hesir myndugleikar og heimildar-/ábyrgdarbýti teirra hóskandi kundu verið.

Men seinni hevur so Ráðleggingarnnevndin fincið áheitan um at lata tað endaliga álitið um nýggja fólkaskúlalög eisini fata um tann fyrisingarliga tåttin viðvíkjandi fólkaskúlanum, sum higartil serliga hevur verið savnaður í 1. og 2. kapittli í Løgtingslög um skúlafyrising og viðkomandi kunngerð um ta hægru fyrisingina av undirvísingarverkinum.

Um havt verður í huga kommunubygnað landsins, tær smáu og spjaddu skúlaeindirnar, okkara siðvenju viðvíkjandi skúlanevndum o.ø., so hevur ikki minst hesin parturin av nevndararbeiðinum verið rættiliga torførur at fingist við, áður enn komið var á mál.

Tað nýggja uppskotið um *Fyrisingina av skúlaverkinum* stendur nú sum 6. táttur í álitinum, samstundis sum nevndini "Landsskúlaráð" og "Landsskúlafyrising" eru strikað í álitinum, og nevnið "landsstýrismaður" er sett ístaðin.

Tað sigur seg sjálv, at í eini 7-mannanevnd munnu sjónarmið og áskoðan limanna mangan vera rættiliga ymisk, tá um nýggja fólkaskúlalög er at røða. Men hóast so er, hevur tað tó at kalla í øllum fórum verið möguligt at sameina áskoðan limanna, so tað í høvuðsheitum er ein samd nevnd, ið stendur aftan fyr innihaldið í hesum áliti.

Her er tó at viðmerkja, at í einum føri eru sjónarmið limanna so ólík, at sjálv um roynt hevur verið at koma til eina felags niðurstøðu, so hevur tað tó ikki eydnast.

Úrslitið er tí, at inn er komið 1 minnilutauppskot viðvíkjandi tí, at 3 limir mæla til, at danskt verður verandi kravd lærugrein á 3. floksstigi, og at byrjað verður við enskum á 5. floksstigi, samb. § 5, 2. stk. nr. 1.

Viðvíkjandi innihaldinum í álitinum vil nevndin annars gera hesar viðmerkingar:

1) Samandráttur

Fyrst er ein samandráttur yvir nakrar av nýgerðunum í álitinum. Gjørt verður vart við, at hesin samandráttur tó ikki er fullfíggjaður.

2) Lógaruppskot

Upprunaliga var ætlanin at hava lógaruppskotið tvíteigað, so at verandi lóg stóð í vinstra teigi og uppskot nevndarinnar í högra, so betur bar til hjá lesaranum at bera uppskotið saman við verandi fólkaskúlalög. Hetta bar tíverri ikki til at fremja í verki, av tí at bæði broytingar og nýgerðir vóru so nógvar, og at neyðugt hevur eisini verið at flyta fleiri lógargreinir í sambandi við ein skilvísan bygnað.

3) Viðmerkingar

Nevndin hevur lagt stóran dent á at gera nágreiniligar viðmerkingar um alt lógaruppskotið, eins og roynt hevur verið at grundgeva fyri teimum nýgerðum, broytingum og/ella dagföringum, sum gjördar eru í álitinum. Hesar viðmerkingar, ið fata um einar 110 síður, eru settar aftan fyri sjálvt lógaruppskotið.

4) Minnilutauppskot

Viðvíkjandi donskum og enskum.

5) Greinir

Í ávísum føri hevur verið hildið neyðugt at geva eina gjöllari frágreiðing um tær lógarbroytingar, mælt verður til at gera. Í øðrum føri hevur nevndin eisini hildið verið

hóskandi at lýsa nøkur týdningarmikil hugtök eitt sindur gjøllari, so sum sagt var í tilnevningarskrivinum. Alt hetta er savnað saman í nakrar greinir, sum standa aftast í álitinum. Sumstaðni í viðmerkingunum er eisini beinleiðis víst á hesar greinir.

Ætlan nevndarinnar er annars at fáa nakrar av hesum og øðrum greinum við í eina nýggja og broyttu útgávu av bókini *Fólkaskúlin Undirvísingarleiðbeining - Almennur partur*, ið var útseld stutt eftir, at hon kom út í 1990, og sum eftir nevndarinnar meting eigur at koma út aftur sum skjótast í broyttari útgávu.

Ráðleggingarnevndin hefur í arbeiði sínum miðað eftir at gera áliðið so atkomuligt og greitt sum til ber. Ein stór hjálp í so máta skuldi leitorðalistin aftast í álitinum verið hjá teimum, ið skulu brúka áliðið.

Nevndin hefur havt 44 fundir tilsamans.

Tórshavn, 4. desember 1996.

Arnold Abrahamsen Ása Ellefsen Olaus Jespersen

Arne Ludvig Pauli Nielsen Andras L. Samuelsen

Petur Jacob Sigvardsen (fm.)

Skrivarar: *Gunnvør Eriksen og Alex Sólstein*

Nakrar av nýgerðunum í álitinum

1. táttur Endamál fólkaskúlans

- * Endamálsgreinin byggir í høvuðsheitum á verandi endamálsgrein; men samstundis sum tey flestu hugtökini í verandi lög eru varðveitt, hevur tó okkurt hugtakið fingið broytar orðingar, onnur eru umskipað, og so eru nøkur nýggj hugtök komin afturat. Vist verður annars til viðmerkingarnar til § 2, 1. - 3. stk. og til greinirnar *Endamál fólkaskúlans*, *Tann einstaki næmingurin og felagsskapurin* og *Samfelið og skúlin*.
- * Tann einstaki skúlin hevur ábyrgdina av undirvísingardygðini og kann sjálvur gera av, hvussu hann skipar og leggur sína undirvísing til rættis. Skúlin skal samstarva við næmingar og foreldur um at megna tað, sum ásett er í endamálsgrein fólkaskúlans, smb. § 3.

2. táttur Bygnaður skúlans og innihald

- * Mælt verður til, at fólkaskúlin verður ein 9 ára grundskúli og ein 1 árs 10. flokkur, smb. § 4, 1. stk. Við hesi áseting er undirvísingarskyldan, sum í løtuni er 7 ár, longd til 9 ár. Grundgeving nevndarinnar fyri longdu undirvísingarskylduni er at lesa í eini serstakari grein, sum ber heitið *Um undirvísingarskylduna*.
- * Mælt verður til, at loyvi verður givið kommunum at seta ein 1 árs forskúlaflokk á stovn eftir gjøllari reglum, sum landsstýrismaðurin setur, smb. § 4, 2. stk. Innihaldið í forskúlaflokkinum eיגur í høvuðsheitum at vera skipað sum leikur og annað mennandi virksemi, og miðað eiger

eisini at verða eftir at gera börnini kunnug við dagliga lívið í skúlanum, smb. § 10. Nevndin hefur lýst hetta mál rættiliga gjølla í serstakari grein, sum ber heitið *Forskúla-flokkur*.

- * Ymsar ásetingar um tvímæltar næmingar, smb. § 4, 5. stk. og § 5, 6. stk.
- * Fólkaskúlin kann í samstarvi við ungdómsfelög, áhugabólkars og annað sjálvboðið felagslív stuðla ella fyrisita og samskipa fólkaupplýsing og annað mentanar-virksemi á staðnum, smb. § 4, 8. stk. Meira um skúlans lut sum mentanardepil er at lesa í eini serstakari grein, sum ber heitið *Skúlin sum mentanardepil*.
- * Tað hefur ofta ligið á ljóði, at í lögini tykist at vera ov lítið samhang millum endamálsgrein fólkaskúlans og undirvísingarinnihaldið. Í hesum uppskoti er nú beinleiðis ásett í sjálvan lögartekstin, at undirvísingen skal geva næmingunum líkindi at nema sær fakliga djúphugsan, hópi og heild. Við hesum verður sipað til, at stavnhaldið skal vera at náa tey krøv, sum standa í endamálsgrein fólkaskúlans, í endamálinum fyrir einstóku lærugreinina, teim kravdu undirvísingarevnunum og undirvísingarleiðbeining-unum, smb. § 5, 1. stk.
- * Lærugreinir skúlans eru skipaðar í 3 høvuðspartar (heildir): tær *hugmyndafrøðiligu*, tær *náttúruvísindaligu* og *handaverk og list*. Miðað verður eftir heildarskapandi undirvísing, og at hóskandi javnvág er millum hesar tríggjar høvuðspartarnar. Í samsvari við endamálið er náttúra/tökni nýggj lærugrein í 4. - 6. skúlaári, og sum tað sæst av yvrlitinum seinast í viðmerkingunum undir § 5, 2. stk., so eru m.a. av hesi orsök neyðugar dagföringar eisini gjørðar í øðrum lærugreinum.
- * **Viðvíkjandi lærugreinunum annars:**
dansk er flutt til 4. flokk, (sí góð minnilutauppskot)

søga/samtíð er ein kravd lærugrein í 4. - 9. skúlaári, *rokning/støddfroði* hevur fингið heitið *støddfroði*, *náttúra/tøkni* er nýggj, kravd lærugrein í 4. - 6. skúlaári, *landalæra og líyfrøði* (partsgreinir í náttúru/tøkni frá 4. - 6. skúlaár og kravdar lærugreinir í 7. - 9. skúlaári), *handaverk og list:* tær 5 lærugreinirnar: *tónleikur* (fyrr: sangur/tónleikur), *tilevning*, *handarbeiði*, *smíð* og *heimkunnleiki* skulu allar vera í 5 ella fleiri skúlaár í 1. - 7. skúlaári, smb. § 5, 2. stk.

Viðmerking:

Viðvíkjandi 10. flokki er tann broyting, at meðan feroyskt, danskt, samtíð, kristnikunnleiki og ítróttur eru kravdar lærugreinir sambært galddandi lóg, so er eingin kravd lærugrein í 10. flokki sambært uppskotinum, smb. § 7, 1. stk.

- * Tað undirvísingarliga samstarvið lærugreinanna millum, sum í verandi lög er avmarkað til tann einstaka flokkin, kann sambært uppskotinum verða skipað flokka millum. Við hesi lógarbroyting er skipanin av samstarvi lærugreinanna millum ikki avmarkað til tann einstaka flokkin, og nú ber t.d. til hjá lærarum at hava lærugreinasamstarv eisini tvörtur um floksmarkið, smb. § 5, 3. stk.
- * Kravd undirvísingarevní eru nú: *ferðslulæra, útbúgviningar og vinnulívs kunning og heilsukunnleiki og seksualupplýsing*, smb. § 8, 1. stk. Óll hini undirvísingarevnini verða greinpartar í hóskandi lærugreinum, so sum nærri er lýst í viðmerkingunum til nevndu lögargrein.
- * *Tekstviðgerð* (herímillum eisini *rokniark*) er komin í staðin fyri maskinskriving, dátulæru og roknkaparførslu í 8. - 10. flokki. Harumframt eru *tøknifrøði, miðlar, ljósmyndalæra, filmskunnleiki og drama* komnar afturat sum valgreinir í 8. - 10. flokki, smb. § 9, 1. stk. Maskinskriving og roknkaparførsla eru samstundis strikaðar sum royndarlærugreinir.

- * Umframt verandi tilboð um starvspraktikk, verkætlunararbeiði og evniskunnandi undirvísing verður nú mælt til eisini at bjóða næmingum í 8. - 10. flokki eitt undirvísingartilboð, har verkligt og ástöðiligt innihald verður samskipað í eina undirvísing, sum kann vera bæði í skúlanum og utan fyrir skúlan. Við hesum nýggja möguleika skuldi verið gjørligt at givið næmingunum í 8. - 10. flokki eitt viðkomandi tilboð í til heimliga umhvørvinum. Hetta tilboðið, ið bæði kann vera eitt einstaklings tilboð ella eitt bólktilboð, og sum kann vara eitt styrti ella longri tíðarbil, skal vera partur av tímatalvu næmingsins/bólksins, smb. § 9, 2. stk. og greinina *Triði undirvísingarpartur (8.- 10. flokkur)*.
- * Meginreglur eru ásettar um, hvussu tann einstaki skúlin skal vera floksbýttur, smb. § 13, 3. stk.
- * Úrtøka næmingsins av undirvísingini skal javnan verða eftirmett. Henda eftirmeting, ið er sameindur partur av undirvísingini, skal vera stöðið undir teirri leiðbeining, tann einstaki næmingurin fær, og undir ráðleggingini av komandi undirvísing, smb. § 14, 2. stk.
- * Í royndarlærugreinunum verður stöða næminganna á 8. - 10. floksstigi bert lýst við talmetum (stöðutalmetum), smb. § 14, 3. stk.
- * Næmingarnir í 9. og 10. flokki skulu gera eina verkætlunaruppgávu, ið verður mett við skriviligum ummæli. Hon kann eisini verða talmett, um næmingarnir ynskja tað. Teir kunnu harumframt gera eina fría, sjálvvalda uppgávu, smb. § 14, 5.- 6. stk.
- * Tað er at vænta, at skúlabókasøvnini í komandi tíðum fara at fáa ein enn stærri týdning sum námsfrøðiligar tænastudepil og sum partur av virksemi skúlans og gallandi bókasavnsskipan. Stöða skúlabókasavnsins er styrkt í lógin, smb. § 23, 2. stk. við viðmerkingum.

- * Skotið er upp at seta á stovn eina skúlavegleiðaraskipan at ráðgeva og leiðbeina næmingarnar í sambandi við útbúgvingar- og starvsval teirra., smb. § 24, 1. stk.
- * Skotið er somuleiðis upp, at landsstýrismaðurin ger eina menningarætlan fyrir allan fólkaskúlan, og at hann kann fyrireika royndar- og menningartiltök, sum kunnu standa tí einstaka skúlanum í boði at royna. Hann fær eisini heimild at geva tí einstaka skúlanum, sum fer undir tilfík royndar- og menningartiltök, bæði fíggjarligan og ráðgevingarligan stuðul, smb. § 25.

3. táttur

Skipanin av skúlaverkinum

- * Fyri at tann longda undirvísingarskyldan ikki skal órógva verandi skúlaskipan í landinum, hevur nevndin hildið tað verið neyðugt at tilskila í lögini, at 9 ára undirvísingarskyldan heimilar ikki í sjálvum sær kommunustýri og skúlastýri at broyta verandi skipan av skúlaverkinum á staðnum. Tað er landsstýrismaðurin, sum í hvørjum einstökum föri tekur avgerð um undirvísing av næmingum á 8., 9. og 10. floksstigi, smb. § 26, 3. stk.
- * Nevndin hevur í áliti sínum givið skúlum möguleika til lutvíst at hava samskipaða skúlabyrjan í ávikavist forskúlaflokki, 1. og 2. skúlaári ella í 1., 2. og 3. skúlaári, eins og heimilað er teimum smáu skúlunum at samskipa alla undirvísingina á hesum somu floksstigum. (§ 30, 4. stk.).

5. tóttur

Undirvísingarskyldan o.a.

- * Hóast undirvísingarskyldan nú er sett at vera 9 ár, so kann leiðari skúlans tó eftir áheitan foreldra loyva, at næmingur eftir 7 ára skúlagongd heilt ella lutvist lýkur undirvísingarskylduna við arbeiði, vinnuligari útbúgving ella undirvísingartilbodi sambært § 9, 2. stk., um so er, at tað av serligum orsökum verður hildið best fyrir næmingin, smb. § 41, 3. stk.
- * Undirvísingarskyldan byrjar 1. august í tí álmanakkaári, barnið fyllir 7 ár, og endar 31. juli, eftir at barnið hefur fingið regluliga undirvísing í 9 ár. Undirvísingarskyldan endar tó í seinasta lagi 31. juli í tí álmanakkaári, barnið fyllir 17 ár, ella tá ið tað hefur lokið skúlagongdina í grundskúlanum ella eina útbúgwing, ið kann javnmetast við hana. (§ 42, 1. stk.).
- * Í kommunum, sum ikki hava möguleika at stovna sjálvstöðugan forskúlaflokk, skulu börn í forskúlaaldri ístaðin fáa hövi at koma í 1. flokk í tí vavi, hildið verður hóskandi. Forskúlin verður ikki taldur upp í undirvísingarskyldu barnsins, smb. § 42, 1. stk.

6. tóttur

Fyrisitingin av skúlaverkinum

- * Ásetingarnar í kapittul 2 viðvíkjandi "skúlamyndugleikanum á staðnum", t.e. bygdaráði/býráði og skúlanevnd, í lögtingslög nr. 58 frá 02.10.1978 um skúlafyrising eru fluttar, lutvist broyttar og dagfördar og settar í 6. tótt í hesum lógaruppskoti. Skúlamyndugleikin á staðnum eitur nú kommunustýrið og annaðhvort skúlastýrið ella felagsskúlastýrið.

- * Kommunustýrið (§ 47) hefur í høvuðsheitum tær somu heimildir og skyldur, sum tað hefur í gallandi lög um skúlafyrising, smb. § 9. Ein nýggj áseting er tó, at nú skal kommunustýrið áseta, eftir at tað hefur útvegað sær ummæli frá skúlastýrinum, reglugerð um fyrisingina av kommununnar skúlaverki, smb. § 48, 1. stk. og § 49, 1. stk. Onnur nýggj áseting er tann, at tað nú er kommunustýrið, ið hefur eftirlit við, at öll undirvísingarskyldug börn í kommununi verða innskrivað í fólkaskúlan, smb. § 44, 1. stk., ella at tey á annan hátt verða undirvist.
- * Eitt skúlastýri skal verða valt til hvønn sjálvtøðugan skúla í kommununi, sum í minsta lagi hefur 20 næmingar og 2 lærarar, smb. § 50, 1. stk. Í sjálvtøðugum skúla við fleiri lærarum er leiðari settur, ið annaðhvört verður nevndur fyrstilærari ella skúlastjóri, smb. § 59, 1. stk.
- * Limir skúlastýrisins eru: 5 (ella 7) foreldraumboð (3 ára valskeið), 2 læraraumboð (1 árs valskeið) og 2 næmingaumboð (1 árs valskeið). Bert foreldraumboðini hava atkvøðurætt. Formaðurin í skúlastýrinum skal verða valdur ímillum foreldraumboðini. Leiðari skúlans er skrivari í stýrinum og er við á stýrisfundi uttan atkvøðurætt, smb. § 50.
- * Eitt foreldraumboð skal verða valt til hvønn skúla, ið hefur minni enn 20 næmingar og bert 1 lærara, smb. § 51, 1. stk. Nevndu skúlastøddir verða skipaðar í skúlaøki, sum landssstýrismáðurin ásetur, og verður eitt felagsskúlastýri skipað í hvørjum einstökum skúlaøki, smb. § 52, 1. stk.
- * Limir felagsskúlastýrisins eru: foreldraumboðini í viðkomandi øki (3 ára valskeið), 2 læraraumboð (1 árs valskeið) og 2 næmingaumboð (1 árs valskeið). Formaðurin í felagsskúlastýrinum skal verða valdur ímillum foreldraumboðini, smb. § 52, 6. stk. Læraraumboðini eru felags um at vera skrivari í stýrinum, smb. § 52, 7. stk.

- * Landsstýrismanninum eru heimilaðar ymsar ásetingar o.a. viðvíkjandi skúla-/felagsskúlastýrum, smb. § 53.
- * Uppgávur skúla-/felagsskúlastýrisins, sum eru ásettar ávikavist í §§ 54, 55, 56, 57 og § 58, samsvara í høvuðsheitum við uppgávur skúlanevndarinnar, smb. §§ 10-13 í gallandi lög um skúlafyrising. Tó er onkur heimildin flutt til skúlaleiðaran. Nýggj áseting er tó, at skúla-/felagsskúlastýrið skal eftir uppskoti skúlaleiðarans, smb. § 59, 4. stk., áseta meginreglurnar um virksemi skúlans, herímillum um:
  - 1) undirvísingarætlan skúlans, 2) arbeiðsbýtið millum lærararnar og vikuætlanina,
  - 3) samarbeiðið ímillum skúla og heim, 4) fráboðan til heimini um úrtøku næminganna av undirvísingini, 5) næmingafráverur og 6) foreldrafundir o.a.
- * Sambært § 59 er tað skúlaleiðarin, ið hevur ta fyrisitingarligu og námsfrøðiligu leiðsluna av skúlanum og ábyrgdina av virksemi skúlans, og tað er tí hann, ið m.a. skal ansa eftir, at undirvísingen verður væl og virðiliga ráðløgd og fyriskipað, og at næmingarnir fylgja nóg væl við undirvísingini. Tað er eisini hann, ið nú tekur allar ítökiligar avgerðir viðvíkjandi næmingum skúlans. Samanumtikið eru tí bæði heimild og ábyrgd skúlaleiðarans øktar munandi.
- * Í staðin fyrir lærararáð er komið eitt námsfrøðiligt ráð at ráðgeva skúlaleiðaranum. Tað er í hesum ráðnum, at námsfrøðiliga umrøðan fer fram, og royndar- og menningarætlanir skúlans o.a. verða bornar fram og viðgjørðar.

7. táttur

Yvirleiðsla og yvirumsjón

- * Nú Føroyar hava singið ráðharrastýri, eru m.a. tær broytingar gjørdar í lógaruppskotinum í mun til gallandi

fólkaskúlalög, at heitini "Landsskúlaráð" og "Landsskúla-fyrisiting" eru strikað, og orðið "landsstýrismaður" er sett ístaðin. Tær heimildir, sum Landsskúlaráð og Landsskúla-fyrisiting hövdu í 1. kapitli í Ll. um skúlafyrisiting og í kunngerð um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum, eru nú við neyðugum dagföringum fluttar inn í ymsar lögargreinir í hesum lógaruppskoti og tá serstakliga í § 61.

8. tattur Fólkaskúlaráð

- * Skotið er upp at seta eitt Fólkaskúlaráð á stovn, ið skal geva landsstýrismanninum ráð í öllum málum um fólkaskúlan, samb. § 62.
- * Roynt hefur verið at gera málsligar ábøtur og dagföringar, har tað hefur verið hildið at vera neyðugt.

Lógaruppskotið

1. tóttur Endamál fólkaskúlans

§ 1. Fólkaskúlin er tann almenni skúlin, sum býður undirvísing eftir hesi lög, ið er givin út sambært rammulög fyri Føroyar um fólkaskúlan.

§ 2. Uppgáva fólkaskúlans er við atliti at tí einstaka næminginum og í samstarvi við foreldrini at fremja, at næmingarnir nema sær kunnleika, fimi, arbeiðshættir og málbúnar, sum stuðla tí einstaka næminginum í fjølbroyttu, persónligu menningini.

2. *stk.* Fólkaskúlin eigur at skapa sovorðin líkindi fyri uppliving, virkishugi og djúphugsan, at næmingarnir kunnu menna sína sannkenning, sítt hugflog og hug til at læra, og at teir kunnu venja síni evni til sjálvstøðuga meting, støðutakan og virkan og búnað í treysti til sín sjálvs og til teir möguleikar, sum eru í felagsskapinum.

3. *stk.* Fólkaskúlin skal í sátt og samvinnu við foreldrini hjálpa til at geva næmingunum eina kristna og siðalagsliga uppalang. Hann skal við støði í heimligari mentan menna kunnleika næminganna um føroyska mentan og hjálpa teimum at fata aðrar mentanir og samspæl manna við náttúruna. Hann skal búgva næmingarnar til innlivan, samavgerð, samábyrgd, rættindi og skyldur í einum fólkaræðisligum samfelag. Undirvísing og gerandislív skúlans eiga at vera grundað á andsfrælsi, tolyndi, javnvirði og fólkaræði.

§ 3 Innan fyri settar karmar hevur tann einstaki skúlin ábyrgdina av undirvísingardygdini sambært endamáli

fólkaskúlans, smb. § 2, og innan fyri hesar karmar ger skúlin av, hvussu hann skipar og leggur sína undirvísing til rættis.

2. *stk.* Skúlin samstarvar við næmingar og foreldur um at megna tað, sum er ásett í endamálsgrein fólkaskúlans.

2. táttur

Bygnaður fólkaskúlans og innihald

§ 4. Fólkaskúlin er ein 9 ára grundskúli og ein 1 árs 10. flokkur.

2. *stk.* Kommunum kann verða loyvt at seta 1 árs forskúlaflokk/ar á stovn eftir gjøllari reglum, sum landsstýrismaðurin setur.

3. *stk.* Skúlum verður veitt sernámsfrøðilig ráðgeving og næmingum sernámsfrøðiligur stuðul.

4. *stk.* Landsstýrismaðurin kann bjóða børnum, ið enn ikki hava byrjað skúlagongdina, sernámsfrøðiliga hjálp. Somuleiðis kann sernámsfrøðilig ráðgeving verða veitt foreldrum og øðrum, ið varða av hesum børnum.

5. *stk.* Landsstýrismaðurin kann harumframt bjóða tvímæltum børnum, ið hava annað móðurmál enn føroyskt, og sum enn ikki hava byrjað skúlagongdina, stuðul til frama fyri málsligu menningina í føroyiskum máli. Landsstýrismaðurin ásetur reglur um 3., 4. og 5. stk. og kann í tí sambandi víkja frá teimum í §§ 5, 7, 8 og 9 og § 14, 3. - 6. stk. og §§ 15 og 16 settu reglum.

6. *stk.* Fólkaskúlin kann bjóða næmingunum undirvísing í frítföldini.

7. *stk.* Undirvísingarligt samarbeiði kann vera ímillum framhaldsskúlan og aðrar undirvísingarstovnar. Landsstýrismaðurin kann áseta reglur um hetta samarbeiðið.

8. *stk.* Fólkaskúlin kann í samstarvi við ungdómsfelög, áhugabólkar og annað sjálvboðið felagslív stuðla ella fyrisita og samskipa fólkauplýsing og annað mentanarvirksemi á staðnum.

§ 5. Undirvísingarinnihaldið skal vera valt og skipað soleiðis, at næmingarnir fáa líkindi at nema sær fakliga djúphugsan, høpi og heild. Í undirvísingini skulu næmingarnir hava høvi at ogna sær sannkenning og teir arbeiðshættir, ið eyðkenna einstóku lærugreinina. Í sínámillum ávirkan við tí skulu næmingarnir hava høvi at nýta og menna kunnleika og fimi við undirvísing í tvørgreinaligum evnum og spurdómum.

2. *stk.* Í 9 ára grundskúlanum skulu allir næmingar verða undirvistir í:

1. kristnikunnleika øll skúlaárini

føroyskum øll skúlaárini

donskum

4. - 9. skúlaár

enskum

6. - 9. skúlaár

søgu/samtíð

4. - 9. skúlaár

2. støddfrøði øll skúlaárini

heimstaðarlæru

1. - 3. skúlaár

náttúru/tøkni

4. - 6. skúlaár

alis-/evnafrøði

7. skúlaár

landalæru

7. - 9. skúlaár

lívfrøði

7. - 9. skúlaár

3. ítrótti øll skúlaárini

4. handaverki
og list

{ tónleiki
tilevning
handarbeiði
smiði
heimkunnleika

í fimm ella fleiri skúlaár í 1. - 7. skúlaári.

3. *stk.* Undirvísingarligt samstarv kann verða skipað lærugreina og flokka millum.

4. *stk.* Undirvísing í alis-/evnafrøði og tyskum skal standa næmingunum í 8. og 9. flokki í boði. Annað fremmandamál kann tó verða valt í staðin fyri tyskt.

5. *stk.* Landsstýrismaðurin kann loyva, at næmingar, ið ikki hava fingið undirvísing í longri tíð, ella sum hava skift skúla,

kunnu í hóskandi vavi fáa ískoytisundirvísing ella annan fakligan stuðul.

6. stk. Næmingar, ið hava feroyskt sum seinna málid, kunnu í hóskandi vavi fáa serstaka undirvísing í feroyskum. Landsstýrismaðurin kann harumframt áseta, at boðið skal vera tvímæltum næmingum undirvísing í teirra móðurmáli. Landsstýrismaðurin ásetur gjøllari reglur um undirvísing av tvímæltum næmingum, og kann hann í hesum sambandi víkja frá § 5, 1. - 4. stk., §§ 7, 9 og 19, 1., 2., 3. og 5. stk. og § 26, 1. stk.

§ 6. Undirvísingen í kristnikunnleika í fólkaskúlanum skal samsvara við fólkakirkjunar evangelisk-luthersku læru.

2. stk. Er barnið í fólkakirkjuni, kunnu foreldrini fyrst í einum skúlaári skrivliga til skúlastýrið vátta, at tey sjálv ynskja at hava barnsins undirvísing í kristnikunnleika í hondum. Barnið sleppur tá undan at verða undirvist í kristnikunnleika í skúlanum, um ein prestur í fólkakirkjuni váttar, at hann hevur umsjónina við undirvísing barnsins í kristnikunnleika. Líva foreldrini saman í hjúnalag, skal váttanin um, at barnið sleppur undan at verða undirvist í kristnikunnleika í skúlanum, verða undirritað av báðum í felag. Er barnið 15 ár, kann frítøka tó bert verða framd við samtykki barnsins.

3. stk. Børn, sum ikki eru í fólkakirkjuni, skulu, tá ið foreldrini krevja tað, sleppa undan at verða undirvist í kristnikunnleika í skúlanum. Er barnið í øðrum trúarsamfelag uttan fyrir fólkakirkjuna, so hevur hetta trúarsamfelag umsjónina við átrúnarligu uppaling barnsins. Foreldur ella verji hava kortini skyldu til at ansa eftir, at barninum ikki vantar upplýsing um vanligu reglurnar fyrir lívinum í skipaðum samfelag, antin tað so er í einum trúarsamfelag ella ikki. Verður barnið vanskettað í so máta, skal skúlin geva tí neyðugu undirvísingina.

§ 7. Í 10. flokki skulu hesar lærugreinir standa næmingunum í boði: føroyskt, danskt, støddfrøði, kristnikunnleiki, ítróttur, samtið og enskt.

2. *stk.* Teir næmingar, ið sambært § 5, 4. *stk.* hava fingið undirvísing í alis-/evnafrøði og tyskum, teimum skal framhaldandi standa í boði at fáa undirvísing í alisfrøði, evnafrøði og tyskum í 10. flokki. Sama er eisini galldandi fyri teir næmingar, ið hava valt annað fremmandamál enn tyskt.

3. *stk.* Boðið kann vera næmingunum í 10. flokki undirvísing í latíni.

4. *stk.* § 5, 1. og 3. *stk.* og § 11 eru eisini galldandi fyri undirvísingina í 10. flokki.

§ 8. Upp í undirvísingina í fólkaskúlanum koma í hóskandi lærugreinum og á hóskandi aldursstigum hesi kravdu undirvísingarevnini:

- 1) ferðslulæra
- 2) útbúgvingar- og vinnulívskunning
- 3) heilsukunnleiki og seksualupplysing.

2. *stk.* Landsstýrismaðurin ásetur reglur um undirvísing eftir 1. *stk.*, og hann kann góðkenna, at onnur evni koma upp í skyldugu undirvísingina.

§ 9. Umframta undirvísing, ið skal vera boðin sambært §§ 5, 7 og 8 vera hesar valgreinir og hesi evni at standa næmingunum í 8. - 10. flokki í boði:

1. sjóvinna
2. landbúnaður
3. tekstviðgerð
4. tøknifrøði
5. miðlar
6. ljósmyndalæra
7. filmskunnleiki
8. drama
9. tónleikur
10. tilevning

11. heimkunnleiki

12. handarbeiði

13. smíð

14. motorlæra

15. arbeiðskunnleiki.

2. *stk.* Næmingum í 8. - 10. flokki eiga at standa í boði verkætlunararbeiði, evniskunnandi undirvísing og undirvísingartilboð, har verkligt og ástoeðiligt innihald er samskipað í eina undirvísing, ið kann fara fram eins væl í skúlanum og utan fyri skúlan.

3. *stk.* Skúlin kann bjóða öllum næmingum í 8. - 10. flokki at fara í starvspraktikk á virkjum og stovnum ella at vera á skeiðum í øðrum skúlaformum eitt styttri tiðarskeið, smb. § 18, 6. *stk.*

4. *stk.* Skúlasamstarv kann harumframt verða skipað um 10. flokkarnar ímillum fólkaskúlar sínámillum og aðrar skúla-/útbúgvingarformar, vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o. viðvísjandi breytatilboðum, ið kunnu standa næmingunum í 10. flokki í boði.

5. *stk.* Landsstýrismaðurin kann loyva, at boðið verður næmingunum undirvísing í øðrum lærugreinum og evnum enn teimum, sum standa í 1. *stk.*, eins og honum er heimilað at áseta gjöllari reglur eftir 2. og 4. *stk.* og at senda út leiðbeinandi tilfar hesum viðvísjandi.

§ 10. Innihaldið í forskúlaflokki eigur í høvuðsheitum at vera leikur og annað mennandi virksemi. Miðað verður eisini eftir at geva børnunum kunning um dagliga lívið í skúlanum.

§ 11. Landsstýrismaðurin ásetur reglur um undirvísingarendamálið í lærugreinum og evnum eftir §§ 5 - 9 og tilskilar í høvuðsheitum kunnleika- og fimisökini. Hann kann senda út leiðbeinandi undirvísingarætlanir og lýsa undirvísingarinnihaldið við dømum um næmingalagaðar undirvísingargongdir. Hann kann somuleiðis senda út leiðbeinandi tilfar um

undirvísing í tvørgangandi evnum, spurdómsvendari undirvísing, leiðbeinandi uppgávur o.a.

§ 12. Næmingarnir verða undirvístir á tí floksstigi í grundskúlanum, ið samsvarar við skúlaaldur teirra. Næmingur kann tó í samráð við foreldrini, smbr. § 69, verða undirvístur á sama floksstigi í 2 ár, um hann ikki hefur fингið undirvísing í longri tíð, ella aðrar serligar grundir benda á, at hetta er best fyri hann. Somuleiðis kann ein næmingur undir heilt serligum umstöðum leypa eitt floksstig um.

2. stk. Serundirvísing sambært § 4, 3. stk., ið ikki er fyribils, kann verða grundað á eina námsfrøðiliga/sálarfrøðiliga kanning og eigur at fara fram í samráð við næmingin og foreldrini.

3. stk. Foreldrini, smbr. § 69, og næmingurin taka í samráð við skúlan avgerð um val av lærugreinum smb. § 7 og 9, 1. - 4. stk. um framhaldandi skúlagongd.

§ 13. Fólkaskúlin eigur at vera floksbýttur. Í ársbýttum skúlum eigur hvort floksstigið at vera undirvist sær.

2. stk. Hóast skúli er ársbýttur, kann undirvísing fara fram tvörtur um floksbýtið (smb. § 30, 4. stk.).

3. stk. Tann einstaki skúlin skal vera floksbýttur eftir hesum meginreglum:

- 1) Skúli, ið hevur millum 1 og 14 næmingar, er 1-flokkaður,
- 2) skúli, ið hevur millum 15 og 30 næmingar, er 2-flokkaður,
- 3) skúli, ið hevur millum 31 og 48 næmingar, er 3-flokkaður,
- 4) skúli, ið hevur millum 49 og 68 næmingar, er 4-flokkaður,
- 5) skúli, ið hevur millum 69 og 90 næmingar, er 5-flokkaður,
- 6) skúli, ið hevur millum 91 og 114 næmingar, er 6-flokkaður, og

7) skúli, ið hevur 115 næmingar og fleiri, er 7-flokkaður og ársbýttur.

4. stk. Landsstýrismanninum er heimilað í serstökum fóri at gera frávik frá meginreglunum í 3. stk.

§ 14. Næmingar og foreldur, smb. § 69, skulu regluliga fáa at vita skúlans áskoðan um, hvat næmingarnir fáa burtur úr skúlagongdini.

2. stk. Úrtøka næminganna skal javnan verða eftirmett. Henda eftirmeting, ið er sameindur partur av undirvísingini, skal vera støðið undir teirri leiðbeining, tann einstaki næmingurin fær, og undir ráðleggingini av komandi undirvísing.

3. stk. Hjá næmingum, sum eru á 8. - 10. floksstigi, verður støða teirra í royndarlærugreinunum (smb. § 16, 1. - 5. stk.) lýst við talmetum (støðutalmetum). Sama er galldandi fyri næmingar, sum fara úr skúlanum eftir 7. floksstig (smb. § 15).

4. stk. Á 8. - 10. floksstigi verða støðumet givin í minsta lagi 2 ferðir um árið. Síðstu støðumetini, ið lýsa fakligu heildarstøðu næmingsins, skulu verða givin beint fyri tær skrivligu royndirnar.

5. stk. Á 9. og 10. floksstigi gera næmingarnir eina kravda verkætlunaruppgávu, ið verður mett við skrivligum ummæli, smb. tó § 70, 4. stk. Uppgávan kann eisini verða talmett, um næmingurin ynskir tað. Landsstýrismaðurin ásetur somuleiðis karmar, meginreglur o.a. verkætlunaruppgávuni viðvíkjandi.

6. stk. Á 9. og 10. floksstigi kunnu næmingarnir harumframt gera eina fría, sjálvvalda uppgávu. Henda uppgáva kann, um næmingurin ynskir tað, verða mett við skrivligum ummæli og/ella talmeti.

§ 15. Næmingar, sum fara úr skúlanum eftir 7. floksstig (smb. § 41, 3. stk.) ella seinni, skulu fáa eitt fráfaringarskjjal. Á fráfaringarskjalinum, ið skúlin skrivar, skal standa, hvørji undirvísing næmingurin hevur fylgt, tey seinast givnu støðumetini og mögulig royndarmet (smb. § 16, 1.- 5. stk.). Eftir næmingsins egna vali kann tað skrivliga ummælið og/ella eitt talmett fyri tað kravdu verkætlunaruppgávuna verða sett á fráfaringarskjalið. Ein mögulig meting av tí fríu, sjálvvaldu uppgávuni kann somuleiðis verða sett á fráfaringarskjalið.

§ 16. Tá ið undirvísingin í 9. flokki endar, verður fráfaringarroynd fólkaskúlans í hesum lærugreinum: kristnikunnleika, føroyskum, donskum, enskum, týskum, støddfrøði og alis-/evnafrøði.

2. stk. Tá ið undirvísingin í 10. flokki endar, verður viðkaða fráfaringarroynd fólkaskúlans í hesum lærugreinum: føroyskum, donskum, enskum, týskum, støddfrøði, alisfrøði og evnafrøði.

3. stk. Tá ið undirvísingin í 10. flokki endar, kunnu næmingarnir í staðin fyri at fara til viðkaðu fráfaringarroynd eftir 2. stk., fara til fráfaringarroynd eftir 1. stk.

4. stk. Í lærugreinunum søgu/samtíð, landalæru, lívfrøði, latíni, handarbeiði, smíði og heimkunnleika verður fráfaringarroynd fólkaskúlans, tá ið undirvísingin endar.

5. stk. Um so er, at næmingur heilt ella lutvist hevur fylgt undirvísingini í eini lærugrein á øðrum undirvísingarstovni ella gjøgnum frítíðarundirvísing samsvarandi krøvunum til fráfaringarroyndir fólkaskúlans, so kann ein tilíkur næmingur skriva seg inn til fráfaringarroynd í viðkomandi lærugrein.

6. stk. Landsstýrismaðurin kann gera av, at eingin roynd verður í ávísum lærugreinum og/ella lærugreinapörtum hvort royndarskeiðið. Síðsta støðumet í viðkomandi lærugreinum/lærugreinarpörtum telur tá sum royndarmet.

7. stk. Landsstýrismaðurin kann gera av, at fráfaringarroynd kann vera í øðrum enn teimum lærugreinum, sum nevndar eru í 1. - 4. stk.

8. stk. Landsstýrismaðurin setur tær skrivligu uppgávurnar til royndirnar. Hinar uppgávurnar setur lærarin ella próvdómarin eftir reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.

9. stk. Næmingurin tekur í samráð við foreldrini, smb. § 69, og skúlan avgerð um at skriva seg inn til royndirnar.

§ 17. Landsstýrismaðurin ásetur reglur um royndarkrøvini í teimum einstøku lærugreinunum, um innskriving til royndirnar, royndarhald, meting, próvtalsgeving og um, hvussu fráfaringarskjølini skulu vera.

2. *stk.* Skúli kann gera frávik frá royndarreglunum fyrir næmingar við serligum tørvi og fyrir fremmandamæltar næmingar. Landsstýrismaðurin kann áseta gjöllari reglur hesum viðvilkjandi.

§ 18. Skúlaárið byrjar 1. august. Landsstýrismaðurin ásetur árliga talið á skúladögum.

2. *stk.* Hann skipar tað árliga talið á frídögum og frítíðum, og nær summarfrítiðin byrjar.

3. *stk.* Dagliga undirvísingartíð næminga má í mesta lagi vera:

- 1) í forskúlaflokki, 1. og 2. floksstigi 5 tímar
- 2) í 3. og 4. floksstigi 6 tímar
- 3) í 5., 6. og 7. floksstigi 7 tímar
- 4) í 8., 9. og 10. flokki 8 tímar.

4. *stk.* Undirvísingartíð næminga verður roknað í undirvísingartímum, og er 1 tími 45 minuttrí.

5. *stk.* Hann kann í serstökum fóri víkja frá ásetingunum í 3. stk., eins og honum er heimilað í hvørjum einstökum fóri at áseta vikutímatal næminganna í forskúlaflokkinum.

6. *stk.* Við atliti at luttøku næminganna í setursskúla, starvspraktíkk ella tilíkum kann vanliga skipanin av undirvísingini í einum flokki verða steðgað fyribils eitt tímatal, ðið svarar til í mesta lagi 10 skúladagar árliga í 1. - 7 skúlaári, 20 skúladagar í 8. flokki, 30 skúladagar í 9. flokki og í 10 flokki so nögv, sum neyðugt er sambært § 9, 3. stk.

§ 19. Í ársbýttum skúla eigur vikutímatal næminganna tey 7 fyrstu skúlaárini at vera í minsta lagi 182 undirvísingartímar og 238, um skúlin harumframt hevur 8. og 9. flokk.

2. *stk.* Undirvísingartímatal næminganna um vikuna í hvørjum flokki eigur í minsta lagi at vera:

- 1) í 1. flokki 18 tímar
- 2) í 2. flokki 20 tímar
- 3) í 3. flokki 24 tímar
- 4) í 4. flokki 28 tímar
- 5) í 5. flokki 30 tímar

- 6) í 6. flokki 31 tímar
  - 7) í 7. flokki 31 tímar
  - 8) í 8. flokki 28 tímar
  - 9) í 9. flokki 28 tímar.
3. *stk.* Í 10. flokki er undirvísingartímatal næminganna um vikuna í minsta lagi 28 tímar.
4. *stk.* Loyvt kann vera ársbýttum skúlum at flyta í mesta lagi 2 undirvísingartímar millum flokkar. Tað í 1. *stk.* nevnda tímalaðmark eigur tó ikki at verða broytt av hesi orsök.
5. *stk.* Í skúlum, sum ikki eru ársbýttir, og sum kunnu hava næmingar fyrstu 7 skúlaárin, eigur vikutímatal næminganna í tí einstaka skúlanum at verða lagað eftir næmingatali og aldursbýti næminga, og skal tað í minsta lagi vera:
- 1) í 1-flokkaðum skúla 15 tímar
  - 2) í 2-flokkaðum skúla 40 tímar
  - 3) í 3-flokkaðum skúla 70 tímar
  - 4) í 4-flokkaðum skúla 100 tímar
  - 5) í 5-flokkaðum skúla 120 tímar
  - 6) í 6-flokkaðum skúla 145 tímar.
6. *stk.* Landsstýrismaðurin ásetur eftir næri reglum vikutímatal skúlanna og kann í serstökum föri víkja frá ásetingunum í 1. - 5. *stk.*
7. *stk.* Landsstýrismaðurin kann loyva, at skylduga undirvísingin verður savnað í einum parti av skúlaárinum.
8. *stk.* Landsstýrismaðurin ger reglur um tíma- og lærugreinabýti.

§ 20. Við skúlaárs byrjan eigur næmingatalið tey 7 fyrstu skúlaárin vanliga ikki at fara upp um 24 í hvørjum flokkinum.

§ 21. Ráðleggingin av undirvísingini, herímillum valið av undirvísingar- og arbeiðsformum, háttum, undirvísingarmiðlum og evnum, skal megna tað, sum ásett er í endamálgrein fólkaskúlans, og vera lagað til tørv og fortreytir hjá tí einstaka næminginum.

2. *stk.* Tað áliggur leiðslu skúlans at tryggja, at flokslærarin og aðrir lærarar floksins ráðleggja og fyrireika undirvísingina, so at allir næmingar kunnu fáa sínar avbjóðingar.
3. *stk.* Í royndarlærugreinunum, smb. § 16, skal undirvísingarinnihaldið vera fyriskipað soleiðis, at royndarkrøvini í tí einstóku lærugreinini skulu vera nádd.
4. *stk.* Á hvørjum floksstigi og í hvørji lærugrein samarbeiða lærarar og næmingur javnan um at áseta tey mál, roynt verður at náa. Arbeidið næmingsins verður lagt til rættis við atliti at hesum málum. Ásetingin av arbeiðsformum, -háttum og evnisvali skal í mestan mun fara fram í samstarvi millum lærararnar og næmingarnar.
5. *stk.* Til hvønn flokk verður settur ein flokslærari at loysa serstakar uppgåvur flokinum viðvíkjandi.
6. *stk.* Landsstýrismaðurin ásetur gjöllari reglur um flokslærarans uppgåvur.

§ 22. Til hvønn skúla verður gjørd ein undirvísingarætlan, ið skal hava hesar ásetingar:

1. Skipan av undirvísingini hvort skúlaárið, smb. §§ 5 - 9, 19 og 21, herímillum tímatalið í teimum einstóku lærugreinunum, möguligan tvørgreinalestur og skipan av skúlagongdini teir ymsu vikudagarnar (tímbýtisætlan).
2. Innihaldið av undirvísingini í einstóku lærugreinunum, tvørgreinalestri og evnum, tilskilað við høvuðs kunnleika- og fimisøkjum (læriætlan).
3. Undirvísing eftir § 4, 3. - 7. stk.
4. Frítíðarætlan.

§ 23. Teir undirvísingarmiðlar, ið neyðugir eru, skulu ókeypis latast næmingunum til nýtslu. Hetta er tó ikki galdandi fyrir töl og útbúnað, ið nýtt verða til undirvísing í frítíðini eftir § 4, 5. stk., og sum næmingarnir taka heim til egnar nýtslu.

2. *stk.* Í hvørjum skúla smb. § 30, 1. stk. verður skipað eitt skúlabókasavn sum námsfrøðiligur tænastudepil. Skúlabókasavnið er partur av virksemi skúlans og galdandi

bókasavnsskipan. Í skúlabókasavninum skulu vera til taks undirvísingarmiðlar til undirvísingina í skúlanum, herímillum eisini frílesibøkur. Skúlabókasavnið skal leiðbeina næmingarnar um tilfarsnýtslu.

3. stk. Landsstýrismaðurin kann áseta gjøllari reglur um endamál og virki skúlabókasavnsins.

4. stk. Landsmiðstøðin verður skipað eftir greiniligari reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.

§ 24. Sett verður á stovn ein skúlavegleiðaraskipan at ráðgeva og leiðbeina næmingarnar í sambandi við útbúgvingar- og starvsval teirra.

2. stk. Landsstýrismaðurin kann áseta gjøllari reglur um skúlavegleiðaraskipanina.

§ 25. Landsstýrismaðurin ger eina menningaráetlan fyri allan fólkaskúlan og kann fyrireika royndar- og menningartiltök, sum kunnu standa tí einstaka skúlanum í boði at royna, smb. § 62, 1. stk.

2. stk. Hann kann geva tí einstaka skúlanum fíggjarligan og ráðgevingarligan stuðul eftir 1. stk.

3. stk. Hann kann eftir tilmæli frá skúlastýrinum víkja frá reglunum í 2. tótti í tí vavi, neyðugt er til tess at fremja royndarvirksemi og námsfrœðiligt menningararbeiði.

3. táttur Skipanin av skúlaverkinum

§ 26. Kommunustýrið hefur, um foreldrini (smb. § 69) ynskja, at börn teirra verða skrivað inn í fólkaskúlan, skyldu at skipa so fyrir, at öll hesi börn, sum búgva í øki skúlamyndugleikans, fáa undirvísing í hesum sama øki tey 7 fyrstu skúlaárini (smb. tó § 31). Skúlamyndugleikin á staðnum hefur somuleiðis skyldu at skipa so fyrir, at börnum og ungfólkum undir 18 ár, sum

búgva í øki skúlamyndugleikans, verður tryggjaður undirvísingarmöguleiki í 8., 9. og 10. flokki, og at teimum kann verða veitt sernámsfröðilig hjálp (smb. § 4, 3. og 4. stk.).

2. *stk.* 9 ára undirvísingarskylda heimilar ikki í sjálvum sær skúlamyndugleikanum á staðnum at broyta verandi skipan av skúlaverkinum.

3. *stk.* Avgerð um undirvísing av næmingum í 8., 9. og 10. skúlaári tekur landsstýrismaðurin í hvørjum einstökum fóri.

4. *stk.* Næmingar, sum í skúlaárinum flyta úr øki skúlamyndugleikans, ella sum fylla 18 ár, hava rætt at halda fram skúlagongdina í sama øki, tað ið eftir er av skúlaárinum.

5. *stk.* Skúlamyndugleikarnir á staðnum kunnu í serstökum fóri loyva, at ásetingarnar í 1. og 4. *stk.* eisini eru galldandi fyrir næmingar, ið eru eldri enn 18 ár.

§ 27. Eftir sáttmála kommunu millum kann verða víst næmingum á undirvísing í skúla hjá aðrarí kommuu ella í privatar skúlar.

2. *stk.* Landsstýrismaðurin skal góðkenna teir sáttmálar, sum nevndir eru í 1. *stk.*

3. *stk.* Tilvísing til skúla hjá øðrum skúlamyndugleika kann vanliga bert fata um næmingar, sum eru í 4. skúlaári og eldri, og næmingar, sum skulu verða undirvistir í serflokkum og serskúlum, og um teir næmingar, sum búgva í útryðjunum í umdömi skúlamyndugleikanna á staðnum, har høgligari er at ganga í skúla í eini grannakommunu.

4. *stk.* Tilvísing til privatar skúlar kann bert verða gjørd við samtykki foreldra, smb. § 69.

5. *stk.* Bert í serstökum fóri kann verða víst børnum í undirvísingarskyldugum aldri, sum búgva á plássum, har skúli er, tá ið henda lög kemur í gildi, á undirvísing í øðrum skúlaumdömi, um tað ber við sær, at tey verða noydd at flyta heimanífrá.

6. *stk.* Landsstýrismaðurin kann skipa serundirvísing fyrir bæði undirvísingarskyldug og ikki undirvísingarskyldug börn og ung undir 18 ár, smb. § 26, 1. *stk.*

7. *stk.* Hann kann áleggja einum skúlamyndugleika á staðnum at taka ímóti næmingum frá øðrum skúlamyndugleika, um so er, at pláss er í skúlanum. Tær skúlaútreiðslur, ið standast av hesi skipan, verða rindaðar eftir gjøllari reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.

§ 28. Næmingar, sum í longri tíð ikki kunnu verða undirvistir í skúlanum vegna smittuvanda ella við atliti at heilsu ella vælfærð, verða undirvistir heima ella á tí stovni, har teir eru staddir.

2. *stk.* Tað er skylda skúlamyndugleikans á staðnum at skipa undirvísing eftir 1. *stk.* á teimum sjúkrahúsum og øðrum stovnum, sum eru í øki skúlamyndugleikans, og sum taka ímóti børnum og unglungum í 6-18 ára aldri, uttan so er, at skipað verður fyri undirvísing teirra á annan hátt. Landsstýrismaðurin kann eisini skipa fyri tilíkari undirvísing. Stovnurin skal lata hóskandi høli.

3. *stk.* Landsstýrismaðurin ger reglur um undirvísing eftir 1. og 2. *stk.* Lánskassin rindar læraralønir fyri undirvísing eftir 1. og 2. *stk.* eins og læraralønir annars. Kommunustýrið ber aðrar útreiðslur í sambandi við undirvísing eftir 1. *stk.* Útreiðslurnar av undirvísingarmiðlum eftir 2. *stk.* vera rindaðar úr lánskassanum í tann mun, stovnurin ikki letur tilfarið.

§ 29. Skúlamyndugleikin á staðnum býtir vanliga sítt øki upp í skúlaumdømi, ið kunnu vera størri fyri skúlans eldrum floksstig enn fyri tey yngru, smb. tó § 31, 1. *stk.* Landsstýrismaðurin kann góðkenna, at eitt skúlaumdømi er felags fyri fleiri skúlar.

2. *stk.* Undirvísing sambært § 4, 3 - 5. *stk.* kann vera felags fyri næmingar úr fleiri skúlum, og sambært §§ 5, 7 og 9 kann undirvísingen vera felags fyri næmingar í 8., 9. og 10. flokki úr fleiri skúlum.

3. *stk.* Undirvísing sambært § 4, 3. - 5. *stk.*, §§ 5, 7 og 9 kann verða skipað eftir lóggávuni um frítfðarundirvísing, so at næmingum kann verða víst hagar. Næmingarnir skulu tó, um

teir ynskja tað, verða undirvistir í fólkaskúlanum alt tað vikutímatalið, sum sett er í undirvísingarætlanini, smb. § 22, 1. stk. nr. 1.

4. stk. Um foreldrini ynskja, at børn teirra skulu verða verandi í sama skúla, so skal umlegging av umdømismarkum millum verandi skúlar alt tað, ið til ber, ikki ávirka tey børn, sum longu eru farin í skúla. Hetta er tó ikki galdandi, um allur flokkurin kann verða fluttur. Dentur eigur somuleiðis at vera lagdur á, at umlegging av umdømismarkum heldur ikki skal ávirka børn, ið hava eldri systkin í skúlanum, um foreldrini ynskja, at systkini eisini skulu verða verandi í sama skúla. Skúlastýrið kann í serstökum føri loyva, at næmingar ganga í skúla í einum øðrum umdømi enn sínum egna.

5. stk. Um eitt kommunustýri hevur gjört av at leggja ein skúla niður, so skal tað verða kunngjört í teimum fóroysku bløðunum. Um í minsta lagi 30% av teimum íbúgvum í viðkomandi skúlaumdömi, ið hava valrætt til kommunustýrið, seta fram innan ein mánað eftir kunngerðina skrivliga áheitan um tað, so skal kommunustýrið halda atkvøðugreiðslu um at leggja skúlan niður. Atkvøðurætt hava teir íbúgvær í skúlaumdöminum, ið hava atkvøðurætt til kommunustýrið. Landsstýrismaðurin ásetur greiniligar reglur um tilíkar atkvøðugreiðslur. Verður úrslitið av atkvøðugreiðsluni, at í minsta lagi 50% av teimum, ið hava atkvøðurætt, ynskja at varðveita skúlan, kann hann ikki verða niðurlagdur fyrr enn aftan á, at næsta valskeið er úti, og tá bert, um kommunustýrið av nýggjum tekur avgerð um tað, og landsstýrismaðurin góðkennir hesa avgerð. Um hesa avgerð kunnu íbúgvarnir ikki krevja atkvøðugreiðslu.

§ 30. Hvør sjálvstøðugur skúli skal vanliga fata um í minsta lagi 3 samanhangandi floksstig.

2. stk. Skúlarnir verða býttir í flokkar eftir næmingatalinum, smb. § 13. Í skúlum, sum ikki kunnu vera ársbýttir, kann flokkur fata um fleiri floksstig.

3. stk. Tá ið børnini á fyrsta sinni verða býtt sundur í flokkar, eigur dentur at verða lagdur á, at tann einstaki

flokkurin verður varðveittur, allur sum hann er, tey komandi skúlaári. Vanliga kann nýtt floksbýti ikki gerast vegna val av lærugreinum eftir § 12, 3. stk.

4. *stk.* Undirvísingin í ávikavist forskúlaflokki, 1. og 2. skúlaári ella 1., 2. og 3. skúlaári kann lutvís verða samskipað. Á hesum somu floksstigum kann öll undirvísingin í teimum smáu skúlunum verða samskipað. Harumframt kann undirvísing, utan mun til floksbýti, vera felags fyrí næmingar úr fleiri floksstigum.

§ 31. Tveir ella fleiri skúlamyndugleikar á staðnum kunnu ganga saman í eitt skúlasamband til heilt ella lutvist at skipa síni skúlaviðurskifti felags í øki skúlamyndugleikanna. Áðrenn avgerð verður tikan um hetta, skulu sbúgvarnir í teimum økjum, sum skúlasambandið verður at fata um, hava havt høvi at sagt sína hugsan um málid á einum fundi, sum teir einstóku skúlamyndugleikarnir á staðnum skipa fyrí.

2. *stk.* Greiniligari reglur um samarbeiði, um val av stýri og um, hvort og hvussu teir einstóku skúlamyndugleikarnir skulu kunna fara burtur úr felagsskapinum, verða at seta í ein sáttmála, sum landsstýrismaðurin staðfestir.

§ 32. Ein skúlabygnaður skal verða gjørdur fyrí kommununnar skúlaverk, smb. § 47, 6. *stk.* Skúlabygnaðurin skal fata um:

- 1) Navnið á tí einstaka skúlanum. Um so er, at kommunan hevur býtt sítt øki upp í skúlaumdømi, smb. § 29, so skulu nøvnini á umdømunum verða tilskilað. Her kann eisini vera ásett, at smærri umleggingar av umdømunum kunnu verða gjørdar í sambandi við ta árligu innskrivingina.
- 2) Vavið á tí einstaka skúlanum við atliti at undirvísing í grundskúla, 10. flokki o.ø. eftir § 4.
- 3) Tilvísing til undirvísing í øðrum skúlum sambært sáttmála, smb. § 27.
- 4) Undirvísing á stovnum í økinum, smb. § 28, 2. *stk.*

2. *stk.* Landsstýrismaðurin skipar á hvørjum ári læraratalið í hvørjum skúla. Skipanin er grundað á upplýsingar frá skúla og skúlastýri um væntaða næmingatalið, flokkatal o.a.

§ 33. Kommunustýrið skal skipa fyri flutningi millum skúlar og heim ella nánd av heiminum av næmingum, sum ganga í skúla utan fyri teirra egnu bústaðarkommunu.

2. *stk.* Kommunustýrið kann harumframt skipa fyri flutningi millum skúlar og heim ella nánd av heimum av niðanfyri nevndu næmingum, sum ganga í skúla í teirra egnu bústaðarkommunu:

- 1 næmingum upp í 3. skúlaár, ið hava longri skúlaveg enn 2,5 km, og eldri næmingum, ið hava longri skúlaveg enn 3,5 km, og
- 2 næmingum, ið hava styttri skúlaveg, um so er, at tað er serliga neyðugt fyri tryggleikan hjá næmingunum í ferðsluni, ella um skúlavegurin er ov torførur.
3. *stk.* Kommunustýrið skal harumframt skipa fyri flutningi í og úr skúla av næmingum, ið eru sjúkir ella avlamnir, eftir reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.
4. *stk.* Skyldan at skipa fyri flutningi eftir 1. *stk.* kann vera lokin við at vísa næmingunum til almennar ferðslumiðlar ella við at samsýna teimum útreiðslur til egnan flutning.
5. *stk.* Landsstýrismaðurin kann gera reglur um m.a., hvussu long tið utan fyri egna skúlatið í mesta lagi kann vera millum flutning næmingsins til og frá skúla og um onnur viðurskifti, ið serliga viðvíkja avbygdanæmingum og øðrum, sum hava langan veg í skúla.
6. *stk.* Ásetingarnar í 1. *stk.* umfata ikki næmingar, ið sambært § 26, 4. *stk.* verða undirvistir í øðrum skúla enn umdømisskúla sínum.
7. *stk.* Tær flutningsskipanir, ið kommunustýrið hevur gjört sambært 1., 3. og 4. *stk.*, skulu góðkennast av landsstýrismanninum.
8. *stk.* Landsstýrismaðurin ásetur reglur um landskassastudning til lutvísa rindan av útreiðslunum til góðkendar flutningsskipanir eftir 1. *stk.*

9. *stk.* Landsstýrismaðurin kann í serstökum fóri víkja frá reglunum í 1.- 6. *stk.*, eins og hann kann loyva, at endurgjaldsútreiðslur, ið standast av læraraflutningi, kunnu verða viðgjördar eftir somu reglum sum útreiðslur av næmingaflutningi eftir 1.- 3. *stk.*, um so er, at slík skipan verður hildin at verða betur hóskandi.

§ 34. Landsstýrismaðurin kann veita tilskot til útreiðslur foreldra fyri upphald næminga í aðrari kommunu, um so er, at viðkomandi næmingar bert kunnu fáa undirvísing í 8. - 10. flokki í einum skúla, har dagligur flutningur millum heim og skúla er serliga ótryggur, drúgvur ella kostnaðarmikil.

2. *stk.* Hann kann veita tilskot til útreiðslur foreldra fyri upphald næminga í aðrari kommunu, um so er, at viðkomandi næmingar bert kunnu fáa ta í § 4, 4. - 5. *stk.* umrøddu undirvísing í einum skúla, har dagligur flutningur millum heim og skúla í royndum ikki er möguligur fyri næmingarnar.

3. *stk.* Hann kann ístaðin við samtykki foreldra, smb. § 69, skipa fyri, at teir í 1. og 2. *stk.* nevndu næmingar verða at búgvá á staðnum, har skúli teirra er.

4. *stk.* Hann kann við samtykki foreldra, smb. § 69, í serstökum fóri loyva, at næmingar, sum eru í 7. skúlaári og yngri, og sum ikki ganga í skúla í heimbygdini, verða at búgvá á staðnum, har skúli teirra er.

5. *stk.* Tilskotið verður veitt sum heilt ella lutvist endurgjald fyri innivist, sum landsstýrismaðurin hevur góðkent. Tilskotið skal heilt ella lutvist samsvara við tann meirkostnað foreldra, ið stendst av, at næmingurin býr ikki heima. Harumframt verður veitt tilskot til ferðaútreiðslur næminga millum heim og skúla vikuskiftini, og tá ið frítíðir byrja og enda.

6. *stk.* Tilskotið eftir 1.- 5. *stk.*, verður veitt úr landskassanum.

7. *stk.* Heimstaðarkommunan endurrindar skúlakommununi útreiðslur hennara fyri skúlagongdina hjá næminginum, smb. § 27.

4. tóttur Lærararnir

§ 35. Til at kunna rökja undirvísingina í fólkaskúlanum skal viðkomandi hava lokið útbúgvingina sum fólkaskúlalærari á Føroya Læraraskúla ella á donskum læraraskúla, smb. tó 2. og 3. stk., ella aðra læraraútbúgving, sum landsstýrismaðurin hevur góðkent hesum viðvíkjandi.

2. stk. Tað er ein treyt fyri fastari setan sum lærari, at viðkomandi hevur staðið eina serliga roynd í føroyskum. Landsstýrismaðurin ásetur greniligari reglur um hesa roynd.

3. stk. Í skúlum, har settu lærarar ella tímalærarar skúlans ikki kunnu átaka sær undirvísingina í øllum teimum lærugreinum, sum standa í undirvísingaráetlan skúlans, og har fólkaskúlalærari ikki er at átaka sær hesa undirvísing, kann sergreinalærari verða settur at undirvísa í viðkomandi lærugreinum.

§ 36. Til at rökja undirvísing í frítíðini eftir § 4, 5. stk. ella aðrar námsfrøðiligar arbeiðsuppgávur, ið ikki koma undir § 35, kunnu verða sett starvsfólk við serligari útbúgving. Landsstýrismaðurin ásetur greniligari reglur hesum viðvíkjandi.

§ 37. Landsstýrismaðurin kann í serstókum féri loyva frávik frá teimum í § 35 og § 36 settu reglum.

§ 38. Landsstýrismaðurin ger reglur um setanarkorini hjá tímalærarum, vikarum og sergreinalærarum í fólkaskúlanum.

§ 39. Skúlastýrið/felagsskúlastýrið kann eftirlíka einum lærara, sum av góðum grundum vil sleppa undan at undirvísa í kristnikunnleika. Um lærari av hesi orsøk ikki kann fáa fulla tænastutíð, verður lønin skerd samsvarandi, men eftirlønaraldur hansara verður kortini óskerdur.

5. táttur

Undirvísingarskylda. Innskriving og útskriving úr fólkaskúlanum.

§ 40. Eitt og hvört barn, sum býr her á landi, hevur undirvísingarskyldu eftir reglunum í §§ 42 - 44, uttan so er, at gallandi er fyrir tað reglur um undirvísingarskyldu í aðrari lóggávu. Sama er gallandi fyrir börn, sum skulu vera her í landinum í minsta lagi 6 mánaðir.

§ 41. Eitt og hvört undirvísingarskyldugt barn hevur skyldu at ganga í fólkaskúlan, um tað ikki á annan hátt fær eina undirvísing, ið kann javnmetast við ta, sum vanliga verður kravd í fólkaskúlanum.

2. *stk.* Ikki kann verða kravt, at eitt undirvísingarskyldugt barn verður skrivað inn í fólkaskúlan, um so er, at tað verður skrivað inn í ein góðkendan privatskúla, ella um tann, ið hevur ábyrgdina av undirvísing barnsins, smb. § 69, våttar skriviliga fyrir skúlastýrinum, at hann sjálvur vil skipa fyrir undirvísingini. Sama er gallandi fyrir næmingar, sum eftir 7. floksstig halda fram í einum góðkendum eftirskúla, háskúla, húshaldsskúla ella á einum góðkendum skeiði.

3. *stk.* Leiðari skúlans kann eftir áheitan foreldra, smbr. § 69, loyva, at næmingur eftir 7 ára skúlagongd heilt ella lutvist lýkur undirvísingarskylduna við arbeiði, vinnuligari útbúgving ella undirvísingartilboði sambært § 9, 2. *stk.*, um so er, at tað av serligum orsókum verður hildið at vera best fyrir næmingin.

4. *stk.* Landsstýrismanninum er heimilað at áseta gjöllari reglur eftir 2. og 3. *stk.*

§ 42. Undirvísingarskyldan byrjar 1. august í tí álmanakkaári, barnið fyllir 7 ár, og endar 31. juli, eftir at barnið hevur fingið regluliga undirvísing í 9 ár. Forskúlin verður ikki taldur uppí. Undirvísingarskyldan endar tó í seinasta lagi 31. juli í tí álmanakkaári, barnið fyllir 17 ár, ella tá ið tað hevur lokið

skúlagongdina í grundskúlanum ella eina útbúgving, ið kann javnmetast við hana, smb. § 41, 3. stk.

2. *stk.* Leiðari skúlans kann eftir áheitan foreldra, smb. § 69, góðkenna, at barnið verður skrivað inn í 1. flokk í tí álmanakkaári, tað innan 1. august fyllir 6 ár, um hildið verður, at tað kann fylgja undirvísingini í flokinum.

3. *stk.* Hann kann somuleiðis eftir áheitan foreldra ella við teirra samtykki, smb. § 69, góðkenna, at barnið verður skrivað inn árið eftir, at undirvísingarskyldan eftir 1. stk. er byrjað, um so er, at tað hevur sínar grundir í menning barnsins.

4. *stk.* Eitt barn skal, um kommunna sambært § 4, 2. stk. hevur sett forskúlaflokk á stovn, eftir áheitan foreldra, smb. § 69, verða skrivað inn í forskúlan í tí álmanakkaári, barnið fyllir 6 ár, ella seinni.

5. *stk.* Eftir 4. stk. skulu somuleiðis börn í teimum kommunum, sum ikki hava möguleika at stovna sjálvstöðugan forskúlaflokk, fáa høvi at koma í 1. flokk í tí vavi, hildið verður hóskandi.

§ 43. Tey ella tann, ið hevur foreldramyndugleikan, ella tann, sum í roynd og veru er um barnið, skal gera sítt til, at barnið lýkur undirvísingarskylduna, og má ikki forða fyrí tí.

2. *stk.* Landsstýrismaðurin kann gera greiniligari reglur um eftirlit við teimum góðkendu privatskúlunum.

3. *stk.* Tá ið eitt skúlaár byrjar, skal leiðarin í einum góðkendum privatskúla senda skúlastýrinum ein lista yvir næmingarnar í skúlanum.

4. *stk.* Hann kann áseta greiniligari reglur um krøv og umsjón við heimaundirvísing.

§ 44. Innskriving í fólkaskúlan fer fram við ársbyrjan. Um sjúka ella aðrar serligar umstøður skuldu borist á, kann innskriving tó fara fram í skúlaárinum.

2. *stk.* Útskriving úr fólkaskúlanum fer fram við skúlaárs lok. Undir heilt serligum umstøðum kann útskriving tó fara fram í skúlaárinum.

3. *stk.* Landsstýrismaðurin kann gera greiniligari reglur um innskriving, útskriving og endurinnkskriving av áður útskrivaðum næmingum úr fólkaskúlanum, eins og um flyting úr einum skúla í annan.

§ 45. Leiðari skúlans ansar eftir, at allir teir næmingar, sum eru skrivaðir inn í fólkaskúlan, taka lut í undirvísingini, smb. § 59, 5. *stk.*

2. *stk.* Er næmingur burtur frá undirvísingini, skulu foreldrini, smb. § 69, persónliga ella skrivliga geva skúlanum upplýsing um orsókina til hetta. Er orsókin til fráveruna sjúka, ið varir meir enn 2 vikur, kann skúlin krevja læknaváttan fyrir fráveruna. Læknaváttan kann somuleiðis verða kravd fyrir styttri endurtiknar fráverur vegna sjúku.

6. táttr Fyrisingin av skúlaverkinum

§ 46. Skúlamyndugleikin á staðnum er kommunustýrið og skúlastýrið ella felagsskúlastýrið, smb. §§ 50, 1. *stk.* og 52, 1. *stk.*

§ 47. Kommunustýrið hevur skyldu at skipa so fyrir, at íbúgvarnir í kommununi hava möguleika at fáa ta í § 26 nevndu undirvísing í fólkaskúlanum, og at fíggging er tók til hetta.

2. *stk.* Tað hevur eftirlit við, at öll undirvísingarskyldug börn í kommununi verða innskrivað í fólkaskúlan, smb. § 44, 1. *stk.*, ella at tey á annan hátt fáa eina undirvísing, ið kann javnmetast við ta, sum vanliga verður kravd í fólkaskúlanum. Eftirlitsskyldan fer tó úr gildi, um næmingurin verður undirvístur í einum góðkendum privatskúla, ið hevur valt sítt egna eftirlitsfólk.

3. *stk.* Tað er kommunustýrisins ábyrgd, at hóskandi undirvísingarhøli eru tók til ta í § 26 nevndu undirvísing, ella

at avtala er gjørd við aðra kommunu um felags undirvísing, smb. § 27, 1. stk.

4. *stk.* Tað hevur ábyrgdina av rakstrinum av skúlunum í kommununi og ásetur fíggjarkarmin fyrir tann einstaka skúlan.

5. *stk.* Tað ger uppskot um skúlabygging og umbygging av verandi skúlum, smb. § 61, 4. stk.

6. *stk.* Tað skal góðkenna uppskot um skúlabygnað kommununnar og broytingar í honum, smb. §§ 32, 1. stk. og 61, 5. stk.

7. *stk.* Tað ásetur reglur um nýtslu av skúlum kommununnar til annað endamál enn undirvísing, smb. § 67.

8. *stk.* Tað gevur ummæli um sín skúlaskap í öllum málum, sum landsstýrismaðurin leggur fyrir tað.

§ 48. Kommunustýrið ásetur, eftir at tað hevur útvegað sær ummæli frá skúlastýrinum, reglugerð um fyrisitingina av kommununnar skúlaverki. Í reglugerðini skal m.a. standa:

1. Talið á foreldraumboðum í skúlastýrinum.

2. Tilnevning av möguligum kommunustýrislimi til skúlastýrið, smb. § 50, 4. stk.

3. Mannagongd viðvíkjandi vali av umboðum í skúlastýrið.

4. Samanseting av möguligum ráðgevingargögnum fyrir kommununnar skúlaverk.

2. *stk.* Í einum fylgiskjali til reglugerðina skulu standa tær samtyktir, kommunustýrið hevur gjort viðvíkjandi skúlabygnaði skúlans o.ø., smb. § 32, 1. stk..

§ 49. Tey kommunustýri, ið hava eitt felagsskúlastýri, smb. § 52, áseta, eftir at tey hava útvegað sær ummæli frá felagsskúlastýrinum, reglugerð um fyrisitingina av kommunanna skúlaverki. Í reglugerðini skal m.a. standa:

1) Talið á foreldraumboðum í felagsskúlastýrinum.

2) Tilnevning av möguligum kommunustýrislimi til felagsskúlastýrið, smb. § 52, 3. stk.

3) Mannagongd viðvíkjandi vali av umboðum í felagsskúlastýrið.

- 4) Samanseting av möguligum ráðgevingargögni fyrir kommunanna skúlaverk.
2. *stk.* Í einum fylgiskjali til reglugerðina skulu standa tær samtyktir, sum hvört kommunustýri sær möguliga hevur gjort viðvíkjandi skúlabygnaði skúlans o.ø., smb. §§ 32 og 31.

§ 50. Eitt skúlastýri skal verða valt til hvønn sjálvstøðugan skúla í kommununi, sum í minsta lagi hevur 20 næmingar og 2 lærarar, smb. § 59, 1. *stk.*

2. *stk.* Limir tess skulu vera:

- 1) 5 ella 7, (smb. § 53, 3. *stk.*) foreldraumboð, ið skulu verða vald av teimum og ímillum teirra, ið hava foreldramyndugleikan yvir teimum børnum, sum eru skrivað inn í skúlan.
- 2) 2 umboð fyrir lærararnar og hini samstarvsfólkini, ið skulu verða vald av samstarvsfólkum skúlans og ímillum teirra.
- 3) 2 umboð fyrir næmingarnar, ið skulu verða vald av næmingum skúlans og ímillum teirra, smb. tó 3. *stk.*
3. *stk.* Í skúlum, sum bert hava 5 tey fyrstu floksstigini, verður einki næmingaumboð í skúlastýrinum.
4. *stk.* Kommunustýrið kann eftir áheitan frá skúlastýrinum gera av, at ein av limum tess er við á skúlastýrisfundi uttan atkvøðurætt.
5. *stk.* Bert foreldraumboðini hava atkvøðurætt.
6. *stk.* Formaðurin í skúlastýrinum skal verða valdur ímillum foreldraumboðini.
7. *stk.* Leiðari skúlans er skrivari í stýrinum og er við á stýrisfundi uttan atkvøðurætt.
8. *stk.* Valskeiðið hjá foreldraumboðunum er vanliga 3 ár, smb. tó § 53, 1. og 2. *stk.* Valskeiðið hjá hinum limunum er 1 ár. Tey fólk, sum eru sett í starv í skúlanum, kunnu ikki vera foreldravaldir limir í skúlastýrinum.
9. *stk.* Næmingaumboðið skal ikki vera við á fundi, tá ið mál viðvíkjandi einstökum næmingum ella lærarum vera umrødd.
10. *stk.* Í teimum kommunum, har undirvísing skúlans fer fram í skúlaeindum, sum høllisliga eru spjaddar í skúlaøkinum, eiga

foreldraumboðini at verða vald soleiðis, at í minsta lagi 1 foreldraumboð verður valt fyrir hvørja skúlaeind.

§ 51. Eitt foreldraumboð skal verða valt til hvønn skúla, ið hefur minni enn 20 næmingar og bert 1 lærara. Foreldraumboðið skal verða valt av teimum og ímillum teirra, ið hava foreldramyndugleikan yvir teimum børnum, sum eru skrivað inn í skúlan, smb. tó § 53, 1. stk.

2. *stk.* Hvørt einstakt foreldraumboð er limur í felags-skúlastýrinum í viðkomandi øki, smb. § 52, 1. stk.

3. *stk.* Samsskifti eigur at vera millum foreldraumboðið á staðnum og skúlaleiðaran um stakførismál, ið brádliga kunnu stinga seg upp skúlanum viðvskjandi.

§ 52. Tær í § 51, 1. stk. nevndu skúlastøddir verða skipaðar í skúlaøki, sum landsstýrismaðurin ásetur, og verður eitt felagsskúlastýri valt til hvørt økið.

2. *stk.* Limirnir í hvørt felagsskúlastýri skulu verða valdir soleiðis:

1) Foreldraumboðini í viðkomandi øki, smb. §§ 51 og 53, 3. stk.

2) 2 umboð fyrir lærararnar, ið skulu verða vald av lærarunum í viðkomandi skúlum í økinum og ímillum teirra.

3) 2 umboð fyrir næmingarnar, ið skulu verða vald av næmingunum í viðkomandi skúlum og ímillum teirra, smb. tó § 50, 3. stk.

3. *stk.* Í skúlum, sum bert hava 5 tey fyrstu floksstigini, verður einki næmingaumboð í skúlastýrinum.

4. *stk.* Kommunustýrini í økinum kunnu eftir áheitan frá felagsskúlastýrinum gera av, at ein av limum tess, sum kommunustýrini í felag velja, kann vera við á fundi í felagsskúlastýrinum uttan atkvøðurætt.

5. *stk.* Bert foreldraumboðini hava atkvøðurætt.

6. *stk.* Formaðurin í felagsskúlastýrinum skal verða valdur ímillum foreldraumboðini.

7. *stk.* Læraraumboðini eru felags um at vera skrivari í stýrinum.

8. *stk.* Valskeiðið hjá foreldraumboðunum er vanliga 3 ár, smb. tó § 53, 1. og 2. *stk.* Valskeiðið hjá hinum limunum er 1 ár. Tey fólk, sum eru sett í starv í skúlunum, kunnu ikki vera foreldravaldir limir í felagsskúlastýrinum.

9. *stk.* Næmingaumboðið skal ikki vera við á fundi, tá ið mál viðvíkjandi einstökum næmingum ella lærarum vera umrødd.

§ 53. Landsstýrismaðurin ásetur gjøllari reglur um val av foreldraumboðum í skúla-/felagsskúlastýrið. Hann kann senda út leiðbeinandi uppskot um reglugerð um fyrisitingina av kommununnar skúlaverki.

2. *stk.* Honum er heimilað at taka avgerðir í öllum ivamálum viðvíkjandi skúla-/felagsskúlastýrum og virksemi teirra.

3. *stk.* Hann kann áseta eftir gjøllari reglum, at talið á foreldraumboðum verður økt við 2 línum í ársbýttum skúlum.

4. *stk.* Foreldraumboðið missir sítt valbæri, tá ið barnið er útskrivað úr fólkaskúlanum smb. § 44, 2. *stk.* Foreldraumboðið kann krevja at sleppa frá at vera skúlastýrislimur ella foreldraumboðslimur, um barnið verður útskrivað úr fólkaskúlanum.

5. *stk.* Kommunustýrið kann veita umboðunum fundarpening, flutningsendurgjald o.a. eftir galldandi reglum hesum viðvíkjandi.

§ 54. Skúlastýrið hevur eftirlit við virksemi skúlans og tekur avgerð um öll viðurskifti skúlanum viðvíkjandi, ið ikki eru lögð undir kommunustýrið, smb. §§ 47, 48 og 49, leiðara skúlans, smb. § 59, ella aðrar myndugleikar.

2. *stk.* Tað skal ummæla árligu fíggjarætlanina fyrir viðkomandi skúla og leggja öll tey mál fyrir kommunustýrið til góðkenningar, ið bera fleiri útreiðslur við sær, enn ásett er í fíggjarætlanini, smb. § 47, 4. *stk.*

3. *stk.* Tað viðger saman við kommunustýrinum uppskot um skúlabygging/-umbygging, smb. § 47, 5. *stk.* Í teimum

kommunum, ið hava tvey ella fleiri skúlastýri, velur kommunustýrið ein arbeiðsbólk at viðgera uppskot um skúlabygging/-umbygging, smb. § 61, 4. stk.

4. *stk.* Tað ger uppskot um skúlabygnað kommununnar og brotingar í honum, smb. § 32, 1. stk. Í teimum kommunum, ið hava tvey ella fleiri skúlastýri, ger hvort skúlastýri uppskot um skúlabygnaðin í viðkomandi skúla, smb. § 47, 6. stk.

§ 55. Skúlastýrið ásetur meginreglurnar um virksemi skúlans, smb. § 59, 4. stk., herímillum um:

- 1) undirvísingarætlan skúlans, smb. § 22,
- 2) arbeiðsbýtið millum lærararnar og vikuætlanina
- 3) samarbeidið ímillum skúla og heim,
- 4) fráboðan til heimini um úrtøku næminganna av undirvísingini,
- 5) næmingafráverur,
- 6) foreldrafundir, felagstiltök fyrir næmingarnar í skúlatíðini, setursskúla, starvspraktikk o.a.

2. *stk.* Tað skal ummæla öll mál viðvíkjandi skúlanum, sum kommunustýrið tekur avgerð um.

3. *stk.* Tað hefur rætt at ummæla öll mál, ið viðvíkja viðkomandi skúla í kommununi. Tað gevur ummæli í öllum málum, sum kommunustýrið ella landsstýrismaðurin leggur fyrir tað.

4. *stk.* Tað góðkennir eftir tilmæli frá námsfræðiliga ráðnum teir undirvísingarmiðlar, skúlin skal brúka, herímillum eisini teir, ið skulu vera í skúlabókasavninum.

5. *stk.* Tað ger við stöði í ásettum reglum, smb. § 64, uppskot um atferðarreglur skúlans og umsjónina við næmingunum í skúlatíðini.

6. *stk.* Samstarv eigur at vera ímillum skúlastýrini sínámillum um at stimbra og menna skúlaskapin í økinum.

§ 56. Felagsskúlastýrið hefur eftirlit við virksemi skúlanna í økinum og tekur avgerð um öll viðurskifti teirra, ið ikki eru

løgd undir viðkomandi kommunustýri, samb. §§ 47, 48 og 49, leiðara skúlans, samb. § 59, ella aðrar myndugleikar.

2. *stk.* Tað skal ummæla árligu fíggjarætlanina fyri tann einstaka skúlan í økinum og leggja öll mál fyri kommunustýrini til góðkenningar, ið bera fleiri útreiðslur við sær, enn ásett er í fíggjarætlanini, samb. § 47, 4. *stk.*

3. *stk.* Tað viðger saman við viðkomandi kommunustýri uppskot um skúlabygging/-umbygging, samb. § 47, 5. *stk.*

4. *stk.* Tað ger uppskot um skúlabygnað fyri tann einstaka skúlan í økinum og broytingar í honum, samb. § 32, 1. *stk.*

§ 57. Felagsskúlastýrið ásetur meginreglurnar um virksemi skúlanna í økinum, samb. § 59, 4. *stk.*, herímillum um:

- 1) undirvísingsgarætlan skúlans, samb. § 22,
- 2) vikuætlanina,
- 3) samarbeidið ímillum skúla og heim,
- 4) fráboðan til heimini um úrtøku næminganna av undirvísingini,
- 5) næmingafráverur,
- 6) foreldrafundir, felagstiltök fyri næmingarnar í skúlatföini, setursskúla, starvspraktikk o.a.

2. *stk.* Tað skal ummæla öll mál viðvíkjandi til skúla í økinum, sum hvort einstakt kommunustýri tekur avgerð um.

3. *stk.* Tað hefur rætt at ummæla öll mál, sum viðvíkja skúlunum í økinum. Tað gevur ummæli í öllum málum, sum kommunustýrið ella landsstýrismaðurin leggur fyri tað.

4. *stk.* Tað góðkennir eftir tilmæli frá leiðara skúlans teir undirvísingarmiðlar, skúlin skal brúka, herímillum eisini teir, ið skulu vera í skúlabókasavninum.

5. *stk.* Tað ger við stöði í ásettum reglum, samb. § 64, uppskot um atferðarreglur skúlans og umsjónina við næmingunum í skúlatföini.

6. *stk.* Samstarv eigur at vera ímillum felagsskúlastýrið og viðkomandi skúlastýri um at stimbra og menna skúlaskapin í økinum.

§ 58. Skúla-/felagsskúlastýrið gevur tilmæli til landsstýrismannin um setan og uppsøgn av leiðarum og lærarum fólkaskúlans.

2. *stk.* Skúla-/felagsskúlastýrið setur og loysir vikarar, sergreinalærarar og tey eftir § 36 umrøddu starvsfólk eftir gjöllari reglur hesum viðvíkjandi, smb. § 38.

§ 59. Til hvønn sjálvstøðugan skúla, sum hevur fleiri lærarar í föstum starvi, verður leiðari settur, ið annaðhvort verður nevndur fyrstilærari ella skúlastjóri. Í skúlum, ið bert hava ein lærara, har er hesin lærari samstundis leiðari skúlans.

2. *stk.* Skúlaleiðarin hevur ta fyrisitingarligu og námsfrøðiligu leiðsluna av skúlanum og ábyrgdina av virksemi skúlans móttvegis skúlamyndugleikunum á staðnum.

3. *stk.* Hann stýrir og býtir arbeiðið ímillum teirra, sum starvast í skúlanum, og tekur allar ftökiligar avgerðir viðvíkjandi næmingum skúlans.

4. *stk.* Hann ger uppskot til skúla-/felagsskúlastýrið um meginreglurnar fyrir virksemi skúlans, smb. §§ 55, 1. stk. og 57, 1. stk., og uppskot um fíggjarætlan skúlans, smb. §§ 54, 2. stk. og 56. 2. stk., innan fyrir teir fíggjarligu karmar, sum kommunustýrið hevur ásett, smb. § 47, 4. stk.

5. *stk.* Hann hevur eftirlit við, at teir næmingar, sum eru innskrivaðir í skúlan, fylgja nóg væl við undirvísingini.

6. *stk.* Hann fremur virksemi sítt í samarbeidi við tey, sum sett eru í starv í skúlanum.

7. *stk.* Landsstýrismaðurin ger reglugerð fyrir fólkaskúla-leiðarar.

§ 60. Til hvønn skúla, sum í minsta lagi hevur 20 næmingar og 2 lærarar verður stovnað eitt námsfrøðiligt ráð at ráðgeva skúlaleiðaranum. Limir í ráðnum eru øll tey samstarvsfólk, ið hava undirvísingarligar og aðrar námsfrøðiligar uppgávur í skúlanum.

2. *stk.* Til hvønn skúla, ið hevur 5. ella eldri floksstig, stovna næmingarnir eitt næmingaráð.

3. stk. Landsstýrismaðurin ger reglur eftir 1. og 2. stk.

7. tóttur Yvirleiðsla og yvirumsjón

§ 61. Landsstýrismaðurin hevur ta yvirskipaðu leiðsluna og yvirumsjónina av fólkaskúlanum og ansar eftir, at galdandi reglur verða hildnar, og at ásettar fyriskipanir verða settar í verk.

2. stk. Til tess at rökja lóggávu- og vegleiðingarstarv sít kann landsstýrismaðurin vitja allar fólkaskúlnar og krevja at fáa allar upplýsingar frá skúlamyndugleikunum á staðnum.

3. stk. Hann setur almenn stevnumið fyrir fólkaskúlan og ger almennar reglur, ið verða sendar út sum kunngerðir ella sum rundskriv.

4. stk. Hann góðkennir öll byggimál og allar útbyggingarætlanir, ásetur reglur byggimálum viðvíkjandi, og hvussu ein fólkaskúli verður innrættaður.

5. stk. Hann staðfestir skúlabygnað kommununnar og tær ítökiligu undirvísingaráætlanirnar fyrir teir einstóku skúlnar og möguligar broytingar í teimum. Hann kann loyva, at skúlavertið í einum øki verður roknað sum *ein* skúli, sjálvt um ikki øll undirvísingarhølini eru savnað á einum staði í økinum.

6. stk. Hann setur og loysir leiðrarar og lærarar úr starvi eftir tilmæli frá viðkomandi skúlastýri, og hann loysir leiðrarar og lærarar úr starvi utan umsókn.

7. stk. Hann tekur avgerðir í øllum málum viðvíkjandi teimum, sum starvast í fólkaskúlanum, ið ikki eru lögð til aðrar myndugleikar at taka stöðu til.

8. stk. Hann kann taka øll mál, ið eru av týdningi fyrir fólkaskúlan, til viðgerðar.

9. stk. Hann kann áseta almennar reglur um, at avgerðir hjá skúlamyndugleikunum á staðnum, herímillum leiðara skúlans, eru endaligar.

10. stk. Hann kann seta ráðgevandi nevndir at taka sær av serstökum uppgávum.

8. tóttur Fólkaskúlaráð

§ 62. Landsstýrismaðurin setur eitt fólkaskúlaráð. Tað gevur landsstýrismanninum ráð í öllum málum um fólkaskúlan. Fólkaskúlaráðið kann ráða honum til at seta í verk royndar- og menningarvirksemi og granskingarætlanir viðvíkjandi fólkaskúlanum.

2. *stk.* Hann tilnevnir bæði formann og ráðslimir.
3. *stk.* Limirnir verða valdir fyrir eitt 3 ára skeið.
4. *stk.* Fólkaskúlaráðið ásetur sjálvt sína fundarskipan.
5. *stk.* Menta- og skúlamálastýrið er skrivarastova ráðsins.

9. tóttur Kærur

§ 63. Avgerð, sum skúlamyndugleikin á staðnum, herímillum eisini leiðari skúlans, hevur tikið, kann verða kærd til landsstýrismannin í seinasta lagi 4 vikur, eftir at avgerðin er fráboðað, smb. tó § 61, 9. *stk.*

10. tóttur Aðrar ásetingar

§ 64. Landsstýrismaðurin ger vanligar reglur um fyriskipanir til tess at fremja gott skil í skúlunum og um umsjón skúlanna við næmingunum í skúlatíðini.

§ 65. Tíðin hjá lestrarbørnunum at ganga til verður sett við samráðingum millum skúla, skúlastýrið og viðkomandi prest. Lestrabørnini skulu fáa ta lestrartíð, tey hava brúk fyrir. Við tíðarásetingini skal verða ansað eftir, at skúlans arbeiði verður

tarnað sum minst. Fæst ikki semja partanna millum, setur landsstýrismaðurin lestrartíðina.

§ 66. Landsstýrismaðurin kann, eftir at hava fingið ummæli frá skúlastýrinum, eftir ávísum settum treytum loyva avvik frá teimum ásetingum, sum eru í hesi lög um skipanina av undirvísingini fyri næmingar, tá ið foreldur teirra eru limir í trúarsamfelögum utan fyri fólkakirkjuna, um so er, at læran hjá hesum trúarsamfelag ger tað til ein samvitskuspurning fyri foreldrini, at børn teirra út í æsir fylgja viðkomandi ásetingum.

§ 67. Nýtsla av skúlans hølum til annað endamál enn skúlans undirvísing eigur bert at vera í tann mun, tað er í sambæri við skúlans tørv. Avgerð hesum viðvíkjandi tekur kommunustýrið eftir at hava fingið ummæli frá skúla-/felagsskúlastýrinum og námsfrøðiliga ráði skúlans. Gerst tað ein spurningur, hvort nýtslan av skúlahølum stríðir ímóti skúlans tørvi, skal málid verða lagt fyri landsstýrismannin til endaliga avgerð.

2. *stk.* Skúlamyndugleikarnir á staðnum skulu lata øll tey høli, sum rfkis- og landskassi hava latið byggistudning til, vera tok at nýta til undirvísing og upplýsing, ið boðin verður fólk i økinum eftir reglum, landsstýrismaðurin ásetur.

§ 68. Tey grundstykki, ið neyðug eru at útvega til undirvísingarlig endamál av einum og hvørjum slag, kunnu fáast við ognartøku.

2. *stk.* Ognartøkan verður framd eftir teimum reglum, sum settar eru í lög nr. 69 frá 7. mai 1881.

§ 69. Tey rættindi, ið við lógin eru veitt foreldrum, eigur tann ella teir persónar, ið hava foreldramyndugleikan. Næmingar, ið ikki eru undir foreldramyndugleika, hava sjálvir hesi rættindi.

2. *stk.* Undantikið spurninginum um, nær skúlagongdin byrjar, og hvussu leingi hon varir, kann skúlin halda tann, ið stendur fyrir húskinum, næmingurin hoyrir til, vera heimilaðan at fremja atgerðir hansara, ið hevur foreldramyndugleikan.

§ 70. Við atliti at teimum meginreglum, sum galdandi eru fyrir skúlastýri, smb. §§ 50, 54, 55 og 58, er landsstýrismanninum heimilað at gera reglur viðvíkjandi skúlstýrum o.ø. í almennum undirvísingarstovnum undir landinum, sum undirvísa næmingar í fólkaskúlaaldri, smb. eisini § 4, 4. *stk.*

11. táttur

Ásetanir um, nær lógin fær gildi og um bráð-feingisreglur o.a.

§ 71. Lógin fær gildi 1. august 1997. Samstundis fer lögtingslög nr. 21 frá 22. mars 1979 um fólkaskúlan, sum broytt við kunngerð nr. 116 frá 4. juli 1992 og seinast broytt við kunngerð nr. 121 frá 1. august 1993 úr gildi, smb. tó 2. - 4. *stk.*

2. *stk.* Tær reglur, sum ásettarnar eru í 5. tátti, fáa tó gildi beinanvegin.

3. *stk.* Ásetingin í § 5, 2. *stk.*, 2. pkt. viðvíkjandi lærugreinini náttúru/tökni fær gildi 1. august 1998.

4. *stk.* Ásetingin í § 14, 5. *stk.* um verkætlunaruppgávuna fær gildi í seinasta lagi 1. august 1999.

5. *stk.* Ásetingarnar í §§ 18, 19, 20 og 21 í Lögtingslög. nr. 21 frá 22. mars 1979 um fólkaskúlan, sum broytt við kunngerð nr. 116 frá 04. juli 1992 og seinast broytt við K. nr. 121 Frá 1. august 1993 verða í gildi, til teir næmingar, sum byrja í 9. og 10. flokki skúlaárið 1997/98, hava havt høvi at fara til fráfaringarroynð fólkaskúlans og víðkaða fráfaringarroynð fólkaskúlans.

6. *stk.* Reglur, sum eru gjördar við heimild í lög nr. 121 um fólkaskúlan frá 22. mars 1979 og smb. kunngerð nr. 157 frá

16. juli 1993 um fráfaringarroyndir fólkaskúlans, eru í gildi, til tær verða loystar av nýggjum reglum, sum verða gjördar samsvarandi hesi lóg.

Viðmerkingar

Viðmerkingar til tær einstóku lögargreinirnar

1. táttur Endamál fólkaskúlans

§ 1

1. stk.: Óbroytt.

§ 2

1.stk.: Orðingin “við støði í heimligari mentan” er flutt til 3. stk., tí hildið verður, at hon hóskar betur at standa har. Orðið “heimini” er broytt til “foreldrini”. Tann gamla orðingin “at geva næmingunum möguleika” er í uppskotinum broytt til “at fremja”, men annars eru mest málsligar broytingar gjørdar. Tað var tó ikki hildið neyðugt at avmarka ta fjølbroyttu menningina hjá næmingunum til, “at teir kunnu gerast gagnlig og sjálvstøðug menniskju í heimi og samfølag”, og tí er hesin setningurin strikaður.

2. stk.: Orðingin “má royna at skapa” er broytt til “eigur at skapa”, “sjálvsvirksemi” er broytt til “virkishug og djúphugsan”, eins og dentur er lagdur á, at næmingarnir kunnu menna sína “sannkenning, og at teir eisini kunnu venja síni evni til “virkan”.

3. stk.: Í uppskotinum hevur verið roynt at savna tann hugsjónarliga táttin í hesum stykkinum. Tann “heimliga mentanin” er fyrist og fremst at fata sum tann mentan, næmingarnir hava nomið sær í heimi og nærumhvørvi, og sum skal vera støði undir økta kunnleika teirra um føroyska mentan

annars. "Samspæl manna við náttúruna" er nevnt sum eitt sjálvsagt dömi um ta ábyrgd, sum hvør einstakur borgari verður noyddur at hava fyri umhvørvinum bæði her heima og í alheims höpi. Umframt málsligar broytingar eru hugtökini "rættindi og skyldur" og "javnvirði og fólkaraði" komin afturat. Innihaldið í seinasta setningi í verandi lög er flutt til § 3, 2. stk. í uppskotinum.

§ 3

1. stk.: Mælt verður til longu her í innganginum at tilskila ta ábyrgd av undirvísingardygðini, sum lögð er á tann einstaka skúlan í sambandi við at lúka endamál fólkaskúlans (§ 2). Her í innganginum verður somuleiðis tilskilað, at tað er tann einstaki skúlin, sum innan fyri galddandi lógarkarm hevur ta ítökiligu ábyrgdina av námsfrøðiligu menning skúlans, og hvussu hann skipar og leggur sína undirvísing til rættis.

2. stk.: Skotið verður upp í hesum stykki, at næmingar og foreldur skulu samstarva við skúlan um at megna tað, sum ásett er í endamálgrein fólkaskúlans. Fortreytin fyri hesum er, at foreldrini síggja til, at börn teirra ganga regluliga í skúla. Fortreyt næminganna er, at teir eru virknir í undirvísingini, og fortreyt læraranna er, at teir fyrireika undirvísingina, so at hon kann lúka tey krøv, sum ásett eru í lógaruppskotinum.

2. táttr Bygnaður fólkaskúlans og innihald

§ 4

1. stk.: Leingi hevur ligið á ljóði at leingja 7 ára undirvísingsarskylduna til 9 ár, eins og öll okkara grannalond

hava gjört. Tann nevndin, ið skrivaði áltið til verandi fólkaskúlalög, aftraði seg tá við at leingja undirvísingsarskylduna við m.a. teirri grundgeving, at tað so fór at verða neyðugt at "tvingsilsflyta börn eftir 7. árgang til stórra skúlar". Royndir hesi 16 árini hava tó sýnt, at eingin orsök hevði verið til tess, og saman við øðrum grundgevingum, sum lýstar eru nærri í *Um undirvísingsarskylduna*, vil nevndin mæla til, at undirvísingsarskyldan verður longd til 9 ár, smb. eisini § 41, 3. stk.

2. stk.: Í álitinum til verandi fólkaskúlalög skeyt táverandi arbeiðsbólkur upp, at "Hægsti skúlamyndugleiki kann geva loyvi at stovnseta ein eitt-árs barnagarðsflokk og ásetur gjøllari reglur hesum viðvíkjandi". Uppskotið um barnagarðsflokk vann ikki frama á tingi ta ferðina, og sostatt er tað bara Sankta Frans Skúli (ið frammanundan hevði forskúla), sum framvegis hevur forskúlaflokk. Í samgonguskjalinum hjá verandi samgongu er barnagarðsflokkur nevndur, og samsvarandi hesum hevur nevndin munniliga fingið at vita frá landsstýrismanninum, at hon í lógaruppskoti sínum skal geva kommunum möguleika at stovnseta forskúlaflokk eftir gjøllari reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.

Ráðleggingarnevndin leggur dent á, at eingin forskúlaflokkur eigur at verða settur á stovn, fyrr enn landsstýrismáðurin hevur sett greiðar reglur um alt virksemi hansara. Við hesum fortreytum í huga hevur nevndin so roynt at lýsa hetta mál eitt sindur nærri í greinini *Forskúlaflokkur*, sum víst verður til.

3. stk.: Hugsanin aftan fyrir ta broyttu orðingina er tann hugburður, at ein og hvør næmingur er partur av somu heild, so satt sum fólkaskúlin er tann almenni skúlin fyrir allar teir næmingar, sum eru innskrivaðir í fólkaskúlan. Um øll henda heild - t.e. ein og hvør næmingur - skal kunna trúvast, mennast og læra, so má tann sernámsfrøðiliga ráðgevingin fevna um bæði heildina og tann serliga törvin, tann einstaki næmingurin kann hava, og hvussu honum kann verða veittur sernámsfrøðiligur stuðul.

4. stk.: Nevndin er av teirri áskoðan, at tá ið lógin sjálv heimilar hesa sernámsfrøðiligu hjálp til børn, ið enn ikki hava byrjað skúlagongdina, og ráðgeving til teirra, ið varða av tilskum børnum, so verður tað hildið at vera ein fyrisingarligur spurningur, hvussu hetta eigur at verða framt í verki. Landsskúlafyrisitingin hevur skipað fyrí og umsitið hetta lógarøkið øll árin; men er tað nú lagt undir landsstýrismannin at fyrisita. (Sí annars kunngerð nr. 132 frá 17. oktober 1990 um sernámsfrøðiliga ráðgeving).

5. stk.: Nú ið fólk ferðast og flyta so nögv landanna millum, er rættilega vanligt, at foreldur koma higar til lands við tvímæltum smábørnum, ið ikki nýta føroyskt sum móðurmál, og sum tí kunnu fáa málsligar trupulleikar, tá ið tey fara í skúla, um tey ikki vera stuðlað málsliga, áðrenn regluliga skúlagongd teirra byrjar. Ofta snýr hetta seg um húski, har annað av foreldrunum er føroyskt, og har barnið hevur livað í einum umhvørvi, hvar annað mál enn føroyskt hevur verið talað. Men tað sama ger seg eisini galddandi hjá føroyskum foreldrum, ið hava búð í útlondum, og sum so koma heim aftur til Føroya at búseta seg, um so er, at børn teirra hava verið undir aðrar málsligari ávirkan meginpartin av tíðini. Til tess at fyribrygja, at tilsk børn seinni kunnu verða darvað óneyðuga nögv í skúlagongd síni, og at tey kanska seinni verða noydd at fáa serundirvísing, so mælir nevndin til, at lógin eisini eigur at fevna um undirvísingartilboð til tvímælt børn eftir reglum, sum landsstýrismaðurin ásetur.

6. stk.: Ásetingarnar í hesum stk. eru tær somu sum í galddandi lög um fólkaskúlan. Í lógin eru ásettar fyriskipanir um, á hvønn hátt fólkaskúlin kann bjóða næmingum undirvísing í frítíðini.

Sambært hesum stk. er hugsanin, at skúlarnir umframta kravdu undirvísingina kunnu skipa fyrí undirvísing í frítíðini fyrí næmingar skúlans, so at teir kunnu hava möguleikar at fáa nøkur undirvísingartilboð í frítíðini, sum teir hava áhuga fyrí.

Undirvísing í frítíðini er ætlað at fevna um allar aldursbólkar skúlans, og eiger tilíkt frítíðarvirksemi eisini at vera felags fyri fleiri flokkar/árgangir í skúlanum. Ongar avmarkingar eru gjørdar viðvíkjandi teimum lærugreinum og evnum, sum kunnu verða tikan upp í hesum sambandi, og hugsanin er eisini at kunna samskipa hesa undirvísing við möguliga frítíðarundirvísing á staðnum.

Undirvísing í frítíðini skal vera fyriskipað og umsitin av leiðslu skúlans; men tað er óivað neyðugt eisini at hava eitt neyvt samstarv millum hesa undirvísing og frítíðarundirvísingina á staðnum.

Undirvísing í frítíðini hevur til endamáls at geva næmingum störru kunnleika og fimi í t.d. eini ávísari lærugrein, sum teir hava serliga áhuga fyri. Henda undirvísing verður beinleiðis fyriskipað av læraranum, og tí hevur hon eina fastari legu enn t.d. tað virksemi og tann undirvísing, ið verður skipað smb § 4, stk. 8.

Men hildið verður, at henda undirvísing eisini í aðramáta er gagnlig og mennandi fyri næmingarnar, tí frítíðin kann í sjálvum sær vera eitt vandamál hjá mongum, um ikki möguleikar eru fyri stimbrandi virkismöguleikum og góðari sosialari samveru. Tað er tí ikki minst við hesum í huga, at eisini hesin undirvísingarmöguleiki kann standa næmingum fólkaskúlans í boði.

7. stk.: Tað er ikki óhugsandi, at undirvísingarligt samstarv millum fólkaskúlan og aðrar undirvísingarstovnar kann reisa ymsar spurningar, ið bæði kunnu vera av fíggjarligum, fyrisitingarligum og undirvísingarligum slag. Tí verður hildið beinast, at landsstýrismaðurin ásetur reglur fyri tilískum samarbeiði.

8. stk.: Tey flestu munnu vera á einum máli um, at skúlin á mangan hátt eiger at laga seg eftir samfelagnum. Hann skal

fyrst og fremst miða eftir at geva næmingunum eina holla útbúgving; men tað er eisini har, menningin av samveru, nýskapan og vandnum samfelagsligum metingum eigur at vera kveikt. Skúlin eiger somuleiðis at stimbra andslívið við at stuðla góðum og upplýsandi virksemi, so tað fær bestu gróðrarlíkindi.

Ætlanin við hesi lógaráseting er tí at skapa möguleikar, so at fólkaskúlin eisini kann verða skipaður sum ein mentanardepil. Nevndin heldur, at um skúlin skal hýsa tilískum virksemi, so er neyðugt at hava í huga, hvat vav tilíkt virksemi skal hava, hvussu tað skal verða skipað, upplatingartíðir, um möguleikar verða fyrir øðrum undirvísingarförnum, øktum felagslívi o.s.fr.

Hesi og onnur viðurskifti hesum máli viðvíkjandi eru gjølla lýst í greinini *Skúlin sum mentanardepil*, ið víst verður á.

§ 5

1. stk.: Her verður nú beinleiðis ásett í sjálvum lógartekstinum, at undirvísingen skal geva næmingunum líkindi at nema sær fakliga djúphugsan, høpi og heild. Við hesum verður sipað til, at stavnhaldið skal vera at náa tey krøv, sum standa í endamálgrein fólkaskúlans, í endamálinum fyrir ta einstöku lærugreinina, teim kravdu undirvísingarevnunum og í undirvísingarleiðbeiningunum. Tað verður somuleiðis sipað til, at skúlin í ráðlegging og vali av innihaldi leggur undirvísingina soleiðis til rættis, at næmingarnir ikki bert siggja lærugreinainnihald skúlans og námsháttalag grein fyrir grein og lærara fyrir lærara, men at teir eisini fáa høvi at samstarva í fleiri lærugreinum, tvørgreinaligum evnum og spurdómum, so at bæði lærugreinir og lærarar við sínámillum ávirkan stuðla hvort annað.

2. stk. Lærugreinir skúlans eru skipaðar í 3 høvuðspartar: tær hugmyndafrøðiligu, tær náttúruvísindaligu og tær

skapandi/mentandi lærugreinirnar. Miðað eigur at verða eftir, at hóskandi javnvág er millum hesar tríggjar høvuðspartarnar.

Í teimum Leiðbeinandi lesiætlanunum (tí yrkisliga partinum) verður teldan av ráddum huga mestsum bara umrødd í eini sjálvstøðugari grein.

Orsókin til tess er, at tað verður hildið neyðugt hjá fólkaskúlanum at geva tí uppvaksandi ættar-liðinum holla støðisvitan um teldu og teldunýtslu, so at tey kunnu verða fór fyri at nýta telduna sum eitt hóskandi hjálparamboð í gerandisdegnum. Um hetta skal eydnast, so eigur teldan við sínum øktu möguleikum at gerast eitt natúrligt hjálparamboð í tí dagligu undirvísingini í teimum lærugreinum og verkevnum, har teldunýtsla verður hildin at vera til fyrimunar fyri uppgávuloysnina.

Við teim samskiftis- og upplýsingarmöguleikum, teldan hevur, eru og verða frálskir möguleikar at fjólskipa, fjølgreina og at dagföra undirvísingina, og um rætt verður atborið, so kann teldunýtslan samstundis verða ein kveikjandi birtari, ið fremur menning og framgongd innan skúlagátt. Samstundis, sum neyðugt verður at seta hóskandi krøv til undirvísingarmiðlarnar, so eigur teldunýtsla í øllum teimum trimum høvuðspörtunum natúrliga at verða umhugsáð, tá ið ítökiligu undirvísingarætlanir skúlans verða gjørðar.

Tær hugmyndafrøðiligu lærugreinirnar

Føroyskt og danskt

Tað er mangt, ið bendir á, at støða næminganna í føroyiskum er vorðin nóg viknað seinastu árin. Tað er sjálvandi ilt at siga, hví so er, tí grundirnar til tess kunnu vera so mangar.

Fara vit út um landoddarnar, so er veruleikin tann sami har: næmingarnir duga ov illa at lesa á móðurímálinum, og rættskrivingin er heldur ikki nóg góð.

Nevndin er ikki vitandi um, at nakrar lesikanningar eru gjørdar her á landi í so máta. Men við hesum viðurskiftum í huga var ein altjóða lesikanning gjørd fyrir 5 árum síðan. Á odda fyrir kanningini stóð granskingsarsamskipanin *The International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA)*.

Í hesum sambandi gjørdu tey 5 Norðurlondini: Danmark, Finnland, Ísland, Noreg og Svørki eina kanning um lesifimið hjá næmingum í 1. - 3. flokki í hesum londum. Tey áhugaverdu kanningarárslitini eru til skjal í bókini *Nordlæs - en nordisk undersøgelse af læsefærdigheder i 1. - 3. klasse*, Danmarks Pædagogiske Institut, 1996.

Samanumtikið sýna hesi úrslit, at støða næminganna í lesing er alt annað enn góð, og at danskir næmingar í hesum aldri duga verri at lesa enn javnaldrar teirra í hinum Norðurlondum.

Nú eru hesi kanningarárslit so nýggj. Men lítil ivi er um, at hesi úrslit saman við øllum tí, ið hevur verið sagt og skrivað í Norðurlondum um vantandi lesiførleika í móðurmálinum, verða tики í størsta álvara, og at móðurmálsundirvísingin tí fer at verða ment munandi í øllum Norðurlondum.

Kenslumálaráðharri Danmarkar hevur t.d. longu sett fleiri tiltök í verk til tess at styrkja undirvísingina í donskum heilt frá 1. flokki og til læraraskúlarnar (sí s. 27 í *Nordlæs*).

Í tí kjaki, sum nú hevur verið í DK viðvíkjandi móðurmálsundirvísingini, verður niðurskurðurin í tímatalinum eisini umrøddur sum ein mögulig orsók til ta vánaligu støðuna. Sagt verður, at "nedskæringen af timetallet til danskundervisning på begynder- og mellemtrinnet med 30-40% fandt sted i perioden fra 1960'erne til midten af 1980'erne (*Nordlæs*, s. 11). - Smbr. í hesum sambandi eisini *Fólkaskúlin - Tíma- og lærugreinabýtið* síðu 9, har m.a. verður sagt, at við Álíti 74 lækkaði næmingatímatalið í fóroykska fólkaskúlanum við umleið 24%.

Á síðu 121 í *Nordlæs* sæst hetta yvirlitið, ið sýnir vikutímatalið í móðurmálinum í DK, S og Fi í teimum flokkum, sum voru við í kanningini:

	1. klasse	2. klasse	3. klasse
Danmark	8-10	8-9	7-10
Sverige	8-11	8-10	9-11
Finland	7-8	7	5-7

Sum tað sæst av yvirlitinum, so er tímatalið lægst í Finnlandi; men sagt verður, at “denne forskel fik mindre betydning i praksis, fordi den samme lærer underviste i alle lektioner og dermed havde mulighed for at gennemføre helhedsundervisning. Også de svenske lærere praktiserede helhedsundervisning”.

Sammesta vit so hetta yvirlitið við vikutímatalið í móðurmálinum í fóroyiska fólkaskúlanum, so er úrslitið hetta:

	1. flokkur	2. flokkur	3. flokkur
Fóroyar	6-7	6-7	6

Av hesum er sjónskt at síggja, at tímatalið í fóroyiskum er nóg lægri í Fóroyum enn í DK, S og Fi - og serliga, tá ið hugsað verður um, at vit heldur ikki hava heildarundirvísing, sum tey hava t.d. í Finnlandi og Svøríki.

Tá ið fóroyskir næmingar so samstundis skulu byrja í 3. flokki við einum øðrum nærskyldum máli (donskum) við 5 vikutímum, áðrenn lesiførleiki teirra í móðurmálinum er festur, ja, so sigur tað seg sjálvt, at okkara næmingar mega fáa øktar trupulleikar at takast við fram um javnaldrar teirra í hinum Norðurlondum.

Vísandi á tað, sum frammanfyri er nevnt, og vitandi um, at móðurmálið er týdningarmesta samleikaeyðkenni fólksins og fyrsta og fremsta amboðið, sum brúkt verður til tess at menna

næmingar fólkaskúlans í 1. undirvísingarparti (1. - 3. skúlaári), so mælir Ráðleggingarnevndin til, at lærugreinin dansk verður flutt í 4. flokk, og at serstakliga føroyskt, men eisini t.d. tær skapandi/mentandi lærugreinirnar fáa økt tímatalið samsvarandi í 3. flokki.

Skriving

Skriving er strikað sum sjálvstøðug lærugrein, tí hildið verður, at hon er ein natúrlig partsgrein í fleiri lærugreinum. Tað er tí tann einstaki skúlin, sum í ítökiligu undirvísingarætlan síni hevur frælsi til at skipa sína skriviundirvísing, sum hann heldur vera skilabest. Skriviundirvísing skúlans er sum kunnugt annað og meira enn ein tíma- og lærugreinarsprungur. Á síðu 74 í tí Leiðbeinandi lesiætlanini (yrkisliga partinum) - sum ikki nýtist at verða broytt av hesi orsök - verður t.d. sagt, at tað er lærarin í føroyskum, sum vanliga skal hava ábyrgdina av skriviundirvísingini, men har verður tó straks tilskilað, at "aðrir lærarar, ið hava skriviligar lærugreinir, eiga eisini at gera sítt til at fremja eina vakra og góða skrift". Hetta er skúlans uppgáva at fremja í verki.

Enskt

Tað er ein veruleiki, at umheimurin kemur okkum nærrí og nærrí, at samskifti og samstarv okkara út um Norðurlond økist dag frá degi, og at ungdómur okkara í vaksandi tali fær sær útbúgving, har málkunnleiki er alneyðugur. Nevndin er sjálvsagt vitandi um, at fjølmiðlarnir hava ment munandi málkunnleikan serliga í enskum her heima eins og aðrastaðni seinastu árini, og hildið verður neyðugt at styrkja henda málførleika, so vit ikki gerast eftirbátar á hesum øki við teim avleiðingum, tað kann bera við sær bæði fyri tann einstaka og ta samfelagsligu menningina.

Við hesum í huga skeyt nevndin upprunaliga upp at flyta enskt úr 6. skúlaári niður í 5. skúlaár við teirri fortreyt, at tímatalið í lærugreinini vaks samsvarandi.

Við gjøllari umhugsan má tó ásannast tann veruleiki, at vit - fram um okkara grannalond - hava eina eyka høvuðslærugrein við ikki færri enn 23 vikutínum á 3. - 7. floksstigi, og at 5. floksstig av m.a. hesum ávum longu hefur 30 vikutímar, so vil nevndin tí ikki mæla til at økja vikutímatalið enn meira á umrødda floksstigi. Hin vegin er neyvan skilagott at lækka tímatalið í ávísum lærugreinum á hesum floksstigi til frama fyrir enskt.

Við hesum veruleika í huga, og at fleiri í viðmerkingum sínum hava mælt frá at flyta enskt, so sum ætlan nevndarinnar upprunaliga var, so hefur ein meiriluti í Ráðleggingarnevndini nú gjört av at lata enskt framhaldandi vera kravda lærugrein frá 6. skúlaári, so sum hon er í gallandi lög.

Søga/samtíð

Í verandi fólkaskúlalög er søga kravd lærugrein í 4.- 7. skúlaári og søga/samtíð í 8.- 9. flokki (heimstaðarlæra í 1.- 3. skúlaári og samtíð í 10. flokki). Sambært lögini er her talan um 4 sjálvstøðug lærugreinaheiti, sjálvt um her í grundini er talan um partsgreinir í eini og somu lærugrein. Skotið verður tí upp heldur at hava *eina* lærugrein, søgu/samtíð, har partsgreinin søga framhaldandi verður í 2. undirvísingarparti og søga/samtíð í 8. og 9. flokki (smbr. síðu 175-186 í Leiðbeinandi lesiætlan (yrkisliga partinum) - og samtíð í 10. flokki.

Tær náttúruvísindaligu lærugreinirnar

Støddfroði

Mælt verður til, at lærugreinin rokning/støddfroði verður rópt støddfroði, tí hon er læran um støddir bæði sum hugtak og í sambandi við viðgerðina av støddum. Samsvarandi hesum fevnir heitið støddfroði sostatt bæði um talhugtakið, geometrisku hugtökini, algebraisku hugtökina o.s.fr. og tey arbeiðshugtök, sum alment eru gallandi til uppgávuloysnir.

Tað kann viðmerkjast, at soleiðis verður henda lærugreinin eisini rópt í hinum Norðurlondum og aðrastaðni við.

Heimstaðarlæra

Lærugreinin heimstaðarlæra, sum í sínum innihaldi fevnir um tær tríggjar kunningargreinirnar, er óbroytt í uppskotinum. Í tí nýggju endamálsorðingini verður sagt, at skúlin skal hjálpa næmingunum at fata “samspæl manna við náttúruna”. Sum aðrastaðni er nomið við, so hóttir menniskjan alla náttúruna við eirindaleysu framferð síni, og tí verður hildið neyðugt, at eisini tann færoyksi skúlin við kenslu og upplýsing síni kann ávirka hugburð hins unga rætta vegin, áðrenn ov seint er. Ætlan nevndarinnar er, at undirvísingen í heimstaðarlæru skal fara fram við serligum atliti at hesum viðurskiftum í heimliga umhvørvi næminganna, og at lesiætlanin í heimstaðarlæru verður broytt samsvarandi.

Náttúra/tökni

Samsvarandi hesum er tí skotið upp, at henda undirvísing síðan heldur fram serstakliga í lærugreinini náttúra/tökni, ið sostatt er vorðin nýggj og kravd lærugrein í 4.- 6. skúlaári. Høvuðspartarnir í náttúra/tökni fara framhaldandi at fevna um lærugreinirnar landalæru, lívfrøði og nú eisini alis-/evnafrøði. Av hesum eru landalæra, lívfrøði og alis-/evnafrøði ikki sjálvstøðugar lærugreinir fyrr enn í 7.- 9. skúlaári. Av nevndu viðurskiftum er tann alis-/evnafrøðiligi parturin styrktur munandi í hesi nýggju lærugreinini.

Undirvísingen í náttúra/tökni eigur at verða ráðløgd soleiðis, at næmingarnir eisini fáa høvi at gera royndir og at arbeiða við ítökilignum uppgávum, so at teir á henda hátt læra betur at kenna og geva sær far um bæði umhvørvi og umheim. Hildið verður, at tað innlit og teir arbeiðshættir, sum næmingarnir ogna sær í lærugreinini náttúra/tökni, kann koma teimum seinni til góðar, so at teir verða enn betur færir fyri at fata tær fakligu luteindirnar í umrøddu lærugreinum, sum tá byrja í 7.- 9. skúlaári.

Ráðleggingarnevndin leggur dent á, at neyðugt verður at gera leiðbeinandi lesiætlan í lærugreinini náttúru/tökni (og dagföringar í lesiætlanini heimstaðarlæru), áðrenn farið verður undir undirvísing í hesi nýggju lærugreinini, sí § 71, 3. stk. og greinina *Náttúra/tökni*.

Tær skapandi/mentandi lærugreinirnar

Tónleikur

Skotið verður upp, at lærugreinin sangur/tónleikur fær heitið tónleikur, utan at hon tó av hesum ávum skal broyta nakað av verandi innihaldi sínum. Soleiðis verður lærugreinin rópt í hinum Norðurlondum og aðrastaðni, og tí verður mælt til, at vit eisini nýta hetta felagsheitið á lærugreinini utan mun til, um hesin tónleikur verður borin fram av mannamunni ella við ljóðföri.

Nevndin er av teirri áskoðan, at tær skapandi/mentandi lærugreinirnar natúrliga eiga at fáa rúmari ræsur og stórra gyrdi, enn tær hava í verandi fólkaskúlalög (smbr. tó § 4, 3. stk. í lógin), og at tær tí ikki bert skulu verða avmarkaðar til 4.- 7. skúlaár, so sum tær í roynd og veru standa á tímatalvuni í nógvi teim flestu skúlum í dag.

Nevndin er greið um, at henda broytingin kann volda hólisligar og útbúnaðarligar trupulleikar í onkrum lítlum bygdaskúla; men í fleiri bygdum eru t.d. bygdahús og kanska lærarahús, sum eru væl útgjørd at hýsa hesum virksemi, um tað kanska skuldi knípt í sjálvum skúlanum.

Handaverk og list

Sum nevnt á síðu 10 í tí Leiðbeinandi lesiætlanini (yrkisliga partinum), so miðaði Lesiætlanarnevndin í arbeidi sínum m.a. eftir "at nýta í mest möguligan mun somu orðing í nær skyldum lærugreinum". Hesum stevnumiði fylgdi Lesiætlanarnevndin eisini, tá ið hon m.a. gjørði uppskot um lesiætlanir í teim 6 skapandi/mentandi lærugreinunum: ítrótti, tilevning,

sangi/tónleiki, handarbeiði, smiði og heimkunnleika, so tær í mest möguligan mun skuldu vera einvorðnar.

Hetta var gjört við tí í huga, at tað skuldi vera enn lættari at samskipa hesar nær skyldu lærugreinir, sum við einum felagsheiti eru róptar *handaverk og list*, so enn betri líkindi vera at hava tvørgreinaligt samstarv/virksemi í hesum (og möguliga eisini øðrum) lærugreinum og sostatt at arbeiða í stórrí heildum.

Yvirlit yvir tær einstóku lærugreinirnar

Í gallandi fólkaskúlalög eru hesar lærugreinir kravdar í 10. flokki: føroyskt, danskt, samtið, kristnikunnleiki og ístróttur, men í verandi uppskoti eru ongar kravdar lærugreinir í hesum flokki. Gjört verður vart við, at hetta lærugreinayvirlitið tí ikki fatar um nevnda broyting viðvíkjandi 10. flokki.

Kristnikunnleiki: eingin broyting.

Føroyskt: eingin broyting.

Danskt: er flutt úr 3. til 4. skúlaári.

Enskt: eingin broyting.

Søga/samtið: lærugreinirnar søga og søga/samtið *ein* lærugrein í 4.- 9. skúlaári.

Støddfroði: lærugreinin eitur nú bert støddfroði, annars eingin broyting.

Heimstaðarlæra: eingin broyting.

Náttúra/tækni: nýggj, kravd lærugrein í 4.- 6. skúlaári.

Alis-/evnafrøði: eingin broyting.

Landalæra: kravd lærugrein í 7.- 9. skúlaári; er kravd frá 4.- 9. ská. í verandi lóg.

Lívfrøði: kravd lærugrein í 7.- 9. skúlaári; er kravd frá 4.- 9. ská. í verandi lóg.

Ítróttur: eingin broyting

Tónleikur: í 5 skúlaár ella fleir í 1.- 7. skúlaári.; í verandi lóg í 6 skúlaár.

Tilevning: í 5 skúlaár ella fleir í 1.- 7. skúlaári; í verandi lóg í 6 skúlaár.

Handarbeiði: í 5 skúlaár ella fleir í 1.- 7. skúlaári; í verandi lög í 4 skúlaár.

Smíð: í 5 skúlaár ella fleir í 1.- 7. skúlaári; í verandi lög í 4 skúlaár.

Heimkunnleiki: í 5 skúlaár ella fleir í 1.- 7. skúlaári; í verandi lög bert í 7. skúlaári.

3. stk.: Sum tað sæst í verandi uppskoti, so hevur nevndin roynt at minka eitt sindur um lærugreinatalið, tí sum kunnugt hevur undirvísing fólkaskúlans verið lutað sundur í alt ov nógvar lærugreinir og lærugreinaevni. Og hóast innihaldsligur skyldskapur og felagsskapur er millum nógvar av hesum lærugreinum, so eru tær kortini pettaðar sundur í serstakar tímar á tímatalvuni, har ofta ymsir lærarar so hava undirvísingina um hendi.

Í tí nýggju leiðbeinandi lesiætlanini er miðað eftir at samskipa undirvísingarinnihaldið í nær skyldum lærugreinum so nógv, sum til ber, so at teir skúlar, ið ynskja tað, kunnu fara undir undirvísingarligt samstarv millum hesar lærugreinir. Við tilískari lærugreinasamskipan skuldi m.a. borið til at fingið eina skilabetri og nátúrligari heild í undirvísingina, eins og möguleiki verður fyri at hava undirvísing í tvørgreinaligum evnum, spurdómum og verkætlanum.

Lærugreinirnar í verandi uppskoti eru, sum longu nevnt, býttar sundur í 3 høvuðspartar. Í viðmerkingunum er somuleiðis mælt til, at tað verður ein hóskandi javnvág í millum hesar høvuðspartar. Tað verður ofta sagt, at skúlin t.d. er ov eintáttar og ov bókligar, ella at ov lítið samstarv er millum bókligar og verkligar lærugreinir, og tað er kanska okkurt um hetta prátið. Lagt kann tí verða aftrat, at tað eisini eigur at verða ein natúrlig javnvág lærugreinanna millum í t.d. samvirkanini millum "hug og hond", so at næmingarnir fáa líkindi at menna sín kunnleiki og fimi við sínámillum ávirkan millum ta einstóku lærugreinina og tvørgreinaliga undirvísing.

Hetta nýggja uppskotið er bæði í samsvar við ta nýggju endamálsorðingina og tað royndarvirksemi, ið er, og sum hevur verið í fólkaskúlanum síðstu árini. Nevndin heldur tað nú vera ráðiligt at víðka tað samstarv lærugreinanna millum, sum í verandi lög er avmarkað til flokkin, so at hetta lærugreinasamstarv nú eisini kann verða framt flokka millum í skúlanum. Við hesi brotingini hava skúlar möguleikar at royna aðrar undirvísingarligar samstarvsleiðir.

§ 4, 3. stk. í verandi lög eigur at verða strikað, tí henda heimildin er flutt til § 5, 2. stk. pkt. 4 í uppskotinum.

4. stk.: Vísandi til tann týdning, fremmandamálini hava, so verður mælt til, at týskt skal standa næmingunum í boði í 8. og 9. flokki. Sum nýtt ískoyti verður somuleiðis mælt til, at annað fremmandamál kann standa teimum í boði. Her verður fyrst og fremst hugsað um franskt og spanskt, men onnur mál kunnu sjálvandi eisini hava áhuga. Sambært § 16, 7. stk. kann landsstýrismaðurin gera av, at fráfaringarroynd eisini kann vera í t.d. øðrum fremmandamálum enn teimum, sum nevnd eru í § 16, 1. - 4. stk.

5. stk.: Samsvarandi verandi mannagongd hevur tað verið Landsskúlafyrisingin, sum Landsskúlaráðsins vegna hevur tikið stöðu í hvørjum einstökum føri, hvort peningur verður at játta til tilíksa ískoytisundirvísing. Hetta eigur natúrliga at verða broytt, so tað nú verður landsstýrismaðurin, ið fær hesa heimild.

6. stk.: Spurningurin um móðurmálsundirvísing, fosturlands-søgu o.a. stingur seg ofta upp millum útisetar, av tí at móðurmálið sum kunnugt er mætasta samleikaeyðkenni hjá einum fólk. Føroyingar í Danmark hava tí t.d. leingi havt ein sonevndan "Føroyskan skúla" bæði í Keypmannahavn og Århus, har føroysk børn kunnu koma leygardagar og fáa undirvísing í føroyskum máli, føroyskari søgu o.s.fr., og hava tað eisini verið næmingar, ið hava tikið fráfaringarroyndir

fólkaskúlans har. Til hesa undirvísing eru á fíggjarlóginu fyri 1996 játtaðar kr. 60.000.

Somu áneyðir hava børn hjá donskum foreldrum ikki í Føroyum, av tí at danskt sum kunnugt er kravd lærugrein í føroyska fólkaskúlanum. Men harafturímóti eru tilíkar áheitanir komnar frá øðrum útlendingum (Norðurlendingum) til føroyskar myndugleikar um, at borið verður so í bandi, at tvímælt børn kunnu fáa undirvísing í teirra móðurmáli, fosturlandssøgu o.ø., so sum líknandi möguleiki er fyri í okkara grannalondum.

Í Føroyum eru fleiri útlendingar (kanske serliga Norðurlendingar), ið hava búsett seg ymsastaðni í oyggjunum, og tað er mangt, ið bendir á, at talið á útlendingum fer at økjast í framtíðini og tá serliga, um komandi oljuvinna gerst veruleiki. Við hesum viðurskiftum í huga er tí at vænta, at kravið til føroyskar myndugleikar um javnbjóðis undirvísingarmöguleikar landanna millum fer at økjast í framtíðini. Nevndin heldur tað vera rætt, at lögarkarmurin hýsir hesum undirvísingarmöguleika; men mælt verður samstundis til, at ikki eigur at verða farið undir hesa undirvísing, fyrr enn landsstýrismaðurin sambært hesi grein hevur ásett gjøllari reglur um undirvísing av tvímæltum næmingum.

§ 6

Nú mælt verður til 9 ára undirvísingsarskyldu, eru tær kravdu lærugreinirnar í 8. - 9. flokki fluttar undir § 5; tí verður neyðugt at strika innihaldið í § 5 í verandi lög. Ístaðin verður mælt til at flyta § 13, sum í ávísum föri kann hava samband við undirvísingina, til § 6 við hesum viðmerkingum:

1. - 3. stk.: Av tí at umrødda lærugrein eitur kristnikunnleiki, verður skotið upp at broyta orðingina, so at ordini

"undirvísingin í kristnikunnleika" verða sett í staðin fyrir orðið "kristniundirvísingin".

Í 3. stk. er sett soljóðandi uppískoyti: "Er barnið 15 ár, kann frítøka tó bert verða framd við samtykki barnsins". Orsókin til hetta uppískoyti er tann, at 15 ára gamalt er barnið komið til persónligan lógaldir, og eיגur tað tí sjálvsavgerðarrætt í tilískum máli. Annars eru bert málsligar broytingar gjördar í hesi grein.

§ 7

1. stk.: Ráðleggingarnevndin er ikki í iva um, at 10. flokkur framhaldandi skal vera ein samanhangandi partur av fólkaskúlanum. Men tað var tó ongantið ætlanin, at hesin flokkur bert skuldi verða eitt framhald av 9. flokki, so sum hann í nögvum fórum kann sigast at vera í dag.

Nevndin heldur tað tí vera umráðandi, at hesin fráfaringarflokkur fólkaskúlans fær eitt liðiligar og meiri viðkomandi innihald, og at hann í stórra mun eiger at legna seg til sít samfélagsliga umhvørvi. Nú 10. flokkur ongar kravdar lærugreinir hefur, skuldi eisini borið til at givið hesum flokki júst tað innihald og tann form, ið best hóskar, og sum til ber at fremja í verki í tí einstaka skúlanum.

Tað verður ofta sagt, at skúlin er ov mikið bókligur, og at teir næmingar, ið betur megna tann handaliga partin, tí eru við sviðið soð. Her í 10. flokki skuldi eisini verið möguligt at givið næmingunum undirvísingartilboð, ið ikki eru so bóklig. Hesi tilboð eiga at vera soleiðis háttar, at tey eru ólík tí vanligu bókligu undirvísingini, og at innihald teirra kann gera skúlan áhugaverdari serstakliga hjá teimum næmingum, ið eru vorðnir móðir av skúlanum. Borið skal tó vera so í bandi, at teir næmingar, ið ynskja tað, skulu framhaldandi hava möguleikar at fylgja tí royndarfyrireikandi undirvísingini

annaðhvört í sínum egna skúla ella í einum grannaskúla, smb. § 27, 1. stk.

Nú ongar kravdar lærugreinir eru í 10. flokki, stendur öllum hesum næmingum í boði at velja ímillum tey undirvísingartilboð, skúlin hefur at bjóða, og sum teimum dámar best.

Men her stingur so tann stóri og væl kendi trupulleiki seg upp, at teir umleið 570 næmingarnir, sum í verandi skúlaári ganga í 34 flokkum í 17 skúlum, eru spjaddir kring landið, og at tilboðsmöguleikar næminganna (og skúlanna) tí eru sera avmarkaðir, um ikki eitt skilagott samstarv fæst í lag kommunanna millum, so sum mælt verður til í serstakari grein um 10. flokk.

Samsvarandi hesum heldur nevndin tað tí vera umráðandi, at tann einstaki framhaldsskúlin saman við skúlamyndugleikunum á staðnum tekur til umhugsanar, hvussu hann á skilabesta hátt ætlar at fyrièreika teir næmingar, ið skjótt siga fólkaskúlanum farvæl, til tað samfelag, teir eru ein týdningarmikil partur av. Henda fyrièreiking eigur sjálvandi at vera fjölbroytt, gyrdin og viðkomandi, men tað kann hon bert verða, um tað samstarv um 10. flokk, ið skotið er upp við stórra skúlaeindum ella samarbeiði skúlanna millum, gerst veruleiki.

Við støði í hesi hugsan og teim royndum, sum gjørðar eru her á landi í so máta, hefur nevndin roynt at lýst henda spurning um 10. flokk gjöllari í serstakari greinini 3. *undirvísingarpartur*, sum víst verður á.

2. stk. Hesar lógarreglur áseta, at næmingar, sum hava havt alis-/evnafrøði og týskt í 8. - 9. flokki, teimum skal framhaldandi standa í boði at fáa undirvísing í alisfrøði, evnafrøði og týskum í 10. flokki. Sama er eisini galldandi fyrir teir næmingar, ið hava valt annað fremmandamál enn týskt. Tað ber sostatt ikki til at bjóða næmingum 1 árs undirvísing í hesum lærugreinum í 10. flokki. Viðvíkjandi möguligari

fráfaringarroynd í “øðrum fremmandamálum”, sí § 17, 2. stk. og § 5, 4. stk. við viðmerkingum.

Sum nomið er við aðrastaðni, so hevur Ráðleggingarnevndin roynt at minka um talið á lærugreinum og evnum, har tað hevur verið hildið at vera forsvarligt. Í tí sambandi hevur eisini verið umhugsað at leggja tær báðar lærugreinirnar alisfrøði og evnafrøði í 10. flokki saman, so at alis-/evnafrøði eisini var *ein* lærugrein í 10. flokki, so sum hon er tað hini skúlaárini. Men av tekstuppgjevingini hjá skúlunum seinastu árini sæst, at tað næstan hava verið líka nögvir valbólkars í evnafrøði sum alisfrøði í 10. flokki, og av teirri orsök er eingin broyting gjørd í uppskotinum hesum viðvíkjandi.

3. stk. Mælt verður til at varðveita verandi skipan, so latín framhaldandi verður valgrein í 10. flokki. Tað er at viðmerkja, at latín er ikki longur sett sum atgongutreyt í studentaskúlan.

4. stk. Ásetingin í § 5, 1. stk. um, at undirvísingin skal geva næmingunum líkindi at nema sær fakliga djúphugsan, yvirlit, høpi og heild lærugreinanna millum er eisini galdund fyrir næmingarnar í 10. flokki. Heimildir landsstýrismansins at áseta reglur sambært § 11 um undirvísingarendamálið og í høvuðsheitum at tilskila kunnleika- og fimmisókini í teimum kravdu lærugreinunum, vallærugreinunum, teimum kravdu undirvísingarevnunum og at senda út leiðbeinandi undirvísingarætlanir o.a. er eisini galdund fyrir undirvísingina í 10. flokki.

§ 8

1. stk.: Í verandi fólkaskúlalög eru sett nøkur kravd undirvísingarevni, sum skulu koma upp í undirvísing fólkaskúlans í hóskandi lærugreinum og á hóskandi aldursstigum. Hóast hesi evni eru sett upp í 8 pettum, so eru tey í roynd og veru eini 13-14 í tali, og síðan tá er t.d.

upplýsing um eyðkvæmi komið afturat sum kravt undirvísingarevní.

Tá ið Lesiætlanarnevndin við ársskiftið 1991/92 var biðin um at koma við uppskoti um broytingar í 2. tátta í fólkaskúlalóginum (landsstýrið ynskti tá ikki at broyta 1. tátta í lóginum um hugtak og endamál fólkaskúlans), so sigur landsstýrið í sínum kommissorium m.a. soleiðis:

“Í sambandi við grundskúlan verður serliga hugsað um lærugrein og tímatal á ymsum floksstigum, tímabýtið í teimum ymsu lærugreinunum, meginregluna við tí floksbýtta skúlanum og næmingatalinum í hvørjum flokki. Fyri framhaldsskúlan verður hugsað um skipanina av vallærugreinum og tilboðsgreinum, stöðuna hjá 10. flokki og próvtökuskipanina”. Landsstýrið leggur afturat, at her eru nevndir nakrir spurningar, og at nógvir aðrir sjálvandi kundu verið tignir fram so sum § 11-evnini og royndarvirksemið.

Av tí at Lesiætlanarnevndin fekk eitt sera stutt skotbrá, og at landsstýrið tá hevði ta hugsan ikki “at gera alt ov stórar broytingar í einum”, so valdi nevndin tá ikki at lata “Álitíð um broytingar og dagföringar av Løgtingslög um fólkaskúlan” fevna um so týdningarmikil mál sum t.d. “skipanina hjá 10. flokki og próvtökuskipanina”. Av m.a. somu orsök helt nevndin tað ikki vera ráðiligt tá í skundi at viðgera t.d. tey kravdu undirvísingarevnini og royndarvirksemið, sum landsstýrið tá nevndi sum eitt ískoyti í skrivi sínum.

Við hesum viðurskiftum í huga gjørði Lesiætlanarnevndin tá hesar viðmerkingar viðvíkjandi teimum kravdu undirvísingarevnunum:

“Lesiætlanarnevndin er samd um, at tey kravdu undirvísingarevnini eru sjálvsagdir partar, ið áttu at verið komnir við inn í sjálvar lærugreinirnar. Men lagt kann verða afturat, at tað eru minni enn so öll, ið eru á einum máli um, at hetta átti at verið gjört. Nú eru so nýggjar lesiætlanir júst

góðkendar og farnar til prentingar, og tí verður ikki mælt til at gera nakra lógarbroyting á hesum øki júst nú. Einstaki skúlin hefur, sum er, góðar möguleikar at skipa kravdu undirvísingarevnini inn í lærugreinirnar í lesiætlan skúlans".

Lesiætlanarnevndin (nú Ráðleggingarnevndin) hevur framvegis sum sítt grundsjónarmið, at tey kravdu undirvísingarevnini eiga sum mest at verða samskipað sum sjálvsagdir partar í undirvísing skúlans, tað veri seg sum partar í lærugreinir og/ella sum tvørfaklig evni.

Í Leiðbeinandi Lesiætlanini (grønu bók), sum er gjörd við stöði í verandi fólkaskúlalög, eru sjálvstöðugar lesiætlanir tí eisini gjördar fyri tey kravdu undirvísingarevnini; men hóast hetta so eיגur tann einstaki skúlin tó at greina í ítökiligu undirvísingarætlan síni, hvar og hvussu hann skipar hvort einstakt evni í undirvísing skúlans. Hetta er í samsvar við ásetingarnar í § 24, 1. stk. pkt. 2 í verandi fólkaskúlalög um m.a. "Innihaldið av undirvísingini í teimum einstóku lærugreinunum, lærugreinabólkum og *evnunum*, tilskilað við týðandi kunnleika- og hegningarákjum ella lýst við dönum (lesiætlan)."

Av tí, sum her er nevnt, eיגur tí at verða gjört greitt, at sjálvt um fleiri av hesum kravdu undirvísingarevnnum nú verða strokin í § 11 sum sjálvstöðug evni (mælt verður framvegis til at varðveita 3, so eru tey tó framvegis varðveitt í góðkendu Leiðbeinandi Lesiætlanini (yrkisliga partinum), eins og lokala lesiætlan skúlans eisini skal fevna um tey; í so máta skuldi tí eingin munur verið. Ætlanin við hesi broyting er at forða fyri eini eftir okkara tykki óneyðugari sundurbýting og harafturímóti at heildarsavna virksemi skúlans enn betur.

Tað er helst so, at flestu skúlar munnu longu fyri einum 16 árum síðan hava skipað undirvísingina í teimum kravdu undirvísingarevnunum nøkulunda, sum skotið var upp í heftinum "*Um hóvuðstættirnar í nýggju fólkaskúlalóginu*", sum Skúlaráðgevaraskrifstovan gav út um tað mundið. Tí kann

sigast, at sjálvt um hesi evni enn standa í serstakari lögargrein, so hevur skúlin í roynd og veru langt síðani flutt tey inn í lærugreinirnar, so at tey í dag eru vorðin natúrligir lærugreinapartar.

Hesi umrøddu undirvísingarevní (og onnur nýggj) eru sum kunnugt sera týdningarmiklir tættir í upplýsingar-/kunningarstarvi fólkaskúlans, og við hesi lógarbroyting eigur tí at verða borið so í bandi, at tað hóast lógarbroytingina altíð er trygd fyri, at hesi evni framhaldandi verða partar av virksemi skúlans um enn í broyttum líki. Ein týdningarmikil táttur í so máta er, at tær ítökiligu undirvísingarætlanir/lesiætlanir skúlans, sum verða gjørðar í hesum dögum, júst verða lagaðar til hesa ætlaðu lógarbroyting.

Sum stóðan er í lötuni, so eru t.d. íslendskt og norskt longu komið inn í lærugreinina fóroyskt í ta Leiðbeinandi lesiætlanina, meðan svenskt er komið inn í lærugreinina dansk; mælt verður til, at henda skipanin verður varðveitt. Til øll hini evnini er gjørd sjálvstøðug lesiætlan (sí s. 291-336).

Ein avleiðing av teimum lógarbroytingum, sum Ráðleggingarnevndin mælir til at fremja í hesum álti, verður so sjálvandi tann, at neyðugt verður eftirsíðan at gera smávegis dagföringar í tí yrkisliga partinum, og herímillum formliga at gera uppskot um, hvussu tey kravdu undirvísingarevnini kunnu verða skipað í hóskandi lærugreinir og/ella tvørgreinalig evni.

Hetta skuldi tó ikki verið so trupult at gjört í sambandi við tey kravdu undirvísingarevnini, tí har hava vit longu teir undirvísingarligu karmarnar at halda okkum til í lesiætlanini.

Í teimum ítökiligu undirvísingarætlanunum (læriætlanunum), sum nógvir skúlar nýliga hava gjört, eru fleiri av hesum kravdu undirvísingarevnunum komin inn í hóskandi lærugreinir. Men av tí at nú verður skotið upp at strika fleiri av hesum kravdu undirvísingarevnnum sum sjálvstøðug evni, so

verður mælt til, at tey ístaðin vera lisin í t.d. hesum lærugreinum:

íslendskt og norskt verður lisid í feroyskum í 6. - 10. skúlaári, svenskt verður lisid í donskum í 7. - 10. skúlaári, upplýsing um umhvørvisvernd verður lisin í heimstaðarlæru, náttúru/tökni, lívfrøði, landalæru, alis-/evnafrøði og søgu/samtið, brúkarakunning verður lisin í heimkunnleika og søgu/samtið, fremmandir átrúnaðir og lívsáskoðanir verða lisin í kristnikunnleika í 8. - 10. skúlaári og fyrstahjálp verður lisin í ítrótti í 7. - 10. skúlaári.

Sum vit síggja, so nema tey flestu av hesum evnum við tær lívfrøðiligu/átrúnaðarligu og náttúrufroðiligu lærugreinirnar, onnur við t.d. ítrótt, heimkunnleika, náttúru/tökni, feroyskt, uppgávu flokslæraranna o.s.fr.; men annars heldur Ráðleggningarnarnevdin tað vera rætt og rímiligt, at tað eru lærarar skúlans, sum í hvørjum einstökum føri taka støðu til, hvar og hvussu hesi kravdu undirvísingarevní verða samskipað í taftokiligu lesiætlanina.

Ætlan nevndarinnar við tilmæli sínum er tí eisini at veita trygd fyrir, at umrøddu undirvísingarevní ikki skulu hvørva úr undirvísingarætlan skúlanna, sjálvt um tey verða strokin sum sjálvstøðug, kravd undirvísingarevní í lógin!

Viðvíkjandi

- 1) ferðslulæru,
- 2) útbúgvingar- og vinnulívskunning og
- 3) heilsukunnleika og seksualupplýsing.

Nevndin er av teirri áskoðan, at undirvísingarevnini ferðslulæra, útbúgvingar- og vinnulívskunning og heilsukunnleiki og seksualupplýsing eru ikki so "lærugreinakend" sum hini. Tí ikki ber so væl til at samskipa tey í aðrar lærugreinir, uttan at vandi er fyrir, at tey verða pettað ov nögv sundur, so tann samanhægandi heildin fer fyrir skeytti, ella at tey kanska kunnu hvørva í lærugreinahópinum.

Hetta seinasta er ikki minst galdundandi seksualupplýsing, ið er eitt rættliga viðkvæmt evni, sum kann hvørva í heildini, um tað ikki verður beinleiðis kravt og lógarfest.

Tí verður mælt til, at hesi 3 kravdu undirvísingarevní verða framhaldandi varðveisitt og tíkin upp í ítökiligu undirvísingarætlan skúlans sum sjálvstöðug evni við hóskandi tímatali.

§ 9

1. stk.: Í innganginum í verandi lög stendur "hesar lærugreinir", sum í uppskotinum er broytt til "hesar valgreinir og evni". Henda broytingin er gjørd fyri at fáa hugtakið *valgrein* (mótvegis teimum kravdu lærugreinunum) at standa í lögini. Men annars vil nevndin við tí broyttu orðingini eisini vísa á, at her bæði er talan um valgreinir og *evni*, og at hugtökini "valgreinir og evni" tí munnu samsvara betur við valmöguleikar næminganna í 8., 9. og 10. flokki.

Ein væl kendur trupulleiki er annars, at valmöguleikar næminga í 8. og 9. flokki eru í roynd og veru ofta so avmarkaðir, av tí at tær kravdu lærugreinirnar fara við so nógum tínum á tímatalvuni. Nevndin vil í hesum viðfangi vísa á, at um skúlar eisini brúka frysils- og evnisskipaða undirvísing heldur enn "lærugreinarundirvísing", so ber betur til at geva hesum annars so avmarkaðum valtínum eitt fjölbroyttari innihald, við tað at valmöguleikar næminga verða betri, um skúlaárið í hesum föri verður býtt sundur í hóskandi tíðareindir. Tílækt fjölbroytni kann eisini í aðramáta verða mennandi fyri trivnan í skúlanum.

Í samsvar við ta teknifrøðiligu menningina verður skotið upp, at tekstuðgerð verður valgrein í staðin fyri maskinskriving. Orsókin til tess er, at skrivimaskinan verður minni og minni brúkt, og at nógvir næmingar hava lært at brúka knappaborðið á telduni, tá ið henda valgreinin stendur teimum í boði í 8.

flokki. Av tí at teldan og teldukunnleikin sostatt koma bæði meir og fyrr inn í medvit næminganna, so er at vænta, at maskinskriving fer at hvørva sum lærugrein um nøkur fá ár.

Tískil verður mælt til, at lærugreinarheitið maskinskriving verður býtt um við heitið tekstviðgerð, sum so eisini skal fevna um maskinskriving. Sostatt er einki, ið forðar fyrir, at teir skúlar, sum enn ikki eiga nógvan telduútbúnað til undirvísing í tekstviðgerð, framhaldandi kunnu bjóða næmingunum at verða undirvistir í maskinskriving ístaðin. Men tað verður tó samstundis mælt til, at fráfaringarroynnd fólkaskúlans í maskinskriving verður strikað.

Vísandi á tað, ið nomið er við um ta tøknifrøðiligu menningina, og á tann dent, sum lagdur er á náttúrulærugreinirnar í § 5, 2. stk., verður tøknifrøði skotin upp sum valgrein í 8. og 9. flokki. Undirvísingen hefur til endamáls at geva næmingunum betri möguleika at fata samhangið millum náttúruvísindi, tøknufrøðiligu menningina og tær samfelagsligu broytingarnar, ið standast av hesi sínámillum ávirkan.

Tann nýggja valgreinin miðlar hefur til endamáls at geva næmingunum innlit í tann økta týdning, teir ymsu miðlarnir hava fyrir almannahugsanina. Í hesum viðfangi verður ikki minst hugsað um tað støðugt vaksandi teldusamskiftið bæði innan- og uttanlands, herímillum internetið, sum í storri og storri vavi fer at seta sín dám á upplýsingarsamfelagið.

Ljósmyndalæru hefur onkur skúli havt sum valgrein, og bæði dramatisering og filmskunnleiki eru sum kunnugt sjálvsagdir tættir í málundirvísingini (smbr. t.d. leikritaskaldskapin), og tí verður mælt til at hava hesi evni sum valgreinir, so at teir næmingar, ið eru sinnaðir at nema sær meira kunnleika á hesum øki, eisini kunnu fáa høvi til tess. Í aðraimáta samsvara valgreinirnar við verandi lög.

2. stk. : Nevndin er samd um, at verkætlaranarbeidi og evniskunnandi undirvísing framhaldandi eיגur at standa öllum næmingum í 8. - 10. flokki í boði.

Harumframt verður nú eisini skotið upp at geva næmingunum í 8. - 10. flokki möguleika at fáa eitt undirvísingartilboð, har verkligt og ástöðiligt innihald verður samskipað í eina undirvísing, sum kann fara fram eins væl í skúlanum og uttan fyri skúlan.

Hetta nýggja undirvísingartilboðið miðar eftir, at skúlin og bygdar-/býarsamfelagið, vinnulívið o.o. vera við til í felag at mynda hesi undirvísingartilboð, ið sostatt mega legna seg eftir teim skiftandi kringumstöðum á staðnum, sum hvør skúli er staddur í.

Við hesi lögargrein fær skúlin enn fleiri möguleikar at menna og skapa nýggjar útbúgvingarleiðir fyri tann einstaka næmingin, eins og hann fær høvi at nokta ynski næminganna um skiftandi, fjölbroytta og áhugaverda skúlagongd, ið samstundis setur stór krøv fakliga.

Royndir bæði her á landi og í grannalondum okkara sýna, at um skúlagongdin verður skipað eitt sindur øðrvísi, so kann t.d. tann sonevnda skúlamøðin verða broytt til skúlaáhuga.

Men sum nevnt er aðrastaðni í uppskotinum, so kann tað koma fyri, at næmingur kemur í tað støðu, at tað ikki verður hildið skilagott, at hann skal halda fram vanligu skúlagongd sína eftir 7 ára skúlagongd, smb. § 41, 3. stk. Í tilskum föri kann ásetingin í hesum pettinum eisini koma hesum næmingum væl við, av tí at henda ásetingin gevur möguleika at seta saman eitt tillagað undirvísingarinnihald, ið bæði kann vera verkligt og ástöðiligt, og sum bæði kann fara fram í skúlanum og uttan fyri skúlan.

Sambært § 5, 1. stk. skal lærarin í vali sínum av undirvísingarinnihaldi miða eftir, at næmingarnir ikki bert

skulu kenna lærugreinainnihaldið og arbeiðsháttin grein fyrir grein - men eisini gjøgnum fleирgreinað samstarv, so sum verkætlaranararbeiði og evniskunnandi undirvísing kunnu vera dömi um. Tí er verkætlaranararbeiði og undirvísing í tvørgangandi evnum í grundini ein ásettur arbeiðsformur, sum eיגur at verða nýttur øll skúlaárini.

Sambært § 14, 5. og 6. stk. ávikavist skulu og kunnu næmingarnir gera eina verkætlaranaruppgávu, og er hetta orsókin til, at tað beinleidis er ásett í lóginu, at verkætlaranararbeiði og evniskunnandi undirvísing skal standa hesum næmingum í boði.

Kravið um fakliga dygd er bæði galddandi í lærugreinarbýttari og tvørgreinaligari undirvísing, og kravið um sínámillum ávirkan ímillum undirvísing í einstökum lærugreinum og tvørgreinaligum evnum o.a. fatar í roynd og veru um allar lærugreinir skúlans.

3. stk. : Hildið verður skilagott at savna praktikkina í 8. - 10. flokki í eitt stykki í lóginu (smb. §§ 6 og 9 í verandi lög), samstundis sum orðingin í hesum stykkinum er broytt eitt sindur. Nevndin hefur valt at rópa henda læringarmöguleika "starvspraktikk", so sum tað vanliga verður rópt millum manna.

Mælt verður til at strika orðingina "í einum flokki", av tí at hon kann tykjast at vera avmarkandi í skúlum, sum hava fleiri spor í 8. - 10. flokki (smb. § 6, 2. stk. í verandi lög).

Annars er at siga, at eftir áheitan frá framhaldsskúlunum hefur Landsskúlafyrisingin nú í fleiri ár samskipað starvspraktikkina og givið skúlunum boð um, nær teir skulu senda sínar næmingar út í starvspraktikk. Við hesi skipanini hefur borið til at senda nøkulunda sama næmingatal út í starvspraktikk gjøgnum alt skúlaárið. Hetta hefur lætt um hjá skúlum í royndum teirra at fáa næmingunum praktikkpláss.

4. stk. : Uppskot nevndarinnar um skúlasamstarv um 10. flokkarnar, ið bæði kann verða skipað millum fólkaskúlar sínámillum og aðrar skúla-/útbúgvingarformar, vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o. viðvíkjandi breytatilboðum, er sera viðkomandi fyrir júst hesar næmingar, ið eru á veg út úr fólkaskúlanum. Við skilagóðum og væl fyriskipaðum samstarvi og veruligum samstarvsvilja kann hetta uppskotið ikki bert geva 10. floks næmingunum júst tey undirvísingartilboð, teimum líkar, men hesi breytatilboð, ið krevja væl fyriskipað samstarv og góða ráðlegging tvørtur um skúlaformar, við vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o., kunnu eisini stimbra og menna alt útbúgvingarverkið, um rætt verður atborið. Sí eisini greinina *Triði undirvísingarpartur*.

5. stk.: Sambært §§ 6, 3. stk. og 9, 3. stk. í verandi lög kann Landsskúlaráðið góðkenna ávikavist, at boðið verður næmingunum undirvísing í øðrum “verkligum ella listarliga merktum lærugreinum og evnum” (6,3) og “í øðrum verkligum ella listarkendum lærugreinum og evnum og innan onnur lærugreinaøki” (9,3). Ráðleggingarnevndin heldur tað ikki vera neyðugt at seta eina tilíka avmarking í lögina og hevur tí broytt orðingina so, at tað nú bert stendur, at boðið verður næmingunum undirvísing í øðrum “lærugreinum og evnum”. Tað er sera umráðandi, at nágrenniligar reglur verða gjördar og leiðbeinandi tilfar sent út viðvíkjandi ásetingunum í 2. og 4. stk., og tí verður mælt til, at landsstýrismaðurin fær hesa heimild.

Seinast í § 9, 3. stk. í verandi lög verður sagt, at “Landsskúlaráðið kann harumframt góðkenna, at undirvísingen heilt ella lutvist verður givin sum verulig faklig undirvísing av rættindisgevandi slag”. Ráðleggingarnevndin er av teirri áskoðan, at fólkaskúlin eigur at vera almennandi, og at hann tí als ikki eigur at horva at nakrari ávíðari útbúgving. Hann eigur tvørturímóti at vera tað haldgóða grundarlagið, sum allir næmingar vónandi kunnu byggja á, tá ið teir leggja aðrar leiðir. Tí heldur Ráðleggingarnevndin tað vera skilagott at

strika orðingina í lóginum um, at fólkaskúlin skal geva “yrkisundirvísing av rættindisgevandi slag”.

§ 10

Nú skotið er upp í § 4, 2. stk., at kommunum kann verða loyvt at seta 1 árs forskúlaflokk/ar á stovn, verður eisini hildið neyðugt at áseta, hvat innihaldið í høvuðsheitum skal vera í hesum flokki. Hóast tað neyvan er skilagott at gera eina beinleiðis læriætlan fyri forskúlaflokk, so verður tó hildið hóskandi, at landsstýrismaðurin ger eina leiðbeinandi virksemisætlan, sum lýsir stevnumiðini og innihaldið í forskúlaflokkinum.

Sambært § 30, 4. stk. kann virksemið í einum forskúlaflokk og í 1. og 2. skúlaári (ella í 1., 2. og 3. skúlaári har eingin forskúlaflokkur er) *lutvís* fara fram sum samskipað undirvísing (samskipað skúlabyrjan), meðan *óll* undirvísingen kann verða samskipað hesi skúlaár í smáum bygdaskúlum, sum ikki eru ársbýttir.

Hóast möguleiki er at samskipa hetta virksemið, so kunnu forskúlabørn tó framhaldandi ikki fáa lærugreinabýtta undirvísing, sum hevir sítt stöði í lesiætlanini í tí einstóku lærugreinini, so sum gjort verður í grundskúlanum. Men tó er einki til hindurs fyri at lata forskúlabørn taka lut í undirvísingini í føroyskum og støddfrøði ein part av tíðini, so at tey á henda hátt kunnu fáa líkindi at kunna seg við gerandisdag skúlans.

Ráðleggingarnavndin heldur tað vera umráðandi, at landsstýrismaðurin tekur stig til at gera ein bókling um samskipaða skúlabyrjan. Ein tlískur bóklingur kann eisini verða hentur at hava við hondina, tá ið spurningurin um samskipaða skúlabyrjan verður tikan til umhugsanar.

§ 11

Ásetingarnar í § 14, 1. stk. í verandi lög geva Landsskúlaráðnum (nú: landsstýrismanninum) heimild til at økja lærugreinatalið í øllum fólkaskúlanum, bæði tá ið tað snýr seg um grundskúlan og framhaldsskúlan, herímillum eisini talið á teimum kravdu lærugreinunum.

Tann námsfrøðiligi hugburðurin nú á dögum er tó ikki at økja men nögv heldur at minka lærugreinatal skúlans, ikki at sundurpetta, men heldur at heildarsavna undirvísingina í natúrligar heildir. Samsvarandi hesum heldur nevndin tað tí vera rættast at strika hesa heimild landsstýrismanna í lögini.

Landsstýrismaðurin hevur tó sambært øðrum lógarásetingum framvegis heimild til at góðkenna, at boðið kann verða næmingunum í 8. - 10. flokki undirvísing í øðrum valgreinum og evnum (sí §§ 7, 2. - 3. stk. og 9, 2. stk.).

Nevndin hevur broytt orðingina, so hon betur er í samsvar við galdandi mannagongd á hesum øki og tær broytingar, sum eru gjørðar í fólkaskúlalögini, har m.a. lærugreinabólkarnir í § 9, 1. stk. í upprunaligu lögini, sum sama hugtak í hesum petti vísir á, eru vorðnir strikaðir. Mælt verður til, at orðingin "Landsskúlaráðið ásetur reglur um endamálið við undirvísingini" tí heldur skal vera, at "Landssstýrismaðurin ásetur reglur um undirvísingarendamálið í lærugreinum og evnum eftir §§ 5 - 9 og tilskilar í høvuðsheitum kunnleika- og fimisøkini".

Harumframt verður hildið, at henda áseting ikki bert skal kunna fevna um lærugreinir, men eisini um evni, herímillum tey kravdu undirvísingarevnini, evniskunnandi undirvísing, verkætlanir o.a.

Nevndin heldur tað somuleiðis vera týdningarmikið at nágreina í hesi lögargrein, at "Landssstýrismaðurin kann senda út leiðbeinandi undirvísingarætlanir og lýsa undirvísingar-

innihaldið við dømum um næmingalagaðar undirvísingar-gongdir”.

Tað skal viðmerkjast, at orðingin “ leiðbeinandi tíma- og lesiætlanir” í gallandi lög er broytt, so tað ístaðin er komið at standa “tær leiðbeinandi undirvísingarætlanirnar”. Orsókin til hesa broyting er í fyrsta lagi tann, at Landsskúlaráðið (nú landsstýrismáðurin) hefur frammundan í § 22a í verandi lög, 6. stk. heimild til at “gera reglur um tíma- og lærugreinabýti”, sum er ein bæði greiðari og natúrligari orðing enn hugtakið “tímaætlanir”, og at tað tí eisini verður hildið óneyðugt at knýta hetta hugtakið aftur at “lesiætlanum” í hesi greinini.

Orðið “lesiætlan” verður eisini av fleiri orsókum hildið at vera óheppið, tí í verandi fólkaskúlalög eru lesiætlanirnar bert ein partur av undirvísingarætlanunum (sí § 24, 1. stk.); men í øðrum föri eru tær kantska okkurt annað, (sí t.d. § 3, 2. og 3. stk. í lögtingslög um skúlafyrising, §§ 8 og 9 í kunngerðini um ta hægru fyrisingina av undirvísingarverkinum og § 5, 1. stk. í reglugerð fyrir landsskúlastjóran). Av m.a. hesum orsókum hefur nevndin valt at brúka hugtakið undirvísingarætlanir.

Í hesi nýggju og broyttu lögargrein eru savnaðar heimildir landsstýrismansins at áseta undirvísingarennihald skúlans. Honum er heimilað at áseta reglur um undirvísingarendamálið og í høvuðsheitum at tilskila kunnleika- og fimisókini í teimum kravdu lærugreinunum, vallærugreinunum, teimum kravdu undirvísingarevnunum og undirvísingini í 10. flokki. Hann kann senda út leiðbeinandi undirvísingarætlanir og -tilfar, lýsa undirvísingarinnihaldið við dømum o.s.fr.

Bæði í lógaruppskotinum og í teimum leiðbeinandi undirvísingarætlanunum er boríð fram, at við næmingalagaðari undirvísing skal skúlin geva øllum næmingum avbjóðingar, og at sæð verður til hesa meginreglu.

Við hesum og verandi undirvísingarætlanum í huga og til tess at ráðgeva skúlum og tí einstaka læraranum eigur landsstýriskaðurin sum skjótast at senda út leiðbeinandi tilfar um, hvussu næmingalagað undirvísing og undirvísing í tvørgangandi evnum og spurdómsvendari undirvísing kann verða lögð til rættis og framd í verki á skynsamasta hátt.

Í hesum sambandi er alneyðugt at geva lærarum fólkaskúlans hövi at fáa miðvísar, væl skipaðar og viðkomandi eftirútbúgvingarmöguleikar gjøgnum t.d. skeiðsvirksemi, gestalæraraskipanir, læraraumbýti, arbeiðsbólkar, lestrariningar o.a. Tíliskar eftirútbúgvingar kunnu t.d. eisini fara fram í tí einstaka skúlanum saman við royndar-/menningarætlanum o.ø.

Hesar eftirútbúgvingar eiga at hava til endamáls at bøta um fakligu dygdina, sum er fortreytin fyri nýggjum arbeiðsformum og tvørgangandi undirvísing, og sjálvt arbeiðslagið, lærugongdina og ta yvirskipaðu hugsanina aftan fyri eina fjölbroyttari undirvísing, har næmingarnir kunnu nema hópi, heild og samhang í tí, teir takast við.

§ 12

1. stk.: Her er mest talan um málsligar broytingar. Í tí sambandi verður skotið upp, at orðið "floksstig" verður nýtt í staðin fyri "árgang".

2. stk.: Tann broytta orðingin í hesum stykkinum er avleiðing av teirri broyting, sum skotin er upp at gera í § 4, 3. og 4. stk.

3. stk.: Óbroytt.

§ 13

1. stk.: Ávísingen til § 23 um floksbýti í verandi lög er ikki í samsvar við veruleikan. Henda ávísing var upprunaliga gjord við stöði í § 22, 1. stk. í "Áliti um broytingar og dagföringar

av *Løgtingslög um fólkaskúlan*" (1992), har skotið var upp at seta í lögina eitt nýtt stykki, sum nágreniliga ásetti eftir hvørjum meginreglum, tann einstaki skúlin verður floksbýttur.

Eftir í verandi § 23 standa so tey upprunaligu 1. og 2. stk. (við smávegis broytingum), ið siga nakað um floksbýtið, men als einki ítökiligt um meginreglurnar fyrir hesum floksbýti, so sum ætlanin við uppskotinum var. Tí verður mælt til at strika hesa ávísing í lögini.

2. stk.: Í hesum petti, sum loyvir ársbýttum skúlum at hava undirvísing tvörtur um floksbýtið, verður nú somuleiðis víst til § 30, 2. stk., ið heimilar, at undirvísingen kann vera felags fyrir næmingar í fleiri flostsrigum - utan mun til floksbýti, t.e. eisini í skúlum, sum annars ikki eru ársbýttir.

3. stk.: Sambært skúlaloggávuni (§ 23, 2. stk.) eigur stöða at verða tikan hvort skúlaár til flokkatal skúlans. Um broytingar eru í næmingatalinum, so skuldi flokkatal skúlans verið broytt samsvarandi.

Men av tí at tað ikki eri nakrar greiniligar reglur hesum viðvíkjandi, so hevur flokkatal skúlans mestsum verið ásett av handahógví, so sum hildið hevur verið hóskandi í hvørjum einstökum føri. Men tað sigur seg sjálvt, at tá ið tað snýr seg um einar 60 - 70 skúlar og fleiri hundrað flokkar, so ber illa til at fyrisita, um als ongar reglur eru at halda seg til á hesum øki.

Tað er tí vituligt, at tvídráttur kann stinga seg upp millum skúla og meginfyrising í t.d. tí føri, tá ið næmingatal skúlans er í stórari minking, og leiðsla skúlans heldur fast um at varðveita verandi flokkatal. Flokkatal skúlans hevur sum kunnugt avgerandi týdning fyrir, hvussu nógvar undirvísingartímar næmingarnir fáa. Jú fleiri flokkar, skúlin verður býttur sundur í, tess færri undirvísingartímar fáa næmingarnir.

Í § 23. 1. stk. í verandi lög er ásett, at "við skúlaárs byrjan eigur næmingatalið tey 7 fyrstu skúlaárini vanliga ikki at fara

upp um 24 í hvørjum flokinum". Her er ásett eitt slag av hámarki fyrir floksdeildtali, sum í roynd og veru bert er viðkomandi fyrir teir umleið 20 störstu (ársbýttu) fólkaskúlarnar í landinum.

Sambært verandi siðvenja hava teir umleið 40 smærru fólkaskúlarnir, ið hava 2 og fleiri árgangir í sama flokki, at kalla ongantíð 24 næmingar í flokinum - utan í onkrum samlestrartíma. Trupulleikin er tí tann, at eingin regla finst fyrir flokkatalinum í hesum skúlum.

Ráðleggingarnevndin er tí samd um, at tað av námsfrøðiligum, fyrisitingarligum og fíggjarligum orsökum er neyðugt at hava eina fyrisitingarliga meginreglu at halda seg til, tá ið stöða verður tikan til flokkatal skúlans. Ein týdningarmikil táttur í so máta er at fyrisita soleiðis, at tað altið er eitt hóskandi samsvar millum flokkatal skúlans og næmingatalið.

Samsvarandi hesum vil nevndin mæla til, at ásett vera almenn stevnumið fyrir flokkatali skúlanna, og at tann einstaki skúlin verður býttur sundur í flokkar eftir teimum meginreglum, ið her eru skotnar upp.

Tað skal viðmerkjast, at tað flokkabýti, her er skotið upp, samsvarar við tað, sum stendur í gallandi álti "Fólkaskúlin - Tíma- og lærugreinabýti" 1993, s. 31, og sum Landsskúlafyrisingin fyrisitir eftir.

4. stk.: Sjálvt um nevndin er samd um at áseta meginreglur fyrir flokkatali skúlanna, so er hon tó greið um, at tað kunnu vera ymis viðurskifti sum t.d. ójavnir árgangir, hølisviðurskifti o.a., ið kunnu volda, at tað ikki altið ber til at leggja flokkar saman, so at næmingatal og flokkatal skúlans er samsvarandi hesi ásettu meginreglu. Tí verður mælt til, at landsstýrismanninum skal vera heimilað í serstökum føri at kunna víkja frá meginregluni um flokkatal.

§ 14

1. stk.: Í fyrru helvt av greinini er bert gjørd tann málsliga broyting, at orðingen "frætta um" er broytt til "fáa at vita", sum hildið verður at hóска betur, og at víst verður til § 69, so sum gjørt verður í øðrum líknandi fórum í lögini. Seinni parturin av verandi § 18 er fluttur í nýtt stk. 3.

Ásetingin í 1. stk. viðvíkur möguleika skúlans og skyldu at eftirmeta úrtøku næminganna av undirvísingini, herímillum vavið á teimum støðumetum, ið givin vera.

Sambært § 55, 4. stk. og § 57, 4. stk. er tað skúla-/felags-skúlastýrið, ið skal kunna foreldrini um støðu næmingsins í skúlanum og úrtökuni av undirvísingini.

Meginreglur hesum viðvíkjandi kunnu snúgva seg um, hvussu ofta foreldrini skulu vera fráboðað, um fráboðanin skal vera munlig og/ella skrivlig, um ávist oyðublað eigur at verða nýtt o.s.fr. Støða næmingsins á 1.-6. floksstigi eigur bert at verða lýst við orðum og ikki við talmetum. Á 7. floksstigi kann støða næmingsins tó verða givin í talmetum.

Hevur skúla-/felagsskúlastýrið samtykt, at fráboðanin um støðu næminganna á teimum yngru floksstigunum bert skal vera munlig, so kunnu foreldrini ikki krevja skrivliga fráboðan. Hetta er tó ikki galddandi í tí fóri, okkurt var til hindurs, so foreldrini kundu ikki koma í skúlan, tá ið støða næmingsins o.a. var til umrøðu við foreldrini.

Um so er, at foreldur næmingsins hava felags foreldramyndugleika, men búgyva ikki saman, av tí at tey t.d. eru sundurlisin ella skild, so kann skúlin rokna við, at foreldrini samstarva um skúlagongd barnsins. Í tilskum fóri hevur skúlin í fyrstu atløgu ikki skyldu til at geva báðum foreldrunum eina serstaka fráboðan um støðu næmingsins.

2. stk.: Í § 18, 1. stk. a í verandi lög, sum innihaldsliga er óbroytt, stendur, at foreldur og næmingar skulu regluliga fáa at vita skúlans áskoðan um, hvat næmingarnir fáa burtur úr skúlagongdini. Hesa upplýsing fáa foreldur vanliga gjøgnum ummælisbökurnar, sum í flestu fórum munnu verða skrivaðar 3 ferðir um árið, og somuleiðis gjøgnum foreldrafund/-viðtalu, sum skal verða hildin í minsta lagi 1 ferð um árið (smbr. § 13, 4. stk. í lögtingslög um skúlafyrising).

Fjölbroytt eftirmeting er týdningarmikil táttur í virksemi skúlans, og hildið verður ikki, at verandi eftirmetingaráttur við stöðumetum (og royndarmetum í elstu flokkunum) er nóg nøktandi í so máta. Tískil verður skotið upp, at úrtøka næminganna javnan skal verða eftirmett, og at henda eftirmeting, ið er sameindur partur av undirvísingini, skal vera stöðið undir teirri leiðbeining, tann einstaki næmingurin fær, og undir ráðleggingini av komandi undirvísing.

Tílk eftirmeting hefur til endamáls at upplýsa lærarar, næmingar og foreldur um, hvort undirvísingarárslitið samsvarar við tað, miðað var eftir, og hvussu tann komandi undirvísing skal verða ráðløgd og framd í verki. Tað er við stöði í hesari eftirmeting, at hvør einstakur næmingur kann verða leiðbeindur. Tílk eftirmeting, ið somuleiðis er neyðug til tess at fyrireika og fremja eina nóg góða næmingalagaða undirvísing, kann t.d. verða gjörd við royndum, spurnarblöðum, eygleiðingum, samrøðum o.a. (Sí eisini greinina um *Meting og ráðgeving* s. 86-87 í bókini *Fólkaskúlin - Almennur partur*).

3. stk.: Nú skotið er upp at hava 9 ára grundskúla, kann hugtakið “Í framhaldsskúlanum” ikki longur verða nýtt. Nevndin heldur, at orðingin í verandi lög um, “at metingin av stöðu næminganna verður givin í metum”, er rættiliga ógreið, tí hon sigur ikki nóg greitt, um tann meting, sum her er umrødd, skal verða givin í orðum ella við tölum. Mælt verður til at broyta hesa orðing, so at eingin ivi skal verða um, at stöða næminganna (á 8. - 10. floksstigi) skal verða lýst við

mettølum. Ein onnur broyting er tann, at støðutalmetini bert kunnu verða givin í royndarlærugreinunum. Støðutalmet skulu somuleiðis verða givin í rökiskapi í feroyskum og støddfrøði. Talmetini verða givin sambært galldandi próvtalsstiga. Støða næmingsins í viðkomandi lærugreinum kann harumframt eisini verða lýst á annan hátt enn við talmetum. Talmetsgeving er ikki treytað av, at næmingarnir skriva seg inn til roynd í lærugreinini, tá ið undirvísingin er lokin.

Talmet eiga ikki at verða givin í teimum lærugreinum, ið ikki eru royndarlærugreinir. Í hesum lærugreinunum verður fráboðanin lýst við orðum, eins og gjört verður á 1.- 6. (7.) floksstigi.

Fyri næmingar, ið fáa serundirvísing ella annan sernámsfrøðiligan stuðul í fólkaskúlanum, kann skúlin í samráð við foreldur og næming seta upp eitt skrivligt orðað ummæli um støðu næmingsins í einari, fleiri ella öllum viðkomandi lærugreinum, heldur enn at lýsa støðuna við talmetum sambært § 14, 3. stk. Vist verður á § 7 í rundskrivi nr. 1 frá 9. oktober 1991 viðvíkjandi støðumetum (ársmetum) o.ø. hjá næmingum, sum fáa serundirvísing og annan sernámsfrøðiligan stuðul í fólkaskúlanum.

4. stk.: 8. - 10. flokkar fólkaskúlans plaga vanliga at hava sonevnda jólaroynd og páskaroynd á hvørjum ári, har avrik næminganna so verða talmett í mun til 13-stigan eins og seinasta støðumet, ið verður rópt ársmet. Hóast tað er gomul siðvenja í feroyska skúlanum at hava umrøddu royndir, so er tilík royndarhald tó ikki beinleiðis ásett í verandi fólkaskúlalög. Ráðleggingarnevndin skjýtur upp at seta í lógina, at støðumet skulu verða givin á 8. - 10. floks stigi minst 2 ferðir um árið, at hugtakið "ársmet" verður strikað, og at síðstu støðumetini, ið lýsa fakligu heildarstøðu næmingsins, skulu verða givin beint fyri tær skrivligu royndirnar.

Næmingur, ið hevur gjört av at skriva seg inn til viðkaðu fráfaringarroynð fólkaskúlans, skal fáa sítt síðsta støðumet

samanborið við læríætlanina fyrir 10. flokk. Næmingur, ið hefur gjört av at skriva seg inn til fráfaringarroynd fólkaskúlans, skal fáa sítt síðsta stöðumet samanborið við læríætlanina fyrir 9. flokk. Næmingur í 10. flokki, sum ikki skrivar seg inn til roynd í eini ella fleiri lærugrein/-um, velur sjálvur, um síðsta stöðumetið skal vera grundað á læríætlanina fyrir 9. ella 10. flokk.

5. stk.: Lesiætlanar-/Ráðleggingarnevndin hava í öllum arbeiði sínum lagt dent á, at næmingum skúlans stendur í boði: fjölbreytt undirvísingartilboð, heildarskapandi undirvísing og hóskandi javnvág millum tær hugmyndafrøðiligu, náttúruvíständaligu og skapandi/-mentandi lærugreinirnar, og at skapanarhugur, skapanarevni, skyntsamt forvitni, skilvís og sjálvstöðug hugsan, ið bygd eru á virðing fyrir evnum og eyðkennisskapi næmingsins, verða stimbrað, so at hollur fakligur kunnleiki fær bestu gróðrarlíkindi á tann hátt, at stórra dentur verður lagdur á at samskipa tær bókligu og verkligu lærugreinirnar og at menna tær listarligu, skapandi og skaldskaparkendu lærugreinirnar.

Aftanfyri hesa skúlahugsan er tilvitanin um, at í framtíðarsamfelagnum verður alsamt stórra og stórra dentur lagdur á fjöltáttuð samstarv (bólkaarbeiði) á so at siga öllum økjum í samfelagnum. Av tí sama fer einalæraratalveran tí helst so líðandi í söguna.

Við m.a. hesum í huga verður hildið umráðandi, at byrjað verður longu í fólkaskúlanum at læra næmingarnar at samstarva um felags uppgávur, so at teir á henda hátt kunnu menna bæði síni samstarvsevni/- vilja og búgva seg til innlivan, samavgerð, samábyrgd, rættindi og skyldur í einum fólkaráðisligum samfelag, so sum endamál fólkaskúlans m.a. er.

Samsvarandi hesum stevnumiði er skotið m.a. upp í álitinum, at skúlum skal verða loyvt at hava samskipaða skúlabyrjan, at undirvísingarligt samstarv kann vera lærugreina og flokka

millum, og at næmingunum stendur í boði starvspraktikk, verkætlunararbeiði, evniskunnandi og tvørgreinalig undirvísing. Harumframt verður eisini mælt til at bjóða næmingum í 8. - 10. flokki eitt undirvísingartilboð, har verkligt og ástöðiligt innihald kann verða samskipað í eina undirvísing, sum kann vera bæði í skúlanum og utan fyri skúlan.

Ein natúrlig fylgja av hesum fjølbroytta stevnumiði er, at næmingarnir í 9. og 10. flokki skulu gera eina verkætlunaruppgávu, ið skal vera partur av undirvísingini á hesum floksstigum. Lærarar floksins skulu í samstarvi við næmingarnar finna eitt ella fleiri hóskandi uppgávuevní, ið skulu vera so mikið vavmikil og fjølbroytt, at til ber at lýsa tey samstundis frá ymsum fakligum sjónarhornum. Tað einstaka uppgávuevníð eigur at vera so háttáð, at til ber at býta tað sundur í partsevni, ið so aftur kunnu verða sundurbýtt, so at verkætlunaruppgávan kann verða loyst á ymiskan hátt. Til uppgávuloysnina skulu næmingarnir fáa høvi at brúka skiftandi sannkennningarformar, arbeiðshættir og málbúnar. Úrslitið av verkætlunaruppgávuni skal vera ein ítokkiligur úrdráttur, har tað er næmingurin, ið velur málbúnan.

Verkætlunaruppgávan verður gjørd síðst í apríl mánað. Hon verður mett og orðað skrivliga í hóskandi vavi, og harumframt kann hon verða talmett, um næmingurin ynskir, at so skal vera. Metingin og/ella talmetið kann eftir vali næmingsins verða skrivað á frásaringarskjalið.

Metingin skal hava sít stöði í hesum trimum høvuðsøkjum: innihaldi, tilgongd og framløgu av tí lidna úrslitum. Gjørd eigur at vera ein heildarmeting, og treytað av, hvat slag av evni og arbeiði tað snýr seg um, eigur dentur at verða lagdur á ymisk sjónarmið. Hetta eigur at koma til sjóndar í tí skrivliga ummælinum.

Mælt verður til, at verkætlunaruppgávan skal verða kravdur partur av undirvísingini frá og við skúlaárinum 1999/2000, smb. § 71, 4. stk. Skúlar, ið hava hug til tess, kunnu tó longu

1997/98 fara undir verkætlunaruppgávuna, ið so verður kravd fyrir hesar næmingarnar. Landsstýrismáðurin í skúlamálum eiger at senda út upplýsingartilfar við leiðbeinandi dómum um verkætlunaruppgávuna.

Við tað at verkætlunaruppgávan er nýgerð í lógaruppskotinum, so er eisini neyðugt at heimila landsstýrismanninum at áseta karmar, meginreglur, innihald, framløguhátt, eftirmeting o.a. verkætlunaruppgávuni viðvíkjandi.

6. stk.: Umframta til sína tīð kravdu verkætlunaruppgávu kunnu næmingarnir á 9. og 10. floksstigi eisini gera eina fría, sjálvvalda uppgávu um eitt evni, teir sjálvir hava valt. Evnið verður avrátt og greint í samstarvi við lærara/lærarar og næming/næmingar, men uppgávan skal verða orðað samsvarandi áhugamáli næmingsins.

Tað vera eingi ávís krøv sett til ta fríu uppgávuna, so allir næmingar hava fríar ræsur. Uppgávan, ið verður gjørd í sambandi við undirvísingina, kann hava sít stöði í einum starvspraktikkskeiði, setursskúla o.ø. Uppgávan, ið verður lögð fram, tá ið hóskandi er, kann verða mett av læraranum/lærarunum, og næmingurin kann velja annaðhvört at fáa eitt skrivligt ummæli og/ella eitt talmet.

§ 15

Mælt verður til at strika hugtakið “(ársmetini)”. Næmingur, sum eftir 7 ára skúlagongd fær loyvi til heilt ella lutvíst at lúka undirvísingarskylduna við arbeiði ella vinnuligari útbúgving smb. § 41, 3. stk., skal fáa eitt fráfaringarskjal, tá ið hann verður útskrivaður úr fólkaskúlanum.

Á fráfaringarskjalinum eiger ikki at standa nakað heildarummæli um arbeiði næmingsins, stöðu, ídni og atburð í skúlanum; men ynskir næmingurin ella foreldramyndugleiki hansara at fáa eitt tflíkt ummæli, eiger tað at verða eftirlíkað,

um biðið verður um tað, straks skúlagongdin er lokin. Tílskt ummæli er til egna nýtslu, og eiger skúlin ikki at geva øðrum tað.

Á fráfaringarskjalinum kann standa, hvussu tann kravda verkætlunaruppgávan er vorðin mett. Tað er næmingurin, ið velur, um metingen skal verða sett á fráfaringarskjalið sum eitt uppískoyti til tey síðstu støðutalmetini. Um verkætlunaruppgávan bæði er mett við einum skrivligum ummæli og einum talmeti, so kann næmingurin velja annaðhvört at fáa tað skrívliga ummælið ella talmetið ella tey bæði sett á fráfaringarskjalið.

Eftir ynski næmingsins kann á sama hátt ein mögulig meting av tí fríu, sjálvvaldu uppgávuni eisini verða sett á fráfaringarskjalið.

Sambært § 14, 3. stk. verður støða næmingsins í royndarlærgreinunum lýst við talmetum (støðutalmetum) á 8. - 10. floksstigi. Men harumframt kann skúlin eisini eftirmeta næmingin skrívliga í øðrum lærugreinum og siga sína áskoðan um, hvat ið hann hevur fingið burtur úr undirvísingini. Eftir ynski næmingsins kann eitt tílskt ummæli annaðhvört verða sett á fráfaringarskjalið, ella tað verður skrivað á eitt fylgiskjal.

Sambært lögini er einki, ið forðar fyri, at skrívligar royndir (terminsroyndir) og aðrar minni royndir kunnu vera hildnar sum liður í undirvísingini.

§ 16

1. stk.: Teir næmingar, ið sambært 9. stk. hava skrivað seg inn til fráfaringarroyn fólkaskúlans, kunnu fara til roynd í hesum lærugreinum: kristnikunnleika, føroyskum, danskum, enskum, tyskum, støddfroði og alis-/evnafroði, tá ið undirvísingin í 9. flokki er lokin.

Av tí at mælt er til ongar kravdar lærugreinir at hava í 10. flokki, so ber henda broytingin m.a. við sær, at fráfaringarroynd fólkaskúlans nú eisini verður úr 9. flokki í kristnikunnleika (og ikki sum nú úr 10. flokki). Fráfaringarroyndin, sum nú hevur sitt stöði í undirvísingarinnihaldinum í 8. - 10. flokki (smb. § 20, 1. stk. í Kunngerð nr. 157 frá 16. juli 1993 um fráfaringarroyndir fólkaskúlans), skal nú hava sitt stöði í undirvísingarinnihaldinum í 8. og 9. flokki. Teir næmingar, sum við stöði í undirvísingarinnihaldinum fyrir 10. flokk, lesa kristnikunnleika sum tilboðsgrein í hesum flokki, hava möguleika at skriva seg inn aftur til fráfaringarroynd fólkaskúlans og kanska bøta um royndarúrlitið (sí viðmerkingarnar til 3. stk.).

Fráfaringarroynd í tilboðsgreinunum alis-/evnafrøði og týskum smb. § 5, 4. stk. er tó Treytað av, at næmingurin hevur fylgt undirvísingini í 8. og 9. flokki eftir læriætlanini í viðkomandi lærugreinum.

Heitið á lærugreinini rokning/støddfroði er broytt til støddfroði, so tað samsvarar við tað broytta heitið, ið áður er skotið upp. Orðingin er eitt sindur broytt.

2. stk.: Teir næmingar, ið sambært 9. stk. hava skrivað seg inn til víðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans, kunnu fara til roynd í hesum lærugreinum: føroyskum, donskum, enskum, týskum, støddfroði, alisfrøði og evnafrøði. Víðkað fráfaringarroynd í tilboðsgreinunum alisfrøði, evnafrøði og týskum smb. § 5, 4. stk. er tó Treytað av, at næmingurin hevur fylgt undirvísingini í 8., 9. og 10. flokki eftir læriætlanini í viðkomandi lærugreinum. (Smb. eisini § 3, 3. stk. í Kunngerð nr. 157 frá 16. juli 1993 um fráfaringarroyndir fólkaskúlans).

Heitið rokning/støddfroði er broytt til støddfroði, annars eingin broyting.

3. stk.: Næmingar, ið eru á 10. floksstigi, kunnu fara til fráfaringarroynd eftir 1. stk. í staðin fyrir at fara til víðkaðu

fráfaringarrooynd eftir 2. stk. Við hesi longdu skúlagongdini hava næmingar möguleika at læra eitt sindur meira og kantska bøta um úrslitini úr 9. flokki. Sí annars viðmerkingarnar til § 14, 4. stk. viðvíkjandi støðumetunum hjá hesum næmingum.

4. stk.: Fráfaringarrooynd fólkaskúlans í lærugreinunum handarbeiði, smíði og heimkunnleika kann fara fram, tā ið næmingurin hevur lokið undirvísingina í lærugreinini. Tað er tó ein treyt, at næmingurin aftan á 7. skúlaár hevur tikið lut í undirvísingini í einum vavi, sum í minsta lagi svarar til 4 tímar um vikuna í einum heilum skúlaári, sí § 3, 2. stk. í Kunngerð nr. 157 frá 16. juli 1993 um fráfaringarrooyndir fólkaskúlans.

Valgreinirnar maskinskriving og roknskaparförsla eru strikaðar, og tekstviðgerð er komin inn sum nýggj valgrein (sí broytingina í § 9, 1. stk.). Ráðleggingarnevndin mælir tó frá at hava fráfaringarrooynd í tekstviðgerð.

5. stk.: Orðingin er eitt sindur broytt.

6. stk.: Hugtakið “ársmet” er strikað, og “síðsta støðumet” sett í staðin (smb. § 15 við viðmerkingum). Sí eisini viðmerkingina til § 14, 4. stk. viðvíkjandi støðumetum.

7. stk.: Í verandi lög eru av misgáu komin at standa tvey stk. 6. Mælt verður til, at verandi 6. stk.* verður broytt til 7. stk. Annars er bert orðingin broytt eitt sindur.

8. stk.: Tað var sum kunnugt landsskúlastjórin, ið skipaði fyri, at tær próvtökur og royndir, sum ásettir eru í lögini fyri undirvísingarverkið, vórðu hildnar (smbr. § 2, 2. stk. í reglugerð fyri landsskúlastjóran). Samsvarandi hesum skipaði landsskúlastjórin so fyri, at próvtokuuppgávur vórðu gjørdar. Til tess setti hann uppgávunevndir. Hetta hevur altið verið mett at vera ein fyrisitingarlig uppgáva hjá Landsskúlafyrisitingini (og fyrr hjá landsskúlaráðgevanum). Samsvarandi hesum verður og teirri lógarbroyting, sum lögtingið longu hevur

gjört, er tað tí landsstýrismaðurin, ið rekir hesar uppgávur royndunum viðvíkjandi.

9. stk.: Henda ásetingin heimilar næmingunum, at teir í samráð við foreldrini og skúlan kunnu gera av at skriva seg inn til fráfaringarroyn dir fólkaskúlans eftir § 16, 9. stk.

Løgtingsins Skúlanevnd skeyt upp, og løgtingið samtykti at seta í § 20, 8. stk.b í verandi fólkaskúlalög soljóðandi ískoyti: "Landsskúlaráðið ásetir reglur um mest loyvdu fráveru".

Ráðleggingarnevndin er ikki í iva um, at hetta uppískoytið stendur í andsøgn bæði til undirvísingarrætt barna og til prinsipiellu skúlaskyldu/undirvísingarskyldu/uppmøtingarskyldu barna og tískil til fleiri partar í skúlalóggávuni. Nevndin vil tí staðiliga mæla frá, at Landsskúlaráðið yvirhøvur ásetir nakrar reglur um mest loyvdar fráverur. Tað ber eftir okkara áskoðan yvirhøvur ikki til, tí nevndarinnar áskoðan er eisini, at tilíkar reglur fara at standa beinleiðis í andsøgn bæði við sjálvan lógarbókstavin og við andan í teim almennu stevnumiðunum, sum Landsskúlaráðið nýliga hevur sett at galda fyri tann fóroyska fólkaskúlan.

Hvussu kann t.d. eitt Landsskúlaráð á sama lógargrundarlagi áseta "Reglur um mest loyvdar fráverur" smb. § 20, 8. stk. og "Reglur um, hvussu skúlanevndin skal viðgera ólógligar fráverur" smb. § 47, 4. stk. í somu lög? Skulu næmingar fólkaskúlans nú eisini fáa eina kvotuskipan fyri "mest loyvdar fráverur", har so "ovurnýtslan" verður skrásett og viðgjörd sum "ólóglig frávera"? Tilíkar skipanir, sum eru kendar í ávísum hægri skúlum, har næmingar sjálvbodnir kunnu ganga, eru óvanligar í fólkaskúlahøpi í okkara grannalondum. Annars er bert orðingin eitt sindur broytt.

Við hesum og teimum grundgevingum, sum nevndar eru í greinin *Undirvísingarrættur og undirvísingarskylda* vil Ráðleggingarnevndin tí mæla til, at hetta ískoytið verður strikað í lóginí.

§ 17

1. stk. Her er bert skotið upp at gera smávegis málsligar dagföringar, so lógarteksturin samsvarar betur við Kunngerð nr. 157 frá 16. juli 1993 um fráfaringarroyndir fólkaskúlans.

2. stk.: Í hesi grein er skúla heimilað at gera frávik frá royndarreglunum í kunngerð um fráfaringarroyndir fólkaskúlans fyrir næmingar við serligum tørvi og fyrir fremmandamæltar næmingar. Frávikið kann viðvíkja royndarfórum og -karmum, herímillum nýtslu av hjálparmiðlum. Frávikið kann harumframt viðvíkja uppgávunum, um so er, at trupulleiki næmingsins er av slíkum slag, at tað er neyðugt. Landsstýriskaðurin kann áseta gjöllari reglur hesum viðvíkjandi. (Sí annars rundskriv nr. 1 frá 9. oktober 1991 viðvíkjandi støðumetum (ársimetum), undirvísingaráætlan o.ø. hjá næmingum, sum fáa serundirvísing og annan sernámsfræðiligan stuðul í fólkaskúlanum).

§ 18

1. stk.: Innihaldsliga er eingin broyting.

2. stk.: Óbroytt.

3. stk.: Mælt verður til, at forskúlaflokkurin fylgir tí dagliga tímahámarkinum hjá 1. og 2. floksstigi. Av tí at einki gyrdi var í 5. flokki ímillum mest loyvdu dagligu undirvísingartíðina og *Áliðið um tíma- og lærugreinabýtið* (s. 19) í 5. flokki, so var hildið rættast at flyta 5. flokk, so sum skotið er upp. Orðið “flokki” er broytt til floksstigi undir pkt. 1-3, so at eingin misskiljing skal vera um, at hesar reglur eru gjördar við atliti at skúlaaldri næminga og ikki at hugtakinum “flokki”, sum kann vera misvísandi í hesum sambandi, við tað at ikki allir skúlar eru ársbýttir. Vegna ta longdu undirvísingarskylduna er orðið “framhaldsskúlanum” broytt til “8. - 10. flokk”.

4. stk.: Óbroytt.

5. stk.: Síðan 3. stk. var sett í lóginu fyrir trimum árum síðani, er okkurt dömi um, at skúli vegna serlig viðurskifti (høllissamstarv við annan skúla o.a.) illa hefur kunnað lokið ásetingarnar um mest loyvdu dagligu undirvísingartíð til fulnar, og hóast so er, hefur Landsskúlafyrisingin ikki havt heimild at gera frávik frá ásetingunum í tilskum føri, so sum ynskilt kundi verið. Tískil verður mælt til at geva Landsskúlafyrisingini hesa heimild í einum nýggjum 5. stk.

Nú mælt verður til, at kommunur kunnu seta á stovn forskúlaflokk, tekur eisini spurningurin seg upp um m.a., hvussu nógvar tímar hesir næmingar skulu vera í skúla um vikuna.

Av tí at hesin spurningur er tengdur at m.a. næmingatali, og verandi reglur um tíma- og lærugreinabýti ikki fevna um forskúlaflokk, so er neyðugt, at Landsskúlafyrisingin (nú: landsstýrismaðurin) fær heimild at áseta vikutímatal forskúlafloksins ella -næminga í hvørjum einstökum föri. Í hesum viðfangi er eisini hugsað um teir smærru skúlarnar, ið ikki kunnu hava sjálvstöðugar forskúlaflokkar, og har næmingarnir tí “í hóskandi vavi” vera í stovu saman við næmingum úr 1. floksstigi, sí § 42, 5. stk.

6. stk.: Samsvarar við § 22, 5. stk. í verandi lög.

19

1. stk.: Sambært verandi lög skal vikutímatal næminganna í ársbýttum grundskúla (t.e. frá 1.- 7. skúlaár) vera í minsta 182 undirvísingartímar. Nú skotið er upp at leingja undirvísingar-skylduna, er grundskúlahugtakið ikki longur 7 men 9 skúlaár. Tískil er neyðugt at broyta ásetingina um vikutímatal næminganna, við tað at tað bert fatar um 7 skúlaár. Sambært §

24, 2. stk. í verandi lög kann vikutímatal næminganna fyri ta skyldugu undirvísingina í 8. og 9. flokki ikki fara upp um 27 undirvísingartímar.

Vit síggja sostatt, at meðan § 22.a, 1. stk. ásetur *minstamark* fyri undirvísingartímar grundskúlans, so ásetur § 24, 2. stk. í verandi lög *mestamark* fyri undirvísingartímar í 8. og 9. flokki. Men av tú, sum áður nevnt, at eingin broyting er gjørd í teimum kravdu lærugreinunum í 8. og 9. flokki, so er heldur ikki hugsandi, at nøkur broyting júst nú verður gjørd í tímatalinum í teimum kravdu lærugreinunum í 8. og 9. flokki (sí eisini síðu 19 í verandi *Tíma- og lærugreinabýti*). Teir 27 vikutímarnir kunnu tí í roynd og veru líka so væl roknast at vera eitt minstamark, tí við verandi lærugreinatali er helst óhugsandi, at nøkur av hesum royndarlærugreinum tolir nakra tímaskerjing.

Skotið verður tí upp at varðveita teir 182 undirvísingartímarnar sum minstamark fyri vikutímatali næminganna tey 7 fyrstu skúlaárini og so at skoyta upp í verandi 28+28 undirvísingartímar í 8. og 9. flokki, og at minstamarkið sostatt verður 238 undirvísingartímar øll tey 9 skúlaárini.

2. stk.: Her er tann broyting gjørd, ið stendst av tí longdu undirvísingsarskylduni, sum er umrødd í 1. stk. Til greidleika eru orðini “um vikuna” somuleiðis vorðin tilskilað.

3. stk.: Skotið verður upp, at undirvísingartíðin í minsta lagi skal vera 28 tímar um vikuna hjá teimum næmingum í 8., 9. og 10. flokki. Hóast tann kravda undirvísingartíðin er sett at vera í minsta lagi 28 tímar um vikuna í ávikavist 8., 9. og 10. flokki, so ganga at kalla allir næmingar í hesum skúlaárum tó meir enn 30 tímar um vikuna í skúla. Tí skuldu ongar øktar fíggjarligar avleiðingar staðist av hesi áseting, ið skal tryggja, at tann næmingur, sum velur at fara í 10. flokk, skal í minsta lagi hava 28 undirvísingartímar um vikuna.

4. stk. Óbroytt.

5. stk.: Hugtakið “grundskúli”, sum í verandi lög bert fevnir um 7 skúlaár, kann ikki brúkast her, og tí er tað strikað. Annars eingen broyting.

6. stk.: Av tí at eitt nýtt stk. er skotið upp, so mega tølini 1-4 verða broytt til 1-5. Annars eingen broyting.

7. stk.: Skotið verður upp at flyta 2. stk.b í § 24 í verandi lög higar í uppskotið, har vikutímalat næminganna er umrøtt. Umframt, at sjálv orðingin er eitt sindur broytt, so verður tað hildið at vera ein fyrisingarligur spurningur, hvort loyvi skal verða givið skúlum at savna undirvísingina í teim kravdu lærugreinunum í einum parti av skúlaárinum, og at tað tí hóskandi eigur at verða landsstýrismáðurin, ið fær heimild at umsita tilfísk mál.

Lagt kann verða afturat, at í hesum stk. kann verða givið skúlum möguleika at frysílsskipa undirvísingina í eini ella fleiri lærugreinum, so at hann t.d. við dupultum tímatali kann lesa eina lærugrein eftir hálvum ári, einum ári, har vanliga tíðin er ávikavist 1 ár og 2 ár. (Smbr. í hesum viðfangi eisini kunngerð um fráfaringarroyn dir fólkaskúlans viðvíkjandi teimum handaligu/verkligu lærugreinunum v.m.).

8. stk.: Orðið “Landsskúlaráðið” er broytt til “landsstýrismáðurin”. Annars eingen broyting.

§ 20

1. stk.: Við tí longdu undirvísingarskylduni verður m.a. miðað eftir, at fólkaskúlin skal vera ein óbýttur samanhangandi skúli (eindarskúli). Tí verður ikki hildið skilagott framhaldandi at nýta hugtökini “grundskúli” (1.-7. skúlaár) og “framhaldsskúli” (8.-10. skúlaár). Samsvarandi hesum er orðið “grundskúli” broytt til “tey 7 fyrstu skúlaárini”. Annars eingen broyting.

ávísum undirvísingarmáli, og sjálvur at velja undirvísingar evnið innan karmarnar av ítökiligu og góðkendu lesiætlan skúlans og at tulka tær reglur, ið galdandi eru fyri undirvísingina.

Í § 21, 4. stk. er somuleiðis ásett, at lærararnir hava skyldu til at hava næmingarnar við, tá ið undirvísingen verður ráðløgd og fyrireikað. Luttøka næminganna eigur at fara fram í tí vavi, sum hóskandi er fyri aldur og búnaskap teirra.

Tað skal tó viðmerkjast, at luttøka næminganna í undirvísingini tekur tó aldri ábyrgdina frá læraranum um at fyrireika og fremja undirvísingina á forsvarligan hátt. Samanber annars “Fólkaskúlin - Undirvísingarætlan skúlans”, s. 14, um náms-hátttafrælsi læraranna.

5.stk.: Til tess at lýsa, hvør uppgáva flokslærarans í høvuðsheitum er, verður mælt til, at verandi lögartekstur fær hetta uppískoytið: “at loysa serstakar uppgávur flokinum viðvíkjandi”. Hesar serstøku floksuppgávur eiga at verða loystar í samstarvi millum flokslæraran og næmingarnar í tí løtu og í tann mun, tørvur er á tí. Flokslærarin og næmingarnir skulu í felag gera av, hvussu flokssprungingar skulu verða viðgjördir; men næmingar kunnu eisini av sínum eintingum seta fram spurningar til viðgerðar.

6. stk.: Óbroytt.

§ 22

1. stk.: Her eru gjørðar nakrar málsligar broytingar og innihaldsligar dagföringar. Orðið “árgangur” er broytt til “skúlaár”, “lærugreinabólkar”(ið helst hevði samband við lærugreinabólkarnar í § 9, 1. stk. í upprunaligu lögini, men sum nú eru strikaðir) er broytt til “tvørgreinalestur”, so at samsvar verður millum t.d. § 5, 1. stk. í hesum uppskoti eins og tær nýggju leiðbeinandi lesiætlanirnar. Orðið “lesiætlan” er

broytt til “læriætlan”, sum betur man samsvara við nútíðar skúlahugsan.

§ 23

1. stk.: Síðan tað fyri 16 árum varð ásett í fólkaskúlalóginá, at “tey undirvísingaramboð, ið neyðug eru, skulu ókeypis latast næmingunum til nýtslu”, hava tað verið fleiri bý-/ og bygdaráð, sum hava vent sær til Landsskúlafyrisingina við ymsum fyrispurningum hesum viðvíkjandi, eins og fundir hava verið um, hvussu henda lögargrein er at skilja, og hvussu hon tískil eיגur at verða umsitin.

Tað er heldur einki dulsmál, at fólk hava verið ójövn á máli um hesa lögáseting, hvort tað er rætt at geva næmingunum ókeypis undirvísingaramboð; men sum tey fíggjarligu viðurskiftini hava broytt seg seinastu árini, eru hesar røddir so líðandi tagnaðar, og nú munnu tey flestu vera á einum máli um, at best man vera sum er.

Stoðið undir hesi áseting er, at alt tað undirvísingartilfar, sum neyðugt er, til tess at undirvísingen kann fara fram samsvarandi ásetingunum í fólkaskúlalóginí, skal vera goldið av kommununi. Tað ber tí ikki til at krevja gjald fyri tað undirvísingartilfar, sum verður brúkt í vanligari undirvísing.

Sambært § 13, 2. stk. í Løgtingsslög um skúlafyrising er tað skúlanevndin, ið eftir tilmæli frá lærararáðnum góðkennir, hvørji undirvísingaramboð skúlin skal nýta fyri at lúka ta góðkendu undirvísingarætlanina, og skal hetta tilfar vera ókeypis til taks. Men harumframt kann tað tó framvegis vera ein metingarspurningur, hvat ið skilst við “neyðugar undirvísingarmiðlar”. Tað er tó eingin ivi um, at vanligar læribækur koma undir hugtakið undirvísingarmiðlar, meðan vanlig skriviamboð og vanligur útbúnaður til ítróttatímar ikki koma undir hetta hugtak. Um undirvísingen er grundað á nýtslu av t.d. lummaroknarum ella orðabókum, so skulu hesa amboð

vera ókeypis til taks; men um næmingarnir heldur ynskja at brúka sínar egnu orðabøkur og lummaroknarár, so er ikki neyðugt, at skúlin samstundis hevur hesi amboð tók.

Skúli hevur ikki rætt at krevja gjald fyri tilfar, sum verður nýtt í undirvísingini, sjálvt um hetta tilfar verður brúkt til at gera lutir, ið næmingarnir fáa við sær, og sum teir sjálvir kunnu gagnnýta.

Hóast ásetingin um ókeypis undirvísingarmiðlar ikki er gallandi fyri tól og útbúnað, ið nýtt vera til undirvísing í frítíðini (§ 4, 5. stk.), so er hetta tó ikki til hindurs fyri, at tað tilfar, sum nýtt verður til hesa undirvísing, skal vera ókeypis til taks.

Tað er eyðsæð, at nú teldan, alnetið og tøknifrøðin í síni heild longu eru ein natúrligur partur av lærugreinainnihaldinum í mongum skúlum, so er fortreytin fyri menning á hesum øki tann, at skúlnir framhaldandi mega kunna útvega sær tøknifrøðiligar undirvísingarmiðlar, og at lærarar skúlans framhaldandi fáa høvi bæði at eftirútbúlgva seg og dagföra sína vitan á økinum, so teir støðugt kunnu vera førir fyri at brúka upplýsingartøknifrøðina í undirvísingarligum høpi á skynsamasta hátt, sí eisini *Teldan í undirvísingini*, s. 338-344, í *Fólkaskúlin - Leiðbeinandi lesiætlan - Yrkisligur partur*.

2. stk.: Skúlabókasavnið má haldast at vera eitt sera væl hóskandi amboð til at fremja endamál fólkaskúlans, av tí at tað við fjølbroytta tilfari sínum kann gerast sjálvt arbeiðsstøðið undir næmingalagaðari undirvísing. Í skúlabókasavninum ber væl til at hava t.d. bólkarbeiði, evniskunnandi undirvísing, eins og til ber at læra góðar arbeiðshættir. Skúlabókasavnið er við sínum tekstsavni, ljós-/ljóðbandasavni, glarum, forritum o.ø. fortreytin fyri m.ø. bólkarbeiði, einstaklings undirvísing, næmingalagaðari undirvísing og miðilin hjá tí einstaka næminginum við sjálvsþirksemi at loysa ávísar uppgávur.

Í framtíðar skúlanum verður skúlabókasavníð stöðugt at fáa storrí og storrí týdning sum námsfrøðiligr tænastudepil og sum ein natúrligur partur av virksemi skúlans, og tað verður ikki minst gjøgnum eina skilagóða nýtslu av teimum möguleikum, sum eitt væl útgjört skúlabókasavn hevur, at tann einstaki skúlin kann mennast og laga seg í góðum stevi til nútíðarsamfelagið.

Tað er samsvarandi hesum sjónarmiðum, at skotið verður upp at broyta hetta stykkið, so tað kemur til sjóndar, at skúlabókasavníð sum námsfrøðiligr tænastudepil er partur av virksemi skúlans. Tá ið skoytt verður uppí, at skúlabókasavníð eisini er “partur av bókasavnsskipanini”, so er hetta í samsvar við § 8, 1. stk. í Løgtingsslög nr. 56 frá 09.06.1988 um megin-/fólka- og skúlabókasøvn, sum broytt við Løgtingsslög nr. 34 frá 27.03.1992, sí eisini kunngerð nr. 125 frá 01.10.1990 um skúlabókasøvn, har sagt verður í § 1 m.a., at “bókasavnstilfar verður ein sjálvsagdur tåttur í virki næmingsins”. Hildið verður ikki neyðugt at tilskila í fólkaskúlalóginum um skráseting av tilfari eftir eini felags skipan, tí skúlabókasavníð er lógarfest sum partur av bókasavnsskipanini, har greiðar reglur eru um m.a. skráseting. Tí verður skotið upp at strika hetta pettið.

3. stk.: Í verandi lög stendur, at “Landsstýrið ásetur meginreglurnar fyrir tí bókasavnstechniska arbeiðnum”. Síðan henda áseting kom í lóginum, er sett í gildi bæði serlig løgtingsslög um megin-/fólka- og skúlabókasøvn og kunngerð um skúlabókasøvn, har allir tættir, ið viðvíkja bókasøvnum, eru staðfestir. Tí verður hildið rættast at strika hesa áseting í fólkaskúlalóginum.

Ráðleggingarnevndin mælir samstundis til, at 3. stk. í lóginum ístaðin fær hesa nýggju orðingina: “Landsstýrið kann áseta gjøllari reglur um endamál og virki skúlabókasavnsins”. Orsókin til hetta tilmælið er tann, at Ráðleggingarnevndin dugir ikki at siggja, at landsstýrið framanundan hevur hesa eftir nevndarinnar meting natúrligu heimild í umrøddu løgtingsslög um megin-/fólka- og skúlabókasøvn, og at nevnda

kunngerð nr. 125 frá 01.10.1990 um megin-/fólka- og skúlabókasøvn tí heldur ikki hevur sína lógarheimild í nakrari ávíðari lögargrein, ið víst verður til.

Til greidleika kann nevnast, at í § 8, 2. stk. í Løgtingslög um megin-/fólka- og skúlabókasøvn er undir kapittul 4 um skúlabókasøvn ásett, at “Landsskúlafyrisingin og bókasavnsráðið áseta í felag nærrí reglur um fólka- og skúlabókasøvn, sum eru í felags høli”, meðan tað sostatt eftir tilmæli nevndarinnar er landsstýrið, sum í kunngerð ásetur endamál og virki skúlabókasavnsins í teimum fórum, har talan er um eitt sjálvstöðugt skúlabókasavn.

4. stk.: Orðingin er eitt sindur broytt, nú Landsmiðstöðin er vorðin veruleiki. Mælt verður til at broyta tað langa heitið “landsmiðstöð fyri undirvísingaramboð” til bert “Landsmiðstöðin”. Orsókin til broytingaruppskotíð er ikki bert sjálv longdin á heitinum, men eisini tann avmarking sum fyrisingarliðurin “fyri undirvísingaramboð” hevur, tí Landsmiðstöðin fevnir sum kunnugt ikki bert um undirvísingaramboð (og heldur ikki bert um undirvísingarmiðlar), men hon hevur so nógvar aðrar uppgávur, so sum ásett er í §§ 2 og 3 í kunngerð nr. 123 frá 27.09.1990 um landsmiðstöð fyri undirvísingaramboð. Tað skal viðgangast, at Landsmiðstöðin utan gjöllari tilvísing kanska kann tykjast eitt sindur óavmarkandi hjá onkrum; men tá ið hon á mannamunni bert stutt og greitt verður rópt Landsmiðstöðin, utan at tað hevur volt nakrar trupulleikar, og tá ið kunngerðin við heimild í hesum lógarpetti vísir endamál og virki hennara, so heldur nevndin tað verða til fyrimunar bædi so og so, at heitið verður broytt, so sum skotið er upp.

§ 24

Ráðleggingarnevndin heldur tað vera neyðugt, at næmingum fólkaskúlans kann standa í boði ein skúlavegleiðaraskipan, sum hevur til endamáls at veita næmingunum ráðgeving og

leiðbeining, tá ið teir m.a. skulu fyrireika útbúgvingar- og starvsval síni. Skúlavegleiðaraskipanin, ið skal lúka endamál og meginkunnleika- og fimisökini í tí kravda undirvísingar- evnинum útbúgvingar- og vinnulívskunning, eigur bædi at fata um felags og einstaklings vegleiðing.

Tann felags vegleiðingin skal miða eftir at kunna næmingarnar um t.d. valgreinatilboð skúlans, útbúgvingarbygnaðin, upptøkukrøv, vinnu- og arbeiðsmarknaðarviðurskifti, starvsmöguleikar o.s.fr. Einstaklings vegleiðingin skal miða eftir at kunna tann einstaka næmingin í sambandi við val hansara av lærugreinum, útbúgving, vinnu, starvi, útbúgvingarætlan, breytatilboðum o.a.

2. stk.: Í hesum viðfangi er at nevna, at teir lærarar, sum í okkara grannalondum rökja skúlavegleiðarauppgávur, hava aloftast serútbúgving á økinum. Í Danmark t.d. vera tilfíkir lærarar útbúnir til skúlavegleiðara á Danmarks Lærerhøjskole. Tað er eingin ivi um, at her á landi er tørvur á eini skúlavegleiðaraútbúgving, ið er lagð til okkara viðurskifti, har nakrir lærarar, ið hava áhuga til tess, kundu havt høvi at fingið hesa útbúgving, sum so fólkaskúlans næmingar í hóskandi vavi kundu fingið gagn av. Samsvarandi hesum verður tí skotið upp, at landsstýrismaðurin kann áseta gjøllari reglur um skúlavegleiðaraskipanina, sum eisini eigur at fevna um eina skúlavegleiðaraútbúgving.

§ 25

Verandi § 26 er ein heimildargrein, ið heimilar Landsskúlaráðnum eftir tilmæli skúlanevndarinnar at víkja frá reglunum í 2. tætti í tann mun, neyðugt er at fremja royndarvirksemi og námsfrøðiligt menningararbeiði. Nevndin er av teirri áskoðan, at tað hevði verið kveikjandi fyri fólkaskúlin, um tað eisini varð tilskilað í lógina, at ein menningarætlan kann verða gjørd fyri fólkaskúlan, ið so kann

standa tí einstaka skúlanum í boði at royna. Samsvarandi hesum er ein broyting gjörd í hesi lögargrein.

1. stk.: Tað verður mangan sagt, at skúlin eיגur at laga seg til tað samfelag, hann er ein partur av. Á okkara dögum, har samfelagsbroytingin mangan kann vera bæði brádlig og ógvuslig, er umráðandi, at fólkaskúlin altið er í framburðarstarvi og fylgir við samfelagsgongdini, so hann ikki stirðnar í gomlum og avoldaðum formum. Tí er eisini neyðugt hjá fólkaskúlanum stöðugt at kanna og meta um alt virksemi sítt við vandni og gjöllari umhugsan.

Tað er ikki minst av hesi orsök, at royndar- og menningavirksemi er vorðið ein týdningarmikil táttur í nútíðar skúlaskapi viða um lond og eisini her hjá okkum, tí tað er ikki minst við stöði í tilískum drúgvum og væl eydnaðum royndarvirksemi skúlanna, at nýggjur dagfördur lögarkarmur eiger at verða gjördur um fólkaskúlan.

Í hesum petti verður tí skotið upp, at landsstýrismaðurin eiger at kunna gera eina menningarætlan fyri allan fólkaskúlan, og at hann kann fyrireika royndar- og menningartiltök, sum kunnu standa tí einstaka skúlanum í boði at royna. Ein tilísk lógaráseting samsvarar rættiliga nögv við ta mannagongd, sum Landsskúlafyrisingin við ráðgevum sínum hefur nýtt seinastu árini.

Tað er at vænta, at eins og landsstýrismaðurin ger eina menningarætlan fyri allan fólkaskúlan, so fer tann einstaki skúlin eisini at gera sína egnu ætlan um, hvussu hann á skilabesta hátt kann menna sítt virksemi.

Menningarætlan skúlans kundi t.d. havt hesar ásetanir:

- 1 Teir partar av virksemi skúlans, ið serliga verður miðað eftir at menna komandi árini sum t.d. skúlabyrjanin, ávíasar partar av undirvísingini, alla undirvísingina, ábyrgd og sjálvsþirksemi næminganna, flokslærara-skípanina, lærarasamstarvið, foreldrasamstarvið o.s.fr.

- 2 Hvussu menning skúlans verður fyrireikað og sett í verk.
- 3 Leiklutur skúlastýrisins, leiðslunnar og læraranna í menningarætlanini.
- 4 Góðkenning skúlastýrisins, eftirmeting og endurskoðan.

Við stöði í eini tilíkari ætlan hevur tann einstaki skúlin líkindi til stöðugt at mennast og búnast og at broyta sína ítökiligu undirvísingarætlan á skilabesta hátt.

2. stk.: Higartil hevur tað verið Landsskúlaráðið, sum í hvørjum einstökum föri hevur tikið stöðu til umsóknir um stuðul til royndar- og menningarvirksemi. Men av tí at hildið verður, at hetta er ein fyrisitingarligur spurningur, sum landsstýrismaðurin við ráðgevum sínum hóskandi eiger at umsita, so verður skotið upp, at henda fíggjarliga studningsheimild verður lögð til landsstýrismannin saman við tí ráðgevingarliga stuðlinum, sum hon gevur skúlunum.

3. stk.: Innihaldið í hesum pettinum er óbroytt. Tað er sjálvsagt möguligt hjá skúlum í nögvum fórum at fremja royndar- og menningarvirksemi innan verandi lögarkarm. Men í tí föri, ætlanin er at gera tilískt virksemi, og tað er uttan fyrir lögarkarmin, so kann landsstýrismaðurin í tí föri, eftir at hann hevur fngið tilmæli frá skúlastýrinum, víkja frá reglunum í 2. tótti í lögini.

3. tóttur Skipanin av skúlaverkinum

§ 26

1. stk.: Nevndin heldur ikki, at skúlamyndugleikarnir á staðnum "hava skyldu at syrgja fyrir undirvísing", men at teir harafturímóti hava "skyldu at skipa so fyrir", at börn og ung undir 18 ár, sum búgva í øki skúlamyndugleikans, mega fáa

undirvísing, undirvísingarmöguleikar og sernámsfrøðiliga hjálp sambært fyriskipanunum í lóginu. Nú skotin er upp 9 ára undirvísingarskylda, so fevnir henda fyriskipanarskylda myndugleikanna á staðnum eisini um næmingar í 10. flokki.

Sum tað sæst av teirri nýggju orðingini í hesum stykki, so er tað skylda skúlamyndugleikanna á staðnum at skipa so fyri, at øll börn, hvørs foreldur ynskja tað, kunnu fáa undirvísing í øki skúlamyndugleikans tey 7 fyrstu skúlaárini. Hetta samsvarar við hugtakið "grundskúlanum" í verandi lóg, og í so máta er tí eingin innihaldslig broting gjørd við tí neyðugu nýggju orðingini. Viðmerkjast skal tó, at henda skylda skúlamyndugleikanna á staðnum kann eisini vera lokin við einum góðkendum skúlasambandi sambært § 31.

Sambært § 9 í lögtingslög um skúlafyrising hefur bý-/bygdaráði m.a. skyldu at skipa so fyri, at undirvísingarkarmarnir eru í lagi í kommununi, ella at avtala er gjørd við aðrar kommunur um felags undirvísing. Bý-/bygdaráðið hefur somuleiðis ábyrgdina av rakstrinum av skúlunum í kommununi.

Sambært § 10 í somu lög er tað m.a. skylda skúlanevndarinnar at skipa so fyri, at øll undirvísingarskyldug börn í kommununi verða innskrivað í fólkaskúlan ella fáa eina undirvísing, ið kann javnmetast við, hvat vanliga verður kravt í fólkaskúlanum. Hon hefur m.a. somuleiðis eftirlit við, at teir næmingar, sum ganga í skúlunum í kommununi, fylgja nóg væl við undirvísingini (§ 11, 2.stk).

Í hesum stykki verður so eisini tilskilað, at "Bý-/bygdaráðið og skúlanevndin hava somuleiðis skyldu at skipa so fyri, at næmingum, sum búgva í øki skúlamyndugleikans, verður tryggjaður undirvísingarmöguleiki í 8., 9. og 10. flokki, og at teimum kann verða veitt sernámsfrøðilig hjálp (smb. § 4)". Nú hugtakið "framhaldsskúli" er broytt (smbr. viðmerkingina til § 4, 1. stk. á síðu 6, seinasta reglubrot), var neyðugt at

broyta hesa orðingina til “8., 9. og 10. flokk”; men annars er sjálvt innihaldið í hesi lógaráseting óbroytt.

2. stk. Nú skotið er upp at hava 9 ára undirvísingarskyldu, kann kансka onkur halda, at ætlanin er, at øll henda 9 ára undirvísingarskylda í einum og hvørjum féri nú brádliga skal verða lokin í skúlanum. Men so er sjálvandi ikki. Henda longda undirvísingarskyldan eigur ikki í sjálvum sær at kunna broyta verandi skipan av skúlaverkinum.

Av teimum umleið 65 fólkaskúlunum hava summir bert næmingar tey 4-5 fyrstu skúlaáriní í heimbygdarskúlanum, og verða hesir næmingar síðan undirvístir í ávísum storrri skúlum restina av undirvísingartíðini. Aðrir skúlar (og tað eru teir flestu) undirvísa næmingum 7 tey fyrstu árini í heimbygdarskúlanum, haðani teir so halda fram í sonevndum framhaldsskúlum restina av skúlatíðini. Av hesum framhaldsskúlum, sum í lötni eru 18 í tali, er 1 skúli burturav framhaldsskúli, meðan hinir 17 bæði hava grundskúla og framhaldsskúla.

Henda skipanin av skúlaverkinum kommunanna millum er í flestu fórum grundað á væl umhugsáðar sáttmálar, avtalur ella kansas eisini á siðvenju gjøgnum mong ár, so sum hildið hefur verið hóskandi og rímiligt bæði undirvísingarlige og fíggjarlige, og 9 ára undirvísingarskyldan hefur tí ikki til endamáls at broyta nakað sum helst á hesum øki.

3. stk. Sum nevnt er í viðmerkingunum í 2. stk., eru 18 skúlar, sum undirvísa næmingum í 8, 9. og 10. flokki; men harumframt hefur Landsskúlaráðið góðkent, at skúlnir í Fugloy, Nólsoy og Skúvoy við at lúka ávísar treytir kunnu fáa loyvi at lata næmingarnar har verða undirvístar 8. og 9. skúlaár, so at teir (í samstarvi við ávísar framhaldsskúlar) kunnu taka fráfaringarroynð fólkaskúlans, uttan at teir tó eru noyddir at flyta heimanífrá.

Hesar royndir hava eydnast hampiliga væl, og mælir nevndin tí til, at landsstýrismaðurin fær hesa tilskilaðu heimild í lögini. At orðingin “8., 9. og 10. skúlaár” er nýtt í hesum féri, er tí,

at her er ikki altið talan um “flokkar”, men heldur um nakrar heilt fáar næmingar, sum fáa loyvi at halda fram undirvísingina í skúlum, sum kanská bert hava 1 flokk.

4. stk.: Óbroytt.

5. stk.: Innihaldið er óbroytt.

§ 27

1. stk.: Hetta pettið, ið samsvarar við § 6, 1. stk. í rammulög nr. 51 frá 14. februar 1979, loyvir kommunum at gera sínámillum sáttmála um at senda sínar næmingar í skúla í aðrari kommunu. Tað eru sum kunnugt nógvar kommunur, ið sambært hesi lögargrein senda sínar næmingar í skúla í aðrari kommunu. Hetta er fyrst og fremst galldandi fyri næmingar, sum ganga í 8., 9. og 10. flokki; men nakrar kommunur lata eisini yngri næmingar verða undirvístar í øðrum kommunum.

2. stk.: Innihaldið er óbroytt. Tá ið talið á framhaldsskúlum øktist munandi í 50-, 60- og 70-árunum, so øktist samstundis talið á teimum næmingum, sum hildu fram skúlagongdina eftir 7. skúlaár, og nú halda, so sum frásagt er aðrastaðni, at kalla allir næmingar fram við skúlagongd síni í framhaldsskúlanum. Næmingatalið var tilverugrundarlag framhaldsskúlans, og tí voru kommunur altráar eftir at fáa sum mest av næmingum - eisini úr øðrum kommunum. Í flestu fórum sendu foreldur úr øðrum kommunum bara börn síni í hesar framhaldsskúlar, har tey so kundu gista hjá næstrafólki, vinum og kenningum, og mundu foreldrini sjálv í hvørjum einstökum fóri greiða spurningin um möguligt gjald fyri kost, innivist o.a.

Ofta hevur eingin skrivligur sáttmáli verið gjördur kommunanna millum í hesum fóri, eins og gjört verður, tá ið talan er um veruligt skúlasamband eftir § 31. Í § 3, 3. stk. í *Lov om folkeskolen på Færøerne* (62-lógin) stóð heldur einki tilskilað um nakran tilískan sáttmála. Hesi seinastu árini, nú so

mangt er vorðið umbroytt, hava fyrisitingarligir trupulleikar tikið seg upp á hesum øki, við tað at fleiri framhaldsskúlakommunur nú hava sent teimum smáu kommununum lutfalsliga stórar rokningar fyri næmingagjald. Hetta vísir bert, hvussu neyðugt tað er at hava skipað viðurskifti, tá ið næmingar verða undirvistir handan kommunumarkið. Hetta gerst best við einum sáttmála, sum Landsstýriskaðurin eיגur at góðkenna.

3. stk.: Í § 6, 2. stk. í *Lov for Færøerne om folkeskolen* nr. 51 frá 14. februar 1979 stendur, at tilvísing til skúlar hjá øðrum skúlamyndugleika harumframt skal fata um "elever, der skal undervises i specialklasser eller specialskoler". Hóast henda orðingin í rammulóginu neyvan kann haldast at vera í samljóð við eindarskúlahugsanina og við ynski foreldra og skúlamyndugleika um, at allir næmingar (og herímillum teir brekaðu næmingarnir) í mest möguligan mun skulu vera undirvistir í tí vanliga fólkaskúlanum, so ber neyvan til at strika hesa orðingina í verandi lög. Tað er tó ikki at vænta, at henda orðing, sum nú hevur staðið í 16 ár, fer at broyta verandi sjónarmið á hesum øki. Eisini er at viðmerkjá, at tað er henda lögargrein, sum m.a. heimilar tilvísing av næmingum til undirvísing í Skúlanum á Trøðni, tá ið viðkomandi partar halda tað vera skilabestu loysnina.

Tað eru sjálvandi fleiri dömi um næmingar, sum búgvá í útryðjunum í kommunum, og sum tí høvdu havt styrtti skúlaveg, um teir høvdu havt høvi at gingið í skúla í grannakommununi heldur enn sínum kommunala skúla. Men her er so m.a. kommunumarkið ein vanlig forðing. Um vit høvdu havt størri kommunueindir, høvdu nakrir av hesum trupulleikum mestsum loyst seg av sær sjálvum, tí sum nú er, vilja kommunur treyðugt, at farið verður tvörtur um kommunumark, hóast tað verður gjørt í einstökum føri. Hetta hevði kanska eisini minkað eitt sindur um útreiðslurnar til skúlabarnaflutning.

4. stk.: Av tí at 3. stk. í rammulóginu helst er at skilja generelt, og at tað tí óivað fatar bæði um 1., 2. og 3. stk. í § 27, so verður hildið rættast, at tað verður sett í lögina sum 4. stk.

5. stk.: Eingin innihaldslig broyting.

6. stk.: Av tí at mannagongdin er tann, at tað er Landsskúlafyrisitingin (Sernámsfrøðiliga Ráðgevingin) og ikki Landsskúlaráðið, ið skipar fyrir serundirvísing og sernámsfrøðiligari hjálp bæði til undirvísingarskyldug og ikki undirvísingarskyldug börn og ungfolk undir 18 ár (smb. § 4, 3. og 4. stk. og § 26, 1. stk.), so er tað samsvarandi hesi mannagongd og § 4, 4. stk. í uppskotinum, at orðið “Landsskúlaráðið” er broytt til “Landsstýrismaðurin”.

7. stk.: Innihaldið er óbroytt.

§ 28

1. stk.: Orðingin eitt sindur broytt.

2. stk.: Vanligt er, at viðkomandi, tað veri seg sjúkrahús, skúlaleiðari/foreldur, seta seg í samband við ta Sernámsfrøðiligu Ráðgevingina, sum so skipar fyrir, at hesir næmingar fáa undirvísing. Orðið “landsskúlaráðnum” er broytt til “Landsstýrismaðurin”.

3. stk.: Hóast skipanin í hóvuðsheitum tykist at rigga hampiliga væl, so eru tó dömi um, at tað stundum hefur svikið við fráboðanini og kanska helst í teim fórum, tá ið næmingur hefur ligið leingi sjúkur heima. Nevndin vil tí mæla til, at tær reglur, sum landsstýrismaðurin hefur heimild at gera um hesa undirvísing, verða gjördar. Nú blokkstuðulsskipanin er sett í gildi, og ríkisstuðulin til skúlavérið er komin við í blokkin, verður hildið rætt at strika statskassans part í hesum (og øðrum líknandi) stk. Annars er bert orðingin broytt eitt sindur.

§ 29

1. stk.: Nevndin er ikki vitandi um, hvussu vanligt tað hevur verið hjá kommunustýrum, at tey hava býtt sít øki upp í skúlaumdömi, so sum vanligt er í okkara grannalondum. Í okkara smáu viðurskiftum er í flestu fórum bert 1 skúli í kommununi, har børnini so hava gingið í skúla 7 (onkustaðni 5, 6) tey fyrstu skúlaárini, haðani tey so hava hildið fram í framhaldsskúlum, so sum greitt er frá undir viðmerkingunum til § 26, 2. og 3 stk.).

Í hesum fórum er sjálv kommunan (t.e.kommunumarkið) og skúlaumdömið tað sama fyrir teir yngstu næmingarnar, men ikki fyrir teir næmingar, sum ganga í 8., 9. og 10. flokk í eini aðrari kommunu. Í øðrum fóri eru fleiri bygdir og bygdaskúlar í somu kommunu, ið so sendir næmingar í 8., 9. og 10. flokk í eina aðra kommunu. So eru stórplassini, ið hava fleiri skúlar (Tórshavn og Klaksvík eisini við framhaldsskúlum) innan fyrir sít kommunumark, og sum so hava býtt kommununa sundur í sonevnd skúlaøki fyrir hvønn skúlan.

Henda óformliga skipanin av “skúlaumdönum” man heldur vera komin sum av sær sjálvum, og sum best hevur tykist hóskað í hvørjum einstökum fóri, uttan at stórvegis skrivligt býti upp í skúlaumdömi tó man vera serliga nógv til skjals (smb. eisini viðmerkingarnar til § 32 um skúlabygnað); men nevndin vil tó mæla til, at hetta pettið verður standandi, sjálv um tað í viðmerkingunum til 79-lögina stendur um hesa áseting, at hon “hevur í roynd og veru ikki stórvegis týdning”

2. stk.: Innihaldið í hesum stykkinum er broytt við atliti at tí longdu undirvísingsarskylduni. Hetta brotið í lögini heimilar annars, at sernámsfrøðilig ráðgeving, sernámsfrøðiligr stuðul, undirvísing í frítíðini eins og undirvísing í 8., 9. og 10. flokki kann verða felags fyrir næmingar úr fleiri skúlum. Henda lógarheimild kann, um hon verður nýtt og væl skipað, geva t.d. næmingum í 8.- 10. flokki nógv fleiri valmöguleikar - og

tá serstakliga í 10. flokki, har vantandi næmingatal og sostatt eisini læraratímatal annars er tann stóri vansin.

3. stk. Munurin millum hetta stykkið og so 2. stk. er bert tann, at meðan 2. stk. heimilar samstarv í millum fólkaskúlar, so heimilar 3. stk. eitt tilfskt javnsett samstarv eisini í millum fólkaskúlan og lóggávuna um frítiðarundirvísing. Royndirnar hesi 16 árini hava tó sýnt, at henda lógarheimild hevur verið lítið og einki nýtt; næmingar fólkaskúlans hava tí ikki gjört nýtslu av teimum øktu valtilboðunum, sum hetta pettið heimilar. Men nevndin er vitandi um, at næmingar í framhaldsskúlanum, ið hava havt atferðartrupulleikar, hava í ávísum fórum ginguð til frítiðarundirvísing og skipað bólk í t.d handaligum lærugreinum, og er hesin undirvísingarmöguleiki komin teimum sera væl við. Mælt verður tí til at varðveita hetta pettið í lóginu.

4. stk.: Nevdin er ikki vitandi um, at nøkur serlig umlegging av umdømismarkum er framd, síðan henda lóg var sett í gildi fyri einum 16 árum síðan, og tí hevur henda lögargrein helst ikki verið serliga nögv nýtt. Men nevndin heldur tað tó vera rætt at varðveita hesa áseting í lóginu. Tað er tó rættiliga vanligt, at næmingar av eini ella aðrar orsök (t.d. sjúka í húskinum, arbeiðspláss aðrastaðni o.a.) ganga í skúla í øðrum skúlaumdømi enn sínum egna í styttri og longri tíð.

Í flestu fórum voldir hetta ongar fyrisingarligar trupulleikar; tó er okkurt dömi um, at móttökukommuna í tflískum fori krevur næmingagjald frá heimakommunu, ið sjálv hevur skúla, og sum tí himprast við at gjalda. Tí eigur tann fíggjarligi spurningurin at verða greiddur, áðrenn eitt skúlastýrið t.d. kann geva loyvi til, “at næmingar ganga í skúla í einum øðrum umdømi enn sínum egna” (smb. § 10, 1. stk. í lögtingslög um skúlafyrising).

5. stk.: Eingin innihaldslig broyting.

§ 30

1. stk.: Landsskúlafyrisitingin hevur onkuntið verið spurd, hvussu hesin lógartekstur veruliga er at fata, tí hildið verður, at hann kann fastast á tvinnanda hátt, nevnliga,
- 1) at skúli er sjálvstøðugur, sum sambært skúlabygnaðinum (sí § 32) undirvísir næmingar í minsta lagi 3 samanhangandi floksstig, ella
  - 2) at skúli er sjálvstøðugur, sum í minsta lagi hevur næmingar 3 samanhangandi floksstig.

Í álitinum til 79-lóginna stendur at lesa um hetta pettið m.a., at "Grundgevingin fyri hesi nýggju almennu reglu er tann, at næmingarnir skulu hava höví til at liva seg inn í umhvørvið á tí eina skúlanum, áðrenn teir kanska skulu fara í ein annan skúla". Av hesum teksti skilst, at her er talan um *tíð* og *samfældi* utan mun til, um næmingarnir eru fleiri ella færri, ella um teir eru í samanhangandi árgangum/floksstigi ella ikki. Henda lógaráseting vil veita trygd fyri, at næmingar fólkaskúlans, um teir eru nógvir ella fáir, skulu fáa höví til at liva seg inn í umhvørvið á tí eina skúlanum í minsta lagi 3 samanhangandi floksstig, t.e. skúlaár, áður enn teir av t.d. skúlamyndugleikum kunnu verða fluttir í annan skúla. Hin tulkingarmöguleikin má haldast at vera óhugsandi, tí um hann er rættur, so hava verið og eru nógvir smáir bygdaskúlar ikki sjálvstøðugir skúlar, og ein skúli kann vera sjálvstøðugur skúli í dag men ikki í morgin, tí har kemur ella fer ein næmingur - og hvat so? Nevndin vil tí mæla til at brúka hin fyrra tulkingarháttin, ið somuleiðis er í samsvar við aðrar ásetingar í lóginu (smb. § 27, 3. stk.).

2. stk.: Orðingin er broytt, so hon samsvarar betur við lógartekstin annars. Henda ásetingin heimilar teimum smáu bygdaskúlunum, ið hava so fáar næmingar, at teir kunnu ikki vera ársbýttir, at hava næmingar í 1. - 7. skúlaári í fleiri floksstigum í sama flokki.

Grundreglan í skipanini av undirvísingini er annars tann óbýtti skúlin, har flokkurin í hövuðsheitum er tann grundleggjandi undirvísingareindin, sum verður undirvist saman meginpartin av undirvísingartíðini.

Sambært gallandi lóggávu góðkennir Landsskúlaráðið almenn stevnumið fyrir skúla- og undirvísingarætlanir. Samsvarandi hesi heimild samtykti Landsskúlaráðið 19. januar 1993 áliðið *Fólkaskúlin Tíma- og lærugreinabýti* og herímillum almenn stevnumið fyrir flokkatali skúlans (síðu 30-31), og er tann einstaki skúlin býttur sundur í flokkar eftir hesum meginreglum.

Í álitinum um *Fólkaskúlin Tíma- og lærugreinabýti* er annars tilskilað, at Landsskúlafyrisitingini eigur “at vera heimilað í serstökum fóri at kunna víkja frá meginregluni um flokkatal, tá ið hon skal staðfesta tær ítökiligu skúla- og undirvísingarætlanirnar” (s. 31).

3. stk.: Henda lógaráseting er at fata sum ein útsøgn um, hvat ið dentur eigur at verða lagdur á, tá ið næmingarnir verða býttir sundur í flokkar, at tann einstaki flokkurin so verður varðveisittur allur sum hann er tey fylgjandi skúlaárini. Men henda áseting forðar tó ikki fyrir umbroyting í flokkum, um tað av námsfrøðiligum, fíggjarligum, sosialum ella øðrum orsökum verður hildið at vera neyðugt.

At nýtt floksbýti vanliga ikki kann verða gjört vegna val av lærugreinum, samsvarar við grundregluna um tann óbýtta skúlan, har næmingar ikki verða býttir í flokkar eftir evnum, kunnleikastøði, valynskjum ella øðrum fortreytum. Nú skeiðbýti er strikað í lógin, verður mælt til at strika orðið “skeiðum” í hesum petti.

4. stk.: Í hesum nýggja stykkinum er heimilað skúlum at skipa so fyrir, at undirvísingen í ávikavist forskúlaflokki, 1. og 2. skúlaári ella 1., 2. og 3. skúlaári kann lutvís verða samskipað. Samskipað skúlabyrjan merkir, at felags undirvísing/samstarv

kann lutvist fara fram hesi skúlaárini, so at hesir næmingar kunnu fáa høvi at samstarva í storri og minni mun. Minsta samstarvið er ætlandi 1 tími um vikuna; men við m.ø. flokshugtakinum og tí námsfrøðiligu og sosialu eindini í huga skulu nakrir av tímunum tó altið vera í tí einstaka flokinum. Tó er tilskilað, at øll undirvísing kann verða samskipað í teimum smáu skúlunum, sum ikki eru ársbýttir. Hetta er í grundini í samsvar við tann undirvísingsform, sum ikki minst hevur eyðkent tann feroyska bygdaskúlan allar dagar.

Ráðleggingarnavndin mælir til, hetta undirvísingarmál verður lýst gjøllari í serstakari grein, ið ber heitið *Samskipað skúlabyrjan*.

§ 31

1. stk.: Innihaldsliga óbroytt.

2. stk.: Innihaldsliga óbroytt.

§ 32

1. stk.: Orðið "Skúlaætlan" er broytt til "Skúlabygnaður", av tí at hetta hugtakið verður hildið at lýsa betur tær ásetingar, henda lórgargrein fevnir um. Í alraflestu kommunum er bert 1 skúli. Tí hóskar tað betur til feroysk viðurskifti, at lógin verður broytt samsvarandi. Í teimum fáu kommunum, sum hava fleiri sjálvstøðugar skúlar, eigur skúlabygnaður at verða gjørdur til hvønn skúla sær og við atliti at øllum skúlabygnaðinum í kommununnar skúlaverki.

Ásetingin í § 33, 1. stk. nr. 1b um, at "Skúlaverkið í økinum hjá bý-/bygdaráðnum og skúlanevndini kann við loyvi frá landsskúlaráðnum roknast sum *ein* skúli, hóast hølini ikki eru samlað á einum stað í økinum", er flutt undir § 61, 5. stk. í

uppskotinum. Annars eru bert neyðugar dagföringar gjördar í sambandi við, at Landsskúlaráðið er avtikið, og at ráðharrastýri er komið ístaðin.

2. stk.: Orðingin er eitt sindur broytt. Orðið “Landsskúlaráðið” er broytt til “Landsstýriskaðurin”. Av tí at tað er skúlin, ið árliga hefur givið og sent Landsskúlafyrisingini um skúlanevndina upplýsingar um næmingatal, flokkatal o.a., verður hildið rættast, at eisini skúlin eigur at verða nevndur her.

§ 33

Við løgtingslög nr. 121 frá 21. mai 1993 samtykti Føroya Løgting at gera ta broyting viðvíkjandi studningi til skúlabarnaflutning, at eingin studningur verður goldin úr landskassanum til flutning av skúlabørnum í teirra egnu bústaðarkommunu.

1. stk.: Eingin broyting.

2. stk.: Eingin innihaldslig broyting..

3. stk.: Eingin broyting.

4. stk.: Eingin broyting.

5. stk.: Skúli er sum kunnugt ikki í øllum bygdum her á landi, sjálvt um tað kunnu vera skúlabørn í 7 - 14 ára aldrí á staðnum, og harumframt eru tað stívliga 40 fólkaskúlar, sum ikki undirvísa næmingum á 8. - 10. floksstigi. Av hesum grundum eru tað heilt nógvir næmingar, sum dagliga ganga í skúla í øðrum bygdum.

Hesir næmingar, ið vera fluttir millum bygda í skúlabussum, og aðrir næmingar, ið hava langan/torfarán skúlaveg, sleppa

hvørki í millumtínum ella í matsteðgi av skúlanum og heim til sín sjálvs, so sum skúlafelagar teirra annars hava høvi til.

Vantandi samskipan millum tímatalvur og flutning saman við fíggjarsprungum volda, at þíðitíð avbygðanæminga eftir skúlabussinum stundum kann vera órímiliga long. Ein annar vansi, sum Landsskúlafyrisingin eisini verður gjörd varug við, er tann matsteðgur, har ið flestu næmingarnir fara heim til húsa, meðan aðrir næmingar eru verandi eftir, uttan at nóg neyvt eftirlit er við teimum. Mælt verður tí til, at landsstýrismanninum er heimilað at gera reglur um hesi og onnur líknandi viðurskifti.

6. stk.: Eingin broyting.

7. stk.: Sambært galldandi siðvenju er tað landsstýrismáðurin, ið góðkennir umrøddu flutningsskipanir, og tí er skotið upp at broyta hetta stykkið samsvarandi. Sí annars viðm. til § 27, 3. stk.

8. stk.: Higartil hava kommunur fingið endurgoldið 50% av útreiðslunum til góðkendar flutningsskipanir eftir 1. stk.; men av tí at hesin studningur er treytaður av játtanini á fíggjarlögini, sum kann verða broytt frá einum ári til annað, verður hildið rættast, at landsstýrismanninum verður heimilað at áseta reglur hesum viðvilkjandi.

9. stk.: Eins og tann í 1. - 6. stk. umrøddi skúlabarna-flutningur má metast at vera eitt fyrisingarligt mál, ið Landsskúlafyrisingin altið hevur fyrisitið, so má tað eisini haldast at vera hóskandi, at tað eisini er fyrisingin, sum í hvørjum einstökum föri tekur stöðu til, hvört tað verður hildið skilabetri at skipa fyrir læraraflutningi heldur enn næminga-flutningi, so sum tað higartil hevur verið gjört í ávísum fórum. Hetta stk. er tí eisini broytt samsvarandi hesi siðvenju.

§ 34

- 1. - 5. stk.:** Orðið “Landsskúlaráðið” er broytt til “Landsstýrismaðurin”. Sí viðm. omanfyri.
- 6. stk.:** Sí viðm. til § 27, 2.stk.
- 7. stk.:** Eingin broyting.

4. táttur Lærararnir

§ 35

- 1. stk.:** Henda lógaráseting fatar um tey útbúgvingarkrøv, sum lærari skal lúka fyrir at hava almennan undirvísingarførleika, t.e. førleika at undirvísa í øllum lærugreinum fólkaskúlans. Tann, ið skal undirvísa í grundskúlanum og í 10. flokki, skal hava lokið útbúgvingina til lærara í fólkaskúlanum á Føroya Læraraskúla smb. Løgtingslög nr. 69 frá 28.05.1980 um læraraútbúgving og kunngerð nr. 26 frá 07.05.1991 um læraraútbúgving, ella á donskum læraraskúla smb. Lov nr. 410 af 6. juni 1991 om uddannelse af lærere til folkeskolen og bekendtgørelse nr. 261 af 15. april 1992 om uddannelse af lærere til folkeskolen.

Í endanum á hesi petti verður harum-framt ásett “ella aðra læraraútbúgving, sum Landsskúlaráðið hevur góðkent hesum viðvíkjandi” (sí Rundskriv nr. 1 frá 6. mars 1990 um góðkenning av útlendskum fólkaskúlalæraraútbúgvingum og øðrum læraraútbúgvingum enn fólkaskúla-læraraútbúgvingini). Sambært hesum rundskrivi kann bert tann umsøkjari, sum er ríkisborgari í Føroyum, verða settur í tænastumannastarv í fólkaskúlanum.

2. stk.: Sambært hesum stykkinum er tað ein treyt fyrir fastari setan sum lærari, at viðkomandi hevur staðið eina serliga roynd í føroyskum eftir greiniligari reglum, sum Landsskúlaráðið hevur ásett (sí Rundskriv nr. 2 frá 7. juni 1991 um eykaprógv í føroyskum).

3. stk.: Um so er, at teir tænastumannasettu, royndarsettu ella tímalærararnir av einihvørji orsøk ikki kunnu átaka sær undirvísingina í øllum teimum lærugreinum, sum standa í undirvísingarætlanini, so kunnu serlærarar, ið hava serliga útbúgving, verða settir at lesa hesar vantandi tímarnar í undirvísingarætlan skúlans. Men hetta stykkið eigur ikki at verða lisið á tann hátt, at tann, sum ikki hevur læraraútbúgving, skal verða settur at undirvísa í lærugrein, har onkur av lærarum skúlans, ið hevur førleika til tess, bæði kann og vil undirvísa í lærugreinini.

4. stk. strikað: Sambært § 13, 1. stk. í Løgtingslög um skúlafyrising ger skúlans leiðsla í samráð við lærararáðið eitt uppskot um býtið av arbeiðinum millum lærararnar og um eina arbeiðsætlan fyrir vikuna, og skal skúlanevndin góðkenna hesi uppskot, sum m.a. annað fata um tíma- og lærugreinabýtið - eisini í kristnikunnleika og í ítrótti (sí eisini § 15 í Reglugerð nr. 4 frá 12. juli 1985 fyrir fólkaskúlaleiðarar).

Nevndin er av teirri áskoðan, at leiðsla skúlans, sum undir ábyrgd skúlamyndugleikanna hevur ta fyrisitingarligu og námsfrøðiligu leiðsluna av skúlanum og ábyrgdina av virksemi skúlans, smb. § 59, 2. og 3. stk., ger arbeiðsbýtið millum lærararnar til lítar, at tað tí ikki skuldu verið neyðugt at gjort serstakar ásetingar fyrir umrøddu lærugreinir í lógini.

§ 36

Síðan henda nýggja fyriskipanin kom í lógina, eru tað næmingar í fleiri skúlum, sum hava tikið ímóti tilboðnum um undirvísing í frítíðini, t.e. uttan fyrir vanligu tímatalvu skúlans.

Undirvist hefur einamest verið í teim mentandi/skapandi lærugreinunum, serstakliga í tónleiki/kórsangi, og hava undirvísararnir annaðhvört havt læraraútbúgving ella aðra serfakliga útbúgving. Mælt verður til at varðveita henda möguleika.

§ 37

Eingin innihaldslig broyting.

§ 38

Orðið “faklærarar” er broytt til “sergreinarlærarar”.

§ 39

Bert málsligar dagföringar. Eins og fyriskipanin í § 6, 2. - 3. stk. gevur næmingi möguleika at sleppa undan at verða undirvistur í kristnikunnleika, so gevur henda lógarásetingin somuleiðis einum lærara samsvarandi möguleika at sleppa undan at undirvísa í hesi lærugrein. Í hesi fyriskipan verður sostatt hugsað um teir lærarar, sum kunnu fáa samvitskubit av at undirvísa í lærugreinini.

5. táttur

Undirvísingarskylda. Innskriving og útskriving úr fólkaskúlanum.

§ 40

Eingin innihaldslig broyting. Fyriskipanirnar í fólkaskúlalóginu um undirvísingarskyldu fevna um eitt og hvørt barn, sum

hevur fastan bústað í Føroyum. Hetta sama er galdandi fyrí tey børn, sum skulu vera her í landinum í minsta lagi 6 mánaðir. Henda fyriskipan er galdandi, tá ið barnið hevur fingið uppihaldsloyvi og tá uttan mun til, hvønn ríkisborgararætt barnið hevur. Um næmingur, sum hevur undirvísingarskyldu flytur til Føroya, so eigur skúlagongd hansara at byrja sum skjótast og í seinasta lagi 3 vikur eftir, at hann hevur búsett seg her í landinum.

§ 41

- 1. stk.:** Henda fyriskipan, sum er grundað á § 76 í grundlögini, gevur foreldrúnunum frælsi til at lúka kravið um undirvísingarskylduna fyrí børnum sínum á annan hátt enn at skriva tey inn í fólkaskúlan. Tað er sostatt ikki skúlaskylda her á landi. Viðvskjandi rætti barna at fáa undirvísing í fólkaskúlanum verður víst á § 26, 1. stk.
- 2. stk.:** Seinni parturin í hesum pettinum, sum nú er skoyttur uppí av tí longdu undirvísingarskylduni, økir skúlafrælsið hjá næmingum eftir 7. floksstig til eisini at fata um t.d. eftirskúla, háskúla, húshaldsskúla ella góðkend skeið, sjálvt um undirvísingin kanska ikki samsvarar so fullkomiliga við undirvísing fólkaskúlans.
- 3. stk.:** Sum nomið er við í trimum teimum seinastu reglubrotunum í greinini *Um undirvísingarskylduna*, so er tað hvørki ynskilitg ella gjørligt at noyða teir næmingar, sum av einihvørji orsøk ikki trívast í fólkaskúlanum, at verða verandi har, til 9 ára undirvísingarskylda teirra er lokin. Hin vegin eiger tó at verða borið so í bandi, at hesir næmingar kunnu lúka undirvísingarskyldu sína á annan hátt enn við vanligari skúlagongd, so at teir ikki verða sleptir upp á fjall.

Henda nýggja ásetningin sipar tí til tey serstøku føri, tá ið hildið verður, at ein næmingur í løtuni ikki fær nóg nögv burtur úr

skúlagongd síni við at halda fram í 8. og 9. flokki fólkaskúlans ella í einum eftirskúla. Um so er, at tað hvørki er gjørligt ella ynskilt at lata næmingin fáa eina vinnuliga útbúgving, so eigur at verða kannað, um til ber t.d. at samskipa vinnuligt arbeiði við lutvísa undirvísing, smb. í hesum viðfangi teir nýggju möguleikarnar í § 9, 2. stk.

Tilíkir næmingar verða vanliga verandi innskrivaðir í teirra fyrrverandi skúla, uttan so er, at teir flyta í aðra kommu; í tí föri eiga næmingarnir at verða innskrivaðir í viðkomandi skúla í hesi kommu. Tað er leiðari skúlans, ið hevur umsjón við, at næmingarnir fylgja treytunum fyri hesum loyvi.

4. stk.: Tað er at vænta, at ymisk viðurskifti kunnu taka seg upp í sambandi við ásetingarnar í 2. og 3. stk., og tí verður mælt til, at landsstýrismanninum er heimilað at áseta gjöllari reglur eftir 2. og 3. stk.

§ 42

1. stk.: Greinin skal vera borin saman við § 76 í grundlögini, sum hevur hesa orðing: “Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen. Forældre eller værger, der selv sørger for, at børnene får en undervisning, der kann stå mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, er ikke pligtige at lade børnene undervise i folkeskolen”.

Fortreyt grundlógarinnar er sostatt undirvísingarskylda, men tað verður latið fólkaskúlalögini at greina, nær henda undirvísingarskylda byrjar og endar.

Sum tað sæst av 1. stk., so er talan um undirvísingarskyldu og ikki um skúlaskyldu. Hesin grundlógartryggjaði rættur at fáa ókeypis undirvísing er bundin at undirvísing fólkaskúlans, og hann er avmarkaður til børn í undirvísingarskyldugum aldri. Í hesum fólkaskúlalógaruppskoti er hesin rættur tó vorðin

viðkaður, so hann bæði er gallandi fyrir forskúla(flokk) og 10. flokk, smb. § 26.

Forskúlin skal ikki verða taldur uppí, tá ið gjørt verður upp, hvort undirvísingarskylda barnsins er lokin.

Undirvísingarskyldan er sambært 1. stk. lokin í hesum trimum sjálvstæðugu fórum:

1. Tá ið barnið hevur fингið regluliga undirvísing í 9 ár (forskúli ikki íroknaður).
2. Tá ið grundskúlin, t.e. 9. flokkur, er lokin, sjálvt um barnið tá ikki hevur fингið undirvísing í 9 álmanakkaár.
3. Í tí álmanakkaári, barnið fyllir 17 ár, uttan mun til, um barnið frammanundan hevur lokið 9. flokk ella ikki.

ad 1: Tað er eingin treyt, at barnið skal hava lokið 9. floksstig. Tað barn, sum við samtykki foreldra, smbr. § 16, 1. stk. er undirvist á sama floksstigi í 2 ár, hevur lokið undirvísingarskyldu sína við endan á 8. flokki. Men sambært § 26, 1. stk. kann barnið krevja, at tað sleppur at halda fram skúlagongdina til endan á 10. flokki.

ad 2: Hetta kann gera seg gallandi hjá næmingum, ið sambært § 12 hava fингið loyvi at leypa eitt floksstig um.

ad 3: Hesi viðurskifti kunnu gera seg gallandi, um ein næmingur hevur ginguð fleiri floksstig um aftur og/ella hann hevur byrjað skúlagongdina seint.

2. stk.: Fyriskipanin gevur foreldrum möguleika at lata síni börn verða innskrivað í 1. flokk, áðrenn undirvísingarskyldan smbr. 1. stk. byrjar. Henda regla ásetur samstundis niðara aldursmarkið fyrir, nær börn yvirhövur kunnu verða tikin inn í fólkaskúlan. Tey börn, sum eru innskrivað í 1. flokk, koma undir § 12, 1. stk., har stöðið er, at næmingarnir skulu vera undirvistir á tí floksstigi, ið samsvarar við skúlaaldur teirra. Næmingar í 1. flokki kunnu t.d. tí bert verða fluttir í forskúla við samtykki foreldra.

Fyriskipanin um skjóta skúlabyrjan ber við sær, at foreldur kunnu krevja at fáa eina meting um, hvort hildið verður, at barn teirra er ført fyri at fylgja undirvísingini. Henda einstaklings meting, sum skal vera grundarlagið undir avgerð skúlaleiðarans um upptøku, skal verða gjörd á fakligum grundarlagi. Ein skúli kann tískil ikki bert sýta einum barni, ið enn ikki er vorðið undirvísingsarskyldugt, at verða tikið inn í 1. flokk, um so er, at tað annars lýkur aldursásetanina í 2. stk.

3. stk.: Fyriskipanin um, at barnið verður skrivað inn árið eftir, at undirvísingaskyldan er byrjað, kann bert verða framd við samtykki foreldra; men foreldrini hava heldur ikki nakað sjálvsagt krav um, at undirvísing barnsins skal verða flutt fram 1 ár. Tað er skúlastýrið, sum tekur avgerð um hetta í hvørjum einstökum føri, og í tí føri, tað er í iva, eigur avgerð hennara at vera grundað á eina serstaka kanning av búnaðkapi næmingsins ella möguliga á ummælið frá leiðaranum í einum barnagarði/forskúla.

Eftir orðaljóðinum miðar fyriskipanin eftir, at undirvísing barnsins, sum er vorðið undirvísingsarskyldugt, og sum tí vanliga átti at farið í 1. flokk, verður flutt fram 1 ár. Men henda fyriskipan eigur eisini at verða fatað og nýtt soleiðis, tá talan er um at flyta barn, sum er byrjað í 1. flokki, í ein forskúlaflokk. Í hesum føri eigur, umframt samtykki foreldra, ummæli skúlaleiðarans vanliga at vera nóg gott grundarlag at hava fyri støðutakan hjá skúlastýrinum.

4. stk.: Um kommunu setur forskúlaflokk á stovn, so er í hesum petti ásett, at börn kunnu verða skrivað inn í tilfíkan forskúlaflokk í tí álmanakkaári, tey fylla 6 ár, ella seinni.

5. stk.: Í viðmerkingunum til § 4, 2. stk. um forskúla á smáplássum sigur nevndin m.a. soleiðis:

“Viðvíkjandi smáplássunum

Nevndin hefur í hesum sambandi viðgjört tey serligu viðurskifti í smábygdunum, har kanska bert eitt ella nøkur

heilt fá börn árliga eru í 6 ára aldri. Í hesum bygdum er bert 1, 2 ella kanska 3 lærarar, og næminga- og harvið eisini flokkatalið er samsvarandi. Í hesum bygdum ber sjálvandi ikki til at skipa ein sjálvstøðugan forskúlaflokk, eins lítið og tað ber til at byggja tilverugrundarlag fólkaskúlans bert á forskúla-næmingar, so at lærari og harvið skúli skal vera hildin í bygdini í tilíkum fóri.

Men fyri at tilíkar bygdir tó ikki skulu verða fyri vanbýti, heldur nevndin tað vera skilagott, um borið verður so í bandi, at forskúlanæmingum kann verða loyvt at verða innskrivaðir í fólkaskúlan, og at teir kunnu vera í stovu saman við hinum næmingum skúlans, so sum hildið verður best hóskandi, og at tímkvota skúlans verður økt samsvarandi". Tað er við hesum í huga, at ásetingarnar í hesum stykkinum eru gjørdar. Sí annars § 22, 3. og 5. stk. við viðmerkingum. Víst verður í hesum sambandi somuleiðis á § 31 um möguligt skúlasamband.

§ 43

1. stk.: Fyriskipanin áleggur teimum ella tí, sum hevur foreldramyndugleikan (ella tí, sum hevur barnið um hond), at hava ábyrgdina av, at barnið er í skúlanum, tá ið undirvísingin fer fram. Møgulig tiltök í sambandi við ólógligar fráverur eiga tí í prinsippinum at verða reist ímóti foreldrúnunum, eftir at tey hava fingið høvi at ummælt málid. Víst verður í hesum viðfangi á § 2 í rundskrivi nr. 2 frá 12. januar 1994 um viðgerð av ólógligari fráveru og á rundskriv nr. 1 frá 12. januar 1994 um arbeiðsnáðir og gott skil í fólkaskúlanum. Onnur tiltök enn tey, sum nevnd eru í hesum báðum rundskrivum, kunnu ikki verða sett í verk.

2. stk.: Eingin innihaldslig broyting.

3. stk.: Eingin innihaldslig broyting.

4. stk.: Eingin broyting.

§ 44

- 1. stk.:** Í sambandi við ráðlegging skúlans av komandi skúlaári er m.a. neyðugt at fáa upplýsingar um, hvussu nógv børn verða skrivað inn í skúlan á fyrsta sinni. Av tí at hesar innskrivingar ofta fara fram ta fyrstu tófina í álmanakka-árinum, er skotið upp at broyta orðingina "skúlaárs byrjan" til "ársbyrjan", so at betri samsvar er millum lög og siðvenju (smbr. §§ 1 og 6 í rundskrivi nr. 3 frá 24. januar 1994 um inn- og útskriving fólkaskúlans).
- 2. stk.:** Eingin broyting, sí §§ 7-13 í rundskrivi nr. 3 frá 24. januar 1994 um inn- og útskriving.
- 3. stk.:** Eingin innihaldslig broyting.

§ 45

- 1. stk.:** Sambært § 59, 5. stk. er tað nú leiðari skúlans, ið hefur eftirlit við, at teir næmingar, sum eru innskrivaðir í skúlan, fylgja nóg væl við undirvísingini, og tað er eisini hann, ið hefur ábyrgdina av öllum ítökiligum avgerðum viðvfkjandi næmingum skúlans.

Samsvarandi hesum mælir nevndin til, at § 46 verður strikað, og at skúlastýrini ístaðin áseta sínar meginreglur um m.a. næmingafráverur, smb, § 55, 1. stk. 5. pkt. og § 57, 1. stk. 5. pkt.

Tað er ikki óhugsandi, at skúlastýrið t.d. velur at brúka ásetingarnar í § 47 í verandi lög sum stöði undir meginreglum sínum um næmingafráverur. Samsvarandi teimum kundi skúlanevndin, um hon metti orsök vera til tess,

- biðja foreldrini um persónliga ella skrivilga at geva eina gjöllari frágreiðing um orsókina til fráveruna,
- áleggja skúlanum at sökja nærrí samband við foreldrini,
- áleggja skúlanum at innstilla næmingin til skúlasálarfröðiliga kanning,
- mæla foreldrunum til at sökja sær stuðul hjá sosialu myndugleikunum,
- geva barnaverndini frágreiðing um málið.

Samanber eisini rundskriv nr. 2 frá 12. januar 1994 um viðgerð av ólógligari fráveru.

Í lógaruppskotinum er dentur lagdur á, at allir teir næmingar, sum eru skrivaðir inn í fólkaskúlan, hava skyldu at taka lut í undirvísingini. Hetta er galldandi, hóast tað ikki snýr seg um at lúka undirvísingsarskylduna. Næmingar, sum eru í forskúla-ella 10. flokki, hava tí eisini mótskyldu, sjálvt um undirvísingin ikki er kravd í hesum flokkum. Sum áður nevnt er tað skúlaleiðarin, ið hefur eftirlit við, at teir næmingar, sum eru innskrivaðir í fólkaskúlan, fylgja nóg væl við undirvísingini. Fortreytin í so máta er so sjálvandi tann, at teir lúka mótskyldu sína.

2. stk.: Eingin innihaldslig broyting. Ásetingarnar um upplýsingarskyldu í sambandi við fráveru eru grundaðar á teirri fortreyt, at tað eru foreldrini, s.m.b. § 43, 1. stk., ið hava ábyrgdina av, at barnið kemur í skúla til ta ásettundirvísingsartíðina. Lógin heimilar ikki nøkrum möguleika fyrir revsiatgerðum ímóti foreldrum í sambandi við ólógligar fráverur. Viðvíkjandi aganaratgerðum mótvægis næmingunum s.m.b. Rundskriv nr. 1 frá 12. januar 1994 um arbeiðsnáðir og gott skil í fólkaskúlanum. Tað verður hildið rættast, at skúlin (t.e.kommunan) rindar útreiðslurnar fyrir ta umbidnu læknáváttina, hóast tað neyvan eru nakrar reglur hesum viðvíkjandi.

6. tóttur

Fyrisingin av skúlaverkinum

§ 46

Í hesi lögargrein er staðfest, at skúlamyndugleikin á staðnum er kommunustýrið og skúla-/felagsskúlastýrið. Men meðan kommunustýrið er myndugleiki alra skúla í kommununi, so er myndugleiki skúlastýrisins avmarkaður til tann einstaka skúlan, smbr. eisini § 50, 1. stk. Myndugleikin hjá felagsskúlastýrinum fatar harafturímóti um allar fólkaskúlarnar í ökinum, smb. § 52, 1. stk. við viðmerkingum.

§ 47

Tað er í høvuðsheitum § 9 í lögtingslög um skúlafyrising, sum við ávísum broytingum og málsligum dagföringum er flutt undir hesa lögargrein.

1. stk.: Ásetingin samsvarar innihaldsliga við § 9, 1. stk. í skúlafyristingarlögini. Sí annars viðmerkingarnar til § 26, 1. stk.

2. stk.: Sambært § 10, 2. stk. í gallandi lög um skúlafyrising er tað skúlanevndin, ið hefur hetta eftirlitið. Men nú skotið er upp at hava skúlastýri fyrir tann einstaka skúlan og felagsskúlastýri, verður hildið rættast, at tað er kommunustýrið (mentamáladeildin), ið skal hava hesa uppgávu um hendi, tí tað er jú kommunuskrivstovan við sínum fólkayvirliti, ið hefur allar neyðugar upplýsingar hesum máli viðvíkandi.

3. stk.: Samsvarar innihaldsliga við § 9, 2. stk. í skúlafyristingarlögini.

4. stk.: Flestu kommunur, og serliga tær stóru, gera eina fíggjarætlan fyrir kommununnar skúlaskap á hvørjum ári, sum

so tann einstaki skúlin skal fyrisita og halda seg til. Hildið verður, at ein tilík skipan er góð fyrir báðar partar, sjálvt um summir skúlar høvdu ynskt, at sjálv játtanin var hægri, enn hon í summum fórum er. Samsvarandi hesum er tí sett aftur at verandi § 9, 3. stk. í skúlafyrisingarlögini, at kommunustýrið eisini “ásetur fíggjarkarmin fyrir tann einstaka skúlan”.

5. stk.: Samsvarar við § 9, 4. stk. í lög um skúlafyrising.

6. stk.: Orðið “skúlaætlan” er skift út við “skúlabygnað”, ið er eitt nýggjari og beinraknari hugtak at nýta, s.m.b. § 32. Verandi orðing um, at skúlaætlanin skal staðfestast av Landsskúlaráðnum, er flutt og dagförd undir § 61, 5. stk.

7. stk.: Samsvarar við § 9, 6. stk. í lög um skúlafyrising.

8. stk.: Samsvarar við § 9, 7. stk. í lög um skúlafyrising við teirri dagföring, at orðið “landsstýrismaðurin” er sett í staðin fyrir “skúlafyrisingini”.

§ 48

1. stk.: Fólkaskúlnir eru sum kunnugt kommunuskúlar. Mælt verður tí til, at tað eru kommunustýrini, ið eru fólkavald, sum áseta reglugerð um fyrisingina av kommununnar skúlaverki. Her er so eisini skotið upp, hvat ið m.a. eigur at standa tilskilað í umrøddu reglugerð.

ad. nr.1: Nú er ásett í § 50, 2. stk. nr. 1, at talið á foreldraumboðum skal vera 5. Hetta skal eisini standa í reglugerðini.

ad. nr. 2: Kommunustýrislimur kann bert verða tilnevndur til skúlastýrið eftir áheitan frá skúlastýrinum. Um so er, at kommunustýrið hevur gjört av at velja ein lim at vera á fundi í skúlastýrinum, so skal tað vera tilskilað í reglugerðini.

Kommunustýrislimurin hevur ikki atkvøðurætt, smb. §§ 50, 4. stk. og 52, 3. stk.

ad. nr. 3: Her verður hugsað um reglur viðvíkjandi vali av lærara-, samstarvsfólka- og næmingaumboðum. Neyðugt verður at gera reglur hesum viðvíkjandi, smb. § 53, 1. stk.

ad. nr. 4: Um so er, at kommunan ynskir at seta ráðgevandi nevnd innan kommununnar skúlaverk, so eigur tað at standa í reglugerðini, og hvør samanseting nevndarinnar er.

Í hesum sambandi er eisini hóskandi at seta í reglugerðina t.d.:

- um skúlaleiðarin er fundarstjóri í námsfröðiliga ráðnum, ella um ráðið sjálvt velur sín fundarstjóra,
- um kommunustýrið hevur ásett nakra fundarskipan fyrir námsfröðiliga ráðið,
- um latnir vera dagpengar, endurgjald fyrir mista arbeiðsinntøku og flutningsendurgjald til foreldraumboðini í skúla-/felags skúlastýrinum.

Í reglugerðini/fylgiskjalinum fyrir skúlastýrið kunnu sjálvandi standa aðrar upplýsingar.

2. stk.: Mælt verður til, at kommunustýrið letur skúlastýrið fáa eitt yvirlit yvir tær samtyktir, tað hevur gjørt viðvíkjandi skúlaætlanini o.s., so at skúlastýrið altið er kunnað um skúlabygnaðin í kommununi, möguliga skúlabygging/-umbygging, nýtslu av hólum skúlans o.s.fr.

Fylgiskjalið til reglugerðina hevur fyrst og fremst til endamáls at lúka upplýsingaruppgávuna móttvegis brúkarum fólkskúlans.

§ 49

1. stk.: Henda greinin er í høvuðsheitum meinlíf § 48. Aðalmunurin er tó tann, at ásetingarnar í hesi grein fata um ta reglugerð, sum tey kommunustýri, ið hava eitt felags-skúlastýri, skulu áseta.

ad. nr. 1: Sambært § 51 skal 1 foreldraumboð, sum valt er til hvønn skúla í skúlaøkinum, smb. § 52, 1. stk., samstundis vera foreldraumboð í felagsskúlastýrinum. Talið á foreldraumbóðum í felagsskúlastýrinum samsvarar sostatt við talið á umrøddu skúlum í økinum.

ad. nr. 2 - 4: Vist verður á viðmerkingarnar til § 48, 1. stk.

2. stk.: Sí viðmerkingina til § 48, 2. stk.

§ 50

1. stk.: Sambært galdandi skúlalóggávu eiga skúlanevndir at vera í hvørji einstakari kommunu. Tær eru sum kunnugt fólkavaldar. Sjálvt um tað eru fleiri skúlar í eini kommunu, so er kortini bert tann eina skúlanevndin/-ráðið, sum hevur um hendi allan tann myndugleika og tær heimildir, henni/tí er tillutað eftir lóginu.

Mælt verður nú til, at skúlanevndin/-ráðið í verandi líki verða avtikin, og at eitt skúlastýri ístaðin verður skipað fyrir hvønn einstakan skúla, sum í minsta lagi hevur 20 næmingar og 2 lærarar, smb. § 50, 1. stk., sí tó eisini § 52, 1. stk. við viðmerkingum.

Sambært yvirlitinum, "Ráðlegging Fólkaskúlans", sum Lands-skúlafyrisingin gevur út á hvørjum ári, eru tað

1) um leið 40 fólkaskúlar, ið hava meir enn 20 næmingar og fleiri lærarar og

2) um leið 20 skúlar, ið hava minni enn 20 næmingar og bert 1 lærara til vanliga undirvísing.

Hildið verður hóskandi at brúka hetta markið sum meginreglu á tann hátt, at til hesar báðar skúlastøddirnar verða vald ávikavist skúlastýri og foreldraumboð. Foreldraumboðini eru so samstundis limir í felagsskúlastýrinum í tí ávísa skúla-økinum.

2. stk.: Nevdin skjýtur upp, at limirnir í skúlastýrinum skulu vera: 5 foreldraumboð, smb. tó § 53, 3. stk., 2 umboð fyrir lærararnar og hini samstarvsfólkini og möguliga 2 næmingaumboð, sí 3. stk.

Neyðugt verður at gera gjöllari reglur m.a. um val av foreldraumboðum í skúla-/felagsskúlastýrið, smb. § 53, 1. stk.

Samstarvsfólk eru öll tey, sum arbeiða í skúlanum, smb. §§ 35 og 36, og sum fyriskipanarheimild skúlatleiðarans fevnir um. Skúlatænari og reingerðarfólk, ið kanska eru sáttmálasett, og fólk sum t.d. skúlalækni, skúlatannlækni og sálarfræðingur, ið bert eru av og á í skúlanum, og sum starvast undir øðrum setanarmyndugleika, eiga ikki at vera mett sum samstarvsfólk skúlans.

Um so er, at varaskúlastjórin er valdur sum umboð fyrir samstarvsfólkini, so kann hann ikki samstundis vera varamaður skúlatleiðarans sum skrivari hjá skúlastýrinum.

Nevdin er av teirri áskoðan, at samstarvsfólk eigur í minsta lagi at hava starvast 1 ár í skúlanum fyrir at hava valrætt og kunna verða valt. Grundgevingin fyrir hesum er tann, at valskeiðið hjá tflíkum umboðum er bert 1 ár, smb. 8. stk.

Tað er í prinsippinum einki sett aldursmark fyrir, hvussu ungr næmingarnir skulu vera, fyrir at teir kunnu vera valbærir og hava atkvøðurætt til skúlastýrið. Um so er, at skúli hevur næmingaráð, so er tað hetta ráð, ið velur tey 2 næminga-

umboðini í stýrið. Er einki næmingaráð, taka allir næmingarnir lut í valinum. Viðvíkjandi valreglum o.a., sí § 53, 1. stk.

Her eru so skotin upp tey umboð, ið skulu vera á fundi í skúlastýrinum. Av hesum uppskoti sæst t.d., at varaskúlastjórin kann ikki vera á skúlastýrisfundi saman við leiðara skúlans. Kommunustýrinum er t.d. heldur ikki heimilað at tilnevna fastan eygleiðara. Skúlastýrið kann harafturímóti altið bjóða áhugaðum, herímillum t.d. varaskúlastjóranum, øðrum foreldraumboðum o.s.fr. at koma til fundar um tey mál á dagsskránni, ið hava teirra serstaka áhuga.

3. stk.: Av tí at royndir aðrastaðni sýna, at tað kann vera torfört at fáa næmingar í 11-12 ára aldri at vera á tilskum fundum, so heldur nevndin tað vera hóskandi at seta hesa avmarking í lógina.

4. stk.: Tað er týdningarmikið fyri menningina av kommununnar skúlaskapi, at gott samstarv er ímillum kommunustýrið og skúlastýrið. Við stöðugum innliti í málsviðgerðir skúlastýrisins verður kommunustýrið betur fört fyri at fylgja við virksemi skúlans og at dugna skúlans arbeiði sum best. Samsvarandi hesum verður mælt til, at kommunustýrið kann eftir áheitan frá skúlastýrinum gera av, at ein av limum tess er við á skúlastýrisfundi uttan atkvøðurætt.

5. stk.: Bert foreldraumboðini hava atkvøðurætt í skúlastýrinum. Næmingaumboðið skal ongantið vera við at viðgera einstaklingsmál, hvørki tá ið tað snýr seg um næmingar, lærarar ella onnur samstarvsfólk, smb. 9. stk.

6. stk.: Formaðurin í skúlastýrinum skal verða valdur ímillum foreldraumboðini. Ásetingar um formansval, herímillum um formansvalið t.d. skal vera galddandi fyri 1 ár ella alt valskeiðið, skal standa í reglugerðini hjá skúlastýrinum ella í fundarskipan stýrisins. Í fundarskipanini eiga at vera reglur um fundarfráboðan, dagsskrá, viðtøkuføri, atkvøðuform, varalimir o.s.fr.

Fundirnir í skúlastýrinum eiga ikki at vera almennir, og tann einstaki stýrislimurin eiger tí heldur ikki at endurgeva, hvat ið hinir limirnir hava sagt á fundinum. Hetta er galldandi, sjálvt um upplýsingin ikki kemur undir tagnarskylduna. Harafturímoði er stýrislimi loyvt at siga sína hugsan og stöðutakan, uttan so er, at málið snýr seg um upplýsingar í trúnaði. Tagnarskyldan er eisini galldandi fyrir næmingaumboðið.

Skúlastýrisformaðurin tekur stöðu til margfaldan, sending og möguliga almannakunngerð av dagsskránni og stýrissamtyktum samsvarandi möguligum ásetingum í fundarskipanini hesum viðvíkjandi. Hildið verður, at almenningurin altið eiger at hava atgongd til samtyktargerðabók stýrisins.

7. stk.: Leiðari skúlans, ið er við á stýrisfundi utan atkvøðurætt, er skrivari í stýrinum. Ikki er loyvt leiðara skúlans at hava varaskúlastjóran ella annað hjálparfólk við á fund sum skrivara. Harafturímoði skal varaskúlastjórin umboða leiðara skúlans, tá ið honum berst frá.

8. stk.: Av m.a. teirri orsök, at nógvir næmingar flyta úr sínum egna skúla eftir 7. skúlaár og fara í annan skúla at ganga í framhaldsdeild í 3 ár, so verður hildið hóskiligast at lata valskeiðið hjá foreldraumboðunum eisini vera 3 ár. Neyðugt verður at gera gjøllari reglur um val o.a., smb. § 53, 1. stk.

Mælt verður til, at tey fólk, sum starvast í skúlanum, kunnu ikki vera foreldravaldir limir í skúlastýrinum; men tey hava tó valrætt. Foreldraumboð, sum verður sett í starv í skúlanum í valskeiðinum, skal fara úr skúlastýrinum. Henda áseting fatar ikki um skúlalæknan, heilsusjúkrasýstrina o.o., sum ikki eru undir leiðslu skúlans í sambandi við tænastuna. Viðvíkjandi spurninginum um, hvort ávíð foreldraumboð ikki kunnu verða vald í skúlastýrið vegna ógegni, verður víst á vanligar umsitingarligar meginreglur hesum viðvíkjandi.

9. stk.: Sí viðm. undir 5. stk.

Til 10. stk.: Í summum communum fer undirvísing skúlans fram í skúlaeindum, sum hølisliga eru spjaddar í skúlaøkinum. Hugsáð verður um t.d. Tvøroyrar kommunu, har undirvíst verður bæði á Tvøroyri og í Trongisvági, og Runavíkar kommunu, har undirvíst verður í 4 ymiskum skúlaeindum. Í Tórshavn er t.d. eisini Ytri Skúli og Heimari Skúli partur av Venjingarskúlanum.

Nevndin heldur tað vera bæði rætt og rímiligt, at foreldur, sum eiga skúlabørn í hesum skúlaeindum, skulu hava rætt at velja í minsta lagi 1 foreldraumboð fyrir hvørja skúlaeind. Foreldraumboð skúlaendarinnar skal verða valt av teimum og ímillum teirra, ið hava foreldramyndugleikan yvir teimum børnum, sum ganga í skúla í viðkomandi skúlaeind. Mælt verður til, at tær í § 53, 1. stk. nevndu valreglur, sum landsstýrismaðurin ásetur, eisini skulu fata um ásetingarnar í hesum petti.

§ 51

1. stk.: Mælt verður til, at 1 foreldraumboð skal verða valt til hvønn skúla, ið hevur minni enn 20 næmingar og bert 1 lærara.

Hóast tað altið verður onkur skúli, sum fer at riða á markinum (samanber í hesum føri § 53, 2. stk.), so heldur nevndin tað tó vera rætt at áseta sum meginreglu eitt tlískt minstamark fyrir skúlastøddir, ið kunnu hava sjálvstøðug skúlastýri. Til teir skúlar, ið ikki lúka hetta ásetta minstamark, verður so ístaðin valt 1 foreldraumboð.

2. stk.: Skotið verður upp, at hvørt einstakt foreldraumboð skal vera limur í einum felagsskúlastýri, sum verður skipað í skúlaøkinum, smb. § 52, 1. stk.

Til 3. stk.: Í økjum, sum hava felagsskúlastýri, er bert eitt foreldraumboð í hvørji bygd sær, meðan stýrislimirnir eru

búsettir ymsastaðni í økinum. Hetta ber m.a. við sær, at tað er ikki so ómakaleyst at stevna limunum í felagsskúlastýrum til fundar, sum tá ið talan er um skúlastýri, har limir tess jú búgva á staðnum.

Sambært § 59, 2., 3. og 5. stk. hefur leiðari skúlans jú ta dagligu ábyrgdina av virksemi skúlans, ítökiligan avgerðarrætt viðvfkjandi næmingunum, eins og hann hefur eftirlit við, at næmingarnir fylgja nóg væl við undirvísingini.

Longu í endamálgrein fólkaskúlans er stórur dentur lagdur á samstarvið ímillum skúla og heim, lærara og foreldur, tí hildið verður, at tað er ein týdningarmikil tátturn í øllum virksemi skúlans.

Sjálvt um umrødda samstarv tí skuldi verið so sjálvsagt, so er tó í hesum petti skotið upp, at samskifti eיגur at vera millum foreldraumboðið á staðnum og skúlaleiðaran um stakførismál, ið brádliga kunnu stinga seg upp skúlanum viðvfkjandi. Við tilíkum samskifti er høvi hjá foreldraumboði og lærara at tala saman og soleiðis kunna hvør annan og koma til eina felags niðurstöðu, áðrenn skúlaleiðarin tekur avgerð í málinum.

§ 52

1. stk.: Ráðleggingarnevndin hefur gjört sær sínar hugsanir um teir bygdaskúlar, ið hóskandi kundu verið savnaðir í skúlaøki. Tó verður hildið skilabest, at tað er landsstýrismáður, ið ásetur, hvussu landið skal verða skipað í skúlaøki. Tilskilað er, at eitt felagsskúlastýri verður valt til hvort økið.

2. - 9. stk.: Sí viðmerkingarnar til § 50, 2.- 9. stk. við neyðugum frábregðum.

§ 53

1. stk.: Neyðugt verður hjá landsstýrismanninum at áseta greiðar reglur um val av foreldraumboðum í skúla-/felagsskúlastýrið. Ásetingarnar í fólkaskúlalóginum um fyrisitingina av kommununnar skúlaverki eru í høvuðsheitum orðaðar sum rammuásetingar. Neyvari greining av ásetingunum koma tí at standa í eini reglugerð um fyrisitingina av skúlaverkinum, sum kommunustýrið ásetur, eftir at tað hevur útvegað sær ummæli frá skúlastýrinum. Landsstýrismaðurin kann senda út leiðbeinandi uppskot um reglugerð.

2. stk.: Nú er skipanin við skúlastýrum og felagsskúlastýrum, sum skotin er upp, nýggj her á landi, og tí er at vænta, at ymisk ivamál kunnu taka seg upp í hesum sambandi. Tí verður mælt til, at landsstýrismanninum skal vera heimilað at taka avgerðir í øllum ivamálum viðvíkjandi skúla-/felagsskúlastýrum og virksemi teirra.

3. stk. Hóast ásetingarnar í §§ 50, 5. stk. og 52, 5. stk. kann landsstýrismaðurin áseta eftir gjøllari reglum, at talið á foreldraumboðum verður økt við 2 limum.

Samsvarandi ásetingunum í lógaruppskotinum er í roynd og veru sera stórur munur á teimum sjálvstøðugu skúlunum, sum tað einstaka skúlastýri fatar um. Tað eru nøkur skúlastýri, ið fara at varða av skúlum, sum bert hava einar 20 - 30 næmingar og 2 lærarar, meðan tað vera onnur, ið varða av skúlum, ið hava 400 - 500 næmingar og einar 30 - 40 lærarar.

Nevndin heldur tað tí vera rímiligt, at talið á foreldraumboðum kann verða økt við tveimum limum (til 7) í t.d. teimum ársbýttu skúlunum, og har onnur serlig viðurskifti gera seg gallandi, smb. t.d. § 31 um skúlasamband.

4. stk.: Sambært hesi áseting skal limur fara úr skúlastýrinum, um barn hansara verður útskrivað úr fólkaskúlanum, áður enn undirvísingarskylda barnsins er lokin. Um so er, at barnið

harafturímóti flytur í ein annan fólkaskúla, fer í studentaskúla, eftir at undirvísingarskyldan er lokin, ella tað heldur uppat at ganga í skúla, so hevur limur ikki skyldu at siga seg úr skúlastýrinum av hesi orsök.

5. stk.: Nevndini kunnugt eru hesar reglur í lötuni gallandi í sambandi við fundarpening, flutningsendurgjald o.a.:

“Reglur um dagpening millum Føroya Landsstýri og Tænastumannafelag Landsins, dagfestar 29. mars 1994”,

“Reglur um samsýning fyrir nýtslu av egnum bili í tænastuørindum, dagfestar 8. desember 1989, og

“Sáttmálar millum Føroya Landsstýri og Starvsmannafelagið, § 20. Tænastaferðir og koyripeningur”.

Nevndin heldur seg vita, at eisini onnur enn tey, sum hesar reglur viðvilkja, brúka hesa somu reglur í sambandi við fundarvirksemi o.a.

§ 54

Tað er í høvuðsheitum § 10 í lögtingslög um skúlafyrising, sum við ávísum broytingum og málsligum dagføringum er flutt undir hesa lógargrein.

1. stk.: Ásetingin er átök § 10, 1. stk.a í gallandi lög um skúlafyrising við tí neyðuga fráviki, ið stendst av, at skúlanevndin er skift út, at skúlastýrið er komið ístaðin, og at abyrgd skúlaleiðarans er økt.

Í hesum viðfangi er at nevna, at ásetingin í § 10, 3. stk. í skúlafyrisingarlögini viðvilkandi serundirvísing og undirvísing av sjúkum og avlomnum næmingum, sum skúlanevndin skal taka stig til, er strikað í uppskotinum, av tí at hetta verður hildið at vera ein natúrlig uppgáva hjá skúlanum at taka sær av sum parti av undirvísingarætlan skúlans.

Til 2. stk.: Í hesum stykkinum er samskipað § 10, 1. stk.b og 7. stk. í skúlafyrisingarlögini við tí neyðuga fráviki, at her

snýr tað seg um fíggjarætlanina og fíggjarligar meirútreiðslur viðvíkjandi tí einstaka skúlanum í kommununi.

Til 3. stk.: Ásetingin er átök § 10, 6. stk. í skúlafyrisitingarlóginu við neyðugum frábregðum. Sambært gallandi lög skal skúlanevndin taka lut í viðgerðum av byggimálum. Vanliga hefur tað verið so, at bý-/bygdarráðið hefur sett ein arbeiðsbólk at gera uppskot um skúlabygging, sum so myndugleikarnir á staðnum hava góðkent. Nú skotið er upp at hava skúlastýri fyri hvønn einstakan skúla, so verða eftir hesum 2 skúlastýri t.d. í Klaksvík og eini 7 í Tórshavn.

Av m.a. hesi orsök er tí tilskilað í hesum stykkinum, at tey kommunustýri, ið hava tvey ella fleiri skúlastýri, velja ein arbeiðsbólk at viðgera uppskot um skúlabygging/-umbygging, smb. eisini § 61, 4. stk.

4. stk.: Henda ásetingin samsvarar við § 10, 4. stk. í skúlafyrisitingarlóginu við tí frábregði, at í teimum kommunum, ið hava tvey ella fleiri skúlastýri (sum t.d. í Havn og Klaksvík), ger nú hvørt skúlastýri uppskot um skúlabygnað fyri viðkomandi skúla, har tað eftir gallandi reglum er skúlaráðið, ið ger uppskot um skúlaætlan fyri alla kommununa.

Sambært § 47, 6. stk. er tað kommunustýrið, ið skal góðkenna uppskotið um skúlabygnað kommununnar og brotingar í honum. Tað er tí ikki óhugsandi, at kommunustýri ásetur nakrar meginreglur viðvíkjandi skúlabygnaði kommununnar og tá serstakliga í tí fóri, har fleiri skúlastýri eru í kommununi, og at uppskot skúlastýrisins so mega laga seg til hesar ásettu meginreglur.

§ 55

1. stk.: Skúlastýrið skal eftir uppskoti skúlaleiðarans áseta, smb. § 59, 4. stk., meginreglur um virksemi skúlans, og skulu tær í minsta lagi fata um tey frá 1 - 5 nevndu petti. Hetta

merkir, at skúlastýrið skal gera meginreglur um, hvussu leiðari skúlans skal fyrisita virksemi skúlans bæði námsfræðiliga, fíggjarliga og á annan hátt.

Meginreglur skúlastýrisins skulu vera innan fyri galdandi lögarkarmar, og tær skulu vera ásettar soleiðis, at skúlaleiðarin hefur virkismöguleikar. Heimildaröki skúlastýrisins er sostatt at áseta meginreglur fyri virksemi skúlans, og rættur skúlaleiðarans er at taka avgerðir í ítökiligum stakførismálum.

ad 1: Sambært § 22 skal ein undirvísingarætlan vera gjørd fyri tann einstaka skúlan. Við hesum er øll ábyrgdin viðvíkjandi undirvísingini, hvussu hon verður skipað og løgd til rættis, savnað í tí einstaka skúlanum, smb. í so máta ásetingarnar í §§ 5 - 9, 19 og 21. Í hesum sambandi kann skúlastýrið áseta meginreglur um, hvussu skúlin javnan skal meta, hvort undirvísingen og úrtóka næminganna samsvara við vónirnar, og herímillum t.d. eisini um termsinsroyndir skulu vera í skúlaárinum. Tað eru tó leiðari skúlans og lærarar, ið hava ábyrgdina av, hvussu undirvísingen verður løgd til rættis.

Skúlastýrið skal ansa eftir, at tíma- og lærugreinabýti skúlans samsvarar við galdandi reglur hesum viðvíkjandi, smb. § 19, 8. stk. og *Fólkaskúlin - Tíma- og lærugreinabýti*. Tað kann t.d. eisini áseta meginreglur um möguligan tvørgreinalestur, smb. t.d. § 5, 1. og 3. stk. og § 9, 2.- 4. stk.

ad 2: Tað er leiðari skúlans, ið tekur ta ítökilið avgerðina um arbeiðsbýtið millum lærararnar og vikutímaætlanina. Skúlastýrið ásetur tí bert meginreglurnar um arbeiðsbýtið, herímillum um t.d. fálæraraskipan.

ad 3: Henda ásetingin miðar eftir, at skúlastýrið skal virka fyri samarbeiði ímillum skúla og heim. Tað skal syrgja fyri upplýsingararbeiði millum foreldur næminganna, so at tey verða betur fór fyri at fata stöðu næmingsins í skúlanum og undirvísing skúlans. Tilíkt upplýsingararbeiði kann verða gjört við t.d. fundum, fyrilestrum, samrøðum um ávís evni o.s.fr.

ad 4: Skúlastýrið ásetur meginreglur um, hvort fráboðanin um stöðumetini skal verða givin munliga í sambandi við lærara-/foreldrasamrøður, ella um hon skal verða givin skriviliga. Eisini skal verða ásett, hvussu ofta fráboðanin í minsta lagi skal verða givin, smb. § 14.

ad 5: Skúlastýrið skal eisini áseta meginreglur um mannagongdina í sambandi við næmingafráverur. Sí í hesum sambandi viðmerkingarnar til § 45.

ad 6: Her verður hugsað um t.d. morgunsang, tá ið jólini nærkast, næmingaveitslur o.m.a. Meginreglur eiga eisini at verða settar viðvíkjandi tiltökum, ið fara fram utan fyri skúlatföldina sum t.d. setursskúli, lestrarferðir o.t.

2. stk.: Henda ásetingin samsvarar við § 10, 8. stk. í skúlafyrisingarlögini.

3. stk.: Ásetingin er átök § 10, 9. stk. í gallandi lög við neyðugum frábregðum.

4. stk.: Henda ásetingin samsvarar innihaldsliga við neyðugum frábregðum § 13, 2. stk. í lögtingslög um skúlafyrising. Her er at viðmerkja, at mælt verður til at strika orðingina um, at "Kirkjuráðið skal tó góðkenna undirvísingaramboð og -bókur í fakinum kristnikunnleika og átrúnaði", av tí at hildið verður hóskandi, at skúlastýrið, ið hefur foreldrameiriluta, eisini eigur at góðkenna teir undirvísingarmiðlar, sum skúlin skal brúka í sambandi við undirvísingina í hesi læru- og partsgrein.

5. stk.: Henda ásetingin samsvarar lutvíð við § 13, 3. stk. í lög um skúlafyrising, tá talan er um atferðarreglur skúlans; men í verandi uppskoti skal skúlastýrið harumframt eisini gera reglur um umsjónina við næmingunum í skúlatföldini. Sí annars viðmerkingarnar til § 64.

6. stk.: Í hesum nýggja stykkinum verður skotið upp, at skúlastýrini eiga gjógnum sínámillum samstarv at stimbra og

menna skúlaskapin í økinum. Nevndin heldur tað vera sera umráðandi fyrir menningina av øllum skúlans arbeiði, at gott og støðugt samstarv verður skipað ímillum skúlastýrini, har mong felagsmál viðvíkjandi kommununnar skúlaskapi eiga at verða viðgjörd.

§ 56

Henda lögargreinin er meinlík § 54, tá ið undantíkin eru tey frábregði, ið standast av, at hesar ásetingar viðvíkjja felagsskúlastýrinum og ikki skúlastýrinum sum í áður nevndu grein. Vist verður tí til viðmerkingarnar til § 54, 1. - 4. stk.

§ 57

1. - 5. stk.: Henda lögargreinin er meinlík § 55, tá ið undantíkin eru tey frábregði, ið standast av, at hesar ásetingar viðvíkjja felagsskúlastýrinum og ikki skúlastýrinum sum í áður nevndu grein. Vist verður tí til viðmerkingarnar til § 55, 1. - 6. stk. Orsókin til, at “arbeiðsbýtið ímillum læraramnar” ikki er nevnt í hesi grein, er tann, at í hesum skúlum er aloftast bert 1 lærari.

6. stk.: Nevndin er av teirri áskoðan, at eitt felagsskúlastýri í sjálvum sær kann stimbra og menna virksemi skúlanna; men umráðandi er eisini hjá felagsskúlastýrinum at fáa í lag eitt gott og støðugt samstarv við viðkomandi skúlastýri í økinum, ið umboða teir skúlar, sum ætlandi seinni skulu taka ímóti teirra næmingum til framhaldandi skúlagongd.

§ 58

Til 1. stk.: Eftir gallandi lög, smb. § 11, 1. stk. í lögtingslög um skúlafyrising, er tað skúlanevndin, ið “gevur tilmæli um

setan og loysn úr starvi av leiðarum og lærarum innan skúlaskapin". Henda orðing er so broytt á tann hátt, at tað nú er skúlastýrið/felagsskúlastýrið, sum gevur sítt tilmæli, ið samstundis er vorðið avmarkað til "setan og uppsøgn av leiðarum og lærarum fólkaskúlans".

2. stk.: Í § 11, 2. stk. í skúlafyrisitingarlögini var ásett, at skúlanevndin setti vikarar og faklærarar eftir nærrí av Landsskúlaráðnum ásettum reglum.

Í einum skúla, har undirvísingin er lögð eftir fastari tímalalvu, eru tað mong viðurskifti, ið volda, at neyðugt verður at seta vikarar at lesa fyrir lærarar, ið fáa farloyvi, ella sum vegna sjúku ella annað forfall ikki kunnu vera í skúla eitt styttri ella longri tíðarskeið.

Av m.a. hesi orsök er umráðandi, at setanar-, lønarkor, uppsøgn o.a. verða ásett eftir nærrí reglum hesum viðvíkjandi, smb. Rundskriv nr. 1 frá 12. mai 1993 um setanarkor hjá tímalærarum, ársvikarum, sergreinalærarum, mánaðarløntum og tímaløntum vikarum.

Landsskúlafyrisitingin hevur nú í mong ár lutað sundur ta á fíggjarlögini játtaðu peningaupphæddina (og hervið pulstímalíð) til tann einstaka fólkaskúlan eftir einum ávísum býtislykli. Upplýsingar um pulstímalatal skúlannna, næmingatal, flokkatal, læraratal, skipað störv, ósett störv, vikarar, serundirvísing o.m.a. hevur Landsskúlafyrisitingin sent fólkaskúlunum o.ø. í bóklinginum "Ráðlegging fólkaskúlans".

Tað er við stöði í m.a. hesum játtaða pulstímalali skúlans, at Landsskúlafyrisitingin kann geva skúlamyndugleikunum á staðnum, t.e. skúlanevndini, boð um at sökja eftir og seta t.d. tímalærarar og/ella vikar/ar - og í hesum føri vanliga ársvikar/ar (smb. ávikavist §§ 1 og 8 í umrødda rundskrivi), um so er, at lærarar í skipaðum störvu ikki kunnu lesa allar teir játtaðu pulstímarnar. Ársvikarur verður eisini vanliga settur, tá ið lærari fær farloyvi 1 skúlaár.

Meðan Landsskúlaráðið (nú: landsstýrismaðurin) setti tíma-lærarar, so setur skúlanevndin vikarar; men tað kann skúlanevndin bert gera, um hon fær eina skrivliga áheitan um hetta frá Landsskúlafyrisingini.

Vikarar verða eisini vanliga settir vegna farloyvi, sjúku ella onnur forföll í styttri tilðarskeið, smb. §§ 22 og 29 í nevnda rundskrivi.

§ 59

1. stk.: 1. stk. samsvarar innihaldsliða við § 15, 1. og 2. stk. í lögtingslög um skúlafyrising.

2. stk.: Í § 15, 3. stk. í nevndu lög um skúlafyrising verður sagt, at "Leiðarin hevur bæði ta fyrisingarligu og ta undirvísingarligu leiðsluna av virkseminum í viðkomandi skúla". Í uppskotinum er mælt til, at orðið "undirvísingarligu" verður broytt til "námsfrøðiligu". Høvuðsmunurin ímillum verandi lógaráseting og uppskotið kemur tó til sjónadar á tann hátt, at meðan leiðarin nú hevur leiðsluna av virksemi skúlans um hendi, so verður í uppskotinum sagt, at hann eisini hevur ábyrgdina av virksemi skúlans.

Við hesi broyting er myndugleiki skúlaleiðarans styrktur enn meira. Tann einstaki skúlin hevur nú alla ta ítökiligu ábyrgdina av námsfrøðiligu menningini, skipanini av undirvísingini og undirvísingardydini, smb. § 5, 1. stk..

Tað er skúlaleiðarin, ið hevur ábyrgdina av, at undirvísing skúlans kann náa endamáli lógarinnar. Hann hevur skyldu at hava takföri við tí, sum fyriferst í skúlanum við m.a. at hava umsjón við undirvísingini og at samstarva við lærararnar um at loysa möguligar trupulleikar, ið kunnu stinga seg upp.

Skúlaleiðarin er tískil tann, ið hevur ábyrgdina av tí fyrisingarligu og námsfrøðiligu leiðslu skúlans. Haruinfraamt er hann skrivari í skúlastýrinum. Hetta merkir, at tað er ábyrgd hansara at skriva upprit til skúlastýrið, eins og tað er hann, sum í roynd og veru fremur meginreglur og avgerðir skúlastýrisins í verki. Skúlaleiðarin hevur harumframt ábyrgdina av, at tær avgerðir, ið verða tiknar viðvíkjandi virksemi skúlans, eru lógligar og innan fyri teir karmar, sum ávikavist kommunustýrið og skúlastýrið hava ásett.

Um skúlaleiðarin sær, at ein samtykt, sum skúlastýrið hevur gjört, er ólólig, ella hon er uttan fyri karmin hjá myndugleikanum á staðnum, so hevur leiðarin skyldu til at lata vera við at fremja samtyktina ella möguliga at seta sína egnu lóligu avgerð í staðin.

Leiðari skúlans er límur og fundarstjóri í námsfrøðiliga ráðnum. Honum er heimilað at velja ein annan fundarstjóra fyri seg.

3. stk.: Tað er skúlaleiðarin, ið stýrir og býtir arbeiðið. Hetta merkir, at tað er hann, ið hevur ábyrgdina av arbeiðsbýtinum ímillum teirra, sum starvast í skúlanum. Skúlaleiðarin hevur sostatt t.d. ábyrgdina av lærugreinabýtinum læraranna millum, og hvussu undirvísingartíðin verður skipað, smb. eisini § 55, 1. stk. nr. 2.

Uppgávur leiðarans fata m.a. um ítökilig undantaksloyvi frá reglunum um, hvussu undirvísingaskyldan verður lokin, smb. § 41, 3. stk., ávísing til serundirvísing, smb. § 12, 2. stk., andsvar í sambandi við ólóligar skúlafráverur, smb. § 45, 2. stk. Sí § 63 um kærumöguleika viðvíkjandi ítökiligu avgerðum skúlaleiðarans.

4. stk.: Sjálvt um her er ásett, at skúlaleiðarin ger uppskot til skúla-/felagsskúlastýrið um meginreglurnar fyri virksemi skúlans/skúlanna, so merkir tað ikki, at hann sjálvur skal gera

alt uppskotið. Tað er t.d. ikki óhugsandi, at umboð fyrir skúla og skúlastýri eftir áheitan leiðarans gera uppskotið í felag.

5. stk.: Sambært § 13, 2. stk. í verandi lög um skúlafyrising er tað skúlanevndin, ið hevur eftirlit við, at teir næmingar, sum ganga í skúla, fylgja nóg væl við undirvísingini. Henda eftirlitsuppgáva er nú lögð til skúlaleiðaran, ið hevur ábyrgdina av virksemi skúlans móttvegis skúlamyndugleikunum á staðnum, smb. §§ 54, 1. stk. og 56, 1. stk., og sum tekur allar ítökiligar avgerðir viðvíkjandi næmingum skúlans. Viðvíkjandi viðgerð av næmingafráverum, sí §§ 55, 1. stk. nr. 5 og 57, 1. stk. nr. 5. og viðmerkingina til § 45, 1. stk.

6. stk.: Skúlaleiðarin skal fremja virksemi sitt í samarbeiði við tey, sum starvast í skúlanum. Hann eigur bæði at samstarva við námsfrøðiliga ráð skúlans í málum, ið burturav eru námsfrøðilig, og við tey starvsfólk, ið hava aðrar uppgávur at rökja í skúlanum.

7. stk.: Verandi reglugerð nr. 4 frá 12. juli 1985 fyrir fólkaskúlaleiðarar, ið kanska ikki hevur nakra beinleiðis heimild í gallandi skúlalóggávu, hevur tó verið eitt týdingarmikið amboð í sambandi við fyrisingina av fólkaskúlanum. Í hesum álti eru skotnar upp fleiri fyrisingarligar brotingar, sum eisini fata um skúlaleiðaran. Við m.a. hesum í huga verður tí hildið umrāðandi, at landsstýrismanninum verður heimilað at gera reglugerð fyrir fólkaskúlaleiðarar.

§ 60

1. stk.: Skotið verður upp, at stovnað verður eitt námsfrøðiligt ráð til hvønn skúla, sum í minsta lagi hevur 20 næmingar og 2 lærarar. Sum navnið sigur, so er uppgáva ráðsins at veita skúlaleiðaranum ráðgeving, og ráðið hevur tí als onga avgerðarheimild. Tað er í hesum ráðnum, námsfrøðiliga umrøðan fer fram, og royndar- og menningarætlanir skúlans o.a. verða bornar fram og viðgjørðar.

Í námsfrøðiliga ráðnum eru öll tey samstarvsfólk skúlans, ið rökja undirvísingarligar- og/ella aðrar námsfrøðiligar uppgóður. Bæði skúlaleiðarin, varskúlastjórin, lærarar og forskúlastarvsfólk eru limir í námsfrøðiliga ráðnum. Allir limir hava skyldu at vera á ráðsfundum. Námsfrøðiliga ráðið er ein heild, ið ikki kann skiljast sundur.

2. stk.: Til hvønn skúla, ið hevur 5. ella eldri floksstig, stovna næmingarnir eitt næmingaráð. Næmingarnir hava onga formliga skyldu at stovna ráðið, men skúlaleiðarin eigur at ráða teimum til at fáa tað í lag, um teir ikki av eintingum gera tað.

Valið fer vanliga fram á hvørjum ári, tá ið skúlin byrjar aftur. Næmingaráðið velur 2 næmingaumboð í skúla-/felagsskúlastýrið, smb. ávikavist §§ 50, 2. stk. nr. 3 og 52, 2. stk. nr. 3. Næmingaráðið er sjálvsagt tað gagn, ið rökir áhugamál næminganna móttvegis skúlanum og skúlamyndugleikunum á staðnum, sí *Fólkaskúlin - Undirvísingarleiðbeining-Almennur partur*, síðu 127 um Næmingaráð.

3. stk.: Neyðugt verður hjá landsstýrismanninum at gera gjøllari reglur viðvíkjandi ráðgevandi gögnum, so sum skotið er upp í hesum pettinum.

7. tåttur Yvirleiðsla og yvirumsjón

§ 61

Tær heimildir, sum landsstýrismanninum eru tillutaðar í hesi lögargrein, eru í høvuðsheitum tær somu, sum Landsskúlaráðnum vóru heimilaðar sambært løgtingslög um skúlafyrising. Nakrar av hesum heimildum hevði so Landsskúlaráðið latið landsskúlastjóranum upp í hendi at rökja ráðsins vegna.

1. stk.: Henda ásetingin samsvarar í høvuðsheitum við § 3, 1. stk. í lög um skúlafyrising, har sagt verður, at “Landsskúlaráðið hevur eftirlit við (skal smb. danska tekstin vera: yvirumsjón við), at galdandi reglur fyrir skúlaskapin verða yvirhildnar, og at álögd tiltök verða framd”.

Hesa yvirumsjón fraindi landsskúlastjórin Landsskúlaráðsins vegna, smb. § 7, 1. og 2. stk. í kunngerð nr. 2 frá 02.01.1980 um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum og § 5 í lögini um skúlafyrising, har sagt verður í 2. stk., at landsskúlastjórin “hevur ta dagligu fyrisitingarligu, pædagogisku og fakligu ábyrgdina fyrir virkseminum innan skúlaskapin”.

2. stk.: Fyri at kunna rökja lóggávu- og vegleiðingarstarv sítt, smb. m.a. 1. stk., hevur landsstýrismáðurin nú fingið hesar heimildir at vitja allar fólkaskúlarnar, eins og hann kann krevja at fáa allar upplýsingar frá skúlamyndugleikunum á staðnum. Tað er við hesi heimild, at t.d. ráðgevar og onnur embætisfólk kunnu vitja skúlarnar landsstýrismansins vegna.

3. stk.: Henda ásetingin samsvarar í høvuðsheitum við ásetingarnar í §§ 8 og 15 í kunngerð um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum, smb. eisini § 3, 9. stk. í lögtingslög um skúlafyrising.

4. stk.: Eftir § 3, 6. stk. góðkendi Landsskúlaráðið öll byggimál innan skúlaskapin, men smb. § 2, litra e í kunngerð um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum átti Landsskúlaráðið so at leggja hesi byggimál fyrir landsstýrið til avgerðar, (sí eisini § 12, 1. stk. í somu kunngerð). Tó kundi landsskúlastjórin góðkenna smærri byggingar og smávegis broyting í teimum byggingum, sum Landsskúlaráðið hevði góðkent, smb. § 6, 1. stk. litra e í kunngerð nr. 3. frá 02.01.1980 um reglugerð fyrir landsskúlastjóran.

Landsstýrið kundi eisini fyriseta reglur um, hvussu byggimál skuldu viðgerast, eins og Landsskúlaráðið kundi áseta reglur um, hvussu t.d. ein fólkaskúli skuldi innrættast, smb. § 3, 6. og 7. stk. í skúlafyrisitingarlóginum. Skotið er upp, at landsstýrismaðurin nú skal hava allar hesar heimildir.

5. stk.: Í § 8 í kunngerð um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum skuldi Landsskúlaráðið göðkenna “Almenn stevnumið, sum landsskúlastjórin hevur gjört fyri skúla- og undirvísingarætlanir”. Í hesum sama petti er so eisini tilskilað, at “Landsskúlastjórin staðfestir tær ítökiligu skúla- og undirvísingarætlanirnar, sbr. § 5, 1. stk. í lóginum”.

Sambært 3. stk. setur landsstýrismaðurin nú burturav almenn stevnumið fyri fólkaskúlan, herímillum eisini fyri “skúla- og undirvísingarætlanir”, eins og tað somuleiðis er hann, ið staðfestir skúlabygnað, smb. § 32, 1. stk., (fyrr: skúlaætlan) kommununnar og tær ítökiligu undirvísingarætlanirnar fyri teir einstøku skúlarnar og möguligar broytingar í teimum.

Nú skotið er upp at hava skúlastýri til hvønn skúla, smb. § 50, 1. stk., hevur nevndin skotið upp í sambandi við skúlabygnað kommununnar, at landsstýrismaðurin “kann loyva, at skúlaverkið í einum øki verður roknað sum *ein* skúli, sjálvt um ikki øll undirvísingarhølini eru savnað á einum staði í økinum”. Henda heimild verður givin landsstýrismanninum, so at miðað skal verða eftir, at tað bert skal vera 1 skúlastýri í teimum býum, sum bert hava 1 skúlaleiðara, sjálvt um ikki øll undirvísingarhølini eru savnað á einum og sama staði í býnum.

6. stk.: Tað var Landsskúlaráðið, ið setti og loysti lærarar úr starvi, og sum gav tilmæli til landsstýrið um setan av m.ø. skúlastjórum, smb. § 3, 4. stk. í skúlafyrisitingarlóginum, meðan tað var landsstýrið, ið viðgjørði “fráfaringar uttan umsókn”, smb. § 2, litra f, í kunngerð um ta hægru fyrisitingina av undirvísingarverkinum. Skotið er upp, at landsstýrismaðurin nú skal hava hesar heimildir.

Tað skal somuleiðis viðmerkjast, at ásetingin í § 3, 4. stk. í skúlafyrisingarlögini um, at Landsskúlaráðið skuldi seta ein umsökjara, sum ein einmælt skúlanevnd hevði mælt til, er strikað í uppskotinum, tí hildið verður, at ein tilísk áseting mestsum útilokar tí setandi myndugleikanum at viðgera málið, við tað at umsökjari jú longu var settur í starv, um viðkomandi annars leyk setanartreytirnar.

7. stk.: Henda ásetingin samsvarar við § 3, 5. stk. í lög um skúlafyrising við neyðugum dagföringum.

8. stk.: Ásetingin samsvarar við § 3, 13. stk. í lög um skúlafyrising við neyðugum dagföringum.

9. stk.: Tað verður hildið óheppið, um eitt og hvort mál kann verða kært til landsstýrismannin at taka stóðu til. Tí verður skotið upp, at hann kann áseta reglur um, at avgerðir hjá skúlamyndugleikunum á staðnum, herímillum leiðara skúlans, eru endaligar. Henda ásetingin samsvarar annars við ta heimild í § 1, 3. stk., sum landsstýrið hevði í skúlafyrisingarlögini.

10. stk.: Í § 6 í lög um skúlafyrising kundi landsskúlastjórin eftir nærrí av Landsskúlaráðnum ásettum reglum seta nevndir at taka sær av serstökum ráðgevandi uppgávum. Tað verður hildið rímiligt, at landsstýrismanninum nú verður heimilað at seta tilíkar nevndir.

8. táttur Fólkaskúlaráð

§ 62

1. stk: Ráðleggingarnarnevndin skjýtur upp, at landsstýrmaðurin setur eitt Fólkaskúlaráð. Uppgáva ráðsins skal vera – at meta um menningina í fólkaskúlanum og á hesum grundarlagi ráðgeva landsstýrismanninum,

- at ummæla tey mál fólkaskúlanum viðvíkjandi, sum landsstýrismaðurin leggur fyrir tað.

Harumframt kann Fólkaskúlaráðið

- av eignum fyritakssemi viðgera og ummæla öll mál, sum eftir áskoðan ráðsins eru týdningarmikil fyrir virksemi fólkaskúlans,
- av eignum fyritakssemi bera fram við upplýsingarvirksemi tey royndarúrslit, skúlar hava fingið við royndar- og menningarvirksemi sínum,
- royna at menna eftirmetingarhættir av virkseminum í tí einstaka skúlanum,
- mæla landsstýrismanninum til at fremja í verki menningar- og granskingsverkætlánir, kantska í samstarvi við útbúgvingar-/granskingsstovnar,
- mæla landsstýrismanninum til, at stuðul verður veittur til royndar- og menningararbeiði í sambandi við ráðgeva, bæði tá ið tað verður fyrireikað, gjört og eftirmett.

2. stk.: Ráðleggingarnevndin mælir í uppskoti sínum til, at landsstýrismaðurin fær heimild at tilnevna bæði formann og limir í Fólkaskúlaráðið.

3. stk.: Hildið verður hóskandi, at ráðslimirnir verða valdir fyrir eitt 3 ára skeið, so sum rættiliga vanligt er í slíkum föri sum hesum.

4. stk.: Skotið verður upp, at ráðið sjálvt ásetur sína fundarskipan.

5. stk.: Hildið verður hóskandi, at Menta- og skúlamálastýrið er skrivarastova ráðsins.

9. tóttur Kærur

§ 63

1. stk: Sambært § 1, 3. stk. í lögtingslög um skúlafyrisingum kundi landsstýrið “fyriseta almennar reglur um, at avgerðir hjá landsskúlaráðnum, skúlafyrisingini ella myndugleikunum á staðnum, skúlum ella stovnum eru endaligar”.

Hóast henda lógarheimild var 18 ár í gildi, so valdi landsstýrið tó ikki at áseta almennar reglur á hesum øki. Avleiðingarnar av hesum hava verið tær, at fleiri mál, og tá serliga einstaklingsmál, ið áttu at verið endalig kanska longu hjá skúlamyndugleikunum á staðnum, fingu loyvi at verða kærd bæði til Landsskúlafyrising, Landsskúlaráð og sjálv til landsstýrið.

Í § 2 í kunngerð um ta hægru fyrisingina av undirvísingarverkinum vóru ásett tey mál, sum Landsskúlaráðið skuldi senda landsstýrinum til avgerðar. Ímillum hesi mál standa í pkt. g nevnd “kærur um avgerðir, sum Landsskúlaráðið hefur tikið, í tí vavi slískar avgerðir kunnu kærast”. Her hava lögarsmiðirnir eyðvitað hugsað, at tað serliga vóru hesar avgerðir (við möguligum avmarkingum í “ásettum reglum hesum viðvíkjandi”), ið kundu kærast til landsstýrið.

Vísandi til § 61, 9. stk. kann landsstýrismáðurin áseta almennar reglur um, at avgerðir hjá skúlamyndugleikunum á staðnum, herímillum leiðara skúlans, eru endaligar, og vil nevndin mæla til, at tilískar reglur verða ásettar sum skjótast, so ikki øll mál enda á borðinum hjá landsstýrismanninum. Tað man eisini vera í samsvar við tíðarandan, at ábyrgd og avgerðarrættur verða miðfirrað meir, enn higartil hefur verið gjört.

10. tóttur

Aðrar ásetingar

§ 64

Innihaldið er óbroytt. Landsskúlaráðið hevur við heimild í hesum stykki ásett bæði

- vanligar reglur um fyriskipanir til fremjan av góðum skili í skúlanum, sí Rundskriv nr. 1. frá 12. januar 1994 um arbeidsnáðir og gott skil í fólkaskúlanum, og
- um umsjón skúlanna við næmingunum í skúlatíðini, sí Rundskriv nr. 1 frá 16. februar 1995 um umsjón við næmingunum í skúlatíðini.

§ 65

Henda áseting viðvíkur spurninginum um, nær lestrartímarnir hjá teimum næmingum, sum ganga til, skulu vera í mun til skúladag næminganna. Tað man vera eitt sindur ymist, hvussu hesir lestrartímarnir verða lagdir í tí einstaka prestagjaldinum; men tað, nevndin er vitandi um, eru hesir lestrartímar komnir í eina nøkulunda fasta legu, sum í flestu fórum tykist at rigga hampiliga væl. Í teimum samráðingum, sum nevndar eru í hesi lógaráseting, eigur at verða ansað eftir, at hóskandi fyrilit verður tikið bæði við teimum næmingum, sum ganga til, t.e. fyrireikingini, og til arbeidi skúlans.

§ 66

Óbroytt innihaldsliga.

§ 67

1. stk.: Eingin innihaldslig broyting.

2. stk.: Óbroytt innihaldsliga.

§ 68

1. stk.: Sjálv orðingin er eitt sindur broytt.

2. stk.: Óbroytt.

§ 69

1. stk.: Óbroytt.

2. stk.: Óbroytt.

§ 70

Nevndin heldur tað vera rímiligt, at landsstýrismanninum skal vera heimilað at gera reglur viðvíkjandi skúlastýrum o.ø. í almennum undirvísingarstovnum undir landinum, ið undirvísa næmingar í fólkaskúlaaldri, og sum kunnu geva sernámsfrøðiliga hjálp og sernámsfrøðiliga ráðgeving smb. § 4, 4. stk. Hildið verður somuleiðis, at umrøddu reglur eiga at verða gjördar við atliti at teimum meginreglum, sum galldandi eru fyri skúlastýri, smb. §§ 50, 54, 55 og 58.

Nevndin heldur, at Skúlin á Trøðni er dömi um almennan undirvísingarstovn undir landinum, sum í stóran mun undirvísis næmingar í fólkaskúlaaldri, og sum veitir tann stuðul og ta ráðgeving, sum stendur í § 4, 4. stk., tí sambært teim upplýsingum, nevndin hevur fingið, so var hesin skúli yvirtikin

í 1988 og gjørdur til almennan undirvísingarstovn undir landinum í 1990. Tí verður hildið hóskandi, at t.d. reglur viðvíkjandi skúlastýri o.ø. eiga at verða lagaðar í mest möguligan mun til tær meginreglur, ið galda fyrir skúlastýri.

Í hesum viðfangi er at viðmerkja, at umrøddi undirvísingarstovnur hevur eisini onnur arbeiðsøki enn undirvísing av fólkaskúlanæmingum. Her verður m.a. hugsað um tali-/hoyrideild, hoyritolsdeild, afasiviðgerð, gómaráð, eygleiðing, næmingaheim o.a., og at 1/3 av skúlanæmingunum er oman fyrir 18 ár. Skúlin á Trøðni hevur eisini neyvt samstarv við heilsu- og almannaverkið.

11. táttur Ásetingar um, nær lógin fær gildi og um bráðfeingisreglur o.a.

§ 71

1. stk.: Nú er sjálvandi ilt at meta um, hvørja móttøku hetta nýggja lógaruppskotið fær, og hvussu langa tíð, viðgerðin av tí varir. Tí ber illa til hjá nevndini at áseta, nær hóskandi kundi verið at sett ta nýggju fólkaskúlalóginu í gildi, um so skuldi verið, at uppskotið fær politiska undirtøku á Føroya Løgtingi.

Men verður lógaruppskotið samtykt á tingi í hesi tingsetuni, skuldi borið til at sett meginpartin av lögini í gildi frá 1. august 1997, so sum skotið er upp. Tó eru ávísar lógarbroytingar, ið gera, at neyðugt verður at hava eina skiftistíð, smb. 5. og 6. stk.

2. stk.: Ásetingarnar í 5. tátti um undirvísingsarskyldu, innskriving og útskriving úr fólkaskúlanum mega fáa gildi beinanvegin.

3. stk.: Náttúra/tökni er nýggj lærugrein. Ráðleggingarnevndin leggur dent á, at neyðugt verður at gera leiðbeinandi lesiætlan í lærugreinini (og dagföringar í lesiætlanini heimstaðarlæru), áðrenn farið verður undir at undirvísa í hesi nýggju lærugreinini, samb. eisini viðmerkingarnar hesum viðvíkjandi undir § 5, 2. stk. Samsvarandi hesum skjýtur nevndin tí upp, at ásetingin í § 5, 2. stk. 2. pkt. viðvíkjandi lærugreinini náttúru/tökni ikki fær gildi fyrr enn 1. august 1998, so at stundir verða at gera leiðbeinandi læriætlan í hesum skotbrái.

4. stk.: Tað verður hildið bæði rætt og rímiligt at hava eina skiftistíð, so at teir næmingar, sum ganga í 9. og 10. flokk skúlaárið 1997/98 og í 10. flokk 1998/99, kunnu verða undantiknir ásetingini í § 14, 5. stk. um verkætlunaruppgávuna, sum tí ikki fær gildi fyrr enn í seinasta lagi 1. august 1999. Men orðingin í § 70, 4. stk. forðar heldur ikki fyri, at næmingarnir, um teir ynskja tað, saktans kunnu fara undir verkætlunaruppgávuna fyri 1. august 1999, um teir ynskja tað.

5. stk.: Neyðugt er somuleiðis at staðfesta í eini skiftistíð, at nevndu greinir í fólkaskúlalóginu og kunngerðini um fráfaringarroyn dir verða í gildi, til teir í hesum petti umrøllu næmingar hava lokið fráfaringarroyn dir fólkaskúlans.

6. stk.: Neyðugt er eisini at staðfesta, at tær í hesum petti nevndu ásetingar í kunngerð nr. 157 frá 16. juli 1993 um fráfaringarroyn dir fólkaskúlans framhaldandi eru í gildi, til nýggjar ásetingar eru komnar í staðin.

Minnilutauppskot viðvíkjandi donskum

Tað hevur verið alment í blöðunum vist á, hvussu vánalig stöðan er móðurmálinum í skúlanum, og heitt hevur verið á myndugleikarnar um at danskundirvísingin av hesi orsök verður flutt úr 3. í 4. flokk. Eingin serlig próvforsla verður givin fyrí hesum, men sagt hevur verið, at "okkurt bendir á, at móðurmálið ikki hevur alt ov góðar sœmdir samanborið við danskt".

Sum eina grundgeving fyrí hesi framseting um veiku stöðu móðurmálsins hevur verið vist á, hvussu nógv 11-töl næmingarnir í 9. og 10. flokkunum fingu í skrivligum donskum í mun til í móðurmálinum í 1995. Hetta verður givið sum ein av grundunum til, at forðað eigur at verða fyrí, at næmingarnir framhaldandi eiga at hava danskt í 3. flokki, og tí eigur undirvísingin í donskum máli at flytast longur fram. Eisini verður givin sum ein av hövuðsorsókunum til at danskt eigur at flytast longur fram, at börn í dag ikki verða másliga so stimulerað í móðurmálinum, sum tá foreldur - og kanska eisini abbar og ommur - høvdu betri tíð at taka sær av sínum børnum. Børnini í dag fara nógvi í barnagarð og verða lutvis latin øðrum í hendi at uppala másliga; tey sita langar lötur fyrí frammán sjónvarpi og útvarpi og hoyra ørgrynnu av útlendskum. Men spurningurin er um danskt sum lærugrein í fólkaskúlanum skal hava skuldina fyrí, at so er? Eiga vit ikki heldur at hugsa um, at tey, sum skulu fara um børnini, sjónvarp og pædagogar og onnur við, duga stítt móðurmál, áðrenn vit lata uppvaksandi ættarliðið upp í hendurnar á teimum? Undirritaðu limir í Ráðleggingarnevndini halda ikki, at nóg góðar grundir eru fyrí eini tilíkari broyting í undirvísingarskipanini fyrí donskum ella føroyskum; tí ikki er vist, at vit styrkja føroyskt við at minka um kunnleikan til dansk.

Skúli merkir m. a. í sínum aðaluppruna upplýsing. Upplýsing fáa vit við at víðka um okkara orðatilfeingi, og tí hevur verið og er alneyðugt hjá so avmarkaðum máløki at fara í annað mál og út um landoddarnar at sökja sær kunnleika og "sjónarring"; tí vit mugu ásanna, at vit liva í einum sera avmarkaðum og eintáttaðum

umhvørvi, og av somu orsøk er orða- og hugtakstilfeingið eins avmarkað og eintáttar. Upplýsing fært tú við at lesa tað, sum onnur hava hildið verið neyðugt at sett á prent, og í lesiætlanini fyri dansk stendur á blaðsíðu 82: "Tað má somuleiðis ásannast, at tá talan er um heimsbókmentir, tað veri seg fagrar- ella frøðiligar, so eiga vit enn ikki hesar týdningarmiklu bókmentir á okkara egna máli". M. a. júst tí er tað umráðandi, at vit ogna okkum hollan kunnleika í einum øðrum máli, og her er dansk tað málið, sum er okkum best atgongt, bæði um vit hugsa um ríkisrættarligu støðu landsins og siðvenjuna; dansk er kent mál hjá okkum føroyingum gjøgnum fleiri ættarlið, og dansk er tað, sum liggar okkara máli fjarast av grannamálunum í bygnaði og framburði, og við at vit læra dansk væl og virðiliga, fåa vit lættliga atgongd til bæði norskt og svenskt. Vit hava jú ørgrynnu av prógvum fyri, hvussu væl vit føroyingar hava verið og eru fyri í internordiskum sambandi. Hetta av tí, at vit hava hollan kunnleika til dansk.

Nakrir skúlar hava gjørt royndir við at byrja við donskum í 4. flokki. Sagt veður í niðurstøðu, at støðan í donskum, nú næmingarnir eru í 7. flokki, er ikki verri enn hjá teimum næmingum, sum byrjaðu eitt ár fyrr við donskum; men niðurstøðan sigur einki um, at tey eru í undangongu í føroyskum. Hon sigur heldur einki um, hvussu er við teirra orðatilfeingi ella hugtakstilfeingi. Hon sigur bert, at teir kanska duga eins væl at lesa, og teir voru byrjaðir fyrr.

Undirritaðu halda tí - um ikki betur próvførslur finnast fyri nevndu broyting -at tað er eitt álvarsamt stig at taka, at dansk verður flutt úr 3. í 4. flokk; tí vit fluttu dansk úr 2. upp í 3. flokk fyri nøkrum árum síðani, men mundi støðan í føroyskum batnað av tí? Ikki eftir áðurnevndu úrslitum at döma, sum fóra fram, at støðan er versnað. Grundgevingin fyri, at dansk tá varð flutt í 3. flokk, var m. a., at í 3. flokki duga flestu næmingarnir so hampiliga væl at lesa føroyskt, at nú kann byrjanarundirvisningin í donskum vera góður stuðul til tess at fremja lesiförleikan. Men eingin hevur ført prógv fyri, at tað ættarliðið, sum byrjaði sína skúlagongd við donskum, var verri fyri í føroyskum enn eftirfylgjandi ættarlið. Vit kunnu bert hugsa um tær mergjaðu

yrkingarnar og skaldsögurnar, sum skrivaðar vórðu fyrst í hesi øldini; flestu av teimum skaldum og rithøvendum høvdu ongantíð havt føroyskt í skúla. Vit skulu eisini hava í huga, at dansk mál hevur livað upp at føroyskum í øldir, utan at føroyskt orð varð fest á blað, men so mergjað og rótfest hevur malið verið, at tað yvirlivdi, hóast borið fram av fámentum fólkis.

Vit skjóta tí upp:

1. at dansk verður varðveitt í 3. skúlaári óbroytt
2. at dansk verður varðveitt sum lærugrein í 3. skúlaári, men möguliga við lægri tímatali, og at minkingin í tímatalinum fyrir dansk verður lögð astur at føroyskum

Hetta vil skapa möguleika fyrir, at vit kunnu fáa enskt flutt niður í 5. flokk, so sum undirritaðu halda er rætt; tí tað eru útlendskar royndir sum siga, at best er at hava tvey ár í millum, at nýtt mál verður sett á tímaskráanna hjá börnum. Flyta vit nú danskt í 4. flokk, so verður tað neyvan nakrantið, at tað verður flutt niðuraftur, og samstundis steingja vit fyrir, at enskt nakrantið kemur niður í 5. flokk. Í øðrum londum byrja teir við enskum í 4. flokki ella fyrr, og nú oljuvinnan möguliga verður veruleiki, so verður umráðandi, at færleikin í enskum mennist. Undirritaðu vilja tí halda, at um nevnda broyting viðvikjandi donskum skal gerast, so eiga skúlamyndugleikarnir at gera eina visindaliga kanning, sum vísir, at tað veruliga bétir um støðu móðurmálsins í skúlanum og samfelagnum um dansk verður flutt úr 3. í 4. flokk.

Arnold Abrahamsen

Olaus Jespersen

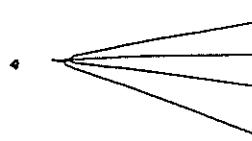
Andras L. Samuelsen

PS Annars verður víst á og tikið undir við tí, sum stendur á síðu 151 um undirvísing í granna- og fremmandamáli í aliti um nýggja fólkaskúlalög, og sum hefur verið úti til hoyringar.

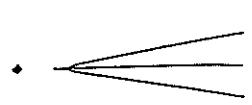
Greinir

§ 2. Tað veruliga endamálið

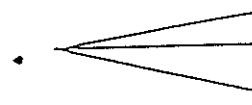
at næmingarnir nema sær

-
 kunnleika
 fimi
 arbeidshættir
 málbúnar

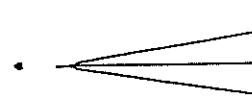
at fólkaskúlin skal skapa
líkindi fyri

-
 uppliving
 virkishugi
 djúphugsan

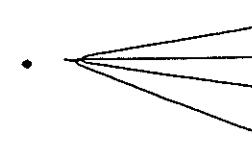
↓
at næmingarnir kunnu menna

-
 sannkennung
 hugflog
 læruhug

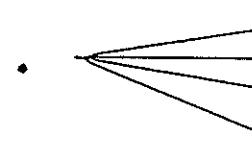
so at teir kunnu vera færir fyri
at gera

-
 sjálvstæðugár metingar
 støðutakanir og at
 fremja tær í verki

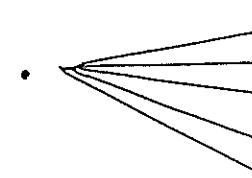
at fólkaskúlin skal gera
næmingarnar kunnugar við

-
 heimliga/føroyska mentan
 aðrar mentanir
 samspæl manna við
 náttúruna

at fólkaskúlin skal búgva
næmingarnar til

-
 innlivan
 samavgerð
 samábyrgd
 rættindi og skyldur

at undirvísingin tí er grundað
á

-
 kristna siðvenju
 andsfrælsi
 tollyndi
 javnvirði
 fólkarsæði

Endamál fólkaskúlans

Tað er ikki sum at siga tað at orða eina endamálsgrein fyri tann almenna fólkaskúlan, tí verður hon neyvt orðað, kann hon lættliga darva menning skúlans, og er hon ov hugtaksrík og rúmlig, kann verða trupult at finna høpið í heildini.

Endamálsgrein fólkaskúlans eigur at vera framsókin, skal hon vera í samljóð við lív skúlans og menning; men samstundis eigur hon at vera so nágreinilig, at til ber hjá skúlanum at liva lív sít eftir henni.

Hvør tann einasti næmingur, sum kemur í skúla, hevur sína persónmensku, sín førleika, og uppvakstrarumhvørvið hevur sum vera man eisini sett sín serstaka dám á hvønn teirra. Tað er hetta persónliga, sþorna tærið, skúlin skal byggja á og menna.

Orðini *næmingur/næmingar* í endamálsgreinini eiga tí ikki bert at verða fatað sum mállærulig, skilvís og óvirkin “tóm ker, vit skulu fylla”, so sum mangan verður tikið til; nei, næmingarnir skulu vera virknir - tað eru teir, sum skulu fremja í verki.

Endamálsgreinin eigur eins og fólkaskúlalógin at verða fatað sum ein karmur um og ikki sum ein úrdráttur av öllum arbeiði skúlans. Hon eigur tí at vera rúmlig. Har eigur at vera somikið vítt til veggja, at öll kunnu vera inni, og so rúmligt, at fjölbroytta virksemi skúlans eisini kann fáa innivist.

Í endamálsgreinini verður m.a. sagt, at skúlin skal fremjá, at næmingarnir nema kunnleika, at skúlin skal stuðla næmingsins fjölbroytu menning, at næmingarnir mega fáa lískindi til at menna sít hugflog og gera sjálvstøðugar metingar, og at undirvísing skúlans eigur at vera grundað á kristna siðvenju, fólkaræði o.s.fr.

Men vit eiga at geva okkum far um, at endamálsgreinin sigur einki um, *hvønn* kunnleika næmingarnir skulu nema, *hvussu* hugflogið kann mennast, og á *hvønn* hátt skúlin í undirvísing síni ætlað at grunda sítt fólkaræði o.s.fr.

Vit hava í so máta fingið ein leiðbeinandi karm í teimum bókum, Lesiætlanarnevndin hevur greitt úr hondum, og sum lýsir hesi viðurskifti eitt sindur gjøllari; men sjálvt innihaldið t.e. fakligu, námsfrøðiligu, undirvísingarligu og uppalingarligu stevnumið skúlans sæst sjálvsagt hvørki í eini endamálsgrein ella í tilískum karmum.

Endamálið vísir okkum, sum orðið sigur, á tað endaliga *málið*; men tað sigur einki um *tær leiðir*, ið hvør einstakur skúli sjálvur velur at ganga til tess at náa hesum sama mál. Hetta er ein høvuðsorsøkin til, at tann einstaki skúli skal hava sína egnu undirvísingarætlan, har tær innihaldsligu, undirvísingarligu og uppalingarligu leiðir skúlans eru lagdar og tí sjónskar at síggja í gerandisdegi hansara.

Hildið verður neyðugt, at skúlin skal læra næmingarnar enn betur at fata, at teir hava ábyrgd av síni egnu tilveru, av felagsskapi, samfelagi og náttúru. Skúlin hevur eisini skyldu at vísa tí einstaka næminginum, hvat ið hann *dugir*.

Summir næmingar duga meir, aðrir minni, fáir duga eins væl, men allir duga okkurt, og nú á dögum, har nógv verður tosað um samleikakreppu og ymisleika næminganna, man vera umráðandi at styrkja og menna sjálvsálit teirra, so at ein og hvør næmingur kann fáa ta sannkenning, at hann er virðismikil í sjálvum sær, og at brúk er fyri honum Hetta er ein orsøkin til, at nýggj hugtök sum sannkenning og djúphugsan eru komin at standa í nýggju endamálsgreinini.

Nú eru tey einstóku hugtökini í endamálsgreinini annars gjølla lýst í bókini “*Fólkaskúlin - Undirvísingarleiðbeining - Almennur partur*”, og tí verður ikki hildið neyðugt at endur-

greina tey her. Okkurt hugtakið er tó broytt, og okkurt nýtt er komið afturat, sum skal verða nomið eitt sindur við her.

Heimlig mentan - føroyesk mentan

Í innganginum í verandi endamálgrein er dentur lagdur á, at alt tað, sum fólkaskúlin skal geva næmingunum möguleika at ogna sær, skal hava sít støði í *heimligari mentan* (og í samarbeidið við heimini).

Í álitinum frá 1978 viðv. lögtingslög um fólkaskúlan, sum er grundarlagið undir verandi fólkaskúlalög, er hugtakið heimlig mentan lýst við hesum orðum: "Skúlin eיגur í øllum arbeidi sínum at hava støði í heimligu mentanini. Hesi orð eru at fata í viðastu merking, og fevna tey eins væl um tað heimliga umhvørvið sum tey heimligu samfelagsviðurskifti, sum bókmentir, list o.a. Tað skal vera ein skúli, sum byggir á heimliga grund, men sum tó ikki byrgir seg inni frá umheiminum" (s. 32).

Øll munnu vera á einum máli um, at fólkaskúlin skal byggja á heimliga grund, og at alt virksemi hansara skal hava sít støði í heimligari mentan. Tað skuldi verið so sjálvsagt, at tað næstan mátti verið óneyðugt at sagt.

Men fyrsta, hesin inngangur var festur á blað, vóru tað tó fleiri, ið spurdu, hvat hugtakið *heimlig mentan* í grundini merkti. Í viðmerkingunum stendur, at hetta hugtak skal vera fatað í viðastu merking, so tað bæði fevnir um tað heimliga umhvørvið, heimligu samfelagsviðurskifti, sum bókmentir, list o.a., men at skúlin tó ikki skal byrgja seg inni frá umheiminum.

Tað er sjónskt at síggja, at dentur er lagdur á orðið *heimligur* í hesum merkingum: heimliga umhvørvið (bygdin, umhvørvi, náttúra, fólkalív o.s.fr.), heimligu (føroysku) samfelagsviðurskifti (í bygdini, oynni, landinum), heimligar (føroyiskar) bókmentir, list o.a., har henda merking so skal viðkast so við

og við, so rúm eisini verður fyrir umheimsmentanini í fólkaskúlanum.

Tað er sjálvandi ikki skeiwt at lýsa, at tað er á hesum heimliga mentanarstöði, skúlin skal fara til verka, tí tað er her, hann sum skúli hevur sínar røtur og sítt upphav, og tað er tí á hesi heimligu grund, at alt virksemi hansara skal vera grundað.

Men nevndin er tó av teirri áskoðan, at hugtakið heimlig mentan eigur at verða umskrivað og flutt til 3. stk., har hetta hugtakið natúrliga eigur at standa, so sum víst er í viðmerkingunum hesum viðvíkjandi.

Samsvarandi teimum stevnumiðum, sum Landsskúlaráðið hevur staðfest í Undirvísingarleiðbeiningini (almennum parti), heldur nevndin tað harafturímói vera umráðandi at raðfesta fremst í endamálsorðingini, at fólkaskúlin skal fremja uppgávu sína og alt virksemi sítt við *atliti at tí einstaka næminginum* (og í samstarvi við foreldrini).

Sum áður nevnt, so hevur hvør einasti næmingur, sum kemur í skúla, sína persónmensku, sín fórleika, og tað er hetta sþorna tærið, sum næmingurin hevur fingið í vøggugávu og í uppvakstrarumhvørvi sínum, ið skúlin skal byggja á og menna í hvørjum einstökum føri. Tí eigur alt virksemi skúlans at vera bygt á virðing fyrir evnum og eyðkennisskapi næmingsins.

Men samanumtikið skal tó verða sagt, at aðalmál fólkaskúlans er at líta at tí einstaka næminginum bæði sum serstökum menniskja og sum parti í einum felagsskapi - í flokinum, skúlanum.

Við atliti at tí einstaka næminginum verður skúlin betur fórur fyrir at fáa eina fjølbroytta heildarmynd av felagsskapinum. Men fólkaskúlin eigur als ikki at vera karmur um einstaklingskoðan ella einstaklingslyndi. Hann skal harafturímóti varnast tann einstaka næmingin og sýna fyrlit fyrir tí ymiska tørvi og áhuga og teimum mongu og ymisku evnum,

sum búgva í einum fjølbroyttum næmingaflokki, so at tey kunnu fáa bestu gróðrarlíkindi at mennast og búnast.

Hugtakið heimlig mentan, sum er flutt til 3. stk., er broytt til føroyska mentan. Orsókin til hesa broyting er m.a. tann, at lýsingarorðið heimligur, smb. heim, sum í uppruna týdningi sínum er "knýtt at heiminum", verður tí í flestu fórum nýtt í avmarkandi týdningi um okkurt, sum er heimligt, hóast vit vita, at tá ið tosað verður um t.d. tey "heimligu viðurskiftini" (mótvegis "teimum útlendsku"), so hevur máliskan í hesum týdningi eina viðari merking.

Tað man eingin ivi vera um, at heimlig mentan er føroysk mentan, og at føroysk mentan eisini fatar um heimliga mentan. Men nú fjølmiðlar við framkomnu tøknifrøðini dagliga koma inn í stovu okkara við fremmandum máli og aðrari mentan, so munnu vit vera á einum máli um, at hetta mál ikki bert snýr seg um eina avmarkaða ávirkan, sum hesir fjølmiðlar volda, men heldur um ein mentanarligan ágang á tjóðina alla - og føroyska mentan ein álvarslig avbjóðing.

Tað er ikki minst í hesum høpi, at tann tjóðskaparliga t.e. føroyska mentanin verður noydd at kappast við alheims-mentanina, og tí verður hildið neyðugt at leggja dent á, at fólkaskúlin skal gera næmingarnar kunnugar við føroyska mentan, eins og hann somuleiðis skal hjálpa teimum at fata aðrar mentanir.

Samfelagið og skúlin

1. Samfelagið

Tað verður stundum sagt, at lívið hevur sína gongd, tað birtist, blómar og doyr. Og satt er tað. Men samfelag okkara stendur sum kunnugt heldur ikki í stað: tað broytist ymsar tíðar, ymsar vegir og á ymiskan hátt. Samfelag okkara í ár er ikki meinliskt tí í fjør og heilt øðrvísi, enn tað var fyri bert 5 árum síðani, og tað er eingin, ið veit við vissu, hvussu tað føroyska samfelagið sær út við aldaskiftið.

Tað eru sjálvandi mong viðurskifti, ið volda, at samfelag okkara eins og alheimssamfelagið eru í støðugari broyting. Vit vita, at mannaættin við framkomnu tøkni síni fer yvir um eitt mark fyri og annað eftir, og tað tykist, sum um einki er ófört.

Fyrimyndin í so máta man vera hugsanin um tað sonevnda vælferðarsamfelagið við støðugari framgongd og menning á øllum økjum og eini ómettandi stremban eftir materiellum virðum.

Tað tykist tó, sum um rákið smátt um smátt er við at venda. Tað man ikki vera tí, at menniskjan nú brádliga hevur vent hesi ivasomu evnismenton bakið; men heldur man tað vera óttin fyri tí eirindaleyza ráni av tilfeingi jarðar og teim lívshóttandi avleiðingum, ið standast av, at menniskju í ídnaðarlondunum fara so fyrilitarleyst um náttúruna alla.

Nakrar av hesum mest álvarsomu avleiðingunum eru:

- 1) Vit liva í einum heimi, har tann vaksandi dálkingin er við at broyta ta vistfrøðiligu javnvágina.
- 2) Hóast tað í lötni eru vónir um linna millum stórveldini, so býr í okkum tó óttin um atombardaga, sum bert av einum mistaki ella av misfatan kann oyða alla mannaættina.

- 3) Munurin millum tey ríku og fátæku londini er vaksandi. Hesin ójavni, sum í sjálvum sær er órímiligur, kann eisini koma at hóttá heimsfriðin sum frá líður.
- 4) Vit eru júst nú stødd í eini tøknifrøðiligari kollvelting, sum um stutta til broytir øll lívskor manna. Um vit megna at hava tamarhald á tøknifrøðini og stýra henni á ein mannverdan hátt, so kann hon verða okkum øllum at gagni mentanarliga, fíggjarliga og samfelagsliga. Men tað er eisini stórur vandi fyri, at tann tøknifrøðiliga kollveltingin kann skapa eitt samfelag við øktum arbeiðsloysi millum tey mongu og troti á arbeiðsmegi millum nakrar fáar útvaldar máttmiklar úrmælingar.
- 5) Tað, ið eyðkennir eitt framkomið ídnaðar og tøknifrøðiligt samfelag, sum er í stórari kapping, er, at tað avbyrgir menniskjað og ovbyrjar tað framleiðsluliga, eisini á tí almenna økinum. Avleiðingarnar eru: strongd, rótloysiskensla, einsemi, rúsevnis-misnýtsla, dagligir trupulleikar, hjúnaskilnaður og líkasæl fjarhugsan framman fyri sjónvarpsskíggjanum.
- 6) Ávirkanin uttanífrá saman við evnismentanini hava í seinasta aldarfjórðingi skúgvað fastar reglur og siðsøgulig virði so líðandi til viks. Tann fíggjarliga kreppan her eins og aðrastaðni er álvarlig, men mannaspillan er hvaðna verri, tí hon rotar tjóðina innanífrá. Tí er tað mangur nú á dögum, ið spryr, hvønn grundleggjandi kunnleika og hvørji almenn, varandi virði børn og unglingsar skulu hava við sær sum førning inn í 21. øld.
- 7) Her á landi er stórt arbeiðsloysi og ógvuslig fólkaflyting nýggj og óhugnalig fyribrigdi. Serliga álvarsamt er ungdomsarbeiðsloysið, sum lættliga kann geva ungfólkvi okkara ta mannminkandi kenslu, at samfelið hefur ikki brúk fyri teimum og arbeiðsmegi teirra.
- 8) Ovurstóra uttanlandsskuld okkara skal verða afturgoldin við rentu. Við hesi afturgjalding í huga er lættari at bera fram próvgrundir fyri niðurskurði av almannaoðkinum, herímillum

útbúgvingarókinum. Tílk inntriv forða fyri øllum broytingum, sum kosta pening.

9) Nútímans fjølmiðlar royna alt meir og meir at fáa okkum at verða óvirknar áskoðrar/áhoyrarar og eirindaleysar brúkarar og ikki vandnar, virknar borgarar í einum fólkaræðisligum samfelag.

Okkurt annað kundi óivað verið at borið fram; men hetta man vera nóg mikið til at lýsa samfelagsins støðu, nú vit nærkast aldaskiftinum. Onkur heldur kanska, at henda samfelagsmyndin er dekan og svartskygd, tí tað eru jú eisini glottar at hóma onkustaðni, og satt er tað. Men um vit skúgva veruleikan til viks, so er storri vandi fyri, at vit kollsigla, enn um vit royna at sigla við skynseimi, og so sum tað nú einaferð er sjógvad.

2. Fólkaskúlin

Eins og samfagið er á tremur av áhugamálum, sum mangan standa í andsøgn hvort til annað, so ger tað sama seg eisini galldandi í fólkaskúlanum. Hetta kemur til sjónar t.d. á tann hátt,

- at fólkaskúlin meginregulliga er eindarskúli, men at hann samstundis hevur fleiri valgreinir,
- at hann er próvtøkuskúli, men uttan at hann tó hevur endaligar royndir í summum týdningarmiklum lærugreinum,
- at hann byggir á eindarlærarahugsanina, men at hann kortini hevur ein lærarahóp, sum er vorðin serútbúgvin í linjegreinum,
- at hann roynir at menna tvørfakligt virksemi, samstundis sum hann hevur ein bygnað og eina skipan, sum elva til einvíst lærugreinabýti,
- at hóast mong ynskja at styrkja tær mentandi, skapandi lærugreinirnar og verkligt virksemi, so økist samstundis kravið um storri bókliga og ástøðiliga vitan,

- at skúlin skal verða sjónligari í samfelagnum, uttan at tað tó er fíggjarliga gjørligt.

Harumframt man tað helst vera so ymist, hvat næmingar, foreldur og myndugleikar vænta og vóna av skúlanum. Bæði í skúla og samfagli berjast dagliga andligar og evnisbundnar krefstir, tilvitið og framleiðslan.

Øðrumegin hómast ynskið um góða, menniskjaliga samveru, samanhald og lívsdygd og hinumegin kravið um fíggjarliga framgongd, kappingarföri og sjálvsökna stremban. Tí er spurningurin, um tað yvirhövur nakrantíð man bera til at sameina so ymisk sjónarmið.

Tað gongur jú sjón fyrí sögn, at her á landi hevur evnismantanin saman við fíggjarligum framburði verið raðfest fremri enn lívsdygd og menniskjaligur trivni, og tað er so vituligt, at sjálvsókin stremban og áhugi fyrí kappingarföri eru ikki besti gróðrarbotnurin fyrí menniskjaligari samveru og samanhaldi. Við øðrum orðum sagt: framleiðslan setur dám á tilvitið, og av tí at henda framleiðsla er grundað á vökstur, nýtslu og kapping, so ber tilvitið dám av persónligari stremban, nýtslusemi og einmenningsskapi.

3. Almenna mentanin og fólkaskúlin

Hóast tað sjálvandi ikki er ætlanin at seta fram uppskot um eina nýggja samfelagsskipan, so skal tó her verða roynt at nevna nøkur týdningarmikil almennandi virði, sum skúlin eiger at geva næmingunum sum førning her við aldaskiftið.

Sjálvt stöðið í so máta er endamálsorðing fólkaskúlans, har ið sagt verður m.a., at fólkaskúlin má “í öllum virki sínum royna at skapa sovorðin líkindi fyrí uppliving og sjálvsvirksemi, at næmingurin kann økja hugin at læra, royna sítt hugflog, venja síni evni til sjálvstöðuga meting og stöðutakan.....og fyrireika teir til at liva við í og vera við til at taka avgerðir undir felags ábyrgd í einum fólkaræðisligum samfélögum”.

Endamálsgrein fólkaskúlans sigur sostatt tyðiliga og greitt, at næmingarnir eiga m.a. at viðgera teir umrøddu samfelagsligu trupulleikar og tey ymisku áhugamál og rák, sum knýtt eru at teimum.

Við stöði í endamálsgreinini ber til at nevna hesar tættir, ið næmingar mega nema av almennu mentanini í framtíðarinnar fólkaskúla:

- 1) Tað krevst av teimum, at teir skulu gera sjálvstøðugar metingar og varnar støðutakanir bæði til trupulleikar og avbjóðingar. Tann undirvísing, ið tí bert byggir á lidnar ástøðiligar loysnir, verður ikki nøktandi, tí hon gevur ikki tí einstaka næminginum høvi til at ogna sær sjálvstøðuga vitan, royndir og fimi.
- 2) Sjálvsvirksemi næminganna eigur tí at fáa nögv storri rúm í undirvísingini, enn tað fær í dagsins skúla. Tað mennir eisini sjálvsvirðiskenslu næmingsins, at hann á henda hátt hevur bæði samavgerðarrætt og samábyrgd av undirvísingarinnihaldinum og gerandisdegi skúlans.
- 3) Tað er heldur ikki nóg mikið, um undirvísingen bert *lysir* veruleikan og so ikki meira. Tað verður eisini neyðugt at finna og greina orsøkir og gera vandnar metingar. Tað skal ikki bert verða spurt um hvar, nær, hvør, hvat o.s.fr., men ikki minst *hví*. Undirvísingen eigur tí í nögv storri mun at vera *málskunnandi*, so at næmingarnir kunnu læra at fata samanhang og ikki bert lýsa einstødd fyribrigdi úr eini skúlabók.
- 4) Undirvísingen eigur eisini at mynda tað fóroykska samfelagið. Hetta merkir millum annað, at í undirvísingini skulu eisini vera stundir til samrøður um ymiskar uppfatanir av fortíðar, nútíðar og framtíðar veruleika.
- 5) Næmingarnir skulu eisini fáa høvi til at gera sær eina heildarfatan av tilveruni, náttúruni og samfélagnum. Hetta

kann bøta um ráðaloysi og rótloysi teirra og óttan fyrí framtíðini. Ein tilík heildarfatan ger teir betur førar fyrí at fata samhangið millum nútíðar viðurskifti og fyribbrigdi, sum hvört sær kunnu tykjast óskiljandi, og eitt sögutilvit, har ið roynt verður at finna samanheng millum okkara fortíðartulkning, nútíðarfatan og framtíðarhugsjón.

6) Næmingarnir mega eisini fáa ta uppliving, at tað ástøðiliga og verkliga (hugur og hond) eru partar av somu sök, sum teir mega læra at sameina. Heita merkir, at sundurbýtið ímillum tær ástøðiligu (bókligu) og verkligu (skapandi) lærugreinirnar er høpisleyst. Ástøði og virkan eru einvorðnir tættir í øllum skilagóðum virksemi.

7) Av hesum skilst, at næmingar fólkaskúlans mega fara enn meira út um skúlans gátt fyrí at royna, hvussu tað ástøði, sum teir læra í skúlanum, í roynd og veru roynist í náttúru og samfelagi. Tilík uttandura undirvísing hefur ikki til endamáls at fyrireika næmingarnar til eitt ávíst starv, men til betur at læra teir at fata bæði náttúru og samfélög, og hvussu teir sum best eiga at fara um bæði samfélög og náttúru.

Samanumtikið kann tí verða sagt, at

- eitt almennandi menniskja tekur virkið lut í samfelagsmálum og avbjóðingum, tað er opið, fordómaleyst, kannandi, skapandi og vandið,
- tað hefur eina heildarfatan og eina söguliga fatan og eina ótrúliga hugsan um eitt gott lív, og
- tað skilur sínar virkismöguleikar, sum tað bæði dugir og vil brúka í tí røttu løtuni.

Um almenn mentan verður tulkað á henda hátt, so er t.d. bert høpi í hugtakinum *grundleggjandi kunnleika*, um tað verður skilt sum tilverufatan og heildarfatan í sambandi við tfðarinnar trupulleikar og avbjóðingar og ikki sum einstødd vitan um, hvor t.d. London er, og hvør Sverri kongur var, sjálvt um hetta sjálvsagt eisini er rímiligt at vita.

Tað er tó fáfongt at halda, at almennandi mentan skúlans einsamøll kann fáa tamarhald á samfelagsins trupulleikum og avbjóðingum. Tað gerst best við góðum samstarvi millum samfélög og skúla um tað felags stavnhald: so líðandi at broyta samfelið og framleiðsluna á ein skyndsaman og mannsømiligan hátt. Men tað munar mest at byrja við børnunum.

Tann einstaki næmingurin og felagsskapurin

Tey flestu munnu vera á einum máli um, at eindarskúla-hugsanin eigur at verða varðeitt, og at miðað eigur at verða eftir at fáa ein skúlabygnað, sum bæði í orði og verki kann verða róptur eindarskúlin - ella kanská rættari Samskúlin, t.e. sami skúli fyri öll.

Tað man heldur eingin ivi vera um, at vit støðugt nærkast hesum skúlaformi, hóast tað enn er langt á mál. Eitt gott dömi í so máta er bygnaðarbroytingin í verandi fólkaskúlalög við óþýttum flokkum öll 10 skúlaárini, og har sundurbýtið í real- og 8.-10. flokka deild sostatt er farið í söguna.

Tað má tó ásannast, at tað skeiðbýti (næmingadifferentierung), sum ásett var fyri ávísar lærugreinir í verandi fólkaskúlalög, var ein týðiligr leivd frá tí sundurbýttu framhaldsdeilda í tí gomlu skúlalóginu, har teir bókliga sterku (realskúla)-næmingarnir skuldu verða undirvistir fyri seg á víðkaðum skeiði og hinir á grundskeiði. Men við lógarbroytingini á sumri 1992 var skeiðbýtið strikað og sostatt enn ein forðing ruddað burtur á leiðini til eindarskúlan.

Men í hesum viðfangi man so vera viðkomandi at spyrja, hví vit yvirhovur skulu hava ein eindarskúla ella Samskúla?

Her í "barnsins øld" munnu tey flestu tó halda eindarskúlan vera so sjálvsagdan, at tað kanská skuldi verið óneyðugt at sett fram ein tilískan spurning. Er tað ikki vanlig hugsan nú á dögum, at vit - utan mun til, hvat vit hava fingið ella ikki fingið í vøggugávu - tó ein og hvør okkara og öll somul eru saman sum javnbjóðis partar í tí stóra felagsskápi, vit nevna samfelag? Ella rættari sagt: Eru tað ikki viðurkend mannarættindi um okkara leiðir, at vit öll eiga heimarætt í tí samfelag, har vit eru fødd og fostrað?

Fáur man ivast í, at so er. Men skulu vit liva lív okkara og gera gerning okkara í tí eina og sama samfelag, - (og tað eiga vit at gera!), man tað so ikki vera skilagott, um sami skúli fyri øll, t.e. Samskúlin, kann verða karmur um allar teir næmingar, ið vónandi skulu verða morgindagsins demokratar, og sum hvør í sínum lagi og saman við øðrum kunnu mennast og búnað sum mest bæði sum menniskju og samfelagsborgarar?

Samskúlin eigur at verða tann felagsskapur, ið gevur øllum børnum somu sosialu menningarlífsindi. Men hesin skúli gerst ikki veruleiki bert við eini lógarbroyting á pappírinum; hann má spretta, vaksa og búnað so líðandi í sjálvari skúlastovuni, og so er lagamanni at broyta lögarkarmin so hvört, áneyðir eru fyri tí.

Tá ið tað nú á dögum verður funnist at tí sundurbýtta skúlanum, skeiðbýtinum, floksundirvísingini o.ø., verður hevdað, at fáa vit bert ein eindarskúla við næmingalagaðari undirvísing, so eru allar súðir syftar, tí tá fyrstani verður skúlin av álvara færur fyri at kveikja áhugan hjá tí einstaka næminginum, so at hann verður forvitin eftir at fáa sum mest av øllum tí virðismikla færningi, sum lýstur er í endamálsgrein fólkaskúlans. Men so einfalt og eintáttar er tað sjálvandi ikki, og í skúlans heimi eins og aðrastaðni er altið vandi fyri, at tú kanst fara úr einari grøv aftur í hina, og so er einki vunnið.

Satt er, at tann sundurbýtti skúlin við síni floksundirvísing kann hava sínar vansar, um hugsað verður *bert* um heildina/flokkini; men tað man vera líka so satt, at um aðalmál eindarskúlans/Samskúlans bert er at einstaklingsgera undirvísingina, *uttan* at hugsað verður um felagsskapin/flokkini, so man tað seinna verða líka so ringt sum tað fyrra, tí so eru vit farin í hina grøvina.

Samanumtikið kann tí verða sagt, at aðalmál fólkaskúlans er at lífa at tí einstaka næminginum bæði sum serstökum menniskja og sum parti í einum felagsskápi, sum luteind í eini heild. Við

atliti at tí einstaka næminginum verður skúlin betur fórur fyrir at fáa eina fjølbroytta heildarmynd av felagsskapinum. Men Samskúlin eигur als ikki at verða karmur um einstaklings-skoðan ella einstaklingslyndi, men hann skal harafturímóti varnast tann einstaka næmingin og sýna fyrilit fyrir tí ymiska tørvi og áhuga og teim ymisku evnum, sum búgva í einum sera fjølbroyttum næmingaflokki, so at tey kunnu fáa bestu gróðrarlíkindi at mennast og búnast.

Orðið Samskúli hevur tí eina djúpari merking enn eindarskúlin, tí Samskúlin er tann skúlaformur, har tann einstaki næmingurin er *saman* í einum felagsskapi til tess at loysa felags uppgávur.

Tað er ikki minst í so máta, at Samskúlin hevur sína heimild, tí eins óheppið og sundurlyndi, sjálvdráttur og einstaklings-hugsan kann vera, líka so virðismikið er samanhald, samveiði og samstarvshugsan sum týdningarmiklir eginleikar at ala fram í einum samfelag, har fólkaræði í orðsins sanna týdningi skal hava bestu gróðrarlíkindi.

Og tað er ikki minst í hesum hópi, at Samskúlin kemur inn í myndina við teirri grundgeving, at vit ynskja at ala børn okkara upp í eini felags, fólkaligari mentan, sum er gjølla lýst í einum felags endamáli og felags leiðbeinandi undirvísingar-ætlanum, ið skulu vera karmur um undirvísingina.

Hóast sundurlyndi voldir skilnað á so mongum økjum og ikki minst mentanarliga, so hava vit kortini varðveitt eina felags mentan, ið fatar um mál okkara, søgu, hin kristna siðaarvin o.s.fr. Skal fólk okkara tí verða lív lagað sum tjóð, so mega vit eisini vera felags um okkara fólkaligu mentanarvirði, um samfelag okkara, fólkaræðið, mannarættindini, náttúruna o.s.fr.

Vit mega sum fólk ella sum samfelag taka ábyrgd av teimum málum, ið mega verða loyst í felag. Her koma fram fyrir okkum vistfrøðiligar, fíggjarligar og samfelagsligar uppgávur, ið skulu hava politiskar loysnir í einum felagsskapi, sum skúlin

er partur av. Tí er tað eisini politiska uppgáva skúlans at menna og stimbra henda felagsskap. Samskúlin eiger tí í samrøðu við næmingar, foreldur og politikarar at meta um og taka støðu til tey mál, vit eru felags um. Tí stendur tað eisini í endamálsgrein skúlans, at næmingurin kann ikki bert menna seg í treysti til sín sjálvs men eisini til teir möguleikar, sum eru í *felagsskapinum*.

Hugtakið *samábyrgd* er eisini komið við í ta nýggju endamálsorðingina. Vit munnu öll vera á einum máli um, at sum menniskju hava vit ábyrgd. Men tað man helst vera so, at henda ábyrgd er sjáldan ein einstaklings sok; men harafturímóti er hon aloftast fest at tí, sum er rundan um okkum, tað veri seg medmenniskjum okkara, samfelagnum, náttúruni og øðrum. Vit eru knýtt at felagsskapinum í ábyrgdarhöpi. Tí hevur tað einstaka menniskjað altið samábyrgd av tí felagsskapi, sum tað er partur av.

Hugtakið *persónlig menning* er somuleiðis komin við í ta nýggju endamálsorðingina. Hetta merkir tí eisini, at persónur ella menniskja verður tú í tínum ábyrgdarhöpi. Ábyrgd er lykilin til samleika manna og til fatan av viðurskiftunum millum tað einstaka menniskjað og felagsskapin, millum næmingin og flokin.

Fjølbroytnishugtakið

Persónliga menska næmingsins

Øðrumegin einstaklings kunnandi og umumegin
medmenniskjaliga, sosialt kunnandi

vitborið
↓

fakligt

verkligt

mentandi →

Fjølbroytni

← alisligt

sosialt

fólkaræðisligt

listarligt skapandi

Um undirvísingarskylduna

Í januar 1973 setti Føroya Landsstýri ein arbeiðsbólk við 4 línum at gera uppskot til lógartekst um ein nýggjan fólkaskúla.

Á landsstýrisfundi 12. september 1977 hevur spurningurin um fólka- og framhaldsskúla verið til viðgerðar. Í tí sambandi sendi landsstýrið arbeiðsbólkinum eitt leiðbeinandi skriv í 5 punktum um m.a. bygnað skúlans. Í 2. punkti, har undirvísingarskyldan verður viðgjörd, hevur landsstýrið givið nevndini soljóðandi tilmæli:

“Í Føroyum hava vit í løtuni 7 ára undirvísingarskyldu, hóast Danmark nú hevur 9 ára. Fyri at sleppa undan at tvingsilsflyta børn eftir 7. árgangi til størri skúlar verður mælt til, at Føroyar eisini í framtíðini hava 7 ára undirvísingarskyldu, og at tað skal standa næmingum frítt at velja, antin teir vilja halda uppat ella fara á aðrar skúlar at læra víðari. Teir næmingar, sum fara úr skúlanum aftan á 13. liviár, eiga tí at hava möguleikar fyri at koma á skúla aftur seinni, t.d. at koma aftur í framhaldsdeildina í fólkaskúlanum, at fara á háskúla, ungdómsskúla ella kvøldskúla, ella at fáa aðra undirvísing á tí støði, næmingurin er á.” (sí “Álit viðvíkjandi lög um fólkaskúlan, s. 2).

Arbeiðsbólkurin hevur sum vera man eisini sjálvur viðgjört spurningin um undirvísingarskylduna, og sigur hann í tí sambandi:

“Arbeiðsbólkurin er vitandi um, at Føroyar eru eitt av teimum fáu londunum í Vestreropa, ið bert hava 7-ára undirvísingarskyldu, og at flest øll eru á einum máli um, at henda undirvísingarskylda ikki skal verða víðkað. Hóast undirvísingarskyldan bert er 7 ár, so halda kortini umleið 95 av næmingunum fram í 8. árgangi. Og til tess at fremja henda vøkstur enn meira hevur arbeiðsbólkurin í lógaruppskotinum tí roynt at gera valmøguleikarnar í 8.-9. árgangi so athugaverdar

sum gjørligt, so at kalla allir næmingar kundu hugsað sær at hildið áfram aftan á 7. árgang. Í lógaruppskotinum verður eisini roynt at veita teimum næmingum, ið av landafroðiligum orsökum eru noyddir at flyta heimanífrá fyrir at verða undirvistir aftan á 7. árgang, fíggjarligan stuðul.” (s. 4).

Sambært tilmælinum hjá táverandi landsstýri til arbeiðsbólkin so var høvuðsgrundgevingin fyrir at varðveita 7 ára undirvísingarskylduna tann, at so slapst undan “at tvingsilsflyta børn eftir 7. árgangi til storri skúlar”. Her verður óivað serliga hugsað um teir skúlanæmingar, sum búgva í útryðjunum á landinum, og sum - um undirvísingarskyldan varð longd - vegna trupul ferðsluviðurskifti so høvdu verið noyddir at flutt heimanífrá at verið undirvistir ta longdu undirvísingartíðina í onkrum framhaldsskúla.

Í viðmerkingunum hjá arbeiðsbólkinum verður ikki nomið við spurningin um at “tvingsilsflyta” skúlabørn úr 7. árgangi í aðrar skúlar; men hann staðfestir harafturímóti, at hóast Føroyar eru eitt av teimum fáu londunum í Vestureuropa, ið bert hava 7 ára undirvísingarskyldu, so sigur hann seg vera vitandi um, at her á landi eru flest øll “á einum máli um, at henda (7 ára) undirvísingarskylda ikki skal verða viðkað”.

Sum skilst av viðmerkingunum annars hjá arbeiðsbólkinum, so var tann almenna fatanin tann, at av tí at umleið 95% av næmingunum kortini hildu fram í 8. árgangi, hóast undirvísingarskyldan bert er 7 ár, so varð hildið, at ongar áneyðir vóru at leingja undirvísingarskylduna og sostatt noyða (tvingsilsflyta) tey umleið 5% av næmingunum til framhaldandi undirvísing í fólkaskúlanum.

Tað tykist, sum hefur arbeiðsbólkurin tó havt ein ávísan ampa av teimum umleið 300 næmingunum, sum um tað mundið góvust við skúlagongdini á 14 ára aldri av eini ella aðrari orsök. Tí hefur hann í lógaruppskoti sínum “roynt at gera valmöguleikarnar í 8. - 9. árgangi so athugaverdar sum

gjørligt, so at kalla allir næmingar kundu hugsað sær at hildið áfram aftan á 7. árgang”.

Nú 17-18 ár seinni kunnu vit so staðfesta, at umleið 99% av öllum næmingum fólkaskúlans halda fram í 8. árgangi. Men um tað er tí, at tað veruliga hevur eydnast at gjört valmöguleikarnar í 8. - 9. árgangi so áhugaverdar, sum ynskilit var, ella tað er av heilt óðrum orsökum, at mestsum allir næmingar nú halda fram aftan á 7. árgang, er kanska ikki so lætt at meta um.

Tó er sera sjónskt at síggja, at hesi 17 árini eru farnar fram stórar samfelagsligar broytingar, sum í sjálvum sær sýna, hví at kalla allir næmingar nú halda fram við skúlagongd síni aftan á 7. árgang.

Um vit hugsa um teir næmingar, sum búgva í útryðjunum á landinum, og sum fata um hugtakið “at verða tvingsilsfluttir”, so var talið á teimum næmingum 121 fyri 17 árum síðan (skúlaárið 1977/78), meðan hesir næmingar bert eru 60 skúlaárið 1994/95. Í hesum sambandi er somuleiðis at nevna, at við teimum batnandi samferðslumöguleikunum (t.d. Kunoyarbergholinum) og framhaldsskúlaundirvísing í Fugloy, Nólsoy og Skúvoy so høvdu tað í lötuni bert verið einir 17 næmingar (úr Svínoynni, Kalsoynni og Hestii), ið helst høvdu verið noyddir at flutt heimanífrá, um undirvísingarskyldan varð longd.

Men við hesum støðugt minkandi næmingatali í huga og teimum góðu royndunum við framhaldslestri í Fugloy, Nólsoy og Skúvoy er høvuðsgrundgevingin ímóti eini longdari undirvísingarskyldu mestum kámað meir og meir burtur hesi farnu árini.

Hóast vit sostatt bert hava 7 ára undirvísingarskyldu, so er tað ein sannroynd, at mestsum allir næmingar fólkaskúlans halda fram skúlagongd sína aftan á 7. skúlaár og herímillum eisini

teir næmingar, sum av hesum ávum eru noyddir at flyta heimanífrá.

Fyri at bøta eitt sindur um tær meirútreiðslur, ið standast av upphaldi, ferðing o.ö., hjá tflíkum næmingum, skeyt arbeiðsbólkurin upp at veita teimum fíggjarligan stuðul. Hesin stuðul, ið veittur verður sambært § 35, 1. stk. í fólkaskúlalóginni, er í lötuni kr. 16.430,- árliga, og hava fleiri útoyggja-næmingar nú í mong ár gjört nýtslu av hesum fíggjarstyrki.

Sum áður nevnt, er tað umleið 1% av næmingum fólkaskúlans, ið fara úr skúlanum á 14 ára aldri; men tað man vera skeivt at halda, at hetta fyrst og fremst eru teir næmingar, sum búgva í útryðjum landsins, og sum av teirri orsök ikki ynskja at halda fram við skúlagongd síni. Tvørturímóti er mangt, ið bendir á, at hetta eru næmingar, ið lagaliga og utan stórvegis ómak kundu hildið fram skúlagongd sína aftan á 7. skúlaár, men sum av einihvørji orsök tó velja at fara úr skúlanum.

Fyri at vissa seg um, at so er, hevur Landsskúlafyrisingin kannað, hvussu nógvir næmingar eru farnir úr fólkaskúlanum við grundskúlalok seinastu 5 árin, og hvar hesir næmingar hava havt skúlagongd sína.

Úrslitið vífir, at hesi 5 ár eru 29 næmingar farnir úr fólkaskúlanum, og svarar hetta til umleið 6 næmingar árliga. Av úrslitinum sæst annars, at í hesum tíðarskeiði er 1 næmingur farin úr Nólsoy og 1 úr Fugloynni aftan á grundskúlalok, hóast framhaldslestur var í báðum støðum, meðan teir 27 næmingarnir eru allir farnir úr 8 ymiskum skúlum, ið hava framhaldsskúla. Úrslitið vífir sostatt, at í hesum 5 ára tíðarskeiði eru bert næmingar farnir úr skúlanum aftan á 7. skúlaár í teimum støðum, har framhaldslestur var á staðnum.

Hesum veruleiki tekur ikki bert grundarlagið undan "tvingsilsflyting" og hugburðinum ímóti longdari undirvísing-

arskyldu burtur; men hann reisir heilt aðrar spurningar sum t.d. hesar:

- 1) Hví velja summir næmingar at fara úr fólkaskúlanum á 13-14 ára aldri?
- 2) Hvat kundi tann ávísí skúlin möguliga gjört, so at eisini hesir næmingarnir valdu at halda fram aftan á 7. skúlaár eins og javnaldrar teirra?
- 3) Tá ið nú umleið 99% av næmingunum halda fram í 8. árgangi, man tað so vera rætt og rímiligt at lata 1% av næmingunum sleppa ótarnað at velja ta loysn at fara úr fólkaskúlanum á 13-14 ára aldri?

Sum kunnugt munnu Føroyar vera einasta landið í Vestureuropa, ið bert hevur 7 ára undirvísingarskyldu. Hetta man geva okkum eina greiða ábending um, at umheimurin man vera av teirri áskoðan, at avbjóðingarnar hjá tí uppvaksandi ættarliðinum mega haldast at vera so stórar, at neyðugt er hjá øllum íbúgvum landsins at fáa 9 ára útbúgving og meira.

Ein annars spurningur, ið tekur seg upp í hesum viðfangi, er, hvort tað samfélagsliga og menniskjaliga kann metast at vera rætt og rímiligt at loyva einum 13-14 ára gomlum barni at fara úr skúlanum - og tað uttan at himprast við, tí tað man helst vera so, at möguleikarnir hjá tilskum børnum, ið bert hava 7 ára skúlagongd, munnu í aðramáta verða bæði fáir og smáir nú á dögum.

Vit vita av royndum, at tað mangan mundi kennast sum ein stokkut gleði hjá hesum børnum, at tey fóru úr skúlanum á 14 ára aldri, tí mong teirra fingu tað aftur um brekku seinni í lívinum, tá ið tey t.d. aftur noyddust á skúlabonk, í verkliga læru o.s.fr.

Harafturímóti er tað heldur ikki dult fyri Landsskúlfyrisingin, at tað eru skúlafólk, ið halda, at 7 ára

undirvísingaskylda eיגur at verða varðveitt, júst tí at næmingar, sum av einihvørji orsök ynskja at gevast við skúlagongdini, skulu fáa loyvi til tess. Hesi skúlafólk halda somuleiðis, at loyvt skuldi somuleiðis verið skúlum at útskrivað í ótið teir næmingar, sum ganga í 8. - 10. flokki, og sum sýna ósømilian atburð, hava nógvar fráverur o.t., tí teir válda bæði undirvísingarligar og aganarligar trupulleikar í skúlunum.

Tey lond, ið hava 9 ára undirvísingarskyldu, hava sjálvsagt ikki minni trupulleikar av slíkum næmingum, sum av eini ella aðrari grund ikki trúvast í fólkaskúlanum; men roynt verður har at bera so í bandi, at hesir næmingar tó kunnu lúka undirvísingaskyldu sína á annan hátt.

Tað er jú ein sannroynd, at tað hvørki er ynskilig ella gjørligt at *noyða* tilíkar næmingar at ganga í skúla, til undirvísingarskylda teirra er lokin. Í tí serliga føri verður roynt at finna ta loysn, ið verður hildin at vera best fyri næmingin, tað veri seg skipað arbeidi, skeiðvirksemi, framleiðsluskúlar, dagháskúlar, eftirsíðar, húshaldsskúlar o.l.

Tað hevði óivað eisini verið skilagott at fíngið tilskilað í lögina, at Landsskúlafyrisingin kundi í serstökum föri sloppið einum næmingi, sum hevur gingið 8 ár í skúla, undan undirvísingarskylduni.

Forskúlaflokkur

Rit 1972

Á síðu 18 verður um barnagarðsflokkar sagt: "Við undantaki av Sankta Frans skúla, sum hevur havið barnagarðsflokkar í nøkur ár, hava vit ikki havið slíkar flokkar í Føroyum, og tí hava vit ongar egnar royndir at byggja á hesum viðvíkjandi. Men í øðrum londum verður meira og meira gjört av at skipa slíkar flokkar fyri at lætta um ta mangan bráðu yvirgongdina frá barnaverðini til skúlaheimin, og látið verður at, at hesar royndir hava fallið væl út".

Álitið 1978

Í hesum álti verður í "Uppskoti til Løgtingslög um fólkaskúlan" 2. tátti § 3, 3. stk. sagt:

"Í galldandi lóg eru ongar fyriskipanir um barnagarðsflokkar, men eftir hesum uppskoti eru möguleikar fyri at seta slíkar flokkar á stovn, har ið hetta verður hildið hóskandi. Her verður serstakliga hugsað um stórplássini". Hóast *Lov for Færøerne om folkeskolen* (14.02.79) heimilaði landsstýrinum at seta á stovn barnagarðsflokkar, var uppskotið um barnagarðsflokkar ikki tikið við í 1979-lógin.

Danska skipanin

Kommunurnar hava innan karmin av fólkaskúlalóginu fingið himild at seta á stovn barnagarðsflokkar. Tað eru sostatt kommunurnar, ið taka avgerð um stovnsetanina smb. "Cirkulære om gennemførelse af lov om folkeskolen" frá 22. august 1975, síðu 9. Allar fyriskipanir, ið eru galldandi fyri barnagarðsflokkar, eru ásettar í fólkaskúlalóginu. Kommunurnar bera allar útreiðslur av fólkaskúlanum, herímillum barnagarðsflokkunum, og staðfest verður, at skúlagongdin, áðrenn undirvísingarskyldan byrjar, og eftir at hon er lokin, er ókeypis fyri foreldrini.

Røktar-/ansingarskipanir

Á flestu stórum og miðalstórum plássum her á landi eru ymsar røktar- ella ansingarskipanir fyri tey 6 ára gomlu.

Sankta Frans skúli

Hesin skúli hevur í meir enn tríati ár hapt forskúlaflokkar. Gjaldshátturin læralönum viðvíkjandi hevur upprunaliga verið, at ríkið hevur endurgoldið 85% og foreldrini restina. Men seinastu árini hava gjaldsviðurskiftini tó verið ógreið.

Í lötni rindar kommunan 85% bæði av læralönum og rakstri, meðan foreldrini rinda kr. 200,- fyri hvört barnið um mánaðin. Í forskúlanum eru 48 næmingar í tveimum flokkum, og royndir sýna, at umleið 90% av hesum næmingum halda fram í Sankta Frans skúla.

Tvey starvsfólk eru knýtt at hvørjum flokki, og tað er skúlastjórin einsamallur, ið setur tey í starv. Lønarviðurskiftini hjá starvsfólkunum eru tey somu sum hjá teimum, ið starvast á dagstovnunum. Býrádið hevur um hendi lønútgjaldingarnar.

Barnagarðar

Barnagarðarnir eru annaðhvört kommunalir ella sjálvsognarstovnar. Høvuðsmunurin í so máta er setanarviðurskiftini hjá starvsfólkunum.

Grundgevingar fyri ella ímóti stovnsetan av forskúlaflokki

Námsfrøðiliga metingin fyri ella ímóti forskúlaflokkum veldst um hugburð. Fyri skipanini kann sigast, at við einum forskúla fáa börnini spakuliga høvi at venja seg við skúlan. Á henda hátt verður eisini möguligt at geva teimum eina aðra fatan av skúlanum, enn tey annars mangan fáa, tá ið tey frá degi til dags skulu móta tí skipaða (stirvna) skúlavirkseminum í einum 1. flokki, hóast hetta virksemi kann vera sera ymist úr einum skúla í annan.

Tað man eisini vera ein fyrimunur, at skúlin eitt ár fyrr enn nú kann bjóða øllum børnum í aldursbólkinum mennandi

virksemi. Hetta kann serliga hava týdning fyrir næmingar við serligum tørvi.

Mótvegis hesum kann sigast, at tað man vera grein í tí máli, at vit loyva börnunum at vera börn so leingi, ið til ber. Hetta man serstakliga vera galldandi í teimum plássum, har uppvakstrarumstöðurnar eru sum skapaðar til alskyns skapandi leik og spæl, ið setir krøv til bæði hugflog og samarbeiði (samskifti). Hugtakið undirvísing í § 10 í lógaruppskotinum, ið eiger at verða skipað sum leikur og annað mennandi og mentandi virksemi, skal tí verða lisið í viðastu merking.

Mong eru tó tey, ið bert hava varhugan av, at alt ov nógvi tið hjá börnunum verður nýtt til óvirkin at lata seg föðra av sjónvarpi, myndabondum og telduspölum. Um so er, kundi skúlin í forskúlaflokkinum givið barnaverðini meira virkið og skapandi innihald.

Tá ið vikutímatalið í einum forskúlaflokkki neyvan verður hægri enn 20 tímar um vikuna, kann verða trupult hjá summum foreldrum at fáa börnini ansað fyrir og eftir skúlatíð. Hesin trupulleiki kann tó loysast annaðhvort í samarbeiði við barnagarð/dagrøkt ella við at gera eina ansingarskipan í fólkaskúlanum í frítiðini, so sum gjört verður í grannalondum okkara.

Næmingatal og kostnaður í forskúlaflokkunum

Ætlandi eru umleið 50% av árganginum annaðhvort í barnagarði ella í dagrøkt. Um vit rokna við næmingatalinum í 1. flokkunum skúlaárið 1994/95, so eru umleið 375 börn í barnagarði ella í dagrøkt. Aftur at hesum koma so forskúlaflokkarnir á Sankta Frans Skúla og tann privata ansingin. Barnatalið kann hugsast at vera eitt sindur minni, tí nógvar av smábygdunum hava hvørki barnagarð ella dagrøkt.

Við stöði í hesum metta barnatali verður sostatt talan um 15 forskúlaflokkar. Um foreldrini ikki skulu gjalda fyrir skúlagongdina, verður næmingatalið helst munandi hægri,

serliga um næmingarnir kunnu fara um núverandi kommunumark, ella um markið verður broytt.

Roknast kann við, at flokkatalið, um so er, verður millum 20 og 25, og útreiðslurnar til starvsfólkalønir verða millum 3,6 mió. og 4,5 mió. Tá er roknað við, at 1 starvsfólk er um hvønn flokkin, og at lønin er kr.15.000,00 um mánaðin. Aftur at hesum útreiðslum kemur kostnaðurin av núverandi stuðulsveitingum eftir almannahóggávuni til barnagarðar og dagrøkt.

Um hesin aldursbólkur gerst partur av skúlaverkinum, fer Almannstovan neyvan framhaldandi at gjalda fyri stuðul til børn við serligum tørvi ella at játta frípláss vegna lága inntøku ella serligan tørv (hetta seinasta er bert aktuelt, um foreldragjaldið verður varðveitt).

Viðvíkjandi smáplássunum

Nevndin hevur í hesum sambandi viðgjört tey serligu viðurskifti í smábygdunum, har kансka bert eitt ella nøkur heilt fá børn árliga eru í 6 ára aldrí. Í hesum bygdum er bert 1, 2 ella kанска 3 lærarar, og næminga- og harvið eisini flokkatalið er samsvarandi. Í hesum bygdum ber sjálvandi ikki til at skipa ein sjálvstøðugan forskúlauflokk, eins lítið og tað ber til at byggja tilverugrundarlag fólkaskúlans bert á forskúlanæmingar, so at lærari og harvið skúli skal vera hildin í bygdini í tilskum føri.

Men fyri at tilíkar bygdir tó ikki skulu verða fyri vanbýti, heldur nevndin tað vera skilagott, um boríð verður so í bandi, at forskúlanæmingum kann verða loyvt at verða innskrivaðir í fólkaskúlan, og at teir kunnu vera í stovu saman við hinum næmingum skúlans, so sum hildið verður best hóskandi, og at tímakvota skúlans verður økt samsvarandi.

Niðurstøða

Samsvarandi hesum mælir nevndin til at broyta § 4, 2. stk. í fólkaskúlalógin, so at loyvt verður kommunum við

góðkenning landsmyndugleikanna at seta á stovn forskúlaflokkar. Í § 2, 3. stk. í *Lov for Færøerne om folkeskolen*, sum kom í gildi 15. juni 1979, stendur, at “En 1-årig børnehaveklasse kan oprettes”.

Um henda heimildin verður givin eftir fólkaskúlalóbini, verða forskúlaflokkar partur av fólkaskúlanum, og lögargrundarlagið verður at finna í teimum ásetingum, sum standa í tí broyttu fólkaskúlalóbini. Fyrisingin av forskúlaflokkum verður sambært løgtingslög um skúlafyrising við neyðugari endurskoðan.

Roknað verður við verandi útreiðslubýti millum land og kommunu, um forskúlaflokkarnir verða settir á stovn eftir fólkaskúlalóbini.

Tá ið næmingur er innskrivaður í ein forskúlaflokk, so eru rættindi og skyldur hjá foreldrum og næmingi tey somu, sum um næmingurin var í undirvísingskyldugum aldri.

Tímakvotan til forskúlaflokkar verður gjørd við stöði í, at ein pedagogur/lærari skal vera um 24 næmingar (hetta tal er 28 í Danmark).

Tær útreiðslur, ið almannaverkið hevur av teimum 6 ára gomlu börnunum, sum eru í barnagørðum og í dagrøkt, verða fluttar til skúlaverkið.

Skúlin sum mentanardepl

Skúlaskapur og fólkaupplýsing

Okkara skúlaskipan hevur bert stífliga 100 ár á baki, og tí hava vit ikki ta somu siðvenju sum grannalond okkara, tá ið tað snýr seg um skúlaskap.

Verður hugsað um skúlaviðurskiftini í Danmark, so hava tey djúpar rötur í fólkinum. Skúlalógin frá 1814, ið álegði öllum undirvísingarskyldu, var bert ein staðfesting av eini sjálvbodnari skipan, sum hevði verið galddandi har í mong ár.

Longu í byrjanini av 18. øld voru so nógvir skúlar í Danmark, at möguleiki var hjá flestu börnum at fáa undirvísing í einum ella øðrum skúla, og langt áðrenn skúlalógin kom í gildi, var tað siðvenja, at sjálvt fátækra manna börn gingu í skúla.

Men Føroyar hava kortini ikki verið eftirbátar á hesum øki. Frágreiðingar úr 18. og 19. øld sýna, at fólkaupplýsingin í Føroyum hevur verið sera góð, ja, í mongum føri betri enn í grannalondum okkara, sjálvt um hetta skal takast við fyrivarni.

Fólkaupplýsingin er ein lívslong læra, hon er *skúlin fyrí lívið*. Tað er har, menningin av samveru, nýskapan og av samfelagsáhuga hevur verið sjónskast, og fólkaupplýsing hevur samuleiðis ment andslívið og lagt lunnar undir nóg virksemi av ymiskum slag.

Fólkaupplýsing hevur allar dagar verið högt í metum millum manna, hóast ikki øll hava havt líka stóra virðing fyrí teimum, ið söktu sær hægri kunnleika. Men tað var tann vanliga fólkaupplýsingin, sum nam við her á landi. Heimaundirvísingin og kvøldsetan voru mentanardeplar í tí lítla bygdasamfelagnum.

Nakað av tí innihaldi, sum var í kvøldsetunum, er seinni vorðið flutt í kvøldskúlan um enn í broyttum líki; men í báðum

föri hefur endamálið verið fólkaupplýsing - upplýsing og fími til ymis handverk.

Tað skal tó ásannast, at samanborið við ta gómlu fólkaupplýsingina so hefur skúlin her á landi tó ikki altið hapt somu virðingina millum manna. Hann hefur mangan verið mettur sum eitt býtisbarn. Ja, tað var tann tíð, at fólk vóru beinleiðis ímóti skúla, og tað er ikki sört, at hesin mótvilji trúvist onkustaðni millum landsmenn okkara enn á dögum.

Men sjálvt um skúlin ikki altið hefur verið virdur tað, hann átti at verið, so skerst tó ikki burtur, at hann hefur verið ein miðdepil bæði á bygd og í bý. Tað var tann tíð, at neyvan nakað bræv ella nøkur umsókn varð skrivað í bygdini av øðrum enn læraranum, so sum okkara bókmentir eisini skemta sær við at nevna. Til læraran varð leitað eftir ráðum - bæði andliga og handliga. Vit kunnu tí siga, at í söguligum høpi hava skúlin og lærarin - hóast tógvíð stríð og nógva móttstøðu - hapt sera stóran týdning fyri mentanarlívið á staðnum seinastu 100 árin.

Tað er tí einki at ivast í, at samfelag okkara hevði verið øðrvísi háttað, um ikki fólkaupplýsing og skúlin høvdú arbeitt hond í hond. Hugsanin um skúlan sum mentanardepil í samfelagnum er tí als ikki nýggj.

Tað hava altið verið hugsjónarmenn, ið hava víst á tann möguleika, ið skúlin hevði sum mentanardepil á staðnum. Men tilíkar ætlanir hava altið verið við undirlutan, tí tann galdandi hugsanin hefur altið verið tann, at skúlin eigur at leggja alla orku sína í at geva næmingunum eitt ávist kunnleikastøði.

Skúlin hefur allar dagar verið ein týdningarmikil tåttur í bygdar- og býarmyndini. Og hóast hann fyrr hefur borið dám av uttanatslæru, flokking, terping og miklum aga, so kemst tó ikki uttan um, at hann kortini hefur verið førur fyri at skapt eitt gróðrarríkt og fjølbroytt mentanarlív á staðnum.

Tað hevur tí ikki verið so lætt at skipa skúlan sum ein mentanardepil. At so er, hevur verið eyðsýnt, tá ið hugsað verður um tær royndir, ið hava verið gjördar við kvøldskúlaundirvísing o. t. bæði á bygd og í bý.

Í tí fóri hevur ofta víst seg, at teir játtandi myndugleikarnir hava ikki altið verið so fegnir um tað arbeiði, ið gjört hevur verið, tí tað kostaði pening. Ei heldur hava teir altið gjört sær nóg nógv far um tað upplýsingarvirksemi, ið hevur verið fyriskipað og framt í verki. Tann hugsanin hevur tíverri ikki verið heilt ókend, at frægast mundi helst verið, um skúlin var stongdur aftan á skúlatíð, tí so kostaði tað einki.

Hesin tálmandi hugsanarháttur hevur ofta kostað teimum, ið hava havt hugflog og hug at sett ymiskt í gongd, nógv stríð og strev at sloppið inn í skúlan, og so ikki um at tala at fáa pening fyri tað arbeiðið, ið gjört var. Ein trupulleiki var so eisini, at tað virksemi, ið ætlanin var at fara í holt við, var ikki altið í samsvar við sannføring teirra, ið tóku avgerð um loyvi og at játta studning.

Skúlin sum mentanardepil?

Tá ið hugsað verður um hugtakið "skúlin sum mentanardepil", so eigur at verða havt í huga, hvat hesin spurningur í grundini snýr seg um. Í tí viðfangi er umráðandi, at vit geva okkum far um tað samfelag, vit liva og virka í, og hvat tað er, ið miðað verður eftir.

Hvat er tað, vit hugsa um, tá ið tosað verður um skúlan sum mentanardepil? Um vit siga, at hann er tann karmur, har roynt verður at sameina öll uttan mun til aldur, útbúgving, felagslív o. t., og har roynt verður at skapa virksemi og mentanarlig ítriv, har öll kunnu vera við, ja, so er skúlin í hesum höpi ein mentanardepil.

Um tað skal eydnast okkum at skipa skúlan sum ein mentanardepil, so er neyðugt við eini nýhugsan um, hvussu

skúlin kann verða brúktur. Her verður m.a. hugsað um aðrar upplatingartíðir, aðra virksemisskipan, möguleikar fyrir øðrum undirvísingar-formum, øktum felagslívi o.s.fr..

Um hetta skal gerast veruleiki, so er neyðugt,

- at mentanardepilin sprettur, so øll - bæði ung og gomul - mótað við sínum egnu fyritreytum,
- har samrøðan og sínámillum íblástur, ið hava sítt stöði í sögu og siðaarvi, menna felagsskapin,
- har høvur og hond samstarva um eitt betri andligt lív
- har hvør einstakur torir at taka avbjóðingina í sínar egnu hendur og sostatt menna ein felagsskap av væl nøgdum og virkisfúsum menniskjum utan mun til aldur og ættarlið.

Ein mentanardepil er ikki ein stovnur men ein tilgongd, har hin einstaki saman við øðrum fær høvi at menna seg sjálvan.

Hugsanin um at gera skúlan til mentanardepil kann gerast veruleiki, um felög, stovnar o. o. brúka skúlan, eins og ein stórur partur av frítíðarundirvísingini fer fram har.

Dentur eigur at verða lagdur á, at bæði børn, ung, foreldur, ommur og abbar kunnu samstarva. Tað er eisini neyðugt, at nýtslan av skúlanum sum virksemisdepil verður skipað í sambandi við verandi frítíðartilboð. Her verður ikki bert hugsað um tað skipaða og lonta arbeiðið, men at dentur eisini verður lagdur á tað sjálvbodna arbeiðið, ið felög, áhugabólk, stovnar o. o. gera.

I § 4, 8. stk. er ásett, at fólkaskúlin kann í samstarvi við ungsdómsfelög, áhugabólk og annað sjálvboðið felagslív stuðla ella fyrisita og samskipa fólkaupplýsing og mentanarvirksemi á staðnum. Tað kann tí vera mælt teimum skúlum til, sum kunnu hugsa sær at brúka henda möguleika, fyrst at kanna möguleikarnar og hugburðin til verkætlana á staðnum. Tað er nátúrligt, at byrjað verður við skúlanum, t.e. lærarum, foreldrum og næmingum.

Ein týdningarmikil táttur í mentanarsamfelagnum eru felögini og stovnarnir, ið seta sín dám á mentanarlívið á staðnum. Virksemi teirra fevnir bæði um frítiðar- og arbeiðslív. Tað er umráðandi, at allir partar fata tann týdning, sum samveru- og virkismöguleikarnir hava tvörtur um áhugamál og aldursbólk. Tað er óivað so, at tað eru mong, ið vilja hjálpa og stuðla tilískum tiltökum.

Tað er ein misskiljing at halda, at einki kann gerast, uttan tað kostar hópin av peningi. Sum longu nevnt, so munnu tað vera mong, ið vilja vera við at stuðla og taka lut í arbeiðinum. Hesi fólk hava hvør á sínum øki eina vitan, ið tey fegin vilja geva øðrum. Her verður t.d. hugsað um tey fólk, sum eru komin í eftirlønaraldur, og sum hava onkra útbúgving, ið kann koma væl við. Hesi fólk vilja óivað fegin stuðla mongum tiltaki og fyritakssemi, um teimum stendur í boði at rætta eina hjálpandi hond, tað veri seg í orði ella í verki. Og so ikki um at tala tey arbeiðstóku og tey, sum heima eru. Møguleikarnir tróta ikki.

Skipan av einum mentanardepli

Hugsanin um mentanardeplin eigur at byggja á felagslívið og undirvísingartilboðini á staðnum, og lagt eigur at verða so til rættis, at tað verður möguligt

- at samstarva utan mun til aldursbólk
- at hvør kann læra av øðrum
- at fáa eitt ávist samband millum undirvísing og felagslívið á staðnum
- at einstaklingar og húski kunnu nýta skúlans høli og útbúnað undir ábyrgd og sjálvsleiðslu
- at til ber at royna nýggjar møguleikar
- at lagamanni verður at hugna sær saman
- at kveikja hugflog

Mong viðurskifti í samfelagnum eru so háttar, at fólk bert standa sum áskoðrar og ikki sum leikrar. Slíkt er óheppið, tí stórur munur er á tí, tú gert einsmallur ella saman við øðrum, og tí, tú fært óvirkin t.d. framman fyrir einum sjónvarps-

skíggja ella útvarpi. Tað er lagamanni at lata börn fáa umvegis upplivingar í fjölmiðlunum; men börn og unglings hava lítlar og ongar möguleikar at skipa fyri, ráðleggja og virka saman við øðrum, hóast hetta sum kunnugt er ein týdningarmikil táttur í okkara mentan og grundarlagið undir øllum sjálvsvirksemi.

Einki er at ivast í, at börn og ungfolk mennast best og verða skapandi menniskju, um tey vaksa upp í einum umhvørvi, har høvi býðst til samveru og samstarv við fólk tvørtur um aldursmark og ættarlið. Fyrirtreytin er tó tann, at tey hava góðar umstöður at gera egnar royndir, sleppa at skipa fyri og at virka.

Möguleikar eiga at vera fyri at gera royndir og læra, at lívið er margfalt, bæði tá ið tað snýr seg um mentan, arbeiði, náttúru og menniskju. Við hesum arbeiðshátti ber til hjá tí einstaka at mennast og búnað til sjálvstøðug menniskju á einum øðrum grundarlagi, enn möguleiki er fyri í tí skipaðu skúlatföini. Í tilískum samstarvi læra luttakararnir at samarbeiða, menna og skipa fyri á einum sjálvstøðugum grundarlagi, og teir læra somuleiðis at hava ábyrgd.

Vert er tó at geva sær far um, at bæði í felagslívi og -arbeiði eru tað luttakararnir, ið skulu upplýsa seg sjálvar, læra at taka avgerðir og læra, at samvera og lívsvirði eru eins týdningarmiklir tættir í lívinum sum at ogna sær eina ávísa vitan.

Hetta má eisini metast at vera ein týdningarmikil tåttur í fólkaupplýsingini, og hann mennir samstundis fólkastýris-hugsjónina, tí júst við luttøku í felagslívinum mennist og búnað luttakarin, so hann kann gerast førur fyri at taka á seg tær samfelags uppgávur, ið verða lagdar á hann.

Skúlin sum mentanarkarmur

Skal hugsanin um ein mentanardepli gerast veruleiki, so er fyrirtreytin, at ein náttúrligur karmur fæst um hetta virksemið. Í hesum föri átti skúlin at verið tann sjálvsagdi karmurin.

Tey seinastu 30 árini eru einir 30 skúlar niðurlagdir, og tessvegna er ein partur av grundarlagnum tики undan hugsanini við einum mentanardepli í mongum bygdum. Við hesum í huga, eigur tí gjølla at verða umhugsað, áðrenn stig verða tики til at leggja enn fleiri skúlar niður, tí á tann hátt taka vit ikki bert grundarlagið undan skúlanum, men eisini undan einum týdningarmiklum karmi fyri trivna í tí lítlia bygdarsamfelagnum.

Hóast barnatalið kanska minkar á staðnum, ja, sjálvt um einki skúlabarn verður eitt skifti, og skúlin verður stongdur, so er kortini lagamanni hjá bygdarfólkinium at nýta skúlan sum karm um ein mentanardepli. Í veruleikanum er tað tí bert ein lötuvinningur at leggja skúlar niður í bygdum, har tað enn búgvirkin menniskju.

Fíggjarmöguleikar

Tað eru mong, ið halda, at neyðugt er við øktum fíggjarligum ískoyti, um hugsanin um skúlan sum mentanardepli kann verða framd; men so er ikki. Spurningurin er bert um nýhugsan, tí nógv av tí fíggjarliga tilfeingi, ið er til taks, kann verða nýtt skilabetri, og nógv meira virksemi kann verða sett á stovn, uttan at meirjáttan tó er neyðug.

Í hesum viðfangi eiga vit fyrst og fremst at hugsa um alt tað sjálvbodna arbeiðið, sum er til taks. Í mongum föri er tað sjálvbodna arbeiðið grundarlagið undir einum mentanardepli. Tað er tí óneyðugt at gjalda nógván pening fyri tað arbeiði, sum kann verða gjört sjálvbodið av felögum, áhugabólkum og einstaklingum. Tí eigur peningurin í storri mun at verða nýttur til at stuðla tað sjálvbodna arbeiðið, so at hann á tann hátt kann skapa umstöður fyri einum gróðrarríkum mentanarlívi.

Av tí at tað er bý-/bygdaráðið, ið m. a. skal fíggja tiltakið, so er umráðandi, at tað verður kunnað um tilískar ætlanir, áðrenn tær verða settar í verk. Tí áliggur tað teimum, ið ætla at skipa ein mentanardepil, at vísa myndugleikunum á teir fíggjarligu fyrimunir, ein tilísk skipan hevur, við tað at stórstí dentur verður lagdur á tann mentandi og mennandi partin, sum fólk í mongum føri vilja veita hvørjum øðrum í væl skipaðum samstarvi, utan at hugsað verður um pening, tí “lónina” fær hvør einstakur við at verða virkin partur í hesum fjölbroytta mentanarlívi.

Tað er bý-/bygdarráðið, ið tekur støðu til, hvussu tær útreiðslurnar, ið standast av hesum virksemi, skulu verða goldnar. Tað tekur somuleiðis støðu til, hvørji høli, hvør útbúnaður og hvørji uttandura pláss kunnu verða latin ókeypis til nýtslu.

Stovnsetning

Tað er torfört at gera reglur um, hvussu skúlin kann verða brúktur sum mentanardepil, tí tað veldst bæði um hugburð, hugflog og viðurskiftini á staðnum. Uppskotið um mentanardepil kann bert mennast og búnað í sínum eigna umhvørvi. Men hetta er ikki so at fata, at möguleiki ikki eigur at vera fyri at leita sær ráð og vegleiðing hjá teimum, sum eru komin væl í gongd við at skipa fyri mentanarvirksemi. Íblástur frá royndum, ið aðrir hava gjørt, kunnu sjálvandi bert koma væl við og verða til mikið gagn.

Samarbeiði

Ætlanin við skúlanum sum mentanardepli er ikki bert at menna skapanarevnini hjá børnum og ungum, sjálvt um hetta í sjálvum sær er sera týdningarmikið; men royndir aðrastaðni sýna, at tilísk samvera á staðnum millum ættarliðini er ikki bert almennandi, men hon styrkir eisini tann einstaka bæði heilsuliga og samfelagsliga.

Ein fyritreyt fyrir, at arbeiðið skal eydnast, er, at luttakararnir duga at samarbeiða, menna og skipa fyrir á einum sjálvstöðugum grundarlagi, og at teir læra at sýna ábyrgd og at verða virknir í einum góðum samstarvi. Vert er eisini at geva sær far um, at í felagslívinum eru tað luttakararnir, ið skulu upplýsa seg sjálvar, læra at taka avgerðir og læra, at samvera og lívsvirði eru eins týdningarmiklir tættir at nema sum ein ella onnur ávís vitan.

Longdin á skúladegnum

Samanumtikið kann sigast, at skúlin eיגur at verða opin frá kl 7.00 til kl. 23.00. Í hesum tíðarskeiði eiger at verða möguligt at skipa fyrir ymsum tiltökum fyrir allar aldursbólkur.

Tað er tó ikki hugsanin, at tann vanliga skúlagongdin skal verða nervað av øðrum virksemi, ið fer fram í skúlanum; men um ætlanin er at skipa fyrir onkrum virksemi í sjálvari skúlatíðini, so kann tað at vera möguligt, um bert skúlagongdin ikki verður tarndað av hesum ávum. Hetta er í mongum féri ein spurningur um at skipa fyrir og ráðleggja.

Sambært galldandi lóggávu útvegar kommunan ókeypis egnað høli ella uttandura pláss við neyðugum útbúnaði til tað mentanarvirksemi, ið verður sett á stovn í bygdini, eins og hon setur karmar fyrir tí virksemi, ið möguliga fer fram, tí tað er hon, sum skal játta studning til umrødda virksemi. Tað er tí umráðandi, at løgd verður ein neyv ætlan, sum øll kunnu vera nøgd við.

Tað er neyðugt vegna heildaryirlitið, at spurningurin um ráðlegging, bygnað og samarbeiði á øllum aldursstigum er greiddur, so at krøvni um samanhang og heild í skipanini eru í lagi. Tí eiga allir bólkur - felög, áhugabólkur, skúli, stovnar, frítíðarundirvísing o. o. - í felag at gera eina neyva ætlan fyrir tí virksemi, ið ætlanin er at skipa fyrir.

Eitt tað týdningarmesta í hesum samanhangi er at skapa megi, álit og möguleikar fyrir eini menning, ið er grundað á mannavirði sum ábyrgd, dygdarkenslu, tryggleika, sjálvs-menning og veruliga samávirkan, um arbeidið skal eydnast.

Leiðslu- og húsavarðaspurningurin

Ein spurningur, ið tekur seg upp í sambandi við tann opna skúlan, er leiðslu- og húsavarðaspurningurin. Um so er, at skúlin er opin frá kl. 7 til kl. 23, kann ikki roknast við, at sami persónur kann verða til taks alla tíðina sum leiðari; men í hesum fóri er tað bert ein spurningur um ráðlegging.

Tað er ikki hugsanin, at skúlaleiðarin skal taka sær av leiðsluni av öllum tí virksemi, ið fer fram á skúlanum, men hann skal hava yvirumsjónina. Leiðslan eigur at verða lutað soleiðis sundur, at tað verða fleiri persónar, ið taka sær av umsjónini av tí virksemi, sum fer fram í mentanardeplinum.

Her eiger eisini at verða hugsað um at brúka ta sjálvbodnu arbeiðsmegina, tí eingin ivi er um, at tað ber til at gera brúk av teimum leiðarum, ið skipa fyrir teimum ymsu tiltökunum og áhugabólkunum. Teir skulu bert fáa álagt eina ábyrgd, so verður arbeidið utan iva gjört til lítar. Tað verður helst eisini neyðugt at skipa eitt leiðaratoymi við leiðarunum fyrir teir ymsu stovnarnar, felögini og áhugabólkarnar, sum skal átaka sær og syrgja fyrir, at eftirlitsspurningurin verður loystur utan stórvegis meirkostnað.

Viðvíkjandi húsavarðaspurninginum er tað sama galldandi sum við leiðaraspurninginum, tað veldst um ráðlegging. Tað er heldur ikki ætlanin, at húsavørðurin skal verða tøkur á skúlanum frá kl. 7 til kl. 23, men hann skal eins og skúlaleiðarin hava yvirumsjónina við tí arbeidi, hann hevur ábyrgdina av. Men í hesum fóri er neyðugt, at brúkararnir eisini hava eina ávísa samábyrgd av eftiransingini, og at teir taka lut í hesum arbeidi og hjálpa til, at alt gongur reiðiliga fyrir seg, og at teir standa til svars móttvegis húsavørðinum.

Ein annar spurningur, ið tekur seg upp í hesum sambandi, er reingerð. Tað kann fára at verða trupult at gera reint, um skúlin skal verða opin millum 7 og 23; men eisini her snýr tað seg um ráðlegging. Tað er ikki av leið at hugsa, at ein partur av virkseminum er, at luttakararnir sjálvir læra at taka upp eftir seg, og at teir eisini læra at taka lut í reingerðini.

Tað ber eisini til at ráðleggja á tilíkan hátt, at partar av skúlanum eru leysir ávísar tíðir í nevnda tíðarskeiði, har høví tá verður at gera reint. Annars verður neyðugt, at reingerðin fer fram í tí tíðarskeiði, ið einki virkseimi er, t.v.s. millum kl. 23 og kl. 7, men tað skuldi verið óneyðugt.

Nýtslugjald

Um skúlin verður skipaður sum mentanardepil, so slepst í ávísum fóri ikki undan einum nýtslugjaldi, men tað verður undir verandi umstøðum bý-/bygdaráðini, ið áseta, um nakað gjald skal vera ella ikki, og um so er, hvussu stórt tað skal verða.

Mentanardepilin eigur at vera ein stuðul undir verandi virkseminum á staðnum, so at tað kann vaksa og mennast. Tað er tí neyðugt, at kravt verður eitt ávist gjald, tí hesin depil skal ikki verða ein kappingarneyti við felög, áhugabólkjar o.a., men hann skal tvørturímóti vera eitt ískoyti til verandi virksemis- og mentanarlív. Á henda hátt fæst meira burtur úr teimum fíggjarmöguleikum, ið eru til taks.

Um so er, at eitt gjald verður ásett, so eigur tað undir ongum umstøðum at vera hægri enn so, at til ber hjá øllum at vera við og taka lut í arbeiðnum/virkseminum. Nógv av feløgunum, stovnunum og áhugabólkunum taka vanliga eitt ávist gjald fyrir tær tænastur, ið veittar verða limunum - t.d. limagjald, innskrivingargjald og skúlapening. Tað verður tí nátuðligt, at eitt ávist gjald eisini verður álagt teimum luttakandi í einum mentanardepli.

Í sambandi við skipanina er neyðugt, at kommunurnar venda sær til öll tey felög, áhugabólkar, stovnar o. o., ið ætla at brúka henda möguleika. Hesir partar kunnu so í felag gera uppskot um nýtslugjald o.a.

Mögulig vandamál

Tað eru kaska mong, ið eru eitt sindur ivasom, tá ið talan er um at lata skúlan upp fyri öllum virksemi. Hvussu verður vorðið við herverki? og munnu luttakararnir ikki fara at ganga illa um skúlan, o. s. fr.? Tað eru nógvar kommunur í Norðurlondum, sum í mong ár hava roynt hesa skipan við mentanardepli, har felög, áhugabólkar, stovnar o. o. hava havt sítt sjálvsagda virksemi á skúlanum, og allastaðni hava tey bert havt góð úrslit.

Royndir vísa, at nógv minni verður oyðilagt, tá ið skúlin er opin fyri öllum, tí luttakararnir læra á henda hátt sjálvsleiðslu, sjálvsaga og samábyrgd. Men hugsast kann, at skúlin verður meira slitin av hesi meirnýtslu. Í hesum sambandi kann verða vert at hugsa um orðini hjá Jørgen Jørgensen, fyrverandi undirvísingarmálaráðharra, til skúlavígluna í Oyndarfirði í 1959, har hann m. a. segði: "Tit hava nú fingið ein vakran skúla, men minnist til, at hann skal brúkast og slítast, og tá ið tit m. a. hava slitið gólvið upp, so verður eitt nýtt golv lagt á".

Um undirvísing í fremmandum máli

Undirvísingar- og mentanapolitikkurin í okkara grannalondum, og kantska serliga í ES, viðurkennir tann týdning, undirvísing í fremmandamáli hefur, og verður tí alsamt stórra dentur lagdur á at stuðla og menna hesa undirvísing.

Tað er ein royndur lutur, at kunnleiki í fremmandamáli viðkar sjónarringin og goymir í sær óteljandi möguleikar, ið bæði kunnu koma til einstaka og lítla samfelagi okkara væl við á so mangan hátt. Harumframt styrkir málkunnleiki í sjálvum sær samskiftið landanna millum og ger, at vit betur eru fær fyri at fata fólk í øðrum londum, hugsanarhátt og mentan teirra.

Við tøknifrøðiliga framburðinum og til okta ferðasambandinum eru Føroyar ikki longur eitt fjarskotið og avbyrgt samfelag, og tað er mangt, ið bendir á, at samvinna okkara við umheimin fer munandi at økjast í komandi tíðum og ikki minst, um olja og oljuíðnaður gerst veruleiki her á landi.

Tað er til ikki minst umráðandi í handilsviðurskiftum okkara við útheimin, at vit helst í stórra mun enn áður mega hava væl útbúgvín fólk, ið eru væl fær fyri at hava samskifti og at kunna samráðast á til máli, kundin tosar. Vit mega ásanna, at okkara málumveldi er so ógvuliga lítið, og til er tað so mikið meir umráðandi, at enn stórra dentur verður lagdur á undirvísing í fremmandamáli í skúlanum.

Tað er gomul siðvenja í føroyska fólkaskúlanum at læra fremmant mál, og sum kunnugt er lítið meir enn hálv øld runnin, síðan danskt mátti víkja fyrir móðurmálinum sum undirvísingarmál skúlans. Í dag er semja um, at vit ikki bert skulu læra danskt, men at vit harumframt eisini skulu lesa eitt sindur av íslendskum, norskum, svenskum og enskum, áðrenn tann kravda undirvísingartíðin er lokin.

At læra fremmant mál er frálfkt ískoyti og má metast sum styrkur í lesiætlanini hjá einum flokki. Sum undirvísari fært tú kensluna av, at fremmandamálið letur upp dyr til ein nýggjan heim og flytur hugsan næminganna í annað umhvørvi, har teir fáa høvi at kanna og betur at kenna livikor og mentan í øðrum landi, sum teir kunnu lesa um og hoyra á teirra egna mál. Ein tilíkur málsligur miðil kenst tí sum ein loysandi, stuttlig og vitborin avbjóðing hjá flestu næmingum

Kunnleiki í fremmandamáli hevur tí bæði menniskjaligan, mentanarligan og samfelagsligan týdning, og hann mennir eina sínámillum ávirkan, ið ber út um flokk og floksrúm. Tílíkur kunnleiki er við til at ala fram samhuga, hann hjálpir næmingunum at viðurkenna og virða aðrar mentanir, onnur fólk og hugsanir teirra. Hesin hugburður kann ala fram góðvilja og rættsinni og kann tálma, at tröngskygdir fordómar fáa fastatøkur í sinninum.

Dygðargóð undirvísing í fremmandamáli gevur stórar möguleikar, har tú við ymsum miðlum fært høvi at menna samskiftisførleikan við at lurta, tala, lesa og skriva. Tú lærir at leggja til merkis sambrigdi og frábrigdi í nýggja málinum, at bera saman, velja, taka burturúr, tulka og skipa upplýsingar úr ymsum keldum og at venja títt minni, so tú gerst fórur fyri at endurgeva ella endurkalla orð og fyribrigdi til seinni nýtslu.

Tílk undirvísing mennir tey skapandi evnini og viðkar hugflogið, og við samskifti, samstarvi og við at meta um aðrar áskoðanir, síðir og skikkir í øðrum samfelögum menna næmingarnir sína persónsmensku og samfelagsliga medvitið, so sum dentur er lagdur á í endamálgrein skúlans.

Dygðargóð undirvísing í fremmandamáli gevur næmingum harumfraamt ein førleika, sum kann koma teimum til góða seinni í lívinum, tað veri seg í sjóvinnu, oljuvinnu, handilsvinnu, í útbúgvingarhøpi o.s.fr. At duga fremmandamálið kann vera tær stórur fyrimunur at fáa nakað burtur úr eini uttanlandsferð, eini bók ella einum persónligum sambandi. Um

tú seinni ætlar tær at fara undir at læra eitt annað fremmant mál, so er tað eisini stórus fyrimunur, um tú framanundan dugir eitt fremmandamál, tí tá hevur tú longu eina hugmynd um tey krøv og mál, tú skalt seta tær, og hvønn førleika tú miðar eftir.

Náttúra og tøkni

Tað er torfört nágreiniliga at siga, hvussu og hvat innihaldið í undirvísingarligu uppgávu skúlans skal verða, um metast skal um tey krøv, sum framtíðin fer at seta. Høvuðsorsøkin er tann, at eingin er færur fyri at siga við vissu, hvussu framtíðin kemur at síggja út, serliga um vit skoða framtíðina í einum stórra tíðarfrásjón. Men í nútíðini eru nøkur tekin til, hvussu framtíðin kann koma at verða, um menniskjan ótarnað heldur fram sum higartil at eyðræna náttúruna til egið gagn. Tó so, endamál skúlans er m.a. at hjálpa næmingunum at fata samspæl manna við náttúruna.

Stúranin fyri tí oyðandi árini manna á umhvørvið, ið alsamt er vorðið sjónskari í náttúruni, hevur eisini fingið fótafesti innan skúlans virki. Undirvíst verður í náttúrufyribrigdum, sum eru avleiðingar av menniskjunnar fyrilitaleysu stremban eftir framburði og menning.

Avleiðingarnar av hesi menning hava á ymsan hátt gjört vart við seg, m.a. í havinum, har fiskur, hvalur og onnur havdýr eru dálkað, nøkur so mikið, at tey ikki eru fólkamatur longur, um tey verða havd ofta til matna. Vakstrarhúsárinið, sum stendst av dálking í ovaru luftløgunum og kjarnorkuvanlukkur, prógvær, at menniskjan tekst við nakað, hon ikki hevur tamarhald á ella ikki hevur verið vitandi um, hvørjar ræðuleikar hetta kemur at volda bæði menniskjum og náttúru.

Livihátturin hjá nútíðar menniskjanum hevur ført við sær eina økta í nýtslu av náttúrutilfeinginum til ídnaðarframleiðslu, flutning og upphiting. Hetta hevur í stóran mun ávirkað umhvørvið, bæði nærumhvørvið og fjarumhvørvið. Økta nýtslan av náttúrurávøruni minkar um avmarkaðu mongdina av ráevnum, og tað koma alsamt fleiri nýggi ókend evni burtur úr orkunýtsluni, sum hava oyðandi árin á náttúruna.

Virksemi menniskjans hefur sostatt eina beinleiðis lívshættisliga ávirkan á náttúrugivna lívsrenslið millum menniskju, plantur og dýr, av tí at henda ávirkanin avlagar fortreytirnar fyrí liviumstöðum teirra. Kunnleiki um henda trupulleika er ógvuliga grundleggjandi samsvarandi teirri ábyrgd, vit sum menniskju hava fyrí framhaldandi livivánum á jarðarklótuni.

Henda avlaging av náttúruni er nútíðarskapað og er einans íkomin av menniskjans ávum í tíðini aftan á ídnaðarkollveltingina. Tað, sum er serstakliga vandamikið við hesum fyribrigdi, er, at tað er aloftst ein langtíðar tilgongd, sum ikki sæst aftur í morgin ella um eina viku, men kemur til sjóndar langa tíð aftaná og mangan sum óbotaligur skaði.

Skulu næmingarnir gerast sannfördir um, at tann einstaki hefur ábyrgdina av umhvørvinum, so mugu teir eisini búgvast til, at skal nakað bølast um í tí stóra, so eigur at verða byrjað í tí smáa heima hjá sær sjálvum og við einum sjálvum. Grundgevingarnar fyrí, at hetta eigur at verða tikið upp sum lærugrein í skúlanum, eru m.a. tær, at ynskilit er at menna tilvitsku næminganna um seg sjálvan og umheimin. Hetta er vorðið alsamt meiri átrokandi, tí næmingarnir verða sera nógv ávirkaðir gjøgnum fjølmiðlarnar. Um næmingarnir fáa loyvið í skúlanum við royndum at kanna og gera niðurstöður og síðani at gera nýggjar royndir, verður hildið, at hetta kann virka við til at menna teirra fjøltáttuðu persónsmensku.

Hetta viðførir ítökiliga eygleiðing av náttúruni. Harumframt skulu royndir gerast av ymsum lívfrøðiligum ella alis-/evnafrøðiligum fyribrigdum í tí heimliga umhvørvinum. Henda skipaða frálæra eigur at byrja longu í 1. flokki, at áhugi næminganna fyrí umhvørvinum longu tá her verður vaktur fyrí tí lívstreyt, at her ræður um at fata samspælið millum menniskjuna og náttúruna, at tann vistfrøðiliga javnvágin ikki verður avlagað.

Tøknilig nýtsla er ein fortreyt fyrir livivánunum hjá nútíðarmenniskjunum, og á flestu samfelagsókjum koma vit onkursvegna í samband við tekni í okkara yrkadegi. Ein grundstöðisvitán um tøkniliga menning og möguleikar hennara kann vera við til at hjálpa næmingunum betur at skilja kringumstöðurnar, so at teir verða enn betri fyrir ávirka framtíðarmenningina og taka ábyrgd av henni. Næmingarnir skulu fáa betri innlit í teir möguleikar, sum tøkniliga menningin hefur skapað á mongum samfelagsókjum og sum framyvir kann koma at fáa. Harumframt mugu teir eisini fáa at vita, at einstök tøknilig nýtsla kann fáa álvarsligar fylgjur í nútíðar og framtíðarinnar menniskju og samfeløg.

Undirvísingin í hesi lærugrein eיגur tí at síggjast í eini stórrri heild, og hon skal fremjast við atliti at náttúruni, umhvørvinum (samfelagnum) og tí tøkniliga økinum, t.v.s. ein samskipan av teimum trimum sjálvstøðugu lærugreinunum: landalæru, lívfrøði og alis-/evnafrøði í eina lærugrein við heitinum náttúra/tøkni.

Undirvísingarrættur og undirvísingarskylda

Undirvísingarrættur barna er vorðin tryggjaður í sjálvari grundlögini: "Alle børn i den undervisningspligtige alder har ret til fri undervisning i folkeskolen (§ 76). Orðini "fri undervisning" merkja í hesum samanhangi: ókeypis undirvísing.

Undirvísingarrættur barna er eisini staðfestur í yvirlýsing Sameindu Tjóða um rættindi barna, meðan tað í yvirlýsingini um mannarættindini hjá sama alheims stovni stendur, at "ein og hvør hevur rætt at fáa undirvísing". Hesin rættur barna at fáa undirvísing er so gjøllari settur at galda ein ávísan aldur: skúlaaldurin.

Øll børn, ið búgvær her á landi, eru undirvísingarskyldug eftir reglunum í §§ 42-45, uttan so er, at tey eru umfatað av reglunum um undirvísingarskyldu í aðrari lóggávu (§ 41, 2. stk. í lögtingslög um fólkaskúlan).

Av hesum sæst, at bert tey børn eru *skúlaskyldug*, ið ikki kunnu fáa hóskandi undirvísing aðrastaðni enn í fólkaskúlanum; øll onnur børn í undirvísingarskyldugum aldri eru *undirvísingarskyldug*, og tey hava øll somul *skyldu til* at ganga í fólkaskúlan (§ 42, 1. stk.).

Undirvísingarskyldan byrjar við skúlaársbyrjan (t.e. 1. august) fyri tey børn, ið um hetta mundið hava fylt 7 ár, og endar 31. juli, eftir at barnið hevur fingið regluliga undirvísing í 9 ár smb. § 42, 1. stk. í lögtingslög um fólkaskúlan.

Sambært hesi lógaráseting fevnir tann 9 ára undirvísingarskyldan sostatt fyrst og fremst um grundskúlaárini í fólkaskúlanum, t.e. 1. - 9. flokstig; men undirvísingarskyldan er

eisini galldandi fyri teir næmingar, sum eru innskrivaðir í 10. flokk, smb. § 45, 1. og 2. stk. við viðmerkingum.

Sambært § 76 í grundlögini eru tað foreldur ella verji, ið hava undirvísingarskyldu, t.e. skyldu at syrgja fyri, at börnini fáa eina undirvísing, ið kann javnmetast við hana, ið vanliga verður kravd í fólkaskúlanum (sí eisini § 42, 1. stk. b í lögtingslög um fólkaskúlan). Tað er tí eisini tann, ið stendur fyri húskinum, barnið hoyrir til, sum hevur ábyrgdina av, at tað undirvísingarskylduga barnið fær líkinda undirvísing (§ 43, 1. stk.). Henda lógaráseting merkir í roynd og veru, at tað eru foreldrini ella tey, ið annars hava foreldramyndugleikan smb. § 69, ið hava høvuðsábyrgdina av undirvísing og uppaling barnsins.

Henda skylda foreldra (verja) kann verða latin fólkaskúlanum ella einum viðurkendum privatskúla at rekja. Í tí føri er tað so fólkaskúlin, fólksins almenni skúli, ið býður sær til at taka á seg hesa undirvísing og uppaling, sum foreldrini hava høvuðsábyrgdina av.

Hesa uppgávu hevur so skúlin skyldu til at fremja samsvarandi endamálsgrein fólkaskúlans og teimum fyriskipanum, sum annars eru ásettar í fólkaskúlalögini og í aðrari skúlalóggávu. Tað er tí eyðsæð, at skúlalóggávan hevur knýtt heim og skúla sera fast saman, tá ið um undirvísing og uppaling barna er at røða. Heim og skúli eiga tí altið at samstarva um felagsmál teirra: barnið/næmingin!

Tí verður eisini sagt týðiliga og klárt í sjálvum innganginum til endamálsgrein fólkaskúlans, at uppgáva fólkaskúlans skal verða framd í samarbeiði við heimini.

Tað er á hesum grundarlagi, undirvísing fólkaskúlans er bygd. Tí er eisini tilskilað í nýggjari grein í uppskotinum, at *“Næmingar og foreldur samstarva við skúlan um at megna tað, sum er ásett í endamálsgrein fólkaskúlans (§ 3, 2. stk.)”*

Av hesum sæst, at samarbeiðið millum heim og skúla er lógfest í sjálvari endamálsgrein fólkaskúlans. Heim og skúli hava tískil beinleiðis skyldu til at samstarva. Undirvísingaruppgávan, ið heim og skúli skulu samstarva um, er sostatt løgd í hendurnar á lærarum fólkaskúlans at fremja í verki.

Allir næmingar, sum eru innskrivaðir í fólkaskúlan, hava skúlaskyldu og tí uppmötingarskyldu - utan mun til um teir eru í undirvísingarskyldugum aldri ella ikki, og tað er fyrst og fremst ábyrgd foreldra (verja) og barna at ansa eftir, at uppmötingarskyldan verður hildin, tí fortreytin fyri, at undirvísingarskylda næmingssins kann verða lokin til fulnar, er lýtaleys uppmöting næmingssins.

Tí er eisini ásett í fólkaskúlalögini, at um næmingur er "*burtur frá undirvísingini, skulu foreldrini, smb. § 69, persónliga ella skrívliga gevá skúlanum upplýsing um orsókina til hetta. Er orsókin til fráveruna sjúka, ið varir meir enn 2 vikur, kann skúlin kreyja læknaváttan fyri fráveruna. Læknaváttan kann somuleiðis verða kravd fyri styttri endurtíknar fráverur vegna sjúku.*". smb. §§ 45, 1. og 2. stk. og 59, 5. stk. við viðmerkingum.

Av tí, sum nevnt er um tað lógfesta samarbeiðið millum heim og skúla, skuldi verið greitt, at serliga neyðugt er við góðum samarbeiði millum heim og skúla í teim fórum, tá ið skúlagongd næminga av eini ella aðrari orsók gerst óreglulig. Tað er tí skúlans sjálvsagdi lutur at vera virkin eisini á hesum øki, so at ein og hvør næmingur fær fortreytir fyri at lúka sínar undirvísingarskyldur til fulnar.

Tí er tað eisini leiðsla skúlans, sum undir ábyrgd myndugleikanna á staðnum hefur ta fyrisitingarligu og námsfröðiligu leiðsluna av skúlanum og ábyrgdina av virksemi skúlans. Tað er hon, ið m.a. skal ansa eftir, at undirvísingarætlan, tímaætlan og allar viðtøkur skúlanum viðvíkjandi verða hildnar, herímillum mótskyldur og undirvísingarskyldur næminganna. Tað er eisini hon, ið hefur

eftirlit við, at teir næmingar, sum eru innskrivaðir í skúlan, fylgja nóg væl við undirvísingini, smb. § 59, 5. stk.

Allir teir næmingar hava *skúlaskyldu*, "hvis de er tilmeldt en skole, dvs. de har pligt til at møde på skolen og til at følge undervisningen, herunder pligt til at opføre sig ordentlig og til at udføre det arbejde, som læreren pålægger dem som led i undervisningen. Grundlovens udtryk "undervisningspligtige børn" er ikke særligt heldigt, men det betyder børn som er pligtige at modtage undervisning i den gammeldags forstand, altså pligtige til at gå i skole og deltage i undervisningen" (Finn Held: Skolens egne læseplaner, Gyldendal 1991, s. 29-30).

Av tí at allir innskrivaðir næmingar sostatt bæði hava skúlaskyldu og *undirvísingarskyldu* t.e. skyldu til at verða undirvistir, og "altså pligtige til at gå i skole og deltage i undervisningen" og tískil sum fremstu fortreyt *uppmøtingarskyldu*, so eru bert tær sonevndu *lógligu fráverurnar* frá undirvísing loyvdar sum t.d. vegna sjúku og við fríloyvi skúlans.

Samanumtikið er tí eingin ivi um,

1. at allir næmingar fólkaskúlans hava óskerdan undirvísingarrætt
2. at allir næmingar fólkaskúlans hava uppmøtingarskyldu, og
3. at skúlaskyldan/undirvísingarskyldan í prinsippinum er ófrávilkilig.

Triði undirvísingarpártur (8. - 10. flokkar)

Sambært § 5, 2. stk. í uppskoti til nýggja fólkaskúlalógin eru hesar lærugreinir kravdar í 8. og 9. flokki: *kristnikunnleiki, færøyskt, danskt, soga/samtið, støddfrøði, landalæra, lítvfrøði og ítróttur*, og sambært síðu 19 í gallandi álti um *Tíma- og lærugreinabýti* skulu næmingarnir hava 27 undirvísingartímar um vikuna í hesum kravdu lærugreinunum, smbr. tó eisini § 19, 2. stk. í uppskotinum.

Næmingunum í 8. og 9. flokki skal eisini standa í boði undirvísing í alis-/evnafrøði og týskum. Tó kann annað fremmandamál verða valt í staðin fyri týskt, sí § 5, 4. stk. Næmingarnir skulu somuleiðis hava undirvísing í hesum kravdu undirvísingarevnum: ferðslulæru, útbúgvingar- og vinnulívskunning og heilsukunnleika og seksualupplýsing, sí § 8, 1. stk.

Sambært § 9, 1. stk. vera harumframt hesar lærugreinir og hesi evni at standa næmingunum í 8. - 10. flokki í boði: *sjóvinna, landbúnaður, tekstviðgerð, tøknifrøði, miðlar, ljósmyndalæra, filmskunnleiki, drama, tónleikur, tilevning, heimkunnleiki, handarbeiði, smið, motorlæra og arbeiðskunnleiki*. Samsvarandi síðu 19 í gallandi álti um *Tíma- og lærugreinabýti* kunnu næmingarnir hava 6 undirvísingartímar um vikuna í hesum valgreinum og -evnum.

Sum nomið er við í viðmerkingunum til § 9, 1. stk., so er tað ein væl kendur trupulleiki, at valmöguleikar næminganna í 8. og 9. flokki eru í roynd og veru so avmarkaðir, av tí at tær kravdu lærugreinirnar fara við so nógum tíum á tímatalvuni. Men sjálvt við avmarkaðum möguleikum vil nevndin tó vísa á, "at um skúlar eisini brúka frymils- og evnisskipaða undirvísing heldur enn "lærugreinarundirvísing", so ber betur til at geva hesum annars so avmarkaðum valtíum eitt fjølbroyttari innihald, við tað at valmöguleikar næminga

verða betri, um skúlaárið í hesum fóri verður býtt sundur í hóskandi lestrarpártar/lestrarhálvur. Tílíkt fjølbroytni kann eisini í aðramáta verða mennandi fyri trivnan í skúlanum".

Samsvarandi hesum er tí eisini beinleiðis ásett í § 9, 2. stk., at næmingunum í 8. - 10. flokki eigur at standa í boði verkætlunararbeiði og evniskunnandi undirvísing, tí hildið verður hóskandi, at verkætlunararbeiði, ið sambært § 14, 5. og 6. stk. eisini skal verða eftirmett í 9. og 10. flokki, serliga er tilskilað í hesum undirvísingarparti.

Harumframt verður nú eisini skotið upp at geva næmingunum í 8. - 10. flokki möguleika at fáa eitt undirvísingartilboð, har verkligt og ástöðiligt innihald verður samskipað í eini undirvísing, sum kann fara fram eins væl í skúlanum og utan fyri skúlan, smb. § 9, 2. stk..

Hetta nýggja undirvísingartilboðið miðar eftir, at skúlin og bygdar-/býarsamfelagið og herímillum eisini vinnulívið verða við til í felag at mynda hesi undirvísingartilboð, ið sostatt mega laga seg eftir teim skiftandi kringumstøðum, sum hvør skúli er staddur í.

Sambært uppskoti nevndarinnar so er hetta nýggja undirvísingartilboðið, ið mælt verður til, grundað á eina samskipan av verkligum og ástöðiligum innihaldi.

Endamálið við hesi nýggju lógaráseting er at geva skúlum enn stærri frælsi at skipa fjølbroytt undirvísingartilboð, sum kunnu fevna um t.d. vinnulív, almanna-/heilsuverk, mentanarlív, tænastustovnar o.s.fr.

Hesi undirvísingartilboð, ið bæði kunnu vera fyrireikað til *ein einstakan næming* ella til *næmingabólkar*, eru grundað á samhangið millum tað verkliga og ástöðiliga (hug og hond), og kunnu tey vara eitt styttri ella longri tíðarbil. Umráðandi er, at bygdar-/býarsamfelagið og herímillum vinnulívið eru við í

fyrireikingini, tá ið tilísk undirvísingartilboð verða lögð til rættis.

Tað er ilt at siga, hvørjar möguleikar tann einstaki skúlin hefur, tá ið tað snýr seg um undirvísingartilboð av hesum slag. Tað veldst um möguleikarnar á staðnum, um tann einstaka næmingin, um læraran, lærarabólkin, leiðslu skúlans, fíggjarmöguleikar o.s.fr.

Hóast hesi undirvísingartilboð eru átök verandi starvspraktikkskipan, so er tey í høvuðsheitum kortini øðrvísi á tann hátt, at

- * tað er námsfrøðiliga fyrireikað, so at tað fyrst og fremst gagnar tí einstaka næminginum, men harumframt eisini felagsskapinum í flokkinum,
- * tann einstaki næmingurin ella ein lítil næmingabólkur kann taka við einum slískum tilboði eitt styttri ella longri tfðarbil,
- * eitt tilíkt undirvísingartilboð kann á ymsan hátt geva næminginum bæði vitan og fórleika og soleiðis menna heildarfatan hansara.

Miðað verður eftir, at hetta nýggja undirvísingartilboð kann fata um

- tað verkliga
- tað mentandi/skapandi (handaverk og list) og
- tað fakliga/ástøðiliga

Nevndin er av teirri áskoðan, at áður enn eitt tilískt undirvísingartilboð kann setast í verk, er neyðugt,

- at neyvt samhang er ímillum undirvísingartilboðið og skúlans undirvísing annars
- at næmingurin varðveitir bæði möguleika og rætt at skriva seg inn til fráfaringarroyn dir fólkaskúlans

- at undirvísingartilboðið stuðlar tann einstaka næmingin at arbeiða miðvist á tí ella teimum økjum, sum ein reglulig eftirmeting miðar eftir,
- at ein ávísur lærari í skúlanum skal hava ábyrgd av tilgongdini og samskipanini
- at undirvísingartilboðið er grundað á meginregluna um næmingatillaging
- at undirvísingartilboðið kann eftirmetast
- at allir viðkomandi partar verða gjølla kunnaðir um ætlanina
- at samskifti verður alla tófina við allar luttakandi partar, eisini heimið
- at fakliga og persónliga úrtøka næmingsins verður fest á blað og latin skúlanum við atliti at framhaldandi undirvísing næmingsins.

Samanumtikið heldur nevndin tað vera eina aðaltreyt, at tilík undirvísingartilboð ikki kunnu verða framd, uttan at tey frammanundan eru fyrireikað út í æsir. Neyðugt er tí eisini at lýsa øll viðurskifti viðvíkjandi tilgongdunum í hesum nýggju undirvísingartilboðum rættiligra gjølla í einum álti hesum viðvíkjandi. Men nevndin er ikki í iva um, at um rætt verður fyriskipað, um hesi tilboð verða lagað eftir okkara viðurskiftum, og um eitt skilagott samstarv fæst við allar viðkomandi partar, tað veri seg við aðrar skúla-/útbúgvingarformar, samfelagið á staðnum, vinnulív o.s.fr., so ber væl til, so fáment sum vit annars eru, á henda hátt at skapa eitt viðkomandi undirvísingar-innihald í 8. - 10. flokkunum.

Eitt sindur um verandi støðu í 10. fl.

Eftir verandi fólkaskúlalög eru *kristnikunnleiki, færøyskt, danskt, samtið og ítróttur* kravdar lærugreinir í 10. flokki við tilsamans 14 tínum um vikuna. Sambært yvirlitinum á síðu 19 í álitinum um tíma- og lærugreinabýti í ársbýttum skúlum hava valgreinirnar fingið tillutað 20 tímar, so eftir galdandi fyriskipanum kann vikutímatal næminganna í 10. flokki vera 34 undirvísingartímar tilsamans.

Men til hetta er tó at viðmerkja, at nevndini kunnugt er í verandi lóggávu ongastaðni kravt av næmingi, sum gongur í 10. flokki, at hann skal lesa meir enn tær kravdu lærugreinirnar, t.e. 14 tímar um vikuna, tí sambært fólkaskúlalögini standa vallærugreinirnar næminginum í boði, sí §§ 8, 2. stk. og 9, 1.- 3. stk.. Og av tí at einki er tilskilað í lögini um minsta vikutímatal næminga í 10. flokki, so er tað í grundini næmingurin sjálvur, ið ger av, hvort hann hevur hug at lesa meir enn tær kravdu lærugreinirnar við teimum 14 vikutímunum, sjálvt um tað munnu vera teir fæstu, ið tað gera.

Ráðleggingarnevndin er av teirri áskoðan, at rættast er eisini at seta í lögina eitt minsta vikutímatal fyri 10. flokk, so sum gjört er fyri allan grundskúlan, t.e. 1. - 9. skúlaár, tí hildið verður, at annaðhvort eigur næmingurin at ganga í 10. flokk við einum hóskandi tímatali, ella so eigur hann at fara úr skúlanum við endan á 9. flokki.

Í 8. og 9. flokki er hetta minsta vikutímatalið nú sett at verða 28 tímar, og skotið er upp, at tað eisini skal vera 28 í 10. flokki, sí § 19, 2. og 3. stk. í uppskotinum.

Eftir fólkaskúlalögini skulu teir næmingar, sum ganga í 10. flokki, hava høvi at taka viðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans við endan á 10. flokki. Men kortini var tað tó ongantíð ætlanin, at seinasti flokkur fólkaskúlans innihaldsliga bert skuldi vera eitt framhald av 9. flokki. Hetta kemur týðiliga til sjónðar í viðmerkingunum til verandi fólkaskúlalög, so sum nomið skal verða eitt sindur við her.

Longu í § 3, 3. stk. í tí upprunaligu lögini (sum nú er 2. stk. í verandi lög og § 4, 7. stk. í uppskotinum við broyttari orðing) kemur hetta til sjónðar, har 10. flokkur bæði skuldi hava eitt rættiliga fast kravt undirvísingarinnihald og eitt ókravt undirvísingartilboð við sera liðiligung innihaldi og við ógvuliga fjölbroyttum möguleikum.

Í viðmerkingunum til § 3, 3. stk., sí síðu 45-46 í álitinum til 1979-lóginna, verða so ikki færri enn 6 ymisk undirvísingartilboð lýst, og eru tey í samandrátti hesi:

- 1) Næmingar í 10. flokki skulu fáa möguleika at bøta um fráfaringarroynd fólkaskúlans í ávísum lærugreinum.
- 2) Næmingar í 10. flokki skulu í fólkaskúla og/ella kvöldskúla fáa möguleika at bøta um fráfaringarroynd fólkaskúlans í einstökum lærugreinum.
- 3) Næmingar í 10. flokki skulu hava möguleika at fara til víðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans.
- 4) Næmingar í 10. flokki skulu hava möguleika at lesa ein part (t.d. helvtina) av lærugreinunum til víðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans í fólkaskúla og/ella kvöldskúla, samstundis sum teir eru til arbeiðis í vinnulívinum. Teir kunnu so ganga 2 ár í 10. flokki fyri at náa sama máli sum undir pkt. 3.
- 5) Næmingar skulu í 10. flokki hava möguleika at fáa rættindisgevandi grundútbúgving til framhaldandi yrkisútbúgvingar.
- 6) Næmingar í 10. flokki, sum hava lutfalsliga langt til miðnámskúla, skulu hava möguleika at hava framhaldandi undirvísing í einstökum lærugreinum t.d. til HF-stig.

Umframt hesi nögvu og fjölbroyttu undirvísingartilboð saman við tilboðunum um valgreinir, smbr, §§ 8, 2. stk. og 9, 2. stk., var í § 9, 1. stk. boðið næmingunum undirvísing í 5 bólkum ella linjum, sum hvør teirra hevði sitt serstaka lærugreinainnihald. Av innihaldinum sæst, at miðað hefur verið eftir hesum 5 útbúgvingar-/vinnulívsökjum: 1) studentaskúla/HF, 2) skrivstovu/handil, 3) smiðju, 4) sjómanna-/landbúnaðarútbúgvingar, og 5) Heilsu- og

matvøruútbúgvingar. Aðrar almennar og listkendar lærugreinir eru eisini nevndar, sí síðu 52-53 í álitnum.

Í sambandi við allar hesar mongu útbúgvingarmöguleikar verður m.a. sagt, at "skulu teir bólkmöguleikarnir, sum nevndir eru í lógin, troytast til fulnar, so er tað óivað treytað av stórra skúlaeindum ella samarbeiði skúlanna millum" (s.52).

Á síðu 53 verður sagt m.a. soleiðis, at "Skulu hesir fjölbroyttu möguleikar nýtast út í æsir, verður væntandi, at tað ikki bert verður neyðugt við nóg mikið av væl útbúnum lærarum, hólum og undirvísingartilfari, men eisini við einum viðfevnandi samarbeiði við aðrar skúlar og serstakliga við frítíðarundirvísingina og aðrar undirvísingarstovnar í umráðnum".

Tað kann ikki sigast annað enn, at næmingarnir, sum gingið hava í 10. flokk eftir verandi fólkaskúlalög, hava á pappírinum havt eina ørgrynnu av undirvísingar-/útbúgvingartilboðum (§ 9, 1. stk. um teir 5 bólkarnar er tó seinni vorðin strikað úr lógin); men tað má viðgangast, nú 17 ár eru liðin, at 10. flokkarnir í fólkaskúlanum hava tó av eini ella aðrari orsök bert í sera avmarkaðum lfki brúkt teir fjölbroyttu möguleikar, sum lógin hevur heimilað, hvør so enn orsókin til tess man vera.

Vit vita um einstakar skúlar, sum hava gjort ávíasar royndir við alternativum 10. flokki, og tað hava eisini verið skúlar, ið hava roynt at samstarva um 8. - 10. flokkarnar, men av einihvørji orsök var hesum royndum tó ikki langt lív lagað, tvørturímóti. Samanumtikið má tíverri ásannast, at sjálvt um lógin nú í 16 ár hevur verið karmur um eitt sera liðiligt og ógvuliga fjölbroytt undirvísingarinnihald við góðum menningar-möguleikum, so hevur 10. flokkur fólkaskúlans í alra flesta fóri tó bert verið eitt framhald, men eisini eitt gagnligt framhald av 9. flokki.

Tað gongur sjón fyrir sogn, at hetta ongantíð hefur verið ætlanin við evsta fráfaringarflokki fólkaskúlans, tí tað er ikki minst í 10. flokki, at næmingarnir meir enn nakrantið hava fyrir neyðini at fyrireika seg og laga seg til tað samfelag, sum teir vónandi skulu liva og virka í eftir útbúgvíngarlok.

Spurningurin er tí, hvussu tað man bera til, at 10. flokkarnir her á landi als ikki nýta tey nógvu og fjølbroyttu útbúgvíngartilboð, sum verandi fólkaskúlalög heimilar, tí eftir galldandi fyriskipanum hefur 10. flokkur bert 14 kravdar vikutímar, og hefur hann á pappírinum tískil 20 valfriar tímar um vikuna, so tað kann neyvan vera undirvísingartímatrotið, sum kann vera høvuðsorsøkin til, at so er.

Ráðleggingarnevndin heldur seg ið hvussu so er finna partar av svarinum í heilt øðrum orsøkum, sum vit her vilja royna at greina eitt sindur gjøllari, tí tað sigur seg sjálvt, at skal 10. flokkur framhaldandi verða partur av fólkaskúlanum, og tað eiger hann eftir nevndarinnar áskoðan at vera, so er neyðugt fyrst at kenna orsøkina til verandi støðu, áðrenn tað er ráðiligt at koma við uppskoti um týdningarmiklar lógarbroytingar á hesum øki.

Nevndin hefur roynt at gjört sær sínar hugsanir um, hvorjar orsøkirnar til verandi støðu í 10. flokki munnu vera, og er hon komin til hesa niðurstøðu:

Um greinaval næminganna í 8. - 10. flokki

1) Tað er ein royndur lutur, at, sum støðan er í løtuni, fara eini 70% av næmingunum í einum árgangi í studentaskúlar, HF ella til FHS-útbúgvíng á Føroya Handilsskúla; hetta er lutfalsliga nögv meir enn t.d. í okkara grannalondum. Sum støðan er í landinum við ótryggleika og stórum arbeiðsloysi í flestu yrkisgreinum, er sjónskt at síggja, at eitt støðugt vaksandi tal av skúlaungdómi okkara roynir at sleppa inn á áður nevndu útbúgvíngastovnar, tí aðrir möguleikar eru at

kalla ikki til hjá teimum, sum annars ynskja at verða verandi á hesum landi.

Tær royndir, sum Landsskúlafyrisingin hevur av lærugreinaynski næminganna í 10. flokki, sýna, at næmingarnir velja mest sum bert tær lærugreinir, sum eru viðkomandi (geva fórleika) í sambandi við framhaldandi ástöðiliga skúlagongd. Aðrar lærugreinir tykjast bert verða valdar hissini so av lutfalsliga fáum næmingum, so mangan kann vera trupult hjá skúlum at skipa bólkar.

Av hesum er greitt, at undir verandi viðurskiftum eru tað tær ástöðiligu miðnámsútbúgvingarnar, sum fullkomiliga stýra lærugreinavali næminganna í 10. flokki.

Tá so er hártað, høvdu tað helst bert verið smávegis broytingar í lærugreinavali teirra, um so var, at t.d. allar lærugreinir vórðu valgreinir í 10. flokki; men henda grundgeving í sjálvum sær kann neyvan haldast at vera tað skilabesta grundarlagið at byggja hesa loysnina á.

Harafturímóti er tað neyvan heldur rætt at økja tað kravda lærugreinatalið í 10. flokki eftir tí leisti, sum lærugreinaynski næminganna gevur okkum eina týðiliga ábending um, tí gera vit tað, so verður fólkaskúlin lítið annað enn ein miðvís eintáttatíð fyrireiking til tær áður nevndu ástöðiligu miðnámsútbúgvingarnar, og tað kann neyvan vera skilabesta stavnhaldið at seta fyrir fólkaskúlan hjá eini tjóð, sum hevur hjallin á sjónum.

Í hesum viðfangi er eisini vert at nevna, at um farið verður eini 25 ár aftur í tíðina, so vóru tað bert eini 25-30% av næmingunum, sum tá tóku realprógv, restin tók 10. flokka prógv. Men seinast í 70-árunum broyttist myndin til tað øvugta, so eini 60-65% av næmingunum tóku realprógv, meðan restin tók 10. flokka prógv.

Veruleikin, sum lítið var tosað um, var tó tann, at so stórur brotpartur av næmingum fólkaskúlans var í grundini ikki bókliga búgin at ganga í realskúlan, vórðu seglini (les: krövni) ikki lækkað samsvarandi, sum tey eisini vóru.

Úrslitið av hesi óhepnu gongd síðst í 70-árunum, ið stóðst av, at fólk so við og við mistu áltið á 8. - 10. flokka deildina og tí royndu at trýsta seg inn í reladeildina, var loksins tað, at hvørki real- ella 10. flokka deildini var lív lagað.

Søgan kann lættliga endurtaka seg. Men av tí at fólkaskúlin nú er ein eindarskúli, so vera tað tær ástöðiligu miðnámsútbúgvögarnar, sum av ov stórari næmingatilgongd lættliga kunnu koma í somu óhepnu stöðu, sum realdeildin kom í seinast í 70-árunum.

Tað tykist, sum hækka upptökukrøvini inn á teir hægru læristovnarnar ár um ár, og tí er mest sum vónleyst at sleppa inn hagar hjá næmingum, ið bert standa við einum vánaligum prógvi í hondini. Tí hevði tað tænt øllum betur, um boríð varð so í bandi, at tilfskir næmingar saman við øllum teimum, ið ikki velja tær ástöðiligu miðnámsútbúgvögarnar, kundu fingið javnbjóðis útbúgvögarmöguleikar, ið betur hóska til teirra evni og áhuga.

Samfelagsliga er heldur eingin sum helst ivi um, at skulu vit framhaldandi hugsa um at lívbjarga okkum á hesum landi, so er átrokandi neyðugt at geva unglungum við handaligum/skapandi hegni og fimi somu útbúgvögarmöguleikar, sum standa teimum í boði, ið evni hava at leita ta bókligu/ástöðiligu útbúgvögurleiðina.

Sum stöðan er í lötuni, so eru tað eini 40% av teimum 16-20 ára gomlu (t.e. umleið 250 á hvørjum ári), sum hvørki kunnu koma í vinnu, læru ella nakra miðnámsútbúgvög, og tað sigur seg sjálvt, at við hesum veruleika í huga er ikki annað at vænta, enn at vit, sum frá líður, kunnu gerast eftirbátar á

so mongum økjum í eini tið, har aðrastaðni verður tosað um, at öll noyðast “at læra alt lívið”.

2) Smáar eindir, einki samstarv, avmarkaðir möguleikar

Í øllum 10. flokkum landsins eru í lötuni 586 næmingar, sum ganga í 34 flokkum í 17 skúlum, sum eru spjaddir kring landið. Av hesum ganga 173 næmingar í 10 flokkum (o.u. 30%) í hövuðsstaðarøkinum, 66 næmingar (o.u. 11%) í Klaksvík, meðan hinir 347 næmingarnir, t.e. slök 60% av næmingunum so ganga í 24 flokkum í 11 ymiskum framhaldsskúlum.

Í gallandi fólkaskúlalög er sum áður nevnt miðað eftir, at serstakliga 10. flokkur skal kunna hava eitt liðiligt undirvísingarinnihald við fjölbroyttum útbúgvingartilboðum; men, sum sagt verður í sama andadrátti, so er hetta tó treytad af “*størri skúlaeindum ella samarbeiði skúlanna millum*” og “*eisini við einum viðfevnandi samarbeiði við aðrar skúlar og serstakliga við frítíðarundirvísingina og aðrar undirvísingarstovnar í umráðnum*”. Og tað eru júst hesar fortreytir, sum skúlar ikki tykjast vera áhugaðir at líka. Tvørturímóti.

Í tí tvíbýtta skúlanum við real- og 8.-10. flokkadeild var eitt ávíst samstarv skúlanna millum í 60-70 árunum, og við hesum samstarvi, ið var skipað og lagað til viðurskiftini í teimum ymisku skúlaøkjunum, var möguligt at fáa eitt forsvarligt næmingatal, ið er fortreytin fyrir fjölbroyttum undirvísingartilboðum, og sostatt varðveita bæði eina real- og 8. - 10. flokka deild í økinum. Hetta hevði ikki verið fíggjarliga forsvarligt, um skúlasamstarv ikki vóru skipað.

Av ymsum orsökum, og herímillum tí óhepna tvíbýtinum í real- og 8. - 10. flokka deild, minskaði tó hetta samstarvið í seinna helmingi av 70-árunum so við og við, og undir verandi fólkaskúlalög við óbýttum 8. - 10. flokkum helt tað so fullkomuliga uppat.

Hetta vantandi samstarvið ímillum skúlar, ið hava 8. - 10. flokkar, kemur sjálvsagt serliga illa við hjá teimum smáu framhaldsskúlunum, sum við einum lágum næmingatali og samsvarandi avmarkaðum fíggjarmöguleikum ikki verða færir fyri at lúka fortreytirnar um eitt liðiligt undirvísingarinnihald við fjölbroyttum útbúgvartileikum.

Hetta vantandi samstarvið ger seg eisini galddandi ímillum skúlar bæði í Havn og Klaksvík, sum tí heldur ikki kunnu geva tí einstaka næminginum so fjölbroytt útbúgvartileikum, sum möguleiki annars var fyri, um hesir skúlar eins og aðrir høvdu eitt væl fyriskipað skúlasamstarv yvirhøvur og tá serstakliga við atliti at næmingunum í 10. flokkum fólkaskúlans.

3) Hví man tað vera so trupult at samstarva?

Tann, ið best hevði kunnað svarað hesum spurningi, er óivað tann einstaki skúlin (t.e. skúlans leiðsla og lærarar) og so næmingarnir; men við at kanna hetta mál eitt sindur gjøllari, er tó lætt at síggja ið hvussu so er *nakrar* av teimum meinbogum, sum bæði kunnu tálma og beinleiðis forða fyri skúlasamstarvi um undirvísingar-/útbúgvartileikum næminga í 10. flokkum fólkaskúlans.

a) starvssetan læraranna:

Sum kunnugt er tann einstaki lærarin settur í starv í komununnar skúlaverki við fyribils tænastu í einum ávísum skúla, har hann so undirvísir næmingar skúlans samsvarandi tímatalvu síni. Í Havn/Argjum og í Klaksvík, har tað eru ávikavist 4 og 2 skúlar við 8. - 10. flokkum, kundi lærarasamstarv við samsvarandi samskipaðari tímatalvu borið til skúlanna millum, uttan at farið verður út um kommunumarkið.

Í hinum 11 skúlunum kann tó neyvan nakað lærarasamstarv við t.d. felags tímatalvu verða framt, uttan at farið verður út um kommunumarkið, og sambært verandi starvssetan læraranna er hetta ein torfør leið at ganga, so sum greitt

verður frá niðanfyri, tí kommunumarkið stendur og forðar fyri möguligum lærarasamstarvi.

b) *lærarasamstarv í einum skúlasambandi*

Um so er, at eitt skúlasamband eisini skuldi fevnt um lærarasamstarv, so er helst neyðugt formliga at nýta bæði heimild og mannagongd í § 31 í fólkaskúlalögini um skúlasamband.

Nevndini kunnugt eru bert einir 2 skrivligir sáttmálar gjördar higartil um skúlasamband, har börn úr ávísum kommunum kunnu ganga í felagsskúla; men nevndin er tó ikki vitandi um, at tað er nakað skúlasamband, ið eisini fatar um umbýti av lærarakreftum. Okkurt uppskot hevur verið gjört í so máta, uttan at tað tó er vorðið veruleiki. Nevndin er av teirri áskoðan, at eitt skúlasamtarv, ið bæði snúði seg um næmingar og lærarar, kundi verið mennandi bæði undirvísingarliga og fólkaræðisliga. Í so máta høvdu størri kommunueindir óivað verið ein fyrimunur.

c) *trekleiki næminga at skifta skúla*

Tað man vera eitt rættilega alment fyribrigdi, at tað menniskja, sum er komið í eina nøkulunda fasta legu, venur seg smått um smått við sín gerandisdag og tráar ikki so nóg eftir sjálvt at broyta ta dagligu gongdina, heldur tvørturímóti. Hetta man ikki minst vera galldandi innan skúlagátt, har næmingar dagliga hittast og sita í stovu saman, og har sterk vinabond mangan verða knýtt teirra millum.

At skifta skúla heilt ella lutvist, so teir næmingar, ið hildið hava saman, nú brádliga skulu fara í hvør sína ætt alt eftir ynskjum og möguleikum, er tí ikki sum fótur í hosu; her kemur trekleiki næminga týðiliga til sjónadar, so sum fleiri royndir hava sýnt her á landi. Hetta mundi eisini vera ein orsókin til, at tað nógva skúlasamstarv, sum roynt var serstakliga í 70-unum, og sum var grundað á sínámillum gjord álit, doyði burtur nøkur fá ár seinni, og áður enn 79-lógin var sett í gildi.

d) *tímatalvur og skúlabarnaflutningur*

Undir fyrrverandi skúlalóggávu var skúlasamtarv skipað á tann hátt í framhaldsdeild fólkaskúlans, at næmingar kundu hava tær kravdu lærugreinirnar í einum skúla ávíssar dagar og so valgreinir ella partar av valgreinum í øðrum skúlum hinari dagarnar. Hetta samstarv var grundað á serstakar samstarvsavtalur, sum gjördar voru partanna millum í hvørjum einstökum føri.

Tað vísti seg, sum frá leið, at ymsir trupulleikar stungu seg upp, sum voldu, at hetta skúlasamstarv helt uppat mest sum av sær sjálvum. Umframt tær orsókir, ið longu eru nevndar, tóktist tað verða trupult at fáa viðkomandi skúlar at samskipa sínar tímatalvur, og voru lærararnir heldur ikki so fegnir um, at bæði tær kravdu lærugreinirnar og valgreinirnar vorðu savnaðar saman í einum parti av vikuni. Tað tóktist, sum tóðin leið, sum lúgvaðust næmingarnir ikki sört av støðugari ferðing millum bygda, og fækkaðust valgreinaynski teirra alt meir og meir, til alt samstarvið hvarv sum av sær sjálvum í seinna helmingi av 70-árunum.

Um hetta mundið var allur skúlabarnaflutningur á privatum hondum. Kommunur gjördu sáttmálar við felagsskapir ella einstakar persónar, sum tóku á seg at koyra skúlabörnini í samsvari við lögdu tímatalvur skúlanna. Hetta var tí fyrst og fremst ein skúlabarnaflutningur burturav - og ikki sum nú ein partur av ferðafólkaflutningi annars.

Samanumtikið riggaði hesin parturin í samstarvinum hampiliga væl, sjálvt um tað viðhvort stungu seg upp ymsir trupulleikar í sambandi við regluligan flutning av hálvaksnum skúlanæmingum í bussum, sum ofta voru í minna lagi.

e) *10. flokkar við ymiskum næmingauárvali*

Ráðleggingarnevndin, ið tó ikki hevur nokur hagtöl í so máta, heldur seg vita, at tað fara lutfalsliga fleiri næmingar úr 9.

flokkunum til miðnámslestur í teimum plássum, har miðnámsskúlar eru á staðnum ella har nærindis enn í plássum, har óhøgligari er at ganga í hesum skúlum. Hesi viðurskifti volda, at næmingaúrvalið, sum eftir er í 10. flokkunum, er ikki tað sama kring landið. Av tí at hugsandi er, at tað eru teir næmingar, ið frægast eru fyri í teim bókligu lærugreinunum, sum fara úr 9. flokkunum, so setur hetta broytta næmingaúrvalið eisini onnur undirvísingarlig- og útbúgvingarlig krøv til lærararnar í hesum ólíku 10. flokkunum.

Niðurstøða av skúlasamstarvi um 8. - 10. flokkar

Teir skúlamyndugleikar, sum í 60- og 70-árunum tóku undir við fólksins ynski og miðfirraðu framhaldsdeildir kring landið, so at siga allir næmingar landsins kundu fáa 10 ára skúlagongd og búgva heima, teir ásannaðu samstundis, at eitt fjölbroytt og næmingalagað undirvísingarinnihald, ið samstundis var fíggjarliga forsvarligt, kundu hesar framhaldsdeildir bert fáa, um tær gingu saman í skipað skúlasamstarv.

Við støði í tí skúlasamstarvi, ið var skipað skúlanna millum, eydnaðist næmingum kring alt landið at taka annaðhvört real- ella 9.- 10. flokka prógv. Við tvíbýttari framhaldsdeild, avmarkaðum næmingagrundarlagi og ongum skúlasamstarvi hevði hetta annars verið fíggjarliga óforsvarligt at framt í verki.

Men tað voru, sum longu nevnt, helst nógvar orsókir til, at hesum framhaldsdeildum við skúlasamstarvi tó ikki var langt lív lagað:

- * tann tvíbýtta framhaldsdeildin gjørði ein óhepan skilnað bæði millum næmingar og lærarar,
- * við ella uttan skúlasamband/-samstarv máttu næmingarnir tí annaðhvört velja "realpakkan" ella "9. - 10. flokka

pakkan”, ið var eitt sindur opnari enn realpakkin, men neyvan so væl umtóktur av øllum,

- * trýst næminganna at fáa realprógv og sostatt betri førleika at sleppa inn á tær ástøðiligu miðnámsútbúgvningarnar (og lutvís eisini at fáa lærupláss) bar við sær, at báðar deildirnar kollsigldu,
- * skúlasamstarvið fevndi um 3 skúlaár (8., 9. og 10. flokk) og var tí rættiliga so mangan hátt av t.d. skematekniskum, námsfrøðiligungum, samskipanar- og flutningstrupulleikum o.ø.),
- * saman við nevndu orsökum møddust næmingarnir gjøgnum 3 ár at ganga ein part av vikuni í sín “egna” skúla og so at vera fluttir við bussum/ferjum í annan skúla ein annan part av vikuni,
- * skúlasambandið/-samstarvið fevndi bert um næmingasamskipan/-umbýti og ikki um læraraumbýti tvörtur um kommunumark, og bar hetta við sær, at meðan næmingarnir fluttu úr einum skúla í annan, so hava lærararnir tó altið verið verandi í tí sama kommunuskúla, har teir hava verið settir,
- * skúlasambandið/-samstarvið, sum tí ikki var fullfiggjað, hevði hóast alt so nógvar og ymiskar bágars við sær, at tað í verandi formi mátti fara í söguna, áðrenn enn 79-lógin sá dagsins ljós.

10. flokkur

Sambært § 8, 1. stk. í galdandi fólkaskúlalógi eru lærugreinirnar *føroyskt, danskt, samtið, kristnikunnleiki og ítróttur* kravdar lærugreinir í 10. flokki.

Ráðleggingarnevndin er eftir drúgva viðgerð vorðin samd um, at í 10. flokki, har undirvísingarskylda næminganna er lokin,

eiga ongar kravdar lærugreinir at vera, men harafturímóti valgreinir og onnur undirvísingar-/útbúgvíngartilboð, ið mega haldast at vera viðkomandi hjá hesum næmingum, ið skjótt skulu siga fólkaskúlanum farvæl.

Tær lærugreinir, ið nú skulu standa hesum næmingum í boði, eru: *føroyskt, danskt, støddfrøði, kristnikunnleiki, ítróttur, samtíð og enskt* (§ 7, 1. stk.).

Teir næmingar, sum í 8. og 9. flokki hava fingið undirvísing í alis-/evnafrøði og týskum, teimum skal framhaldandi standa í boði at fáa undirvísing í alisfrøði, evnafrøði og týskum í 10. flokki. Boðið kann somuleiðis vera næmingunum í 10. flokki undirvísing í latíni. (§ 7, 2. og 3. stk.).

Tær lógarásetingar, sum standa í § 5, 1. og 3. stk. og í § 11 eru eisini galldandi fyrir undirvísingina í 10. flokki.

Sum nomið er við í umrøðuni av 8. og 9. flokki, so eru tær valgreinir og tey evni, sum ásett eru í § 9, 1. stk., og sum nevnd eru framanfyri, eisini galldandi fyrir næmingar í 10. flokki. Tað sama er at siga um verkætlunararbeiði og evniskunnandi undirvísing, smb. § 9, 2. stk., og tí eru ikki grundir at viðgera hesar ásetingar gjøllari í hesum viðfangi.

Harafturímóti er ásetingin í § 9, 4. stk. ein týdningarmikil nýskapan, sum - um vilji og áhugi er til tess - kann verða sprotin til skilagóða nýhugsan á skúlaókinum.

Tá ið hugsað verður um valmöguleikar næminga í 10. flokki, so má ásannast, at sjálvt um einum næmingi í 10. flokki stendur mangt og hvat í boði á *pappírinum*, so eru möguleikar hansara tó kortini so sera nógv avmarkaðir. Hetta stendst av, at næmingagrundarlagið í 10. flokkunum her á landi er so lítið (í helvtini av skúlunum minni enn 30!).

Við avmarkaðum fíggjartilfeingi og forsvarligum skúlapolitikki í huga ber ikki til at petta hesar næmingar sundur eftir evnum

og áhuga teirra, tí so vera tað kanska bert einir 2 - 3 næmingar í hvørjum valbólki.

Ein annar vansi er so eisini tann, at við tí avmarkaða lærarahópinum og ymisligu sergreinarhólum, sum eru í einum lítlum framhaldsskúla, er ávísur möguleiki fyri, at næmingar av hesum ávum heldur ikki kunnu fáa tey valtilboð, sum teir annars høvdu havt áhuga fyri.

Við tað at slakir 600 næmingar í 10. flokkunum eru býttir sundur í 17 meir og minni spjaddar fólkaskúlar, so er veruleikin í roynd og veru tann (og tá serliga í teimum smáu framhaldsskúlunum), at teir alraflestu næmingarnir vera noyddir at velja tær somu (les: bókligu) lærugreinirnar, sjálvt um ikki allir hava hug og evni til tess. Orsókin til hetta er einfalt tann, at tað eru teir bókliga sterku næmingarnir, sum vanliga eru í fleirtali, og tískil lærugreinaynski teirra, sum skúlin í stóran mun má laga seg eftir. Tí eru tað teir bókliga stinnu næmingarnir, sum í roynd og veru stýra lærugreinaynskjum næminganna, og sum samstundis avmarka valtilboðini hjá teimum næmingum, ið ikki eru so stinnir bókliga.

Ein avleiðing av hesi óhepnu stöðu, sum nú hevur valdað í 17 ár, er tíverri tann, at lutfalsliga ov nógvir næmingar hava verið noyddir at valt tær bókligu lærugreinirnar, og at næmingar við skapandi/verkligum evnum og áhuga tí hava verið við sviðið soð.

Tað er tí ein sannroynd, at hóast tey flestu munnu taka undir við hugsanini um ein óbýttan fólkaskúla (samskúla), so má tað tó ásannast, at hugsanin um ta gomlu tvíbýttu framhaldsdeildina, sum kollsigldi í 70-árunum, livir enn í besta blóma her heima á landi, sjálvt um öll okkara grannalond langt síðani hava lagt á annan bógv, tá um nútíðar skúlaskap er at røða.

Nýggjar leiðir, nýggir möguleikar

Ráðleggingarnevndin er av teirri áskoðan, at nú er lötan komin, tá ið eisini vit eiga at slóða ótroddar götur, og at allir næmingar skulu fáa betri möguleikar at velja júst ta útbúgvingarbreyt, t.e. leið, teimum hóvar best.

Sum nomið er við aðrastaðni, so hava vit tíverri havt ringar royndir av skúlasamstarvi, sum fevnt hefur um 8., 9. og 10. flokk. Við m.a. hesi sannroynd í huga hefur nevndin tí skotið upp, at tey breytatilboð, sum ásett eru í § 9, 4. stk. bert kunnu verða skipað í 10. flokkunum.

Havandi í huga tær óhepnu avleiðingar og tær mongu forðingar, ið standast av, at skúlar eru í sjálvdrátti og ikki samstarva, og teir stóru fyrimunir og möguleikar, ið kunnu verða næmingunum fyrir við skúlasamstarvi, so mega vit gera okkum greitt, at tey breytatilboð, sum ásett eru í 4. stk, kunnu ikki verða framd í verki, uttan at eitt skúlasamstarv verður skipað um 10. flokkarnar millum fólkaskúlar sínámillum og aðrar skúla-/útbúgvingarformar, vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o.

Tíðin er farin frá teimum skúlaformum, sum bygdu á pakkaloysnir, har hvør einasti næmingur mátti velja alt ella einki! Í framtíðarskúlanum skal hvør einstakur næmingur nögv meir enn áður hava möguleika at seta sína egnu útbúgving saman. Størri og storrri dentur verður lagdur á samstarv tvørtur um ymsar skúla- og útbúgvingarformar, garðar verða brotnir, forðingar ruddaðar burtur og nýggjar breytir lagdar, so at hvør einasti næmingur kann fáa bestu möguleikar at fáa júst ta útbúgving, hann hefur hug og evnir til.

Tíðin er eisini farin frá innibyrgdum sjálvdráttarhugaðum skúlaformum. Í framkomnum londum verður alsamt stórri dentur lagdur á samstarv - ikki bara skúla millum, men eisini ímillum ymsar skúlaformar, og eitt er givið, at er hetta leiðin í okkara stóru grannalondum, so er tað alneyðugt í einum so lítlum samfelagi sum okkara!

Veruleikin er tí tann, at tá tað veldst um fjølbroytt undirvísingartilboð, hevði helst verið best, um teir 600 næmingarnir í 10. flokkunum høvdu verið savnaðir í ein ella tveir fólkaskúlar, tí so høvdu tilboð teirra næstan bert verið avmarkað av teimum möguleikum, ið eitt so lítið land sum Føroyar natúrliga hevur.

Her skal tó straks verða lagt afturat, at sjálvt um slík hugsan gjørdist veruleiki, so vóru tó ikki allar súðir syftar, tí eins spjaddir, og skúlarnir eru kring landið, líka so spjødd eru eisini tey undirvísingartilboð, hugsað verður um. Við atliti at hesum serligu viðurskiftum og frálíku flutningsmöguleikum heldur nevndin tað tí vera skilabest, at skúlasamstarv verður skipað um 10. flokkarnar, so sum nevnt er frammanfyri.

Nú eru tað sjálvandi skúlamyndugleikarnir á staðnum o.o., ið eiga at taka støðu til möguligt skúlasamstarv, og hvussu tað eiger at verða skipað. Men Ráðleggingarnevndin heldur, at skúlasamstarv hóskandi kundi verið skipað um 10. flokkarnar í hesum skúlum, ið so saman eru at meta sum eitt skúlafylki hesum flokkum viðvíkjandi:

1. Venjingarskúlanum, Kommunuskúlanum, Eysturskúlanum, Argja Skúla og Sandoyar Meginskúla,
2. Tvøroyar Skúla og Vágs Skúla,
3. Sørvágs Skúla, Miðvágs-Sandavágs Skúla og Vestimanna Skúla,
4. Felagsskúlanum á Oyrarbakka, Fuglafjarðar Skúla, Runavíkar Skúla, Tofta Skúla og Stranda Skúla,
5. Skúlanum á Ziskatrøð og Skúlanum við Ósánna.

Hóast tað óivað er høgligast hjá hesum skúlum at samstarva sínámillum, so verður helst neyðugt hjá summum skúlaøkjum

at samstarva tvørtur um økini í tí fóri, næmingarnir hava valt breytatilboð innan aðrar skúla-/útbúgvingarformar, vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o.

Við skipaðum skúlasamstarvi økist næmingatalið og sostatt valbólkamöguleikar næminganna, so at til ber at luta sundur hóskandi undirvísingatilboð í hesum og hasum skúlanum eftir ynski og áhuga næminganna.

Uttan skúlasamstarv og nágreiniligar samstarvsavtalur ber heldur neyvan til at fremja ætlaðu breytatilboð smb. § 9, 4. stk. í 10. flokkunum kring landið. Tilíkar avtalur eiga fyrst at verða gjørdar ímillum tey einstóku skúlaøkini og t.d. miðnámsútbúgvingarnar, vinnulív, almanna-/heilsuverk o.o.

Breytilboð

Ráðleggingarnevndin heldur, at t.d. hesi breytatilboð hóskandi kundu staðið næmingunum í 10. flokki í boði:

- 1) *Drama- og tónleikabreytin*
- 2) *Fjølmiðlabreytin*
- 3) *Handils-/skrivstovubreytin*
- 4) *Heilsu- / og almannabreytin*
- 5) *Ítróttabreytin*
- 6) *Matvørubreytin*
- 7) *Náttúrubreytin*
- 8) *Sjóvinnu- / ídnaðarbreytin*
- 9) *Studenta- / HF-breytin*
- 10) *Tøknifrøðiliga breytin*
- 11) *Tøknis-/formlistabreytin*

Útbúgvingarbreytirnar eru víðar í vavi. Tí er undirvísingarinnihaldið eisini sera fjølbroytt, so tað altið skuldi verið lagamanni at laga tað til eftir ynskjum og áhuga næminganna og tí tilfeingi og teimum karmum, sum tann einstaka breytin fatar um. Til ber sjálvsagt eisini at laga undirvísingarinnihaldið

á tann hátt, at samlisið kann verða í hóskandi vavi tvörtur um breytirnar.

Nevndin leggur dent á, at neyðugt verður at gera ein bókling, sum á einfaldan hátt kann lýsa gjöllari tey nýggju og fjølbroyttu útbúgvingartilboð, sum standa næmingunum í 8. - 10. flokki í boði. Her verður ikki minst hugsað um tey áhugaverdu og sera viðkomandi tilboð, sum kunnu gerast veruleiki hjá næmingunum í 10. flokki, - og ikki minst breytatilboðini.

Hugsan nevndarinnar er, at hvør einstakur næmingur kann velja 1 útbúgvingarbreyt við tilsamans 12 tínum um vikuna (t.e. 2 dagar á 6 tímar).

Tann einstaki næmingurin skal sjálvur velja ta breyt, hann hevur bestan hugin til. Teir næmingar úr ymsum 10. flokkum, ið hava valt somu breyt, vera saman sum flokkur 2 dagar um vikuna. Breytarflokkurin skal sjálvur vera við til at velja evni og bygnað breytarinnar.

Á fleiri breytum verður skúlaárið býtt sundur í lestrarhálvur/frymlar við skiftandi undirvísingarinnihaldi. Breytarlærararnir eiga at vera skipaðir í hvørjum einstökum föri við stöði í eini nágreiniligi samstarvsætlan, sum eigur at verða gjörd í sambandi við alt breytatilboðið.

Umframt breytatilboðini eiga sjálvandi aðrar valgreinir at standa hesum næmingum í boði. Av tí at næmingarnir í 10. flokki skulu hava möguleikar at fara upp til viðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans (smb. eisini § 16, 3. stk.), so skulu allar royndarlærugreinirnar standa hesum næmingum í boði.

Tilboðsgreinir

Samsvarandi hesum skulu hesar tilboðsgreinir, ið eisini eru royndargreinir, standa næmingunum í hesum 10. flokkum í bōði:

Føroyskt
 Danskt
 Enskt
 Týskt
 Støddfroði
 Kristnikunnleiki
 Alisfrøði
 Evnafrøði

Viðmerking:

Við samstarvi millum fleiri skúlar skuldi borið til at skipa bólkar í lærugreinunum: føroyskum, donskum, støddfroði, enskum, týskum og alis-/evnafrøði á tann hátt, at undirvísingarkrøvini samsvaraðu ávikavist til fráfaringarroynd fólkaskúlans og viðkaðu fráfaringarroynd fólkaskúlans. Við støði í tí eftirmeting, ið javnan eigur at verða gjørd smb. § 14, 2. stk., eigur kortini at bera til at broyta bæði innihald og samanseting bólkanna í skúlaárinum.

Sjálvsboðsgreinir

Við støði í nevnda skúlasamstarvi og samsvarandi stórum næmingahópi skuldi eisini borið til at gjørt undirvísingartilboð næminganna enn fjølbroyttari, so at tey enn betur kunnu nøkta tørvin hjá tí einstaka næminginum.

Hetta kann verða gjørt á tann hátt, at skúlafylkið eisini kann bjóða næmingunum undirvísing í nøkrum sjálvsboðsgreinum, sum ikki eru royndargreinir í 10. flokki. Sjálvsboðsgreinirnar kunnu t.d. vera:

Ítróttur

Bóltspæl

Føroyiskt sum 2. mál (fyri tvímæltar næmingar)

Rørsla, leikur

Myndakunnleiki

Smíð

Handarbeiði

Heimkunnleiki (smíð, handarbeiði og heimkunnleika sum skiftandi samgrein)

Annað fremmandamál

Tekstviðgerð (á byrjanarstigi 1 lestrarhálvu)

Tekstviðgerð (fraimhaldsskeið 1 lestrarhálvu)

Sálarfröði

Tað ber bert til at stovna bólk, um nóg nögvir næmingar eru. Hvør næmingur kann bert velja 2 sjálvboðsgreinir. Næmingur, ið hevur valt ítróttabreytina, kann ikki velja ítrótt sum sjálvboðsgrein.

Fyrimunir og vansar við skúlafyllkjum

Við at skipa landið sundur í skúlafylki, so sum skotið er upp, fáa 10. floks næmingarnir m.a. hesar fyrimunir:

- teir koma í ein skúla, sum serstakliga er lagaður til tørvin hjá hesum aldursbólki
- teir fáa nýggjar lærarar og skúlafelagar
- teir fáa betri möguleikar at mennast fakliga
- teir fáa á breytunum eina undirvísing, sum er øðrvísi, enn teir eru vanir við
- teir fáa eina fjølbrottta og holla útbúgvingar-, vinnu- og arbeiðsmarknaðarkunning,
- so teir eru betur førir fyri at velja sína framtíðar útbúgving
- teir fáa nóg fleiri og meir viðkomandi undirvísingartilboð
- flokkur gerst við hesum fjølbrottta innihaldi eitt sera týdingarmikið støðisár

Vansarnir við skúlafylkjum eru m.a.:

- nágreiniligar avtalur/semjur um alt skúlasamstarvið mega verða gjørdar framanundan
- læriætlanir fyrir breytatilboðini mega verða gjørdar í samstarvi við aðrar samstarvsfelagar
- ráðleggingin av skúlaárinum er umfatandi og arbeiðskrevjandi - serliga í fyrstuni
- næmingaflutningurin økist
- tær fíggjarligu útreiðslurnar, ið standast av m.a. øktum flutningi, læraralønum o.ø. vera størri.

Sambært § 9, 4. stk. er tilskilað, at skúlasamstarv *kann* verða skipað um 10. flokkarnar viðvíkjandi breytatilboðum. Tann nýggi lögarkarmurin hýsir sostatt hesum möguleika, sum skúlar/skúlamyndugleikar á staðnum so hava möguleikar at royna, um áhugi er fyrir tí, sí annars § 31 um skúlasamband.

Ráðleggingarnevndin vónar, at okkurt "skúlafylki" av teimum, ið her eru nevnd sum dömi, fer av álvara at fyrireika seg og at royna eina tilíka ætlan í verki.

Tað er sjálvandi høgligast at royna möguleikan við breytatilboðum í teimum störstu plássunum; men fjarstøðan er tó so lítil í Føroyum í mun til líknandi næmingaflutning í okkara grannalondum, at hon er einki at tosa um í samanburði við teir útbúgvingarmöguleikar, hon gevur tí einstaka. Her snýr tað seg sum kunnugt bert um næmingaflutning, sum í mesta lagi er 2 ferðir um vikuna í 1 skúlaár!

Í hesum viðfangi eigur eisini at vera nevnt, at tað eru mong farin úr fólkaskúlanum, sum hvørki eru í útbúgving, læru ella øðrum arbeidi. Ráðleggingarnevndin gjørdi fyrir tveimum árum síðan eitt sera viðkomandi *Álit um útbúgvingartilboð til arbeiðsleysan ungdóm*, ið tíverri ikki fekk ta undirtøku, sum væntandi var.

Í grundini skuldi einki verið til hindurs fyrir, at t.d. breytatilboðini eisini stóðu teimum ungu, arbeiðsleysu í boði.

Ein samskipan millum breytatilboðini og útbúgvingartilboðini í nevnda álti hevði óivað eisini verið verd at umhugsa í hesum sambandi.

Skúlastýri, felagsskúlastýri og leiðsla skúlans

Tað er vorðin siðvenja her á landi at hava skúlanevndir sum tann myndugleika á staðnum, ið tekur avgerð um öll viðurskifti viðvíkjandi tí kommunala skúlaskapinum, ið ikki eru lögð undir bygdaráðið/býráðið ella aðrar myndugleikar.

Skúlanevndin, ið er fólkavald, verður vald samstundis og eftir somu reglum sum bygdaráðið/býráðið, og skal nevndin hava millum 3 og 7 limir eftir nærri av landsstýrinum ásettum reglum, smb. § 7 í Løgtingslög um skúlafyrising.

Tað er eyðvitað so, at bæði veljarin og tey, sum verða vald í eina skúlanevnd, munnu vera á einum máli um, at tað er eitt álitistarv at vera skúlanevndarlimur, tí sambært §§ 10, 11, 12, 13 og 16 í skúlafyrisingarlögini er stór ábyrgd lögð á herðarnar á skúlanevndini.

Um kannað verður gjöllari eftir hesum lögargreinum, er sjónskt at síggja, at fleiri av teimum heimildum og uppgávum, sum skúlanevndini er tillutað í skúlafyrisingarlögini, eru av slíkum slag, at limir nevndarinnar mega hava fakligar, námsfræðiligar og undirvísingarligar fortreytir, skulu teir kunna líka hesi krøv lógarinnar til fulnar.

Hetta kom m.a. eisini til sjóndar, nú skúlanevndirnar, smb. § 10, 5. stk. í skúlafyrisingarlögini, skuldu gera uppskot til undirvísingarætlanir skúlans/skúlanna, har fleiri skúlanevndir boðaðu Landsskúlafyrisingini frá, at tað vóru tær ikki færar fyri og bóru fram, at tað máttu lærararnir gera, tí tað høvdu teir bestan færleika til.

Í § 10, 3. stk. í somu lög er ásett, at skúlanevndin skal taka "stig til serundirvísing ella aðra serundirvísingarliga hjálp til

tey børn, ið eru innskrivað í skúlarnar í kommununi og hava tørv fyrí hesum”.

Aðrar lógarásetingar eru eisini av slíkum slag, at trupult kann vera hjá eini skúlanevnd at fremja tær í verki. Í hesum viðfangi verður t.d. hugsað um eina áseting sum hesa, at skúlanevndin skal hava “eftirlit við, at teir næmingar, sum ganga í skúlanum í kommununi, fylgja nóg væl við undirvísingini”, smb. § 12, 2. stk. í skúlafyrisingarlögini.

Hildið verður, at t.d. tær í §§ 10, 3. stk. og 12, 2. stk. og aðrar líknandi lógarásetingar eru av fakligum og fyrisingarlígum slag, sum skúlin natúrliga eigur at taka sær av og ikki ein skúlanevnd.

Í § 13, 4. stk. í skúlafyrisingarlögini stendur ein sera týdningarmikil áseting um, at skúlanevndin “skal í samarbeiði við lærararáðið virka fyrí samarbeiði millum skúla og heim og syrgja fyrí upplýsingararbeidi millum foreldur næminganna, ið hevur til endamáls at fáa tey at skilja støðu næmingsins í skúlanum. Foreldrafundur verður hildin í minsta lagi eina ferð um árið”.

Ráðleggingarnevndin er ikki vitandi um, hvussu henda lógaráseting verður framd í verki í hvørjum einstökum føri. Tað er tó neyvan nakar ivi um, at her verður hugsað um eitt bæði neyvt og støðugt samarbeiði ímillum skúlanevnd og lærararáð, og at eitt tilfíkt regluligt samstarv skal vera sjálv kjarnan í

- samarbeiðnum millum skúla og heim og
- upplýsingararbeidnum millum foreldur næminganna viðvíkjandi støðu næmingsins í skúlanum og herímillum
- foreldrafundum.

Nevndin heldur seg vita, at tað í flestu førum er skúlin einsmallur, ið hevur foreldrafundir í storri og minni mun, og at tað tí sjál丹 er skúlanevndin, sum tekur stig til tað í hesi lögargrein ásetta samarbeiði.

Í hesum sambandi er kanska eisini vert at hava í huga, at tað somuleiðis í nögvum föri er mestsum vorðið siðvenja, at somu limir verða valdir ferð eftir ferð í eina skúlanevnd.

Alt gott at siga um góða siðvenju, men her er tó tann bági, at í hesi bráðu brotingartíð, ið ikki minst ger seg galldandi á tí útbúgvingarliga økinum, verður helst verri og verri at fylgja við hjá tí farandi ættarliðinum, sum kanska bert eigur abba- og ommubørn í skúlanum.

Hvussu er og ikki, so man tað tykjast rímiligt, at tað fyrst og fremst eru tey, ið varða av börnunum, ið kunnu vera við til at seta sín dám á virksemið í tí skúla, har börn teirra ganga.

Ráðleggingarnevnd Fólkaskúlans hevur havt hesi viðurskifti í huga, nú hon fekk áheitan frá landsstýrismanninum um, at álitíð um nýggja fólkaskúlalög eisini skuldi fata um tann fyrisitingarliga tátteinum av fólkaskúlanum.

Samanborið við galldandi lög er høvuðsbroytingin í uppskotinum á hesum øki tann, at í staðin fyrir skúlanevnd er skotið upp at hava skúlastýri til hvønn skúla, smb. § 50. Til teir smæstu skúlnar, ið hava minni enn 20 næmingar og bert 1 lærara, er skotið upp, at valt verður 1 foreldraumboð, smb. § 51, ið so samstundis gerst limur í einum felagsskúlastýri í viðkomandi øki, smb. § 52.

Fremst í álitinum er gjørdur ein samandráttur, ið hevur yvirskriftina: *Nakrar av nýgerðunum í álitinum*, har undir 6. táttei er greitt frá uppskotinum viðvíkjandi fyrisitingini av skúlaverkinum. Í viðmerkingunum á síðu 82 - 103 er enn gjøllari greitt frá tí einstøku lögargreinini.

Longu í fyrsta setningi í endamálgrein fólkaskúlans verður sagt, at alt tað, ið uppgáva fólkaskúlans er at fremja, skal hann gera við atliti at tí einstaka næminginum og í samstarvi við foreldrini.

Samstarvið millum skúla og heim er lógarfest, og hugsan nevndarinnar er ikki minst, at hetta samstarvið í komandi tíðum skal verða leitt og fyriskipað gjøgnum skúla-/felagsskúlastýrið, har foreldraumbodini eru í meiriluta, men har eisini tann einstaki skúlin er væl umboðaður við 2 lærarum, 2 næmingum og leiðara skúlans sum skrivara.

At 1 skúlastýri er til tann einstaka skúlan, ber somuleiðis við sær, at innan fyri settar karmar ber nú til hjá hesum skúlastýri í góðum samstarvsanda at seta sín serstaka dám á tann einstaka skúlan og alt virksemi hansara. Tað er eyðsæð, at við fundvísari hugsan og skilagóðum stevi er hetta hollasta leiðin til menning og sunnan framburð í gerandisdegi skúlans.

Henda sama hugsan nevndarinnar er eisini hornasteinurin undir uppskotinum viðvíkjandi felagsskúlastýri. Nevndin er av teirri áskoðan, at í teimum smæstu bygdunum, har stundum hevur verið trupult at manna eina skúlanevnd, er ikki minst umráðandi at samstarva, tí í hesi töknifrøðiligu kollveltingartíð gerst tað helst ein sannroynd, at tað verður bert við skilagóðum og støðugum sínámillum samstarvi og samstarvi við storri skúlar í einum ávísum øki, at teimum smæstu bygdaskúlunum kann verða lív lagað.

Viðvíkjandi uppskotinum er annars at siga, at nakrar av teimum heimildum, sum skúlanevndin hevur í galldandi lóggávu, eru í uppskotinum fluttar serstakliga til leiðara skúlans, ið sostatt hevur fingið storri heimildir.

Sum nevnt er í viðmerkingunum til áltið, so eru hesar fluttu heimildir í høvuðsheitum av fyrisingarligum, fakligum ella námsfrøðiligum slag, og verður tí hildið, at tær natúrliga fata um leiðsluuppgávur skúlaleiðarans.

Skúlaleiðarin hevur sambært álitinum eisini ábyrgdina av virksemi skúlans, og tað er tí hann, ið m:a. skal ansa eftir, at undirvísingin verður væl og virðiliga ráðløgd og fyriskipað, og

at næmingarnir fylgja nóg væl við undirvísingini. Tað er eisini hann, ið nú tekur allar ítökiligar avgerðir viðvíkjandi næmingum skúlans. Samanumtikið er tí bæði heimild og ábyrgd skúlaleiðarans økt munandi í uppskotinum.

Leitorðaskrá

A

Aðrar lívsáskoðanir	80
Almenn stevnumið	52, 158
Almenna mentan og fólkaskúlin	181-184
Almennir undirvísingarstovnar	55, 164-165
Alis-/evnafrøði	24, 68, 75-76
Andsfrælsi	22
Annað fremmandamál	24, 26, 72, 213-215
Arbeiðsbýtið millum lærararnar	49, 150
Arbeiðshættir og evnisval	33, 106
Ársbýttur skúli	28, 90
Atferðarreglur skúlans	49, 50, 53, 151, 163
Atkvøðurættur	46, 47
Avgerðir	53, 162

B

Breytatalboð í 10. flokki	27, 85, 241-248
Brúkarakunning	80

D

Dagháskúli	195
Dagliga undirvísingartíðin	31, 102
Dagsskrá, skúla-/felagsstýri	143, 146
Dansk	24, 26, 63-66, 167
Drama	26

E

Eftirlit við innskriving	44, 138
Eftirmeting	29, 93

Eftirskúli	195
Eindarskúli	105
Næmingurin og felagsskapurin	185-188
Endamál	22, 57, 172, 173
Endamál fólkaskúlans (grein)	172-177
Enskt	24, 26, 169
Evniskunnandi undirvísing	27, 83

F

Fálæraraskipan	150
Felags undirvísing	36, 121-122
Felagsskapurin	185-188
Felagsskúlastýri	44, 47, 49, 50, 51, 146, 152-154
Ferðslulæra	26, 80-81
Filmskunnleiki	26
Fíggjarætlan skúlans	45, 138-139
Fjölbroytnishugtakið	189
Fjölbrott undirvísingartilboð	95-97
Fjöltáttuð samstarv	95
Floksbýti	28, 37, 90-91, 123-124
Flokslærari	33, 106, 108
Floksstig	28, 89
Fólkaskúlaráð	53, 160-161
Fólkaræði	22
Fólkaskúlin - almenna mentanin	180-184
Fólkauplýsing	23
Foreldrafundir	49, 50, 151
Foreldramyndugleiki	54
Foreldraumboð	45, 46, 47, 145-146
Forskúlaflokkur (grein)	196-200
Forskúli	23, 27, 86, 103, 196-200
Fosturforeldur o.o.	54
Fr. átrúnaður og lívsáskoðanir	80
Fráfaringarroyndir	30, 98-100
Fráfaringarskjål	29, 97-98
Framleiðsluskúli	195

Frávik	31, 102
Fremmandamæltir næmingar	31, 102
Fremmand mál	213-215
Fremmandur átrúnaður	80
Frídagar og frítíð	31
Frymilsskipan	32, 105
Fundarpeningur o.a.	48, 148
Fundir, ið ikki eru almennir	144
Fyrisitingarlig leiðsla	51, 154-155
Fyrisitingin av kommununnar	45, 139
skúlavverki	
Fyrstahjálp	80
Fyrsti flokkur	42-43, 132-135
Fyrstilærari	51, 154-156
Føroysk mentan	175-177
Føroyskt	24, 26, 63-66

G

Gildissetan o.a.	55, 165-166
Greinaval næminga í 8.-10.fl.	230-233
Greinir	171-253
Grundlógin, § 76	219
Grundskúli	23

H

Handarbeiði	24, 27
Handaverk og list	24, 66, 69-70,
Heildarskapandi undirvísing	95-97
Heilsukunnl. og seksualuppl.	26, 80
Heimaundirvísing	36, 42
Heimkunnleiki	24, 27
Heimlig mentan - før. mentan	175-177
Heimstaðarlæra	24, 68
Húshaldsskúli	195

I

- Innskriving 43, 133-136
 Innskriving til roynd 30, 101

Í

- Íslendskt 80
 Ítróttur 24

J

- Javnvirði 22
 Jólatiltök 151

K

- Kommunustýri 34, 44, 45, 115-117, 138-141
 Kravd undirvísing 24
 Kravd undirvísingarevní 26, 76-81
 Kristna uppaling 22
 Kristnikunnleiki 24, 25, 26, 41, 73-74
 Kunnleika- og fimisøki 27
 Kærur 53, 162

L

- Landalæra 24
 Landbúnaður 26
 Landsmiðstøð 34, 112
 Latín 26
 Leiðari skúlans 46, 51, 154-156
 Leiðsluábyrgd skúlaleiðarans 51, 154-156
 Leikur 27, 86

Lestrarbørn og -tímar	53, 163
Lestrarferðir	151
Lívfrøði	24
Ljósmyndalæra	26, 82
Lógaruppskotið	22
Læknaváttan	44
Lærararnir	41, 128-129
Læraraumboð	46, 47
Læriætlan	27, 32, 33, 49, 50, 52, 87-89, 106-109, 150, 159
Lærugreinir	24, 26, 27, 70-71

M

Maskinskriving	81-82
Meginreglur skúlans	49
Mennandi virksemi	27, 86
Menningarætlan fólkaskúlans	34, 113-115
Mentan	22, 57
Mentanardepil	23, 61-62, 201-212
Mentanarvirksemi á staðnum	23, 61-62
Meting	30
Miðlar	26
Minnilutauppskot í donskum	167-169
Morgunsangur	151
Myndilsskipan	32, 105
Mötiskylda	44, 136-137

N

Námsfrøðilig leiðsla	51, 154-155
Námsfrøðiligt ráð	51, 156-157
Námsháttafrælsi	107-108
Náttúra/tökni	24, 55, 68, 166, 216-218
Náttúra og tökni (grein)	216-218
Niðurlegging av skúla	37, 122
Níggju ára grundskúli	23, 35

Norskt	80
Nýggjar leiðir, nýggir	241-248
möguleikar	
Nýtsla av hølum skúlans	54
Næmingaflutningur	39, 126-127
Næmingafrávera	44, 49, 50, 136-137, 151
Næmingalagað undirvísing	27, 32, 33, 88-89, 106-108
Næmingaráð	51, 157
Næmingatal	32
Næmingaumboð	46, 47
Næmingaveitslur	151

Ó

Ókeypis undirvísing	219
Ókeypis undirvísingarmiðlar	33, 109

P

Próvtalsgeving	30, 102

R

Ráðgevandi nevndir	52, 160
Ráðgevingargøgn	45, 140
Ráðleggingin av undirvísingini	32, 106-107
Rakstur skúlans	45, 138-139
Reglugerð fyrir skúlastýri	45, 139-140
Roýndar- og menningartiltök	34, 115
Roýndarhald	30, 102
Roýndarkrøv	30, 33, 102
Roýndarkrøv	33, 107
Roýndarmet	29, 30

S

Samandráttur	13

Samfelagið og skúlin (grein)	178-184
Samskipað skúlabyrjan	38, 124-125
Samskúli	185-188
Samstarv: lærarar/næmingar	33, 107-108
Samstarv við felagsskapir o.o	23, 58
Samstarv: skúli og heim	22, 23, 49, 50, 58, 150
Samsýning, skúlastýri	48, 148
Samtið	26
Seksualupplýsing	26, 80
Sergreinalærari	41, 129
Sernámsfrøðilig ráðgeving	23, 59
Sernámsfrøðiligur stuðul	23, 59
Serundirvísing	28, 35
Setan av leiðarum og lærarum	51, 152-154
Setan og uppsøgn av vikarum	51, 52, 152-154, 159-160
Setanarkor	41
Setursskúli	31, 49-50, 151
Sjálvstøðugur skúli	37, 51, 123, 154
Sjálvvald uppgáva	29, 97
Sjóvinna	26
Sjúkrahúsundirvísing	36, 120-121
Skapandi/mentandi lærugreinir	66, 69
Skiftisreglur	55, 166
Skriving	66
Skrivligt ummæli	29, 96
Skúlaaldur	42-43, 132-135
Skúlaárið	31
Skúlabókasavn	33, 110-112
Skúlabygging	45, 48, 50, 52, 149
Skúlabygnaður	38, 45, 49, 50, 52, 125-126
Skúlaleiðari	51, 154-156
Skúlamyndugleikin á staðnum	44, 138
Skúlasamband	38
Skúlaskapur og fólkaupplýsing	201-203
Skúlastjóri	51, 154-156
Skúlastýrasamstarv	49, 50, 151-152
Skúlastýri	44, 46, 48, 49, 51, 141-145, 148-152, 152-154

Skúlastýri, felagsskúlastýri og leiðsla skúlans (grein)	249-253
Skúlastýrislimir	46, 47, 142, 146-146
Skúlaumdømi	36, 37, 121
Skúlafylki	242-243, 246-248
Skúlavegleiðaraskipan	34, 112-113
Skúlaøki	47
Skúli og heim	22, 49-50, 150
Skúlin sum mentanardepil (grein)	201-212
Smáar eindir, smáir möguleikar	233-238
Smíð	24, 27
Spurdómsvend undirvísing	28, 88-89
Starvsfólk	41, 129
Starvspraktikk	31, 49, 84, 151
Støddfroði	24, 67
Støðumet	29, 30, 93-95
Svenskt	80
Søga/samtíð	24, 67

T

Talmet	29, 96
Tann einstaki næmingurin og felagsskapurin (grein)	185-188
Tekstviðgerð	26, 81
Tíggjundi flokkur	26, 74-75, 238-240
Tilevning	24, 26
Tilkomín í undirvísingini	35
Tilskot til næmingauppihald	40
Tilvísing til aðrar skúlar	35, 118-120
Tímalærari	41, 129
Tíma- og lærugreinabýti	32, 150
Tollyndi	22
Tól	33, 110
Tónleikur	24, 26, 69
Triði undirvísingarpartur (8.-10. flokkur) - grein	223-248

Tvímæltir næmingar	23, 25, 60, 72
Tvørgangandi evni	28, 87-89
Tvørgreinalestur	150
Tvørgreinalig evni	24, 62
Týskt	24, 72, 75
Tøknifrøði	26, 81-82

U

Umsjón við næmingunum	49-50, 53, 151, 163
Um undirvísingarskylduna (grein)	190-195
Um undirvísing í fremmandum máli (grein)	213-215
Undirvísingarrættur og -skylda (grein)	219-222
Undirvísing í frítíðini	23, 41, 60-61
Undirvísingardygd	22, 58
Undirvísingarendamálið	27, 87-89
Undirvísingarhóli	44
Undirvísingarinnihaldið	24, 27, 33, 62
Undirvísingarligt samstarv	23, 24, 61
Undirvísingarmiðlar	33-34, 36, 49- 50, 106, 109-110
Undirvísingarrættur	219-222
Undirvísingarskylda	42, 43, 58-59, 117, 130-135 190-195
Undirvísingartímatalið	31, 32, 103-105
Undirvísingartími	31
Undirvísingarætlanir	27, 33, 49, 50, 88-89, 108-109, 150
Upplýsingarskylda foreldra	44, 137
Upplýsing um umhvørvisvernd	80
Uppsøgn av leiðarum og lærarum	51, 152-154

Ú

Úrtøka næminganna	29, 49, 50, 92-93, 151, 152

Útbúgvingar- og vinnulívsk. 26

V

- Val, valbæri o.a. 48, 147-148
- Valgreinir 26, 81-82, 245-246
- Valrættur 48, 147
- Valskeið 46, 48
- Verkligt og ástöðiligt innihald 27, 83-84
- Verkætlunararbeiði 27, 83
- Verkætlunaruppgáva 29, 55, 95-97, 166
- Vikuætlanin 49, 50, 150
- Virksemi skúlans 48, 49, 51, 149, 155-156

Y

- Yvirleiðsla og -umsjón 52, 157-160